

Klasszikus és Jazz

750 Ft

GRAMOFON

IX. évfolyam 2. szám

2004. nyár

100 oldal tiszta zene

ZEMPLENI
fesztivál

Egérutat kereső
lemezkiadók

Fesztiválkörkép 2004

Interjú: Rost Andrea,
Várjon Dénes, Dave Weckl

Szakcsi
a boldog zenész

ISSN 1416-1109

Jegyek kaphatók az ismert jegyirodákban és a koncertek előtt a helyszínen.
A koncertek szervezője **SAMBOSI**, (tel: 316-4206) a műsorváltoztatás jogát fenntartja.

matáv

2004. július 15.-augusztus 12.

nyáresti koncertek

A PESTI VÁRMEGYEHÁZA DÍSZUDVARÁN

1052 Budapest, Városház u. 7.

július 15.
csütörtök

I. rész

CZIRJÁK CSABA QUINTET

II. rész

**COOLACTIVE
SZAXOFON QUARTET**

július 18.
vasárnap

**TONY LAKATOS -
KIRK LIGHTSEY QUARTET**

Vendégek:

ARNIE SOMOGYI (bőgő) és
WINSTON CLIFFORD (dob)

július 22.
csütörtök

I. rész

FÚZIÓ GROUP

II. rész

BORBÉLY MIHÁLY QUARTET „B”
Üveghegy lemezbemutató

július 29.
csütörtök

SZAKCSI L. BÉLA TRIÓ

Vendég:

TONY LAKATOS (szaxofon)

augusztus 1.
vasárnap

DÉS LÁSZLÓ - „METSZETEK”

Közreműködik:

BALÁZS ELEMÉR GROUP és **FEKETE
KOVÁCS KORNÉL**

augusztus 5.
csütörtök

**SZAKCSI JR - TRIBUTE TO
CHARLIE PARKER BAND**

augusztus 12.
csütörtök

OLÁH KÁLMÁN TRIÓ

Vendégek:

DAVID FRIEDMAN (vibrafon) és
TONY LAKATOS (szaxofon)

A koncertek 20 órakor kezdődnek. Eső esetén a koncertek a díszteremben lesznek megtartva.

Budapest Music Center Records

www.bmcrecords.hu

info@bmcrecords.hu

A BMC Records ÚJ DONSÁGAI

BMC CD 093

Dresch Mihály Quartet – Egyenes zene

Dresch Mihály – tenor- és szopránszaxofon, furulya
Kovács Ferenc – hegedű
Szandai Mátyás – nagybőgő

közreműködnek:

Balogh Kálmán – cimbalom
Bólya Mátyás – koboz
Dresch Anna – ének

BMC CD 098

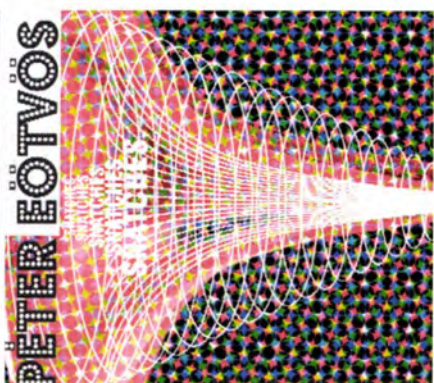
Juhász Gábor – Palle Mikkelborg – 60/40

Juhász Gábor – gitár, oud, tampura
Palle Mikkelborg – trombita, fluegelhorn, billentyűs hangszerek

közreműködnek:

Helen Davies – hárfa
Lantos Zoltán – hegedű
Barcza Horváth József – nagybőgő

Szalai Péter – tabla
Dés András – ütőhangszerek
Balázs Elemér – dob

A BMC-lemezek forgalmazóinak aktuális listája megtalálható a www.bmcrecords.hu honlapon, illetve telefonos felvilágosítás kérhető a (1) 216-7895-ös számon.

GRAMOFON DOSSZIÉ

Egérutat keresni a túltelített piacon
– Tendenciák a klasszikus zenei
lemezkiadásban 6

KALEIDOSZKÓP

Új finanszírozási modellre várva
(Szakmai vita lesz a zenekartámo-
gatási elképzelésekről) 12
Forradalmi régiségek Sopronban
(Régi Zenei Napok 2004) 14
József és kortársai (A Budapesti
Vonósok Haydn Fesztiválja az
Esterházy-kastélyban) 16
Köszöntés és emlékezés Földváron
(A Földvári Napok idei
programja) 18
Az elmúlt száz év zenéje Szombat-
helyen (Bartók Szeminárium és
Fesztivál) 20
Európa szelleme a kertben
(A Filharmónia Budapest Kht.
szabadtéri koncertkínálata) 22
Koncertek Martonvásártól Hágáig
(A Nemzeti Filharmonikusok nyári
és őszi programjai) 24
Nagy siker a Raiffeisen Jazz Klub .. 25
Bartók és Sztravinszkij az évad-
nyitón (Délkelet-ázsiai turnéra
indul a Fesztiválzenekar) 26
Név- és arculatváltás után
a Pannon Filharmonikusok 27
Minden nemzedékből a legjobbak
(Komolyzene, jazz és világzene
a Sziget Fesztiválon) 28
Zene az interneten 31

ZEMPLÉNI FESZTIVÁL

Tradíció és megújulás Zemplénben . 32
Utazás a barokk birodalmába ... 33
Régi-új értékek, friss szemlélet,
fiatal tehetségek (Hollerung Gábor
és Héja Domonkos a Zempléni
Fesztivál megújulásáról) 34
Merészség és jó ízlés 36
Ifjú Bach-specialisták 36
Csellóból sosem elég 37
Egyszerű, nehéz dalok 37

28 *Omara Portuondo: Buena Vista-énekesnő a Szigeten*

42 *Rost Andrea pályájáról, szerepekről és tervekről*

58 *Carlo Zecchi archív felvételei (1937–1943)*

Kamaraének Lipcséből 38
„Nem vagyunk angyalok” 38
Búcsúszimfónia – több
tételben 39

ZENÉS SZÍNHÁZ

Örök téma: jó és rossz párviadala
(A Magyar Állami Operaház
bemutatói a jövő évadban) ... 41
Páratlan Ave Maria (Rost Andrea
Mimiről, Desdemonáról és
a jótékonyaságról) 42
Egy csoda két hete (Miskolci
Nemzetközi Operafesztivál
negyedszer) 44
Operaműhelyek a nagyvilágban
– 2. rész: A chicagói Lyric Opera
fél évszázada 48

KLASSZIKUS

Megtalálni a helyes arányokat (Várjon
Dénes az élő előadásról, az inspirá-
cióról és a kamarazenéről) 50
Kritika 52

JAZZ

A dobolás nem verseny (A Dave
Weckl Band a Millenáris Teátrumban
koncertezett) 70
„A boldog zenész nem tud meg-
öregedni” (Szakcsi Lakatos Béla új
lemezen a cigányzenei hagyományt
jazztríóval ötvözi) 71
Kritika 72

VILÁGZENE

Kritika 84

GRAMOFON- HANG

Az elhelyezkedés filozófiája
(A pódiumültetések és a hangfelvétel
minőségének összefüggései) ... 90
„Kevesen tudják, hogy mi a felada-
tunk” (Bárány Gusztáv, a Magyar
Rádió zenei rendezői csoportjának
vezetője) 94

Tendenciák a klasszikus lemezkiadásban

Egérutat keresni a túltelített piacon

Bár kívülről minden rendben lévőnek látszik, hiszen a boltok telis-tele vannak lemezekkel, az eladási statisztikák döntő többsége mégis csökkenő tendenciát mutat...

A bűnbak: Karajan

A hetvenes-nyolcvanas évek hihetetlen sztárkultusza az oka mindennek – állítják a lemezipar szakértői, utalva arra, hogy a klasszikus lemezek piaca tulajdonképpen betelt. Mindent kiadtak már és szinte mindenkivel – hangzik a jövőre nézve nem sok biztatót sejtető helyzetértékelés. A bajba került lemezcégek persze leginkább magukra mutogathatnak, amikor a felelősöket igyekeznek felkutatni. Hiszen ők – és köztük is főként a piacvezető óriásmárkák – hibáztathatók azért, hogy szinte minden CD-jüket a minél nagyobb nyereség elérésének reményében kizárólag szupersztár előadók közreműködésével igyekeztek megjelentetni. Az elkényeztetett művészek viszont – érthető módon – mennyei előlegeket követeltek, aminek következményeként a leggazdagabb labellek kasszája is kiürült idővel, és már jóformán alig maradt pénz a fiatal tehetségek felfuttatását célzó lemezek kiadására. Az már csak hab a tortán, hogy a sztárok is pórul jártak: nagy egyéniségek sora járja ma a világot fix lemezszereződés és új feladat nélkül.

Lemezfelvétel a budapesti Olasz Intézetben

Fotó: Németh András Péter

Többen néven is nevezik a felelősöket. Vannak, akik a lemezekben az örökkévalóságot sejtő, és a CD elterjedését kifejezetten protezsáló Herbert von Karajant próbálják pellengérré állítani, utalva arra, hogy a nyolcvanas évek elején már korosodó mester igyekezett mindent újra felvenni, amit korábban, mintegy három évtizeden át lemeze vezényelt. És a kiadók, mit tehettek volna mást, engedelmessé váltak a karmesterdiktátor különös óhajának. A hatalmas Karajan-repertoár tehát felvételtechnikailag frissen újraéledt, így aztán – vallják sokan – a Mester drámai módon járult hozzá a lemezipar telítődéséhez, sőt mondhatni totális bedugulásához. Nem véletlen, hogy tizenöt évvel a halála után még mindig ő a legnagyobb számban eladott, vagyis a legkeresettebb dirigens a Földön. Ami persze önmagában még nem lenne baj, legfeljebb a fogyasztói oldal sajátos izlésvilágára vet fényt, a nagyobb gond ott van, hogy a Maestro erősen be is határolta azt a kompozíciós kört,

amelynek megörökítését küldetésének is tekintette. És ugye, amit Karajan mellőzött vagyis nem dokumentált, az – üzenetszerűen – valószínűleg kevésbé érdekes. Pedig a Karajan fémjelezte hatalmas CD-gyűjteményből teljesen hiányoznak az 1920 után született kortárs kompozíciók, valamint a Bach idejében és előre komponált barokk és preklasszikus darabok. A kortárs zene tehát úgyszólván teljes egészében kimarad a nagy márkák leginkább a 18. és 19. századi kompozíciókat tartalmazó standard repertoárját, archívját kiegészíteni igyekvő kínálatból. Így már senki sem csodálkozhat az egykori „polygramos” Oliver Schulten nyilatkozatán, aki némi iróniával mondta: „talán hatszáz év után végre megpróbálhatnánk Stockhausent is piacra dobni.”

A tenorok méretes zesebe

Mások a piacot a kilencvenes években elárasztó Három Tenor produkciókat okolják a lemezipar válságának kialakulásáért és terjedéséért, utalva a Carreras-Domingo-Pavarotti triász karajani mércével mérve is drámaian magas gázsí-követeléseire. Arra, hogy miközben Pavarottiék 1990-ben megjelentetett első CD-je minden idők legnagyobb számban fogyasztott klasszikus zenéi lemeze lett – csaknem tízmillió darabot értékesítettek –, a sztárok mohósága úgyszólván mindent elvitt, így aztán alig maradt pénz a nyereség más produkciókba fektetéséhez. Pedig az új lemezek kiadásának kockázatát tulajdonképpen éppen az archívok értékesítéséből volt szokás kigazdálkodni. Hiába cövekelnének le a lemezcsinálók továbbra is szívesen az egykor valóban csodálatos tenorjukkal hódító énekesek mellett, ha a biológia ellenük dolgozik, hiszen nincs tenorista – talán Giacomo Lauri-Volpi volt az egyedüli kivétel –, aki még idős korában is képes lenne elfogadható produkciót nyújtani, hiszen a hangszalagok kifáradása leginkább ezt a hangfajt sújtja. A lemezipar boszorkánykonyhájának titkaiban járatosak rebesgetik, hogy Pavarotti – még csúcsmagájának idején – a Decca egyik hangstúdiójában állítólag szisztematikusan „befagyasztatta” legszebb magas hangjait. Előre gondolt ugyanis azokra a szomorú időkre, amikor már nem lesz a régi, ám ennek az eljárásnak köszönhetően a lemezcsinálóknak nem kell mást tenniük, mint az archívumból egyszerűen kiemelni és bevágni épp szükséges magas hangsodáit. Hogy a történet valóban igaz-e vagy sem, és hogy az újonnan piacra dobott Pavarotti-lemezek hogyan készültek, a rejtelety hétpécseletes titokként őrzik.

Domingo, Carreras, Pavarotti: miattuk romlott volna a helyzet?

Fotó: Gramofon-archív

Pat Metheny amerikai gitáros napjainkban az eladási statisztikákat tekintve a legsikeresebb „nem popzenei” előadó

Nem kisebb fejtörést jelent a kiadóknak az, hogy hiányoznak az új szupersztárok. Bernstein, Karajan, Solti, Richter, Horowitz távozásával akut hiány mutatkozik azokban a legendákban, akik már pusztán a nevükkel képesek voltak nagyobb tételben is eladhatóvá tenni bármilyen CD-t. „Eltávozott egy nagy generáció. És bár vannak kiválóságok ma is, mégsincs az a megszokott bőség” – támasztja alá a fentieket Nádori Péter, a Universal Music magyarországi klasszikus és jazz igazgatója. Eközben az is gond, hogy bizonyos komponisták sem jelentenek már akkora vonzerőt, mint évtizedekkel ezelőtt. Amikor a Philips újból felvette az összes Mahler-szimfóniát a Berlini Filharmonikusokkal és Bernhard Haitinkkel, aligha gondolta volna a kiadónál bárki is, hogy nemes vállalkozásuk kudarcra zárul, pedig az eladott példányszám ezt mutatta. Az „afficionádok” ugyanis már régen feltöltötték gyűjteményüket, és nem rohantak a boltokba a legújabb Mahler-interpretációkért, de ugyanez történt az átlagvásárlókkal is, akiknek a körében ugyancsak minimális izgalmat jelentett a zseniális zeneszerző grandiózus szimfonikus műveinek ismételt megjelenése. A legnehezebb amúgy is tudni a választ, hogy vajon mi kell a vásárlóknak, hogy mit is keresnek a lemezzajongók, amikor betérnek kedvenc lemezboltjukba: egy komponistát, egy előadót, egy bizonyos kompozíciót?

A könnyű műfaj százezeres eladási számai mindig is elérhetetlen álmokként jelentek meg a klasszikus zeneiparban, a jelenleg szokásos alig pár tizezres értékesíthető példányszámok azonban egyértelmű visszaesésről tanúskodnak. Ami egyedül emelkedik, az a vásárlópublikum átlagéletkora. Ugyanis a fiatalabb nemzedék köréből – ez is világlátszó – korántsem termelődött újra azonos számban a klasszikus zene iránt élénkebben érdeklődő réteg. Hiába próbálkoznak poposított zenékkal, crossover kompozíciókkal és potpourrikkal az öt nagynál – Universal, Warner, EMI, Sony, BMG – is, aligha remélhetik, hogy az egyvelegekre, a mismás utánzatokra tömegesen „kattannak” majd rá a fiatalok. Pedig Nigel Kennedy swinges Vivaldija, Vanessa Mae avagy a vak tenorista Andrea Bocelli netán David Helfgott CD-i éppúgy a crossover próbálkozások sorába tartoznak, akárcsak a Sony kísérletei Joe Jackson popsztár szerepeltetésével, illetve amikor Philip Glass igyekszik David Bowie-adaptációkkal komolyabb bevételekhez juttatni a Universalt.

Új technikák – új marketing

„Ez egy ötszorosított rendszer, amely először képes a koncerttermek, illetve a lemeztúdiók hangzásélményét a szobába varázsolni. Az SACD, vagyis a szuper audió CD esetében a hallgató ugyanis nemcsak két oldalról kapja a hangot, hanem a térben terjedve, visszaverődve, vagyis hátulról is” – beszél az új hanghordozóról Hollós Máté, utalva arra, hogy a Hungaroton ezzel a technikával jelentette meg Kocsis Zoltán és a Nemzeti Filharmonikusok előadásában Bartók több szimfonikus zenekari művét. Miközben a DVD például már ma is másolható, ez egyelőre másolhatatlan – tesz hozzá egy manapság nem éppen elhanyagolható kiegészítést is, „bár lehet, hogy a következő öt percben kitalálnak erre is valamit. A jövő azonban így is egyértelműen ezé a technikáé.” Az úgynevezett Direct Stream Digital (DSD) felvételi technikával készülő SACD-k bár hagyományos CD-lejátszóra helyezve is élvezhetőek, de az igazi mégis, ha az illető speciális SACD-berendezést vásárol korongjai mellé, és azon hallgatja a felvételeket.

Miközben a klasszikus CD-k forgalma mindenütt visszaesést mutat, hiányzik a hosszú távú koncepciózus kiadói stratégia, amellyel a klasszikus lemezkidók visszahódíthatnák piaci pozícióikat. Egyelőre olyasfajta sztárépítéssel próbálkoznak, ami a popzenében ismert. Az ottani receptkönyvet igyekeznek másolni, ez pedig nem áll másból, mint hogy „építs fel egy sztárt, utaztasd végig a világon, és közben adass elő vele néhány szenzációt.” A reklámhadjárat elengedhetetlen kelléke ma is a sajtókonferencia, illetve még inkább a személyes találkozás a művésszel. A lemezcégek reklámanyagai pedig leginkább a koncertügnökségek hirdetési szövegeihez hasonlatosak, vagyis a felléptetni kívánt sztárok turnéadatait tartalmazzák gazdag fotóanyaggal felcícomázva.

E tekintetben viszont van némi változás. A korábban frakkban vagy szmokingban a csodásan polírozott hangversenyongora előtt pózoló szólista, vagy a zenekar előtt széles mozdulatokkal gesztikuláló dirigens már a múlté, még a vonósnégyeseket is igyekeznek lehetőleg a szabadban fotózni, amint egy lépcsőn állva felelősségteljesen merednek a távolba előre. Ha a lemezmárka sztárja ráadásul vonzó, csinos hölgy, akkor szabadon szárnyalhat a fantázia, akár odáig is, hogy például a Deutsche Grammophon „ügyeletes” sopránsztárjával, Anna Netrebkóval készített házi PR interjújában az orosz énekesnő, DVD-jét reklámozandó még olyasmit is megpendíthetett, hogy „egyszer talán még egy sztriptíz is bemutatok.” A cégnél amúgy most kezdenek figyelmet fordítani a CD-k forgalmát e pillanatban messze meghaladó DVD-kre, és még az idén elkészül DVD-katalógusuk is. De az EMI-nél is rájöttek, hogy a trend – ha csak átmenetileg is – az audiovizuális érdeklődés irányába fordult. Leginkább persze az operák idomulnak az új médiumhoz. Egy jól elkészített DVD nemcsak az operaház páholyába varázsolhatja a néző-hallgatót, de a kulisszák mögé is bepillantást engedhet számára, a szünetekben pedig interjúkat kínálhat számára kedvenceivel, vagy a próbák izgalmas műhelymunkáit is megismertetheti vele.

Életkép Budapest egyik régóta működő, zenei igényeknek is sok érdeklőséget kínáló lemezboltjából, a Krúdy Gyula utcai CD Bárból

Fotó: Gramofon-archív

Szemben a nagyokkal

Vannak, akik a Klaus Heymann dirigálta hongkongi Naxos kiadó dömpingárakkal operáló üzletpolitikáját okolják minden rosszért. Arra hivatkoznak, hogy a már néhány euróért kapható CD-k piacra dobásával nemcsak a többiek árpolitikájára voltak negatív hatással, de általánosságban is az olcsó lemezeket népszerűsítették, ami pedig végső soron a minőségi produkciók és a zenei anyag színvonalas írásos köritése, továbbá az izléses csomagolás ellen hatott. Ugyanakkor a Naxos számlájára írják azt is, hogy az óriások az ő hatásukra voltak kénytelenek életre hívni saját olcsó labeljeiket, amivel elsősorban a kor tömegesen jellemző felszínes lemezhallgatási szokásaihoz igazodtak. Heymann cinikus mondása illik ide: „az átlaghallgatónak igazán mindegy, hogy a lemezen Muti vagy Abbado dirigál-e” – utalva ezzel voltaképpen arra is, hogy ő már az indulástól a nagyokkal szemben menetelt, amikor jószerivel fűtyült a sztárokra, és szerződötetett muzikusait meglehetősen szűkmarkúan fizette. „Mi nem művészeket, hanem repertoárt veszünk fel” – summázta egy ízben mindössze egy mondatba sűrítve Krédóját. De Heymann egy másik kijelentése hasonlóképpen vihart kavart. A piac telítettségét gyógyítandó könnyen ki lehetne egészíteni, mivel több mint egymillióra rúg azoknak a klasszikus kompozícióknak a száma, amelyeket eddig még soha senki nem rögzített lemeze.” Talán ennek is jele, hogy a hiányt pótlandó, katalógusukban Palestrina például éppúgy megtalálható, mint Boulez korántsem könnyű zongoraszonátái.

Tény persze, hogy miközben vannak, akik a magánmásolást és az internetes letöltést is veszélyforrásként jelölik meg – a klasszikus lemezipar válsága leginkább a nagyokat sújtja, a független kicsik „rugalmasabb üzletpolitikát folytatnak, és közben igyekeznek folyamatosan új felvételekkel megjelenni” – informál Karsay Gyula, a Magyarországon több független külföldi hanglemezkiadót – többek között: Harmonia Mundi, Hyperion, Telarc, Channel Classics, Bongiovanni, Avie Records – is képviselő cég vezetője. Karsay a magyar piac egy sajátosságára is felhívja a figyelmet: „a magyar vásárlóréteg feltűnően sokszínű, van érdeklődő a Testament kiadó régi

felvételei és a Bongiovanni ritkaságszámba menő olasz operalemezei iránt, ugyanakkor jó áron lehet értékesíteni az amerikai Telarc olcsó sorozatának darbjait és a Chandos angol zenéit, illetve a kiadó 20. századi kiadványait is.”

Hasonlóképpen vélekedik a kisebbek közé sorolt Hungaroton Records ügyvezető igazgatója, Hollós Máté zeneszerző is. „Nekünk ebben a hatalmas standard repertoáradatban az egérutakat kell megtalálnunk a ritkaságokkal. Amivel nyilván csupán egy kisebb közönséget tudunk megcélozni, hiszen egy kevésbé ismert szerző ritka kompozíciója iránt természetesen kisebb a kereslet. Egyben azonban biztosak lehetünk: azt a lemezt mindig tőlünk fogják megvásárolni.” És az is biztos – folytatja a Hungaroton vezetője –, „hogy a klasszikus zene mindig is értékálló termékeket produkált, vagyis ezek a CD-k tíz év múlva is garantáltan forgalomban lesznek. Mi évente nyolcvan komolyzenei lemezt jelentetünk meg, és ennek kétharmada új felvétel.”

A magyar piac egy másik különleges vonásának számít több lemezpiaci szakértő szerint az is, hogy „szinte képtelenség eladni olyan művészt, akit a magyar publikum még nem ismer. Itt van a kínai származású, 19 évesen már a Carnegie Hallban fellépő, de már a berliniekkel is koncertező 21 esztendő Lang Lang esete, pedig a Deutsche Grammophon nagy energiákat fektet a népszerűsítésébe. Hiába, az átlag magyar zenehallgató még mindig inkább Richtert, Fischer Annie-t, vagy Schiffet keresi. De említhetem Renée Fleming szoprán sztárt is, akinek CD-iből, hiába ismerik világszerte, mi csupán alig harmincat tudunk eladni” – informál Nádori Péter. Amihez az EMI klasszikus és jazz menedzsere, Mesterházi Gábor még hozzáteszi: „sokat számít a jelenlét. Ha a művész Magyarországon is fellép, egyből megugrik lemezei iránt is az érdeklődés. Egy aktuális példa erre a lengyel–magyar származású zongoraművész, Piotr Anderszewski, aki a napokban lép fel ismét Pesten. Amíg nem volt ismert, alig néhány darab fogyott a CD-jéből, azóta, hogy élőben is hallhatták a budapestiek, több mint ötven elkel belőle.” Zsigó Katalin, a Warner Music Hungary klasszikus zenei menedzsere pedig a piac tradicionális jellegére figyelmeztet: „tematikus CD-eket nehéz eladni. Gidon Kremer három albuma a példa erre: hiába voltak az egyikén balti, a másikon orosz, a harmadikon pedig Oroszországból távozott zeneszerzők kompozíciói, egyik sem borzolta fel különösebben a magyar vásárlói kedélyeket.

Harmonia Mundi: a francia sikersztori

„Hamar rájöttünk, hogy érdemes saját lemezbolt-hálózatot kiépítenünk, mert nincs az a nagyszabású marketingterv vagy eladási stratégiai koncepció, amely képes lenne annyira ösztönözni a vásárlói kedvet, mint egy szemmel látható CD-kínálat. De túl ezen, sikerünk leginkább a lemezgyártás rendkívüli művészi igényességében rejlik, amely mögött az előadóművészek és a gyártó apparátus lelkesedése áll, és amelynek magától értetődően meg is van a maga publikuma. Nincs szükségünk semmiféle marketingmenedzser megfellebbezhetetlen proféciáira. A siker kovácsa – szerintünk – a teljes függetlenség. Negyvenöt éve szokás nálunk, hogy a nyereséget minden évben újra befektetjük a cégbe. Nem fizetünk osztalékot egy tulajdonostársnak sem, és ez a totális pénzügyi függetlenség tökéletes szabadságot teremt nekünk a lemezkészítésben” – tájékoztatja a Gramofon Eva Coutaz, a válsághelyzetben is sikeresen lavírozó francia Harmonia Mundi cég vezérigazgatója. Még hozzáteszi: „csak olyan lemezeket gyártunk, amelyek érdekelnek bennünket, majd igyekszünk ezt az örömet a többi emberrel is megosztani.” Az éves forgalom 50 millió euró, amihez minden évben kicsi, ám állandó nyereség társul. A Harmonia Mundi döntéshozóit nagy szakértelem jellemzi, és az, hogy ők folyamatos kapcsolatban állnak saját művészeikkel, akikkel együttműködve igyekeznek minél különlegesebb repertoárt felépíteni.

Az egykori párizsi lemezközpont, amely leginkább régi orgonákon megszólaltatott historikus zenével és a régi zene nagyszerű tolmácsolóival, például Alfred Deller énekessel hamar széles közönséget verbuvált magának, idővel áttette székhelyét Provence-ba és lassan világméretben is operáló céggé nőtte ki magát. Az arles-i székhelyű, manapság már 350 főt foglalkoztató kiadóknak filiáléja van Londonban, Heidelbergben, Hágában, Barcelonában, sőt Los Angelesben

is, és saját bolt-hálózattal is dicsekedhet, amelyből 42 Franciaország, 4 pedig Spanyolország nagyobb városaiban található. Évente ötven új lemezével a kiadó messze a nagyok előtt lépeget.

A Harmonia Mundi abban is élen jár, hogy művészeit 3–5 évre szóló exkluzív szerződésekkel képes magához láncolni. A historikus előadómód avatott nagygúyú közül René Jacobsszal és Philippe Herreweghével például már mintegy húszéves, kifogástalanul működő kapcsolatot ápolnak, amit a folyamatosan megszülető nagyszerű kritikákkal dicsekedni képes újabb és újabb CD-k is fémjeleznek. Különlegességnek számít, hogy Jacobs lemezre vette például Händel Rinaldóját, Herreweghe és a Collegium Vocale Gent pedig Bach három Trinitatis kantátáját kínálja az ingyenceneknek. „A művészek tudják, hogy nálunk azt csinálhatják, amihez éppen leginkább kedvük van” – világítja meg a különleges művész–kiadó szimbiózist Eva Coutaz. Jelenleg mintegy harmincöt művésszel dolgoznak együtt a kölcsönös bizalom szellemében. Az eladott CD-k száma országonként persze különböző, ami érthető, hiszen – magyarázza a cég vezérigazgató asszonya – az eladás nagymértékben az illető művésznak az adott ország opera-, és hangversenyéletében való jelenlététől függ. „Csak akkor kötök szerződést új művésszel, ha meggyőződtem arról, hogy hosszabb távon is számolhatok vele. Három–négy évbe is beletelik ugyanis, amíg egy fiatal tehetségről beszélni kezdenek. Számunkra idegen a sok hangzatos reklámmal beharangozott „villámakció”, amit semmi más, csak a minél hamarabb minél több bevétel koncepciója vezérel. Katalógusunk bővül, legutóbb Kent Nagano karmester, Dietrich Henschel baritonista illetve a csembaló- és zongoraművész, Andreas Staier érkezett hozzánk” – summázza mondandóját Eva Coutaz.

A helyi értékek felfedezése is kiút lehet: a Warner Music Hungary – a multik közül egyedül – ezért vállalja magyar művek, magyar előadók kiadását, a Bánk bán operaalbumot például, vagy a Danubia Szimfonikus Zenekar első profi CD-jét. Már tervezzük a Danubia következő anyagát is.”

Valódi veszélyek?

Erősen megoszlanak a vélemények, hogy vajon tényleg veszélyeztet-e, és ha igen, milyen mértékben a hanglemezipart, – és azon belül is a klasszikus hanglemezyártást – a privát CD-másolás, illetve a „downloading”, vagyis az internetes letöltés. Bár mindkettő inkább a popzenei lemezkiadást fenyegeti, sokak szerint nem szabad lebecsülni hatásukat a klasszikus zenére sem. Az előbbi „igazi veszély, amely adott esetben magát a lemezfelvételt is kétségessé teheti. Egyetlen példa: ha azt vesszük, hogy egy lemezből húszezer példányt kell eladni ahhoz, hogy a felvételi költségek megtérüljenek, és tudjuk, hogy a potenciális vásárlók közül ötvenen másolják a CD-t, máris erősen meg kell gondolni, hogy egyáltalán érdemes-e belevágni a lemez elkészítésébe. A magánmásolás jogát még az 1986-os berni konvenció fogalmazza meg, ott azonban csupán hangjegyek és szövegek kézírásos másolásáról volt szó. Manapság ez már tökéletesen idejét múlt, a szabályozás ugyanakkor nincs megoldva” – fogalmaz Eva Coutaz, a francia Harmonia Mundi lemezkiadó vezetője. Tény, hogy

Kevesebben járnak lemezboltba, sokan otthon másolják vagy az internetről töltik le a zenét

Foto: Gramofon-archív

egyelőre – magyar példával élve – pár száz forintért kapható egy üres CD – vagyis egy vásárolható műsoros CD árának tizedéért vagy tizenötödéért –, és erre egy 30 ezer forintos CD-íróval hamar lemásolható bármennyi példány, majd ha ezeket még meg is spekeljük egy-egy internetről letöltött szép borítóval, máris megvan az olcsó CD, ami adott esetben lehet persze pompás ajándék is jó ismerősünknek, miközben azonban leginkább komoly érvágás a hanglemezipiacnak...

Az internetes kalózmásolás sem elhanyagolható veszélyforrás, bár igaz, hogy a klasszikus CD-k vásárlói, ha már pénzt adnak egy-egy

előadásért, ragaszkodnak a szöveghez, a kommentárokhoz, az énekelt szöveg fordításához, vagy éppen a teljes operalibrétóhoz, és mindezt legszívesebben izléses csomagolásban szeretik megvásárolni. „Amit mi adunk ki, azt aligha fenyegeti az internetről való letöltés, mert mi egyszerűen nem tesszük fel oda. Ráadásul van fegyverünk is a másolás és letöltés ellen: ez éppen a CD tálalásában keresendő. Mert minden egyes lemezt úgy kezelünk, akár egy értékes műtárgyat. Igyekszünk tudatosítani, hogy ez a műtárgy a szerző, és az előadó kezétől származik. Hogy különleges darabról van szó, amit a lemeztárolónak átnyújtunk. Sokat adunk tehát a CD kinézetére. Nálunk egy tok négyszer annyiba kerül, mint magának a korongnak a legyártása. Mert amíg a korong egy darabja száz forint körül van, a borító négyszázba kerül” — tartja fontosnak hangsúlyozni Gőz László, a magyar kortárs zenét elhivatottan terjesztő BMC Records igazgatója.

Az internet ma még inkább csupán perspektivikus veszély — jegyzi meg Hollós Máté, a Hungaroton Records ügyvezető igazgatója —, de ha elhatalmasodik a piacon, felmerül a drámai kérdés: lesz-e egyáltalán lehetőség új felvételek készítésére? Nádori Péter, az Universal Music igazgatója is csak a távolabbi jövőben számol az internettel, mint a lemezkészítés konkurenciájával, mondván „hosszú távon valószínűleg a klasszikus zene is áttelepül az internetre. Olyasvalamiféle formában, mint amilyen manapság a kábeltevé. Vagyis az ember majd előfizet a kiadókra, vagy valamilyen speciális műsorra, és abból mindig letölti magának, amit éppen hallgatni szeretne.” A kérdést igyekszik más megvilágításba helyezni az EMI menedzsere, Mesterházi Gábor, aki hangsúlyozza: „kezdenek rájönni, hogy az internetet nem szabad ellenséggként kezelni. Az EMI már 2003-ban elkezdte szorgalmazni a pénzért való letöltést, és ebben a klasszikus zene azonos időben rajtolt a poppal.”

Az elsősorban a P2P fájlcserehálózatokon folyó internetes kalózkodás egyelőre — a brit Informa Media piacutató cég jelentése szerint — évenként mintegy 2-3 milliárd dolláros veszteséget „termel” a zeneiparnak, de a távolabbi jövőbe pillantva sem lesz jobb a helyzet. Pár éven belül „a széles sávú internet-hozzáférések uralják majd a világhálót. És a lemezkiadók ellenlépései sem hozták meg eddig a kívánt eredményt, ugyanis a fizetős on-line zenei szolgáltatások magas áraik miatt csak elenyésző számban tudták elcsábítani a felhasználókat a P2P-s hálózatokról”.

Az összeállítást készítette: Lindner András

Kicsik és függetlenek

Miközben a nagy lemezkiadók kénytelenek szorosra húzni a nadrágszíjat, független kisebb kiadók egész hada igyekszik leginkább másutt nem hallható darabok megjelentetésével felhívni magára a figyelmet. Az alábbiakban közülük igyekszünk bemutatni néhányat — a teljesség igénye nélkül.

BIS — Skandinávia vezető klasszikus zenei kiadója. Kiadták hatvan CD-n Jean Sibelius valamennyi művét, de Carl Nielsen még ismeretlen műveit is lemezre vették. Sallinen, Kokkonen, Holmboe, Svendsen, Gade, továbbá Jón Leifs szimfóniái is náluk találhatók meg.

Channel Classics — ezzel az 1990-ben alapított holland kiadóval kötött szerződést a Budapesti Fesztiválzenekar, és máris két, SACD technológiával készített lemezzel rukkolnak elő, egy Rachmanyinov, illetve egy Csajkovszkij CD-vel.

Cuibar Phono Video — José Cura tenorista saját kiadóját 2002 őszén alapította. Már több CD és DVD-produkció is szerepel az újszerű cég katalógusában, néhány a lengyel Sinfonia Varsovia zenekarral, amelyet Cura maga is vezényel, illetve amely őt kíséri önálló árialemezén. A tervek között található Puccini A köpeny című operájának felvétele — természetesen a tulajdonos Cura főszereplésével —, Csajkovszkij Ötödik szimfóniája, egy karácsonyi album és megzenésített Neruda-versek is.

Ondine — Finnország első számú kiadója, amely a litván Peteris Vasks kompozícióit tartalmazó CD-jével az idei cannes-i MIDEM egyik fődíját nyerte el. A cég a közelmúltban szerződést írt alá az Orchestre de Paris zenekarral, illetve Christoph Eschenbach karmesterrel.

Albany Records — elsősorban angol szerzők műveit, illetve 20. századi amerikai komponisták alkotásait adják ki.

Wolfmusic Publications — főként ismeretlen zongoradarabok kiadására vállalkoznak. Most jelentették meg első Clementi-lemezüket.

Pavane Records — belga kiadó, ők adták ki Joseph Jongen összes zongoraművét, illetve vonósnégyesét.

Avie Records — 2002-ben alapított angliai kiadó. Kiadták többek között Händel Tamerlano című operáját az English Concerttel, de lantmuzsikát is Jacob Heringman, illetve spanyol zenét a Dufay Collective együttes tolmácsolásában.

Raiffeisen Bank a művészetekért

Hogy ne csak a Múzsákra számíthassunk...

Arra törekszünk, hogy mindennapi munkánk során ügyfeleinknek valódi értéket nyújtó szolgáltatásokat kínáljunk. Emellett kötelességünknek érezzük a hazai művészek támogatását, akik mindannyiunk életét szebbé és könnyebbé teszik. Büszkék vagyunk, hogy kiválóságuk támogatásunk által mindannyiunk javára kiteljesedhet.

VELÜNK KÖNNYEBB

**Raiffeisen
BANK**

www.raiffeisen.hu
Raiffeisen Direkt: 06 40 48 48 48

Új finanszírozási modellre várva Szakmai vita lesz a zenekartámogatási elképzelésekről

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma tervbe vette a hivatásos zenei együttesek hároméves konszolidációját. Idén a kulturális tárca összesen 225 millió forinttal támogatja kilenc hivatásos zenekar működését. A minisztérium fölkérte a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségét arra, hogy dolgozzon ki egy tervezetet, amely javaslatot tesz valamennyi hivatásos együttes helyzetének megoldására.

A 2003-ban kifizetett és a 2004-ben folyósítható támogatást is Hiller István miniszteri keretéből különítették el. Az alkalmasság, bár „életmentő” segítség azonban nem pótolhatja a hosszú távú megoldást. „Szükség van arra, hogy az egész zenekari támogatási rendszert újra-gondoljuk, hogy legyen egy olyan működési támogatási modell, amely mellé már nem kell külön konszolidációs keretet kigondolni” – mondta Schneider Márta helyettes államtitkár. A megoldást egy új finanszírozási szisztéma jelentheti, amely azért elég rugalmas ahhoz, hogy keretet adjon a működés közben előtűnő problémák orvoslására is.

Fotó: Gramofon-archív

Nem kérdéses, hogy a modern jogszabályi környezet létrehozása roppant időszerű, hiszen az együttesek helyzete és finanszírozási forrásai igen eltérőek. A szövetséget alkotó tizenhárom zenekar többségét az önkormányzatok tartják fenn. Ám köztük van a nemzeti címe miatt külön költségvetési címként szereplő Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár, és a Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara, amelynek „gazdája” a Magyar Állami Operaház ugyancsak nemzeti intézmény. A filharmoniai társaság, bécsi mintára, a legjobb operaházi zenészekből verbuválódik, mégis az utóbbi másfél évtizedben folyamatosan anyagi nehézségekkel küzd. Nem jobb a pozíciója

Szövetségbe tömörült zenekarok

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségét 1993-ban alakította meg 13 zenekar azzal a céllal, hogy belföldön és külföldön egyaránt megfelelő szakmai képviselője legyen az együtteseknek. A szövetség ezen felül koordinációs feladatokat lát el a zenekarok és a kulturális kormányzat között. A szervezetet öttagú elnökség képviseli, tagja a Magyar Zenei Tanácsnak, a PEARLE-nek (Performing Arts Employers Associations League Europe) és az IAOA-nak (The International Alliance of Orchestra Associations).

Fotó: Németh András Péter

A konszolidációs keret felosztása:

A Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara	50 millió forint
Liszt Ferenc Kamarazenekar	35 millió forint
MÁV Szimfonikus Zenekari Alapítvány	35 millió forint
Budafoki Dohnányi Szimfonikus Zenekar	35 millió forint
Magyar Rádió Zenekara	30 millió forint
Magyar Rádió Énekkara	8 millió forint
Oszták–Magyar Haydn Zenekar	12 millió forint
Danubia Szimfonikus Zenekar	15 millió forint
Rajkó Zenekar	10 millió forint*

*A következő három évben a Nemzeti Ifjúsági Zenekar címet viseli.

a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának, amely egy részvénytársaság „tulajdona”, csak hogy az rt. nem valódi gazdálkodó intézmény, maga is állami segítségre szorul. Nem tagja szövetségnek a Budapesti Fesztiválzenekar, amely alapítványi formában működik, Budapest főváros garantált támogatása mellett. Az önkormányzati fönntartásúak egy része ragaszkodik a hagyományos formához, mások az előre menekülést választották, és közhasznú társasággá alakultak.

2004-ben összesen 940 millió forint jut az önkormányzati zenei együttesek támogatására. A Debreceni Filharmonikusok, a Debreceni Kodály Kórus, a Szegedi, a Miskolci Szimfonikus Zenekar, a Győri Filharmonikusok, a Pannon Filharmonikusok, a Szombathelyi Szimfonikusok, a Szolnoki Zeneművészeti Központ, a Budapesti Fesztiválzenekar, a Dohnányi Szimfonikus Zenekar, a Pest megyei Szimfonikus Zenekar, a MÁV, a Matáv Szimfonikusok, a Gödöllői, a Kecskeméti Szimfonikus Zenekar, az Orfeo Kamarazenekar, valamint a Nyíregyházi Cantemus Kórus büdzséjét egészítették ki a belügyi tárcánál lévő keretből. Ez a látszólag tekintélyes summa – átlagosan – a zenekarok költségvetésének 15–20 százalékát teszi ki. Az együttesek többsége képtelen elavult hangszerparkját kicserélni és kottákat vásárolni. Márpedig a hangszerállomány sürgős felújításra szorul, mielőtt értéke nullára íródna. Számos világhírű magyar művész állítja, hogy a megyeszékhelyek, vidéki városok közönsége inspirálóan hálás publikum, de a zongorák, a nagy ütőhangszerek állapota olyan tragikus, hogy szinte istenkísértés játszani rajtuk.

Több mint jó hír tehát, hogy a szakértői munka már megkezdődött, a szakmai koncepcióról júniusban kezdődhet meg a széles körű szakmai vita. Az új modellnek azt is lehetővé kell tennie, hogy normatív elemek érvényesülhessenek a támogatásban, amely valószínűleg a jogszabály-módosítás után is a Belügyminisztérium fejezetében maradna. Úgy tervezik, hogy a 2005-ös költségvetés tervezésekor már az új támogatási forma alapján finanszírozzák a hivatásos zenei együtteseket.

AM

budapesti fesztiválzenekar

A Budapesti Fesztiválzenekar 2004. nyári hangversenyei

június 1. **BÉCS**
Konzerthaus

Liszt/Bartók/Dvořák
Richard Goode/Fischer Iván

június 14. **KUALA LUMPUR**
Dewan Filharmonic Petronas

Bartók/Beethoven/Brahms
Christian Tetzlaff/Fischer Iván

június 15. **KUALA LUMPUR**
Dewan Filharmonic Petronas

Schubert/Ravel
Fischer Iván

június 16. **SZINGAPÚR**
Esplanade Theatre on the Bay

Bartók/Beethoven/Ravel
Christian Tetzlaff/Fischer Iván

június 17. **SZINGAPÚR**
Esplanade Theatre on the Bay

Bartók/Beethoven/Brahms
Christian Tetzlaff/Fischer Iván

június 19. **HONG KONG**
Cultural Centre

Ravel/Schumann/Beethoven
Misha Maisky/Fischer Iván

Fischer Iván

június 20. **HONG KONG**
Sha Tin Koncertterem

Bartók/Beethoven/Brahms
Christian Tetzlaff/Fischer Iván

június 26. **BUDAPEST**
Hősök tere

Ravel
Würtz Klára/Fischer Iván

augusztus 22. **KOPPENHÁGA**
Tivoli Koncertterem

Brahms/Csajkovszkij
Rudolf Buchbinder/Fischer Iván

augusztus 23. **FLENSBURG**
Schleswig-Holsteini Fesztivál

Brahms/Csajkovszkij
Rudolf Buchbinder/Fischer Iván

augusztus 26. **LOCARNO**
Szent Ferenc templom

Dvořák/Liszt/Csajkovszkij
Krausz Adrienne/Fischer Iván

augusztus 27. **GSTAAD**
Menuhin Fesztivál

Dvořák/Mozart/Csajkovszkij
Maria-João Pires/Fischer Iván

augusztus 28. **GSTAAD**
Menuhin Fesztivál

Brahms/Glazunov
Vadim Repin/Fischer Iván

BUDAPESTI FESZTIVÁLZENEKAR ALAPÍTVÁNY

Budapest XII., Alkotás utca 39/c • Telefon: 355-4015, 489-4332

Forradalmi régiségek Sopronban

Koncertek, mesterkurzusok, elméleti előadások a historikus zenéről

„Az úgynevezett régizene korabeli előadói gyakorlatát történeti és praktikus oldalról megközelítő művészi elképzelés egyhetes koncentrátuma a Soproni Régi Zenei Napok, immár húsz éve. Az intézményes képzés hiányát is pótló kurzusai, hangversenyei olyan nemzetközi színvonalat képviselnek, ami a világ bármely pontján megrendezett hasonló fesztiválok legjobbjai közé emelik” – így szól Komlós Katalin fortepianoművész, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tanszékvezető professzorának ajánlása az ideai kurzusokhoz.

Június 26 és július 3. között várja a barokk és klasszicista műemlékekben gazdag város a mestereket és tanítványokat. Akik az idén biztosan ismét szép számmal jönnek erre a különlegesen barátságos hangulatú képzésre, amely nemcsak az aktív hallgatókat, hanem az érdeklődő vendégeket is szívesen látja. S kell-e nagyobb gyönyörűség, mint a hangszer mellett, a közös munkában elmerülten látni például Malcolm Bilson, aki a most a fortepiano XVIII. századi irodalmát elemzi a növendékekkel.

Bilson szerte a világon elismert művész-pedagógus. A Cornell Egyetem zeneprofesszoraként a billentyűs tanulmányok irányítója a XVIII. századi historikus előadói gyakorlatban. Rendszeresen tart workshopokat és mesterkurzusokat Kaliforniától Skandinávián és Budapesten át Sopronig. 1994-ben Bilson New Yorkban eljátszotta hat akkori és korábbi művész-hallgatójával Beethoven 32 zongoraszonátáját. Ez volt az első alkalom, hogy a műveket valaki ciklus formájában korhű hangszeren előadta. A New York Times azt írta sorozatról: „ezekből az előadásokból különösen világossá vált, mennyire forradalmian hangozhattak ezek a művek a maguk korában.”

Több mint két évtizede játszik kiemelkedő szerepet a régi zene historikus hangszereken való megszólaltatásában. Az ő Haydn-, Mozart- és Beethoven-interpretációi – akár másolatokon, akár eredeti öt oktávós, XVIII. század végi zongorákon – nyújtottak ösztönzést arra, hogy a fortepiano visszatérhessen a koncert pódiumra és teret nyerhessen a „mainstream” repertoárt tartalmazó hangfelvételeken. Lemezre vette egyebek között Mozart szóló-zongoraszonátáit a Hungaroton, a zongora-hegedűszonátákat pedig Sergiu Lucával a Nonesuch részére.

Június 30-án 10 órától Komlós Katalin elméleti előadást tart a hiteles fortepiano mítosza címmel, a hangszer jelentősége a bécsi klasszikusok életművében talán soha ki nem apadó kutatási forrás. Komlós a Soproni Régi Zenei Napok állandó vendége, szerkesztőbizottságának alapító tagja Zádori Mária, Korondi Anna és Spányi Miklós gyakori koncertpartnere Fortepianos and Their Music című könyve 1995-ben jelent meg az Oxford University Press kiadásában.

Anneke Boeke furulya kurzusán, mint már annyi éve, a reneszánsz és barokk szóló- és duettrepertoár előadásmódjának sajátosságait tanulmányozhatják a hallgatók. Boeke hosszú ideig tagja volt a Philip Pickett által vezetett New London Consortnak és jelentős hangversenykörutakat tett velük. Gyakran fellép Hollandia jelentős koncerttermeiben. Magyarországon nagy sikerrel tart mesterkurzusokat. 2001 óta a Hungarotonnál készíti szólólemezeit.

Ebben az évben Paulik László vezeti a hegedű kurzust, a téma: a XVIII. század második felének kamarazenéje. Az Orfeo Zenekar koncertmestere és szólistája a historikus előadásmóddal még zeneakadémiai éve alatt kezdett el foglalkozni. Majd a Régi Zenei Napokon többször is tanárként szereplő világhírű muzsik, Simon Standage hegedűművész kurzusain képezte magát. A növendékből mesterré és partnerré avanszált Paulik gyakran lép pódiumra Standage-dzsel, Jos van Immerseellel, Malcolm Bilsonnal.

Malcolm Bilson amerikai fortepianoművész és muzikológus, visszatérő vendég Sopronban

Szell Rita historikus tánc tanfolyamán az 1700-as évek elejéről és a század végétől való francia koreográfiák stílusát ismerteti meg az érdeklődőkkel. A tánc-történész, koreográfus, az Arbeau Historikus Táncegyüttes alapítója első diplomáját 1982-ben szerezte a Zeneakadémián. A historikus táncok specialistájává Ausztriában, Németországban, Olaszországban és Franciaországban képezte magát. Önálló kutatásait 1985-ben kezdte, fesztiválszereplései mellett kiterjedt oktatói tevékenységet folytat.

A kurzusokat koncertek teljesítik ki fesztivállá, a nyitóhangversenyen, június 26-án este, a Liszt Ferenc Konferencia és Kulturális Központban a Capella Savaria Mozart és Zimmermann műveket szólaltat meg. Június 29-én az Orfeo Zenekar, Vashegyi György vezényletével, Malcolm Bilson Mozart-estjét kíséri.

Július 2-án Fertőd-Eszterházára, az Esterházy-kastélyba kirándulnak a professzorok és a hallgatók, itt Mozart, Beethoven, Haydn kompozíciók hangzanak el. Ahogy néhány éve hagyomány, az utolsó estén, július 3-án fényes bállal zárják a Soproni Régi Zenei Napokat.

A Nemzeti Filharmonikusok
Beethoven-estjei

MARTONVÁSÁR 2004

Vezényel: Kocsis Zoltán

július 17. szombat *(esőnap: július 18.)*

Házavatás – nyitány, WoO 98

István király – teljes kísérezene, op. 117

július 24. szombat *(esőnap: július 25.)*

IX. (d-moll) szimfónia, op. 125

július 31. szombat *(esőnap: augusztus 1.)*

IV. szimfónia, op. 60

Athén romjai – induló és kórus, op. 114

Tremate empi, tremate, op. 116

Bundeslied, op. 122

Germania, WoO 94

Házavatás – kórus, WoO 98

Helyszín: MTA Mezőgazdasági Kutatóintézetének Parkja, Kezdés: 19 óra

Rendelési Kör: 411-6636. Honlap: www.filharmonikusok.hu

József és kortársai

A Budapesti Vonósok Haydn Fesztiválja az Esterházy-kastélyban

Az eszterháza-fertői Esterházy-kastély lassan megszépül. Talán komótosabban, mint szeretnénk, s nem látszik közelinek ama szerep betöltése sem, ami pedig fő hivatása lenne a csodálatos műemlék-együttesnek: hogy nemzetközi Haydn-központ legyen.

Az Esterházy-kastély méltó helye lenne egy nemzetközi Haydn központnak

Gramofon-illusztráció

Idén a nyár a legfontosabb eseményeként jegyeztetik be a kastély történetébe a Budapesti Vonósok Haydn Fesztiválja, mégpedig a tizedik, tehát ünnepi sorozat július 9. és 18. között. Az 1977-ben alakult kamarazenekar 1995-ben rendezett először hangversenyeket a pompás díszteremben. Az ötletet szikrája egy filmforgatáson pattant ki, egy német televíziós forgatócsoport portréfilmet készített a Németországban élő oboaművészről, Lencsés Lajosról, ehhez kérték föl a szereplőtársnak az együttést. Lencsés azóta is hűséges szereplője a fesztiválnak, idén is főlép, Cimarosa és Förster oboaversenyét július 13-án este szólaltatja meg.

A Budapesti Vonósok estje nyitja a fesztivált, természetesen Haydn művel. Július 9-én a D-dúr szimfóniát játsszák, majd két Mozart zongoraverseny következik, az F és a C-dúr koncert. A szólista a fiatal osztrák fenomén, Stefan Vlado. Nem is olyan régen még a bécsi zeneakadémia növendéke volt, hiszen nincs harminc éves, de már húszesztendőskorában díjat nyert a Nemzetközi

Beethoven Zongoraversenyen. Egy hosszú felsorolásnak kellene következnie, mert minden jelentős karmesterrel, és Európától Japánig minden híres zenekarral pódiumra lépett. Mint sok pianistát, őt is elérte a dirigálás vágya, két Haydn operát is vezényelt már a Fischer Ádám alapította Osztrák–Magyar Haydn Zenekar élén, a csembaló mellől. A 2002–2003-as szezonban foglalta el az újjászervezett grazi szimfonikus zenekar vezető karmesteri posztját. Visszatérő vendég Ágoston András hegedűművész és Perényi Miklós csellóművész, aki ezúttal Várjon Dénessel koncertezik. Csalog Gábort hangversenyén Haydn cisz-moll szonátája mellett Schubert három zongoradarabja és Chopin f-moll fantáziája hangzik el. Ezen a fesztiválon ugyanis minden este megszólal egy Haydn-mű, ám ebben a sorozatban akár kortárs alkotás is megszólalhat.

A Magyar Haydn Társaság őszi fesztiválján azonban szinte kizárólag Haydn muzsika szól, mégpedig historikus előadásban. Az augusztus 27-től szeptember 5-ig tartó sorozat vendége több kitűnő magyar régi zenész, és jó néhány külföldi előadó, például Jaap Schróder hegedűs szólóban és a Skálholt Quartettel, Jacques Ogg billentyűs, vagy Nicholas McGegan, illetve a Tomasini Vonósnégyes. A szeptemberi események ismertetésére visszatérünk. AM

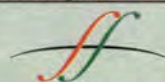
20. Régi Fenei Napok

Sopron, 2004. június 26-július 3.

• Historikus táncest a közönség részvételével! •

június 26., szombat 20.00	Capella Savaria - vezényel: Bali János <i>Zimmermann, Mozart</i>	Liszt Ferenc Konferencia és Kulturális Központ - Petőfi-terem
június 27., vasárnap 21.00	Az „arany évszázad” olasz és holland zenéje <i>Turini, Legrenzi, Telemann, Händel</i>	Szt. György-templom
június 28., hétfő 20.00	Komlós Katalin, fortepiano; Zádori Mária, ének <i>Fusz, Mozart, Beethoven</i>	Liszt Ferenc Konferencia és Kulturális Központ - Petőfi-terem
június 29., kedd 20.00	Orfeo Zenekar / Malcolm Bilson <i>Mozart</i>	Liszt Ferenc Konferencia és Kulturális Központ - Liszt-terem
június 30., szerda 20.00	'Les Nations' - Arbeau Historikus Táncegyüttes Capella Savaria	Petőfi Színház
július 1., csütörtök 20.00	Csalog Benedek, fuvola; Papp Rita, csembaló <i>Locatelli, Geminiani, Quantz, Händel, Scarlatti</i>	BW Pannonia M. Hotel
július 2., péntek 20.00	Malcolm Bilson, fortepiano; Paulik László, hegedű Petőfi Erika, brácsa; Máté Balázs, gordonka <i>Mozart</i>	Fertőd-Eszterháza Esterházy-kastély
július 3., szombat 11.00	Növendékek koncertje	Liszt Ferenc Konferencia és Kulturális Központ
17.00	L'Eclisse együttes <i>Cazzati, Marini, Corelli, Vivaldi</i>	Szt. György-templom
20.00	Záró bál	Liszt Ferenc Konferencia és Kulturális Központ

Kurzusok a fesztivál ideje alatt naponta: Fortepiano - Malcolm Bilson, USA, Furulya - Anneke Boeke, Hollandia
Hegedű - Paulik László, Barokk tánc - Széll Rita, Magyarország

A Miskolci Szimfonikus programja a 2004/2005-ös évadra

MESTERBÉRLET

2004. november 8.

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Beethoven: Hegedűverseny
R. Strauss: Salome – Hét fátyoltánc
R. Strauss: Halál és megdicsőülés
Vezényel: Kovács László
Hegedű: Falvay Attila

2004. december 13.

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Beethoven: VI. szimfónia
Csajkovszkij: Hegedűverseny
Borodin: Polovec táncok
Vezényel: Kovács László
Hegedű: Kelemen Barnabás

2005. január 17.

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Beethoven: Missa Solemnis
Közreműködik: Nemzeti Énekkar
Vezényel: Antal Mátyás
Ének: az operaház magánénekesei

2005. február 14.

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Haydn: Merkur szimfónia, No. 43.
Mozart: C-dúr zongoraverseny,
KV. 467.
Beethoven: VII. szimfónia
Vezényel: Kocsár Balázs
Zongora: Érdi Tamás

NÉPSZERŰ BÉRLET

2004. október 25.

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Verdi: Requiem
Vezényel: Kovács László
Közreműködik: Magyar Rádió Kórusa
Ének: Rálik Szilvia, Wiedemann
Bernadett, Kiss B. Attila,
Martin Gurbal

2004. november 15.

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Mozart: Egy kis éji zene
Mozart: Exultate jubilate
Brahms: I. szimfónia
Vezényel: Kovács László
Ének: Miklósa Erika

2004. február 7.

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Erkel: Hunyadi nyitány
Csajkovszkij: Rokokó variációk
Schubert IV. szimfónia
Vezényel: Héja Domonkos
Cselló: Onczay Csaba

2004. április 4.

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Vivaldi: Négy évszak
Mahler: IV. szimfónia
Vezényel: Mika Eichenholz
Hegedű: Lendvai József

2005. március 7.

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Rimskij-Korszakov: Spanyol rapszódia
Brahms: B-dúr zongoraverseny
Smetana: Moldva
Ravel: Bolero
Vezényel: Marco Balderi
Zongora: Bogányi Gergely

FILHARMÓNIA-RAIFFEISEN SZEZONBÉRLET

2004. október 4.

Miskolci Szimfonikus Zenekar
R. Strauss: I. kürtverseny
R. Strauss: Till Eulenspiegel vidám
csínyjei, op. 28.
Hacsaturján: Spartacus – válogatás
Vezényel: Horváth Gábor
Kürt: Gál László

2004. november 24.

Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara
Beethoven: Coriolan nyitány
Beethoven: Hármass verseny
Beethoven: VI. szimfónia
Vezényel és zongorán közreműködik:
Vásáry Tamás
Hegedű: Szabadi Vilmos
Cselló: Perényi Miklós

2004. december 6.

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Weber: A bűvös vadász-nyitány
Weber: f-moll klarinétverseny, Op. 73
Wagner: A walkür-zenedráma (I. felvonás)
Vezényel: Kovács László
Klarinét: Szepesi János

2005. január 24.

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Schubert: III. szimfónia, D-dúr
Kodály: Marosszéki táncok
Muszorgszkij-Ravel: Egy kiállítás képei
Vezényel: Medveczky Ádám

2005. február 25.

Nemzeti Filharmonikus Zenekar
Glinka: Ruszlan és Ludmilla – nyitány
Stravinsky: D-dúr hegedűverseny
Dvořak: IX. szimfónia, e-moll
(Az új világból), op. 95.
Vezényel: Berkes Kálmán
Hegedű: Patricia Kopatchinskaja

2005. március 14.

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Chopin: e-moll zongoraverseny, op. 11.
Stravinsky: Le Sacre du printemps
(Tavaszi áldozat)
Vezényel: Kovács László
Zongora: Hegedüs Endre

2005. április 25.

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Beethoven: István király – nyitány, op. 117.
Csajkovszkij: D-dúr hegedűverseny, op. 35.
Brahms: I. szimfónia, c-moll, op. 68
Vezényel: Rico Saccani
Hegedű: Kokas Katalin

Kovács László
művészeti vezető

Miskolci Szimfonikus Zenekar

3525 Miskolc Fábrián u. 6/a
Tel.: (46) 323-488, (46) 506-695
Fax: (46) 351-497
www.mso.hu
E-mail: missyo@elender.hu

Jegyek válthatók a Filharmónia
Kelet-Magyarország Kht.
jegyirodájában
3525 Miskolc, Kossuth u. 3.
Tel/Fax: (46) 506-656

Köszöntés és emlékezés Földváron

Eötvös Péter és Vidovszky László életműve a középpontban

Vidovszky László Fotó: Gramofon-archív

A Földvári Napokon egyszerre van jelen a tudomány és a zene önfeledt élvezete. Az események a hallgatóknak és az előadóknak egyaránt másutt megszerezhetetlen élményeket nyújtanak. Az esti koncertek utáni baráti poharazgatás és pogácsarágcsálás éppúgy hozzátartozik e néhány naphoz, mint az elmélyült elemzés. A jó hangulat az önkormányzat és a Strém Koncert közös

áldozatvállalásából jön létre, de jelentősége nem ebben áll, hanem abban, hogy ez az egyetlen hely, ahol a kortárs magyar zene ilyen kitűnő fórumot kap. Jeney, Kurtág, Ligeti, Szöllősy után idén a 60 esztendő Eötvös és a szintén 60-as Vidovszky László munkásságát tárgyalja a négy napos tudományos konferencia, amely az élők mellett megemlékezik Bozay Attiláról is. Dolinszky Miklós, Farkas Zoltán, Halász Péter, Mácsai János, Olsvay Endre, Szitha Tünde és Veres Bálint előadásait egy beszélgetés egészíti Eötvös Péterrel. A zeneszerző június 19-én egy workshopon is részt vesz a Pellegrini Quartett közreműködésével. A vonósnegyes este Eötvös, Janáček és Nono műveiből ad koncertet.

Keserű Ilona festőművész képeiből június 16-án nyílik kiállítás, a Pellegrini Quartett műsora után Vallai Péter Esterházy Péter műveiből olvas föl, 17–18-án filmvetítések színesítik a programot, a Földvári Napok ugyanis összművészeti fesztivál, ahol azért a muzsikáé a főszerep.

A nyitónapon Klukon Edit és Ránki Dezső két zongorás hangversenyére kerül sor, Debussy és Messiaen egy-egy kompozíciója mellett Dukay Barnabás két alkotása hangzik el. Másnap kamarakoncert hallható Eötvös Péter műveiből. Megszólal a Kozmosz, Psy, Two Poems to Polly, Dervish Dance, Music for New York és a Párizs–Dakar. Azok a magyar előadók játsszák most is a darabokat, akik külföldön vagy itthon, pódiumon, kurzusokon vagy felvételeken sikerre vitték a műveket: például Gőz László és a Budapest Jazz Orchestra, Kovács László vezényletével, továbbá Eckhardt Gábor, Nagy Péter, Gyöngyössi Zoltán, Perényi Miklós, Vékony Ildikó, Déri György, Klenyán Csaba, Rozmán Lajos, Vajda Gergely, Dész András és Dész László. Ezt a programot a Szakcsi Jazz Trió éjszakai örömmelésé követi. Különleges a június 18-i műsor: Vidovszky German Dances című vonósnegyese, Eötvös Három madrigálkomédiája, Vidovszky Nárcisz és Echo című egyfelvonásos kamaraooperája ismét felfedezhető.

Június 20-án matinékonzertet rendeznek Bozay Attila műveiből, a Variációk, Ritornello, 5 kis zongoradarab, Cselló–zongora szonáta, VIII. zongoradarab, III. vonósnegyes hallható Körmendi Klára, Somogy Péter, Bozay Melinda, Pólus László, Dargay Marcell, és a Somogyi Vonósnegyes előadásában. AM

B

nemzetközi
Bartók
fesztivál

2004. Július 10–21. Szombathely

július 10. szombat 19.30 - Bartók Terem

Ünnepélyes megnyitó: Szombathelyi Szimfonikus Zenekar hangversenye
Bartók, Eötvös Péter, Tihanyi László

július 11. vasárnap 21.00 - MMIK

Stockhausen: Harlekin

július 12. hétfő 20.00 - MMIK

Holland multimédia show

július 13. kedd 18.00 - Berzsényi Dániel Főiskola

A Szeminárium tanárainak koncertje

július 13. kedd 21.00 - MMIK

Mesias Miguashca elektronikus művei

július 14. szerda 20.00 - Berzsényi Dániel Főiskola

Az UMZE Kamaragyűttes hangversenye *Eötvös Péter, Vidovszky László*

július 15. csütörtök 20.00 - MMIK

Halmos Béla, Sebő Ferenc és a Boglya Együttes népzenei estje
A koncertet táncház követi

július 16. péntek 20.00 - Berzsényi Dániel Főiskola

A Szeminárium tanárainak koncertje

július 17. szombat 20.00 - Írókéz Galéria

Holland Jazz Est

július 18. vasárnap 20.00 - Bartók Terem

A 20 éves Amadinda Ütőegyüttes születésnap koncertje

július 19. hétfő 17.00 - Berzsényi Dániel Főiskola

Hangszeres kurzusok zárókoncertje

július 19. hétfő 20.00 - MMIK

Vidovszky László műveiből összeállított koncert

július 20. kedd 17.00 - MMIK

A számítógépes zeneszerzés kurzus zárókoncertje

július 20. kedd 19.30 - Bartók Terem

A karmester kurzus zárókoncertje: Szombathelyi Szimfonikus Zenekar
Bartók, Eötvös Péter, Stravinsky

Hangversenyek

a Zeneakadémia Nagytermében és a Gödöllői Királyi Kastély dísztermében

2004. szeptember 15. 19.30 óra □ Zeneakadémia Nagyterem

Vásáry Tamás zongoraestje

2004. december 18. 19.30 óra
Zeneakadémia Nagyterem

Szabadi Vilmos (hegedű)
Vigh Andrea (hárfa)

2004. december 31. este 11. óra
Zeneakadémia Nagyterem

Szilveszteri Koncert
Amadinda Ütőegyüttes, Presser Gábor

A szünetben pezsgővel búcsúzunk az elmúlt évtől
és köszöntjük az Újévet!

Vigh Andrea

Amadinda
Ütőegyüttes

VI. Gödöllői Nemzetközi Hárfaesztivál

2004. október 5–10.

2004. október 5. (kedd) 19 óra □ **Vigh Andrea**

2004. október 6. (szerda) 19 óra □ **Felletár Melinda**

2004. október 7. (csütörtök) 19 óra □ **Aneleen Lenaerts** (Belgium),
az I. Gödöllői Nemzetközi Hárfaverseny győztese

2004. október 18. (péntek) 19 óra □ **Marie-Pierre Langlamet** (Franciaország)

2004. október 9. (szombat) 19 óra □ **Xavier de Mestre** (Franciaország)

2003. október 10. (vasárnap) 19 óra □ **Gálhangverseny**

Xavier de Mestre, Marie-Pierre Langlamet, Vigh Andrea és a Budapesti Vonósok

A jegyek megvásárolhatók: Budapesten a Zeneakadémia jegypénztárában – VI. Liszt F. tér 8. Tel.: 342-0179
Gödöllőn a Királyi Kastély jegypénztárában Tel.: 06-28-410124 – Hétfő kivételével naponta 10.00–17.00

www.forraskoncert.hu

A hangversenyek főszponzora:
Magyar Villamos Művek Rt.

Médiaszponzor:
NÉPSZABADSÁG Rt.

NÉPSZABADSÁG
Magyarország legkedveltebb napilapja

Az elmúlt száz év zenéje Szombathelyen

Nagy hangsúlyt kap az elektronikus és a számítógépes komponálás

A szombathelyi Bartók Szemináriumon, a kialakult hagyományhoz híven, a kortárs zene előadómódja, a számítógépes zene, és az énekítés avatott mesterei várják a kurzusokra a növendékeket. Az elmúlt évekhez hasonlóan most is választottak egy vezértémát: július 6. és 21. között a zene és a színpad viszonya a fő tárgya a foglalkozásoknak.

Noha mindegyik kurzuson, a klarinét, az ének, vagy a karmesteri képzésen is megszólal Bartók muzikája, nem ő az egyedüli elemzendő szerző. Mások: kortársak és követők alkotásai is elhangzanak, akár csak a szemináriumot kísérő fesztiválon. A július 7-ei koncerten a Hollandiában élő Orlando Együttes ad hangversenyt. Apropó Hollandia – ott a magyar kulturális évad ősszel indul, Szombathelyen pedig afféle holland mini-évadra kerül sor, mint-hogy több holland muzikus, vendégtanár, zenetörténész érkezik a szemináriumra és a fesztiválra, július 13-án például biztosan fantasztikus élményekkel szolgál majd a multimédiás show-juk. A tanárok koncertjén (10-én) az Operaház koncertmesteréhez, Éder Pál hegedűművészhez Sepp Grotenhuis pianista és a neves fuvolaművész, Jacques Zoon társul. A holland mester kurzusán egyébként páratlanul izgalmas 20. századi fuvola irodalmat lehet tanulmányozni, Takemitsu: Voice, Berio: Sequenza I, Elliott Carter: Scrivo in Vento, Rudolf Escher: Monologue, Jolivet: Cinq Incantations és Isang Yun: 5 Etudes című kompozícióját.

Talán már az is hagyománynak mondható, hogy nemzetközi és hazai viszonylatban egyaránt jelentős magyar zeneszerző – az idén 60 éves Eötvös Péter és Vidovszky László – születésnapját köszöntik, munkássága középpontba állításával. A Hollandiában élő Eötvös Péter, akinek 1985-től meghatározó szerepe volt a Bartók Szeminárium és Fesztivál megújításában, vendég előadóként is megjelenik. Shadows című darabja a karmester kurzus egyik fontos fejezete, a másik két alkotás: Bartók A fából faragott királyfi című balettenéje és Sztravinszkij Pulcinellája. Az utóbbi az ének kurzuson is szerepel, az orosz szerző másik kamaraoperájával, a Mavrával együtt. Ezt pedig a Budpesti Őszi Fesztiválon tervezik bemutatni, eredeti nyelven, oroszul – Szombathely tehát jó lehetőséget teremt a felkészülésre.

A karmester kurzus munkáját idén Peskó Zoltán irányítja, akinek a nevéhez nemcsak Liszt monumentális oratórikus alkotásainak megszólaltatása, hanem Bartók színpadi műveinek előadása is fűződik. A kékszakállú herceg várával a 70-es években a Milánó Scalában aratott átütő sikert, amelyben természetesen része volt a Juditot éneklő Marton Évának. Peskó a 60-as évek közepétől külföldön dolgozik, operaelőadásokat és koncerteket vezényelt szerte a világban olyan zenekarok élén, mint a Berliini Filharmonikusok, a BBC Szimfonikus Zenekar vagy az amszterdami Concertgebouw Zenekar. Több itáliai operaház, a bolognai Teatro Comunale, a velencei Teatro La Fenice,

Bronzkori, római, barokk kultúrára épült Szombathely szellemi élete

Eötvös Péter

Peskó Zoltán

Fotók: Gramofon-archív

valamint a milánói RAI zenekarának élén állt, vezette düsseldorf-duisburgi Deutsche Oper is. Jelenleg a liszaboni operaház főzeneigazgatója és a Portugál Szimfonikus Zenekar vezető karmestere.

Az elektronikus és számítógépes zene komponálásával foglalkozó kurzus professzora Mesias Miguashca. A tanfolyamon a résztvevők

projektjeinek megvalósítására összpontosítanak, az eredményről a július 19-i fesztivál hangversenyen szerezhetnek benyomást a zenebarátok. Mesias Miguashca az ecuadori Quitóban született, ám 1965 óta Németországban él. Szakterülete az elektronikus zene, dolgozott a kölni Elektronikus Zenei Stúdióban, a metzi Centre Européen pour la Recherche Musicale-ban, a párizsi IRCAM-ban – amelyet évekig Eötvös vezetett –, a karlsruhei ZKM-ban és a grenoble-i ACCROE-ban. Roland Breitenfeld zeneszerzővel hozta létre a K.O.-Studio Freiburg-ot: e kezdeményezés a kísérleti és elektromos zene létrehozására és terjesztésére irányul.

A szóló zongora kurzusokat Sepp Grotenhuis és Eckhardt Gábor irányítja, a vonósnegyes és hegedű kurzust Éder Pál vezeti. A klarinét tanulmányokat Aurelian Octav Popa és Klenyán Csaba neve fémjelzi.

A kurzusok növendékei július 6-án kezdik a munkát, a fesztivál közönsége július 9-én láthatja az ünnepi nyitóelőadást, amely kapcsolódik a vezértémához: a Pécsi Balett Bartók színpadi művei közül A csodálatos mandarin pantomimet, és A fából faragott királyfi című táncjátékot mutatja be. Július 11-én a két születésnapos szerző, egy-egy műve: Vidovszky László Nárcisz és Echója és Eötvös Péter Három madrigálkomédiája lesz műsoron. **AM**

A Nemzeti Filharmonikusok bérletei a 2004-2005-ös évadra

Őszi-téli bérletek

Zeneakadémia

Síppal, dobbal...

MTA Díszterme
Gyerekbérlet 5-12 éveseknek

Kamarabérlet

MTA Díszterme
Az NFZ művészeinek
közreműködésével

Tavaszi bérletek

Nemzeti Koncertterem

Beszélő zene

Millenáris Teátrum
Ifjúsági bérlet 12-18 éveseknek

A Nemzeti Filharmonikusok
Hozzájárulása

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

Bérletek válthatók az ismert jegyirodákban. Részletes programunkat keresse Koncertnaplárunkban!

Információ: 411-6651, Baráti Kör: 411-6636, Honlap: www.filharmonikusok.hu

Európa szelleme a kertben

A Filharmónia Budapest Kht. szabadtéri koncertkinálata

Népszerű műsorok hangulatos környezetben – így foglalhatnánk össze a Filharmónia Budapest Kht. által rendezett nyári hangversenyeket. Az Állatkert, a vácrátóti botanikus kert és számos más helyszín várja a zene- és természetkedvelőket.

Milyen lehet egy hangverseny a Budapesti Állatkertben? Ha kigyerekként ezen a kérdésen gondolkodnék – óh, letűnt gyermekkor – bizonyára lenne elképzelésem a dologról. Hella – a név ezúttal nem Wagner-hősnőt jelöl –, az elefánt lengő lapátfüleivel hallgatózna, a két pingvin, Fülöpke és Tóbiás fagyos tekintettel próbálnák elkorcsosult fülüket hegyezni. Ezalatt Géza, a tapír szelíden figyelne, Goofy és Hilda pedig, a két sziamang abbahagyná az eszeveszett üvöltést, ami mellett a Clevelandi Szimfonikusok rezes szekciójának fortissimója is enyhe hangfuvallatnak tűnik. A madárházban Robi és Gomez – egy ara papagáj és egy tukán – a fuvola és a pikoló hangjára fülelnének, mint hasonló hangzású, csak félig ismeretlen nyelv szavaira. Ámde hol a gyermekkor sokat emlegetett határtalan képzeletvilága! Hisz' mindez már megtörtént úgy egy-két évezrede és pár száz éve, amikor is egy Orfeusz nevű lantos elbűvölő játékkal megszelídítette a vadakat. Neki ugyan lényegesen nehezebb dolga lehetett, hiszen nem mesterséges körülmények között nevelt állatok hallgatták játékát. Bár, már a mai állatkerti lakók sem a régiek... „Bezzeg, az én időmben!” – bödülhetne fel gyermek Bömbi mellett Pussy, a vén oroszlán. Na, de ne ostromozzuk állandóan a szegény ifjúságot!

Egyébként, ha kicsit utánanéznénk, rajtakaphatnánk az idős nagysörényűt, hiszen „az ő idejében” a Filharmónia Budapest Kht. még nem rendezett állatkerti hangversenyeket. Ez a harmadik év, hogy nyáresti koncertjeinek újra ezt a helyszínt választja színhelyéül az intézmény. Azelőtt, körülbelül a negyvenes évek végéig rendeztek itt alkalmilag előadásokat, egészen 1945-ig rendszeresen, amikor már a néma állatkert lehangelő látványa fogadta a közönséget. Jemnitz Sándor kitűnő zenekritikus akkor szívszorító beszámolót írt erről a

Philippe Entremont
zongoraművész, karmester

koncetról; a kiürült ketrecekéről, a romos, lebombázott épületekről. Most végre, csaknem hatvan év után, a zene lassan újra a nyári hónapok állandó szereplőjévé válik. A tavalyi és a tavalyelőtti szezon sikerei mutatják, hogy a közönségnek szüksége van ezekre a hangversenyekre. Idén csak zenekari esteket rendeznek, összesen ötöt. Kiemelkedik közülük a Spirit of Europe zenekar fellépése, Philippe Entremont vezényletével. Ezt a hangversenyt az osztrák állam ajándékozta Magyarországnak, a magyar zenekedvelőknek az európai csatlakozás alkalmából. Bár nem kell a magyar közönségnek bemutatni az idén hetvenéves zongoraművész-karmester Entremont-t – két éve járt nálunk –, jó tudatosítani magunkban, hogy úgy tartja őt számon a világ zenei közvéleménye mint a francia előadói hagyomány hiteles folytatóját. A párizsi Conservatoire-on még annál a Marguerite Long-nál tanult, akinek játékában Gabriel Fauré a természetes és elbűvölő egyszerűséget, a kitűnő technikát és ízlést, valamint világosságot, áttetszőséget dicsérte. Érdekes, hogy Entremont-ban Szvjatoszlav Richter már éppen azt kifogásolta, hogy Gershwin F-dúr zongoraversenyét „gyorsan, zavarosan, ritmus nélkül” adja elő. Ennyire eltávolodott volna tanárától a tanítvány? Szerencsére ebben az esetben lehetőségünk lesz döntőbírónak lenni.

Szabadi Vilmos hegedűművész

Fotók: Gramofon-archív

Lassan már hagyománnyá válik a Liszt-Wagner Zenekar Johann és Josef Strauss műveiből összeállított hangversenye is. Az „Ein Strauss von Strauss” jelmondatú koncert mellett az együttes több esten is fellép. Ezek közül mindenképpen említésre méltó a „Folyóparton” című, amely tematikusan szerkesztett műsorával várja a zenebarátokat. Négy szerző, Muszorgszkij, Erkel, Csajkovszkij és Verdi operáinak folyóparti jeleneteiből csendülnek fel részletek, de mellettük Smetana Moldva című szimfonikus költeménye is hallható lesz.

Több koncertnek is otthont ad a vácrátóti botanikus kert. Itt hangzik fel Mendelssohn Hegedűversenye Szabadi Vilmos tolmácsolásában, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara pedig, Vásáry Tamás vezényletével, augusztus 25-én francia és olasz balettművekből válogat. A Győri Filharmonikusok és a Nemzeti Énekkar a My Fair Lady című musical keresztmetszetét adják elő.

Ezeket az előadásokat mindenkinek melegen ajánljuk, aki szereti a zenei harmóniakat úgy hallgatni, hogy közben a természet összhangja veszi körül.

Jurij Szimonov karmester

Várkonyi Tamás

matáv
szimfonikus
zenekar

Ligeti András
zeneigazgató

Foglaljon helyet!

Bérletek a 2004/2005 évadra május 24-től

Európa bérlet

RAHMANYINOV FESZTIVÁL

Meglepetés szöveggel,
akit Alexandre Rachmaninov,
a zeneszerző unokája kér fel!

jan.
20
ZAK

RAHMANYINOV: Holtak szigete
Rapszódia egy
Paganini témára
Szimfonikus táncok

Vezényel: **LIGETI András**

jan.
21
ZAK

RAHMANYINOV: 3. zongoraverseny
3. szimfónia

Vezényel: **LIGETI András**

febr.
24
BKK

MAHLER: 2. szimfónia

Közreműködnek: **SÜMEGI Eszter**
WIEDEMANN Bernadett
- ének, valamint az
MR Énekkara

Vezényel: **LIGETI András**

ápr.
5
ZAK

WEBER: Oberon nyitány
PROKOFJEV: 1. hegedűverseny
R. STRAUSS: Hősi élet

Közreműködik: **Sarah CHANG** - hegedű
Vezényel: **Felix CHEN**

máj.
12
ZAK

DEBUSSY: Egy faun délutánja
SOSZTAKOVICS: 1. csellóverseny
HONEGGER: 3. szimfónia

Közreműködik: **VARGA István** - cselló
Vezényel: **Thierry FISCHER**

Concerto bérlet

A ZENEAKADÉMIÁN

szept.
29
GLINKA: Valse Fantase
CSAJKOVSZKI: b-moll zongoraverseny
DVORÁK: 8. szimfónia

okt.
13
MARTINU: Három freskó
DVORÁK: Zongoraverseny
SCHUMANN: 3. Rajnai szimfónia

dec.
21
BACH: 170. Kantáta
MAHLER: 4. szimfónia

febr.
16
GLINKA: Ruszlan és Ludmilla
- nyitány
WAGNER: Trisztán és Izolda
előjáték, Izolda halála
RAVEL: Daphnis és Chloé
2. szvit
CSAJKOVSZKI: Róméo és Júlia
nyitány/fantázia

ápr.
13
BRITTEN: Változatok egy
Purcell témára
GRIEG: Peer Gynt szvit
BEETHOVEN: Egmont kísérőzene

Rapszódia bérlet

A ZENEAKADÉMIÁN

szept.
30
GLINKA: Valse Fantase
CSAJKOVSZKI: b-moll zongoraverseny
DVORÁK: 8. szimfónia

nov.
9
BRAHMS: Tragikus nyitány
R. STRAUSS: Halál és megdicsőülés
SCHUBERT: Tragikus szimfónia

dec.
22
BACH: 170. Kantáta
MAHLER: 4. szimfónia

jan.
12
SIBELIUS: Finlandia
BEETHOVEN: c-moll zongoraverseny
SAINT-SAËNS: 3. szimfónia

máj.
13
DEBUSSY: Egy faun délutánja
SOSZTAKOVICS: 1. csellóverseny
HONEGGER: 3. szimfónia

Koraesti bérlet

AZ MTA DÍSZTERMÉBEN

szept.
28
CSAJKOVSZKI: b-moll zongoraverseny
DVORÁK: 8. szimfónia

nov.
8
R. STRAUSS: Halál és megdicsőülés
SCHUBERT: Tragikus szimfónia

dec.
20
MAHLER: 4. szimfónia

febr.
15
GLINKA: Ruszlan és Ludmilla
- nyitány
WAGNER: Trisztán és Izolda
előjáték, Izolda halála
CSAJKOVSZKI: Róméo és Júlia
nyitány/fantázia

ápr.
14
BRITTEN: Változatok egy
Purcell témára
BEETHOVEN: Egmont kísérőzene

Itália bérlet

AZ OLASZ KULTÜRINTÉZETBEN

okt.
28
MOZART: Nr. 21. szimfónia
Belkanto áriák
DONIZETTI, BELLINI
műveiből
HAYDN: Nr. 92. szimfónia

nov.
18
MOZART: Nr. 14. szimfónia
VIVALDI: a-moll trombitaverseny
HAYDN: Nr. 95. szimfónia

dec.
9
MOZART: Nr. 16. szimfónia
VERDI: áriák
HAYDN: Nr. 96. szimfónia

jan.
27
MOZART: Nr. 18. szimfónia
DONIZETTI: Angolkiált-verseny
HAYDN: Nr. 98. szimfónia

márc.
3
MOZART: Nr. 19. szimfónia
Verismo áriák
PUCCINI, GIORDANO,
PONCHIELLI műveiből
HAYDN: Nr. 100. szimfónia

ápr.
21
MOZART: Nr. 20. szimfónia
BOCCHERINI: D-dúr csellóverseny
HAYDN: Nr. 101. szimfónia

Pinokkió bérlet

Négy varázslatos hangverseny
kisebb és nagyobb gyerekeknek
különleges helyszíneken!

Zeneházi koncertek

2004. szeptember 16. csütörtök 19.00

ÚJ DIMENZIÓ MŰHELY lemezbemutató koncertje Hommage à Bartók - kortárs zenei improvizációk
Benkő Dixieland Band és **Budapest Ragtime Band** hangversenysorozatok az évad során

www.matavzenekar.hu

Budapest VI. Nagymező u. 19.
Tel.: 302-3841

A zene megérint.

Koncertek Martonvásártól Hágáig

A Nemzeti Filharmonikusok nyári és őszi programjai

A gyönyörű hagyomány szerint nyár közepén Beethoven-hangversenyeket ad a Nemzeti Filharmonikus Zenekar és Énekkar Martonvásáron, a kastélyparkban. A ma álló neogót épületet a zeneszerző nem ismerhette, ő a barokk Brunsviklak vendége lehetett, mert az átépítés később kezdődött. Ám a nagyszerű angolpark már formálódott, amikor Beethoven 1806-ban az árnyat adó fák alatt sétált.

A zeneszerzőt megannyi szál kötötte a magyar kultúrához, többször volt vendége valamelyik magyar arisztokratának, máskor valamelyik művének ősbemutatójára jött. Beethoven első művének (3 trió zongorára, hegedűre és gordonkára, 1795) megjelentetésére például a ma is funkcionáló bécsi Artaria zeneműkiadó cég előfizetési felhívást bocsátott ki. A 121 aláíró közül 17 magyar arisztokrata volt.

Az országhoz köthető művek számából persze sok évre való repertoár nem kerekedne ki, ám idén az első, július 17-i esten olyan darab szólal meg, amelyet biztosan „szívből szeretett bajszos magyar barátainak” szánt előadásra. Bár az István király című alkalmi Kotzebue-színjáték a pesti Német Színház megnyitására készült, a verbunkos vonásokban gazdag kísérőzene mégis az önálló magyar kultúra fejlődéséhez járult hozzá. Akárcsak az Athén romjaihoz ugyanezre a színházavatóra komponált muzsika, amely ezen a címen majd a július 31-i hangversenyen hangzik el.

Július 24-én a IX. (d-moll) szimfóniát adja elő a zenekar és a kórus Kocsis Zoltán vezényletével. (A főzeneigazgató dirigálja mindhárom martonvásári estet.) A szimfónia fináléjának énekszólamaait Sümegi Eszter, Meláth Andrea, Brickner Szabolcs és Massányi Viktor szólaltatja meg. S minthogy e finálé, az Örömmóda, Herbert von Karajan átdolgozásában az Európai Unió nem hivatalos himnuszaként mostanában meglehetősen gyakran elhangzik, jó lesz az eredeti művet teljes egészében, hiteles előadásban hallani.

A martonvásári kastély és a csodálatos őspark

Fotó: Gramofon-archív

Az NFZ első állandó karmesteri posztjáról júniusban köszön le Hamar Zsolt, s ezzel ez a funkció meg is szűnik, de a dirigens továbbra is rendszeresen fellép az együttesel. 2004 áprilisától állandó vendégkarmesterként Berkes Kálmán szerződött a Nemzeti Filharmonikusokhoz. A klarinétművész, a tokiói Musashino Zeneakadémia tanára, az intézmény szimfonikus zenekarának vezetője hosszú évek óta vezényel.

Kocsis Zoltán

Fotó: Felvégi Andrea

Az évadot szeptember 26-án Szolnokon kezdi az együttes, a koncert műsorán természetesen Bartók-mű szerepel, a II. zongoraverseny, Ránki Dezsővel. Dohnányi Szimfonikus percek című kompozíciója és Schubert „Nagy” C-dúr szimfóniája keretezi a versenyművet. A program másnap, 27-én este a budapesti Zeneakadémia nagytermében hallható. Az első vendégdirigens október elsején, a zene világnapján lép pódiumra: Kobayashi Ken-ichiro vezényli Csajkovszkij V. szimfóniáját, Kocsis Zoltán ezúttal a zongoránál ül, Liszt Esz-dúr zongoraversenyét szólaltatja meg.

Bruckner 1875-ben kezdte komponálni V., B-dúr szimfóniáját, a művet azonban csak jóval később, 1894-ben mutatták be Grazban. Theodor Guschlbauer irányításával november 25-én hangzik el ez a hosszan, nagy műgonddal csiszolt alkotás. Guschlbauer zongorázni és gordonkázni tanult, majd Bécsben, Hans Swarowskynál karmesterszakot is végzett. Először a Bécsi Volksoper és a Salzburger Landestheater szerződtette, ahol első karmester volt. 1969-ben került a Lyoni Operaház élére, később jelentős német dalszínházat vezetett. Dolgozott a legkiválóbb európai zenekarokkal, például a Bécsi Filharmonikusokkal, a Müncheni Rádiózenekarral, a Müncheni Filharmonikusokkal, a lipcei Gewandhausorchesterrel, a Londoni Szimfonikus Zenekarral, a Londoni Filharmonikusokkal, az Orchestre de la Suisse Romande-dal.

Az évad első felében háromszor utazik külföldre a zenekar, koncerteznek Pozsonyban és Ljubljanában, december 17-én pedig a hágai Dr. Anton Philips Zaalban ők adják a hollandiai magyar kulturális évad záróhangversenyét.

A Nemzeti Énekkar novemberben három helyszínen, a pesti Zeneakadémián, Székesfehérváron és Sopronban adja elő Haydn A teremtés című oratóriumát. Ugyanez a remekmű a témája a Beszélő zene című ifjúsági sorozat első programjának. A későbbi, új koncertlátogató közönség beavatására szolgál a Sippal, dobbal, nádi hegedűvel című bérlet is.

Az is kezd hagyománnyá válni, hogy a Nemzeti Filharmonikusok a karácsony estét megelőző napon finom hangulatú, klasszikus összeállítással örvendezteti meg a közönséget. December 23-án a Zeneakadémián csupa B-dúr hangnemű muzsika csendül föl: Haydn B-dúr szimfóniája, Schubert B-dúr polonéze és II. szimfóniája, Mozart B-dúr hegedűversenyét pedig Kelemen Barnabás szólaltatja meg. Az évad második felében a koncertek, az utazások mellett a költözés és az új hangversenyterem akusztikai „belakása” szerepel a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár programján.

Gramofon

Nagy siker a Raiffeisen Jazz Klub

Ősszel folytatódnak az International Buda Stage zenei programjai

Az IBS Eufórikusok koncertjei, a Zenevár és a Bonbon matiné eseményei a kisgyermekes családoknak, az ifjú látogatóknak sok örömet szereztek a 2003–2004-es évadban a International Buda Stage-en. A felnőtt közönség számára ez olyan megbízható hely, ahol rendszeresen, magas színvonalú jazzprogramokat élvezhetnek. A vázlatos visszatekintés azt tükrözheti, a Raiffeisen Jazz Klub sorozat igazán méltó a bank jóhíréhez.

A Raiffeisen Jazz Klub indulásakor, 2002-ben az első koncerten a Trio Midnight lépett fel. Idén februárban a hármás Malek Andrea társaságában lépett ismét pódiumra. A Trio Midnight három tagja, Oláh Kálmán, Balázs Elemér és Egri János más-más formációkban is többször vendégszerepelt a Tárogató úti színházteremben. Március elején Lantos Zoltán Mirrorworld Quartette lépett fel a Raiffeisen Jazz Klubban, vendégük Szakcsi Lakatos Béla volt.

A változatosság gyönyörködött: idén tavasszal forró karibi hangulatot élhetett át a publikum, a tíz éve Magyarországon élő kubai Elsa Valle és a Latin Jazz Syndicate mutatta be az énekesnő, *Mi gente* című albumát. A CD Valle első szólólemeze, amelyet a Judge and Brandy nevű cég adott ki. A karibi hangulathoz erőteljesen hozzájárult a kitűnő kolumbiai ütős, David Dely káprázatos játéka is. A zenekart a hazai jazzélet kiválóságai alkották, olyan zenészek, akik igyekeznek sokféle zenei nyelvből és különféle hagyományokból meríteni. Babos Gyula gitáros például ilyen muzsikus, játszott a Kexben, a Saturnusban, a Take Fourban. 1997-ben hozta létre a markáns arculatú, a roma gyökerekből táplálkozó Babos Project Romanit. Winand Gábor, Elsa Valle férje a magyar dzsessz legtöbbet foglalkoztatott énekes, aki sokféle formációban dolgozott, ezek közül néhány: a Trio Stendhal, Gadó Gábor egykori zenekara, Vukán György CAE Triója. Első szólólemeze, a *Corners Of My Mind* komoly szakmai sikert aratott Franciaországban: a Gadó Gábor szerzeményeit tartalmazó album az év lemeze lett a franciaországi *Jazzman* magazin kritikusai szavazatai alapján, s második saját albuma, az *Agent spirituel* szintén sikeres Franciaországban is. Az esten Szakcsi Lakatos Béla zongorázott, Fekete István trombitált, Barcza Horváth József bőgőzött, Sramkó János dobolt és Bacsó Kristóf szaxofonozott. A huszoneves

Oláh Kálmán

Balázs Elemér

Fotók: Dobó László

Tuba Tóbiás kalandozásai

Túlzás nélkül állítható, hogy az IBS Színpad zenei produkciói közül évek óta az óvodásoknak és kisiskolásoknak szóló Bonbon matiné aratja az egyik legnagyobb sikert. A szombat délelőttönként (illetve újabban már péntek délelőtt és délután is) rendezett, általában ötvenperces koncerteken a hazai klasszikus zene, jazz, népzene és world music kiváló előadói lépnek színpadra, hogy játékos formában ismertessék meg a gyerekekkel az európai zenetörténet sokszínű, varázslatos világát, valamint a muzsikát életre keltő hangszereket. A Bonbon matiné keretei között indult útjára Balogh Sándor – harsonaművész, zeneszerző, hangszerelő – és Lukácsné Győző – tubaművész, rádiós szerkesztő, az IBS zenei vezetője – zenés mesejátéka, a Tuba Tóbiás, ami azóta már CD-n is megjelent; Böszörményi Gergely kiadója, a Periferic Records gondozásában.

A szellemes, pergő mesejátékban két narrátor-énekes – a címszereplőt, Tuba Tóbiást alakító Hábetler András, illetve Pici, a piccolo szerepében Lehőcz Andrea – kalauzolja végig a gyerekeket a muzsika és a hangszerek birodalmában. Először egy zenekari próbán üldögélnek, aztán az utcán sétálnak, végül eljutnak az Állatkertbe, majd a Cirkuszba is. A felvételen a pizzafutárként szolgálatot teljesítő lovat Gryllus Vilmos, a Csellót pedig Földessy Margit személyesíti meg. A két szerző is felbukkan: Balogh Sándor dühös karmesterként, Lukácsné Győző narrátorként. Közreműködik továbbá Bazsinka József tubaművész és az International Buda Stage saját zenekara, a huszonkét tagú IBS Eufórikusok, Balogh Sándor vezényletével.

ReA

Bacsó Kristófról érdemes annyit tudni, hogy 1999-ben megnyerte a Bartók Rádió szaxofonosok számára kiírt tehetségkutató versenyt, tanult a Conservatoire de Paris-ban és a bostoni Berklee College of Music-on, dolgozott a tengerentúlon, Európa több nagyvárosában, elsősorban Franciaországban. A Raiffeisen Jazz Klub 2004. februári koncertjén a Trio Midnight estjén lépett fel vendégszólólistaként.

Az évad következő estjén, májusban a Soft Waves mutatkozott be a Raiffeisen Jazz Klubban. A csapat alapítója a tizenhét éves kora óta aktív jazzmuzsikus, Egri János, aki korábban popzenével is foglalkozott: 1986–88 között Katona Klári zenekarában basszusgitározott. Az 1990-ben alakult Trio Midnight állandó tagja. Első szólólemeze 1998-ban jelent meg *Moods* címmel, a második, az új zenekar nevét ihlető *Soft Waves* 2001-es kiadás. Egri zeneszerzőként is bemutatkozott, a számok jelentős része az ő alkotása. A koncert vendégművésze Horváth Charlie volt. A Raiffeisen Jazz Klub tavaszi szériája lapunk megjelenésével egyidőben június 4-én zárul, a Szalóky Classic Jazz Band és Szulák Andrea koncertjével.

Gramofon

Bartók és Sztravinszkij az évadnyitón

Délkelet-ázsiai turnéra indul a Budapesti Fesztiválzenekar

Sikeres és különleges szezont zárt a Budapesti Fesztiválzenekar. Amikor ez a lapszám az olvasóhoz kerül, az együttes tagjai már úton lesznek, délkelet-ázsiai hangversenykörútjukon.

A Collegium Vocale Gent

Ebben az évadban ötvenöt koncertet abszolvált a BFZ külföldön, ez rekordszámnak minősül az egyébként is sokat utazó együttes történetében. Az eredményességet azonban nemcsak ebben, hanem a kapcsolatokban is méri Körner Tamás, a zenekar igazgatója. Óriási érdeklődés kísérte például a BFZ és Schiff András Beethoven öt zongoraversenyét megszólaltató sorozatát, amelyben Schiff kettős minőségben: karmesterként és zongoraművészként is dolgozott a Fesztiválzenekarral. A Liszt-Wagner estjük, Petra Lang vendégszereplésével, ugyancsak egyöntetű elismerést váltott ki külföldön, és itthon egyaránt.

Hongkong, Kuala Lumpur, és Szingapúr, a júniusi turné fő állomása, az első két helyszínen már jártak. Az ottani termeket tehát ismerik, a szingapúriról, amelyben még nem játszottak, viszont sokat hallottak. Kíváncsiak is rá, hiszen a tavaly megnyílt koncertpalota tervezője ugyanaz a Russell Johnson, aki cégével, az amerikai ARTEC-kel az új budapesti hangversenyterem akusztikai tervét készítette.

Ami a műsorválasztást illeti, a földrésztől függetlenül hosszabb tárgyalás előzi meg a programszerkesztést. A turné most két változatban fut. Az egyikben Beethoven hegedűversenyét adják elő, a magánszólamot a két évvel ezelőtt Budapesten is bemutatott nagyszerű fiatal német hegedűművész, Christian Tetzlaff játssza, a szünet után pedig Brahms negyedik szimfóniája hangzik el. A másik összeállítás első részében Schubert negyedik szimfóniáját vezényli Fischer Iván, majd a második részben izgalmas Ravel sorozatot szólaltatnak meg, a La Valse, a Pavane egy infánsnő halálára és a Boleró lesz műsoron.

Június végén érkeznek haza, a hosszú és fárasztó évad után egy hónapnyi szabadságra megy a zenekar. Ám augusztusban már is-

Philippe Herreweghe

Fischer Iván

Fotók: Gramofon-archív

mét próbálnak, mert augusztus 20-án megint útnak indulnak, Dániában, Németországban és Svájcban lépnek föl. A koppenhágai híres Tivoli koncertteremben még nem szerepeltek, korábban a Dán Rádió stúdiójában hangversenyeztek. A nagy hagyományú és rangos Menuhin Fesztivál meghívására mennek a festői svájci városba, Gstaadba.

Ezután kezdődik itthon a hangversenyévad. A nyitókoncert szeptember 17-én és 18-án, a Zeneakadémián hallható. A műsor a zenei igényeknek, de az egyszerű zenebarátoknak is páratlan élményt ígér. Bartók és Sztravinszkij művei hangzanak el, a húszas évekből va-

Igor Sztravinszkij

lól, Falun című ciklus kamarazenekarral kísért változata, Sztravinszkij bázeli Concertója, amelyet oly megmagyarázhatatlanul ritkán tűznek műsorukra a zenekarok. Hasonló ritkaság a Hét egy-nemű kar kizsenekarral kísért változata. A szünet után ismét Sztravinszkij-mű szólal meg, de nem a Falun korából való és vele eszmei összefüggésben lévő Menyegző (Lakodalom), hanem a Zsoltárszimfónia, amelyet a szerző a Bostoni Szimfonikusoknak ajánlott, s amelyet mégis Ernest Ansermet mutatott be Brüsszelben. A három latin zsoltárszövegre írt szimfónia három szimfonikus tételként jelenik meg. A programhoz a Philippe Herreweghe vezette Collegium Vocale Gentet, a híres régi zenei együttest hívták meg. A kórus autentikus előadója Bach műveinek, a barokk vokális irodalomnak, de szívesen kirándul a huszadik századba is, így örömmel vállalta a különleges projektben való részvételt. A budapesti koncertek után együtt indulnak nagy európai turnéra, fontos zenei központokba. Legelőször természetesen Belgiumba mennek, hiszen idén is részt vesznek a Flamand Fesztiválon, a Bartók-Sztravinszkij műsort Brüsszelben és Gentben ismerheti meg a közönség, majd Antwerpenbe és Kölnbe utaznak. Amszterdamban, a híres Concertgebouwban szeptember 26-án ezzel a koncerttel nyílik meg a Magyar Kulturális Évad Hollandiában. Érdeklődéssel várják a programot Olaszországban, Veronában és Perugiában is, meghívták az őszi pozsonyi zenei fesztiválra, továbbá Zágrábba, a Biennáléra. A közös turné október 3-án, a bécsi Konzerthausbeli fellépéssel ér véget.

Gramofon

Név- és arculatváltás után a Pannon Filharmonikusok

Felülmulta a várakozásokat az együttes budapesti koncertsorozata

Pécsett 1811-től folyamatosan működik szimfonikus zenekar. Az eltelt csaknem két évszázad alatt különböző szervezeti formában, változó tulajdonosi háttérrel, más-más néven lépett a közönség elé az együttes, mindig a kor igényeihez alkalmazkodva.

Horváth Zsolt, a Pannon Filharmonikusok igazgatója szerint a jelenlegi név- és arculatváltás nem más, mint az utóbbi húsz év változásainak az összegzése. „Terveink szerint ez megfelelő keretet ad egy olyan nagyzenekari tevékenységhez, amely az Európai Unióban is versenyképes” – mondja az igazgató. „Mint Dél-Dunántúl kulturális centrumának szimfonikus zenekara, folyamatosan bővülő repertoárral jelentkeztünk a régió nagyvárosaiban, de gyakori vendégek voltunk Budapest zenei életében is. Ma már, a jubileumi évadhoz közeledve elmondhatjuk, hogy zenekarunk Magyarország egyik meghatározó szimfonikus együttesévé vált. Ugyanakkor egy évforduló természetesen mindig a mérlegkészítés, s egyben a közép- és hosszútávú célok meghatározásának alkalma is” – summázza az igazgató.

Hamar Zsolt zeneigazgató

A Pannon Filharmonikusok számára – szakmai lehetőségei, művészeinek magas színvonalú felkészültsége alapján – ma már reális cél, hogy zenekaruk az évtized végére Magyarország egyik kiemelkedő, Közép-Európa elismert együttesévé váljon. Ez tulajdonképpen egy nagyon aprólékos, éveken át tartó építkezési folyamatot jelent, amelynek művészeti vezetése Hamar Zsoltra, a zenekar zeneigazgatójára, menedzselése pedig Horváth Zsoltra igazgatóra hárul. Horváth szerint a jövő sikerének meghatározó eleme a magas szakmai minőség, a megfelelő társadalmi beágyazottság, valamint az azt megjeleníteni képes image. „Névválasztásunkkal arra a régióra utalunk, amelyet együttesünk természetes környezetének tekint. Innovatív arculati elemeinkkel vizuálisan is meg kívántuk jeleníteni azt a dinamizmust, amely zenekarunk sajátja.”

A zenekar öt koncertből álló hangversenysorozata a 2003–2004-es szezonban, az Olasz Intézetben minden előzetes várako-

zást felülmúlt. „Valamennyi hangversenyünk telt házas volt, vagyis minden alkalommal mintegy hatszázötven fős közönség előtt játszottuk. A szezont megelőző szkeptikus vélemények cáfolata volt ez bérlet, amelynek sikere azt mutatja, hogy a közönség »megszólítása« roppant összetett kérdés. Ehhez nemcsak kiváló minőség, hanem jól átgondolt programok, hatékony marketing stratégia és kiváló társak is kellenek – véli Horváth Zsolt.

A zenekar a sorozat kapcsán intenzív sajtóérdeklődés kísérte, s a szakmai sajtó is „felfedezte” a zenekar valós értékeit. „A pozitív fogadtatás ugyanakkor túlmutat a zenekaron. Pécs – kétezer éves kultúrájával ma már a Világörökség része – a kultúra városaként definiálja önmagát, aminek legitimitást a régió értékeinek bemutatása adhat” – mondja az igazgató. A város már hivatalosan is bejelentette, hogy 2010-re pályázik az „Európa Kulturális Fővárosa” címre, és ebben a projektben meghatározó szerepet kap a zenekar is.

A Pannon Filharmonikusok a következő évadban is folytatják az igazi műhelymunkára alapozott szakmai építkezést. Meghírdették már pécsi, dél-dunántúli, valamint budapesti sorozataikat is. Pécsett jövőre tizenöt

bérleti hangversenyre várják a közönséget a korábbi években már megszokott helyszíneken és bérletszerkezetben.

„Az igazi újdonságot a budapesti Pannon bérletünk jelenti” – mondja Horváth Zsolt. „A Párok játéka címet viselő, négy hangversenyt magában foglaló sorozatunk első előadását 2005. január 28-án tartjuk az új Nemzeti Hangversenyteremben. A műsorok összeállításánál, a fellépő vendégművészek kiválasztásánál szem előtt tartottuk közönségünk igényeit, ugyanakkor törekedtünk arra, hogy minden programunk az újdonság felfedezésének élményét is magában hordozza. Nagy öröm számunkra, hogy karmesterként együtt dolgozhatunk majd Kocsis Zoltánnal, Salvatore Accardo-val, Hansjörg Schellenberger-rel, de közönség elé lépünk két korábbi zeneigazgatónkkal is. Szólistaként köszönhetjük többek közt Marton Évát, Jandó Jenőt, Várjon Dénest, a Budapest Fesztivál Kürt Kvar-tettet, Szabadi Vilmost, valamint Ruby Redwein-t.” *Gramofon*

Minden nemzedékből a legjobbak

Komolyzene, jazz és világzene a Sziget Fesztiválon

Idén tizenkettedik alkalommal rendezik meg a Sziget Fesztivált, amelynek széles programkínálatban a klasszikus zene, a jazz és a world music hívei is bőven találhatnak érdekességeket.

A komolyzene már negyedik éve fontos szereplője a Sziget Fesztiválnak, s nem is gondolnánk, mekkora sikere volt ez alatt az időszak alatt. Pedig a sátor teltházias tömegeket vonzott az esti élő zenei koncertek, de a jó érzékkel összeállított műsornak köszönhetően máskor is sokan hallgatták a klasszikusokat, napszaktól függően hol bóbiskolva, hol pedig csillogó szemekkel figyelve.

A komolyzenei sátorban idén is nonstop program várja – nem csak! – a szigetlakókat, s a napi műsor szerkezete, mint eddig minden évben, öt felvonásra tagolódik. A délelőtti órákban egy csaknem kétszázötven órás zenei anyagot tartalmazó wurlitzer gondoskodik a muzsikáról, a koradélutáni órákban pedig fiatal versenyzőtes tehetségek adnak hangversenyeket. Ezen kívül sor kerül interaktív foglalkozásokra is, amelyek a klasszikus zenét játékos eszközökkel kívánják megismertetni és megszerettetni a könnyűzenén nevelkedett fiatalsággal. A legnagyobb érdeklődésre azonban idén is az este nyolc órakor kezdődő hangversenyek számíthatnak. Az első két este fellép a holland Ricciotti Kamarazenekar, tagjai arról híresek, hogy a „jég hátán is megélnék”. Ezt akár szó szerint is vehetjük, mert nemrég például éppen a tundrán tettek koncertkörutat, de zenéltek már őserdőben is. A félalternatív

A Világzenei Nagyszínpad műsorszervezői azonban az idén még az eddiginél is jobban kitettek magukért, így még több „nagy név” található a palettán. Szokásukhoz híven azonban egyszerre három fronton „támadják” a world music híveit: először, itthon még nem hallott, legendás előadókat hívtak meg, másodsor, felvontatják azokat a sztárokat, akik nálunk a legnagyobb népszerűségnek örvendenek, végül, megismertetik a közönséggel az utóbbi évek felfedezettjeit. Ízelítőül néhány név az első csoportból: a szenegáli Orchestre Baobab, a jamaikai roots-reggae-t játszó Misty In Roots és Daniele Sepe. Rajtuk kívül fellép a Buena Vista Social Club divája, Omara Portuondo, a Klezmatics együttes, az autentikus sámánrock képviselője, Yat-Kha, valamint Boban Marković zenekara. Rokia Traoré és az Oi Va Voi pedig olyan nevek,

Omara Portuondo, a Buena Vista Social Club énekesnője

amelyek külföldön nagy ismertségnek örvendenek, de nálunk még kevesen tudnak róluk. A Világzenei Nagyszínpad ugyanakkor a műfaj jeles hazai képviselőiről sem feledkezik meg. A hét egyik kimagasló eseményének ígérkezik, hogy harminc év után újra összeáll a Kolinda együttes, de fellépnek olyan „mindennapos” kedvencek is, mint például a Besh o droM zenekar.

Körülbelül ugyanez mondható el a Sziget jazzprogramjairól is. Mármost az, hogy fesztivál a fesztiválban, ugyanis itt és ekkor zajlik Magyarország leghosszabb és legtöbb produkciót felvonultató nemzetközi jazzfesztiválja. A program rendkívül színes, fellépnek a magyar és nemzetközi jazzélet azon kimagasló szereplői, akik az utóbbi években új koncertprodukcióval vagy lemezzel jelentkeztek. Lehetetlen ehelyütt felsorolni a Jazz-színpad összes sztárját, de képzelnünk el a világzeneihez hasonló felhozalt. A még kevésbé ismert fiatal, elsősorban magyar tehetségek mellett jelen lesznek a dixieland, a hot-dance, a

swing és egyéb oldtimer irányzatok képviselői, de hallhatjuk majd Váczi Dániel, Kaltenecker Zsolt és Grensó István trióit is. Színpadra lép többek közt az Eichinger Quartet, a Sramkó János Group, és Szakcsi Lakatos Béla legújabb gypsy-jazz kvartettje. Az estek sztárjai között nem kisebb neveket találunk, mint a László Attila Band, a Tomasz Stanko Quartet, Satlah trió, de üdvözölhetjük Gadó Gábor francia kvartettjét is.

VT

Az Orchestre Baobab Szenegálból érkezik a Hajógyári Szigetre

Fotók: Gramofon-archív

együttesnek nincs másra szüksége, mint a hangszerekre: két perc alatt kipakolnak, felállnak és már játszanak is. A szigetlakók nagy örömeire ismét jön a Kovalik Balázs vezette Zeneakadémiai Operastúdió, amelynek tavalyi szereplését a rockzenei színpadok körül tapasztalható ováció követte.

A program, amelyet a Sziget világzene terén az elmúlt években nyújtott, fesztivál a fesztiválban – és ez túlzás nélkül állítható.

*Csúcsminőségű hangszerek
minden kategóriában!*

Bösendorfer

Content

Schimmel

J.C. Neupert

Kawai

Nálunk mindent kipróbálhat!

Dobó tér 1. 8300

Magyarországi képviselet:

Tutto Hangszer

8300 Tapolca, Dobó tér 1.

Képfeliratok

Tel: 87/510-566, Fax: 87/510-565

info@tuttoinstruments.hu

www.tuttohangszer.hu

Meglepetések Tiszadobon

Tiszadob, a zongorafesztivál létezése önmagában is szenzáció, mert bár civil kezdeményezés, olyan neves zongorista hozta létre és tartja életben, mint Hauser Adrienne.

Hauser Adrienne, a tiszadobi „kastélyfesztivál” alapítója Fotó: Gramofon-archív

Hat nap, kilenc remek koncert — erre számíthat az érdeklődő augusztus 5. és 10. között. A fesztivált a francia mintára épült Andrassy kastély francia kertjében az alapító, Hauser Adrienne adja augusztus 5-én. Szilasi Alex, Mali Emese vagy Enrico Lancia hangversenye a felfedezés élményét kínálja, Ingrid Fliter szinte már hazajön Tiszadobra. Bogányi Gergely és Jandó Jenő kettő egymást követő estén, 6-án és 7-én lépnek föl. Ezen a fesztiválon a meglepetés örömteli, pozitív tényező. Frank Braley meghívása is az. Braley 1968-ban született, négyéves korában kezdett zongorázni, és hat évvel később adta első hangversenyét a Salle Pleyelben, a Francia Rádió Zenekarával. A Párizsi Konzervatóriumban tanult, díjakkal fejezte be tanulmányait zongora és kamarazene szakon. 1991-ben 22 esztendősen nyerte meg az Erzsébet királynő verseny nagydíját, a zsűri külön is méltányolta, hogy virtózó technikai tudásával költői előadásmód párosult. A híres hegedű- és csellóművész testvérpárral, Renaud és Gautier Capuçonnal trióban is gyakran lép pódiumra. Tiszadobon a záróhangversenyt, mint ez már hagyomány, Kocsis Zoltán adja, augusztus 10-én.

Vivaldi és Kurtág muzsikája a hegyek között

Sztárparádé a 2004-es Schubertiadén

Az nyári program június 10-én kezdődik és 27-ig tart. Az őszi periódust augusztus 27. és szeptember 12. között tartják.

A kamarazene, ezen belül különösképpen a dal, nehezen eladható műfaj — panaszkodnak a koncertszervezők. Vajon mi a titka a nyugat-ausztriai, kis hegyi faluban, Schwarzenbergben több mint negyed százada töretlen sikerrel egzisztáló Schubertiadénak? Nyilván az állandó, megbízható színvonal, a sztárok, akik meghitt barátként üdvözlik a törzsközönseget. Az első nyári koncertet például június 10-én este a mezzo csillag, Cecilia Bartoli adja, 12-én délután folytatja Le Musiche Nove című műsorát. Új alatt persze Antonio Vivaldit és kortársait kell érteni. 11-én délután Robert Holl énekel, Oleg Maisenberg kíséri, este az Artemis Quartett Janáček és Piazzolla műveket játszik. Schwarzenbergben ugyanis minimum két koncert van naponta, de gyakoriak a napok, amikor három eseményre mehet, aki időben megrendelte a belépőt. A fesztivál középpontjában Schubert életműve áll, ám az Artemis Quartett Ligeti György *Métamorphoses nocturnes* című darabját is megszólaltatja 13-i koncertjén. Kurtágot és Vidovszkyt játszik a Mozart specialista Alfred Brendel, igaz, a Ligeti és Kurtág specialista Pierre-Laurent Aimard társaságában, 18-i közös matinéjükon.

Andreas Scholl kontraténor, Matthias Goerne, Simon Keenlyside, a Trio Fontenay, Waltraud Meier mezzoszoprán, a Camerata Salzburg — mind-mind visszatérő művészek. Stefan Vladar mielőtt Fertőd-Eszterházára jönne, Heinrich Schiff csellistával, illetve az Alban Berg Vonósnygyessel a Schubertiadén ad hangversenyt, 26-án és 27-én.

Szimfonikus és operaestek Bad Kissingenben

Pihenés, gyógyulás, kultúra, turizmus

A bajor gyógyfürdővárosban, Bad Kissingenben ezen a nyáron is színes koncertprogram várja a pihenő publikumot.

A Kissinger Sommernek mindig van magyar vendége, többször játszott itt a Budapesti Fesztiválzenekar, Lendvay József. Idén az Operaház muzsikusi lépnek újra pódiumra. Most Zoran Todorovich, a belgrádi lírai tenor és Noemi Nadelmann estjét kísérik, július 3-án, a Regentenbau cseresznyefával borított impozáns koncerttermében. A szoprán a német és a svájci, sőt a New York-i közönség kegyeit is elnyerte Violetta, Csárdáskirálynő, illetve Musette alakjában. A 19. nyári fesztivál nyitóhangversenyén Jean-Yves Thibaudet zongorázik a Cseh Filharmonikusok társaságában. Ők játszanak az úgynevezett Rózsagálán is, amelyen többek között Adrienne Pieczonka énekel, a műsort Friedrich Haider vezényli. Donna Leon Velencében élő amerikai irodalomtörténész-írónőnek, Brunetti felügyelő megalkotójának, két kedvenc énekese van: Cecilia Bartoli és Simone Kermes. Mindkét hölgy fellép Kissingenben, Simone Kermes Vivaldi és Bach műveket szólaltat meg június 22-én a Venice Baroque Orchestrával. Bartolié a finálé, július 17-én Salieri áriákat énekel. Ám addig Sibylla Rubens is hallható, a szoprán idén tavasszal járt Budapesten, és a következő szezonban visszatér. A Rossini teremben Wolf Olasz daloskönyvéből ad elő június 26-án. Arkagyij Volodos, Bo Skovhus, a BBC Szimfonikus Zenekar, Elena Bashkírova, Sarah Chang, Christiane Oelze, Jevgenyij Kiszin és Ruth Ziesak — (öt ősszel halljuk Fertőd-Eszterházában) és más neves muzsikuskok a Kissingen-i Nyári vendégei.

Polish Music Center

Lengyel zenei adatbázis az interneten

A magyar BMC-vel némileg rokon lengyel komolyzenei oldalt meglepetésünkre nem egy lengyel szolgáltató szerverén találjuk a logikusnak tetsző www.pmc.hu címen, hanem a los angelesi University of Southern California (USC) egyik alkönyvtárban.

Ez azonban csupán szépséghiba, hiszen a PMC oldalait láthatóan nagy odaadással és szinte tudományos aprólékosággal tartják karban – s erre a hely szelleme is kötelez, hiszen 1923-ban ez az egyetem avatta díszdoktorává Ignac Jan Paderewskit. A http://www.usc.edu/dept/polish_music/ címen található nyitóoldalon több mint egy tucat linkje a lengyel zenei élet és zenetörténet megszámlálhatatlanul sok dokumentumát rejt: megtalálhatjuk a lengyel zenei versenyek, fesztiválok és kiadók listáját, tallózhatunk az egyetem impozáns méretű szakkönyvtárában és kéziratárában – sajnos csak virtuálisan. Sietek leszögezni: mindehhez és a továbbiakhoz nem szükségeltetik még alapfokú lengyel nyelvtudás sem, az oldal teljes egészében angol nyelvű. Döbbenetes, hogy az 1985-ben (!) alapított Polish Music Center hatalmas anyaga mindenféle adatbázis nélkül is milyen jól használható struktúrába rendeződik, valamennyi tanulmány kivonatos formában (Abstract) is hozzáférhető, jobb megértésüket a félig-meddig laikus számára ritkaság-

nak számító fotók és illusztrációk, valamint bőven mért, hivatkozással ellátott forrásközlések segítik. Ha valaki komolyan el akar mélyedni a lengyel zene bármely korszakában – a középkortól Chopin-en keresztül Góreckiig –, és nem tud lengyelül, az aligha talál hasznosabb forrást a PMC-nél. Informatikusok számára pedig abból a szempontból tanulságos az oldal, miként lehet 4–5 éves web-technológiával is jól áttekinthető, esztétikus és – ami a legfontosabb – könnyen kezelhető módon tálni több millió leütésnyi szöveges anyagot.

A Naxos kiadó honlapja

A klasszikus zenei lemezpiacra 1987-ben berobbant Naxos kiadó sikert sikerre halmozott: olcsó, ám mind hangzásukat, mind művészi értéküket tekintve kitűnő felvételeivel nemcsak a közönség kegyeit, hanem számtalan szakmai díjat is elnyert, 2500 tételből álló katalógusával pedig mára a nagy kiadók komoly ellenfelévé lépett elő.

A kis cégek fő erénye a rugalmasság, s úgy tűnik, a Naxos növekedéssel sem veszítette el ezt az erényét. A hongkongi zenerajongó, Klaus Heymann által alapított kiadó most az internetes értékesítést vette célba, mégpedig egy lenyűgözően kiforrott megoldással. Míg máshol – a könnyűzenei értékesítési modelleket alapul véve – darabonként, esetleg albumonként kell fizetni a letöltésekért, addig a Naxos egy éves előfizetési díj ellenében korlátlan hozzáférést nyújt a teljes katalógusához, a www.Naxos.com címen.

A jelszavas beléptetést követően a kiváló keresőfelület segítségével pillanatok alatt rálehetünk a keresett felételre, s egy újabb kattintással már meg is hallgathatjuk azt. Mivel a szolgáltatás Windows Media stream formátumban áll rendelkezésre, a zenék elmentésére elvileg nincs lehetőség – a gyakorlatban ez persze megkerülhető – ellenben nem is kell várunk a zenehallgatással a tétel letöltődéséig, a muzsika szinte azonnal megszólal. Minden anyag háromféle minőségben érhető el, a legalacsonyabb, 48 kbps sebességű adás is még élvezhető háttérzenezésre ad lehetőséget, de – igaz, csak külön felár ellenében – akár 128 kbps-mal, tehát csaknem CD-minőségben is hozzáférhetünk mindenhez. Ami a technikai megvalósítást illeti: a Microsoft-alapokon nyugvó rendszer semmiféle speciális technológiát nem használ, egy korszerű böngésző – és persze egy gyors internet-kapcsolat – birtokában bármikor és bárhol meghallgathatjuk bármely Naxos-lemezt.

Zsoldos Dávid

www.gramofon.hu – klasszikus és jazz az interneten
Együttműködésben a www.fidelio.hu online zenei magazinnal

ÍZELÍTŐ A ZEMPLÉNI FESZTIVÁL IDEI ESEMÉNYEIBŐL

Kedves barátaink, régi és új fesztivállátogatók!

Az Antenna Hungária Rt. nevében szeretném Önöket meghívni a 2004-től Zempléni Fesztivál néven újjaszületett művészeti napokra. A mostani változás nem egyszerűen átalakulást jelent, hanem olyan megújulást, amelynek során világszín-

vonulú előadásokkal és minőségi programokkal gazdagodott tovább a fesztivál. A változást hűen tükrözi az idei rendezvény mottója is: „Tradíció és megújulás”.

A fő támogató az új szervezőkkel – a nemzetközi tapasztalatokkal rendelkező Interkultur Hungaria Kht.-vel – közösen szeretné megőrizni mindazokat az értékeket, amelyek a tizenkét év alatt felhalmozódtak, megtartva ezzel a rendezvény-sorozatot jellemző szellemiséget és magas színvonalat. A 2004-es megújulás részét képezi, hogy a program öt tematikus nap – a Tánc, a Régizene, a Világzene, az Új zene és az Opera napja – köré csoportosul. Az idei év újdonsága, hogy a régió kulturális értékei nagyobb szerephez jutnak.

A Zempléni Fesztivál gerincét ebben az évben is a komolyzenei koncertek alkotják, ahol kiváló hazai és külföldi művészekkel találkozhatunk, de világszínvonalú produkciókat ígérhetünk a művészet többi területén is. A szervezők egyik legfontosabb célkitűzése, hogy minél több fiatal magyar tehetséget léphessen a közönség elé. Ezért is választották a zenei rendezvények szakmai műhelyeül a Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekart és a Danubia Szimfonikus Zenekart, mint a magyar zenei élet két legígéretesebb fiatal zenei együttesét. Természetesen ebben az évben is képviselteti magát a képzőművészet és az irodalom, az idén is élvezhetjük a történelmi lakomákat, és részt vehetünk a rendkívül népszerű kirándulókoncerteken is.

Az Antenna Hungária Rt. számára megtiszteltetés, hogy a kezdetektől, 1992-től támogatója és segítője ennek a fesztiválnak. Mára elmondható: a rendezvény-sorozatnak nemcsak kiemelkedő múltja, hanem biztató, reménytelj jövője is van. Hisszük, hogy a megújuló Zempléni Fesztivál méltó folytatása lesz európai hírű „elődjének”.

Dr. László Géza
vezérigazgató

2004. augusztus 13. Nyitónap
20.00 SÁROSPATAK, Rákóczi-vár udvara, Réti Balázs – zongora, Danubia Szimfonikus Zenekar, Vezényel: Héja Domonkos

2004. augusztus 14. szombat, A Tánc napja

17.00 BODROGOLASZI, Katolikus templom, Oross Vera és Polónyi Ágnes (fuvola-hárfa) estje
11.00 SÁROSPATAK, Múzsák temploma, Tánccok a zenében „HÍD” Művészeti Alkotóközösség
17.00 FÜZÉRRADVÁNY, Károlyi-kastély, Koncert teával Andreas Henkel – zongora

18.00 ERDŐBÉNYE, Művelődési Ház, Budapest Ragtime Band

18.00 SÁROSPATAK, Református templom, Budapesti Csellőegyüttes

20.00 SÁROSPATAK, Rákóczi-vár, Reneszánsz lakoma Art's Harmony Társulat

20.00 SZERENCS, Rákóczi-vár, Tánccok Magyarországról, Danubia Szimfonikus Zenekar, Vezényel: Héja Domonkos

20.00 SÁTORALJAJÚJHELY, Kossuth Művelődési Központ, Naplegenda Állami Népi Együttes

2004. augusztus 15. vasárnap, A Régizene napja

10.00 SÁROSPATAK, Református templom, Istentszetelet, Bach: kantáták Ars Longa együttes, Vezényel: Dinyés Soma

Kirándulókoncert:

15.00 Kovácsvágás Református templom
18.00 Hollóháza Porcelánműzeum

13.00 TOLCSVA, pincesor, Borkóstoló zenével

18.00 MÁD, Zsinagóga, Budapest Saxophone Quartet

18.00 SÁROSPATAK, Rákóczi-vár udvara, Crescendo con Spirito Nemzetközi Művészeti Akadémia Gálakoncertje

19.00 SÁTORALJAJÚJHELY, Katolikus templom, Orfeo Kamarazenekar barokk estje, vezényel: Vashegyi György

20.30 SÁTORALJAJÚJHELY, Városháza Diszterme Barokk lakoma zenével

2004. augusztus 16. hétfő, A Világzene napja

Kirándulókoncert: OLASZLISZKA – BODROGKERESZTÚR
17.00 Makkoshotyka – Református templom, Trio Academia koncertje

18.00 TARCAL, Degenfeld Kastélyszálló

Rosemary Hardy dalestje Zongorán közreműködik: Dallos Erika

18.00 SÁROSPATAK, Református Kollégium imaterme, Marczai Mariann zongoraestje

18.00 SÁROSPATAK, Rákóczi-vár kertje, Etnofon Zenei Társulás, Trabant, Fanfare Savale, Dikanda

20.00 SÁTORALJAJÚJHELY, Városliget, Mozgásörületek, Honvéd Táncszínház

2004. augusztus 17. kedd, Az Új Zene napja

17.00 TOLCSVA, Oremus-szalom, Megyesi Schwartz Lúcia dalestje Zongorán közreműködik: Walter C. Moore

18.00 KŐKAPU, Károlyi-Vadászkastély Vadászlakoma és zempléni legendák

18.00 SÁROSPATAK, Rákóczi-vár – Lovagterem ensemble amarcord

19.00 KASSA, Szent Erzsébet Dóm Férfikari egyházzene, Honvéd Férfikar

19.00 GÖNC, Református templom

Bach: János passió

22.00 SÁROSPATAK, A Művelődés Háza Éjszakai zenés színház Vajda János: Leonce és Léna Kolozsvári Operaház társulata Vezényel: Selmeczi György

2004. augusztus 18. szerda, Az Opera napja

17.00 SÁROSPATAK Fesztivál utca, Pergolesi: Livietta és Tracollo (Magyarországi ősbemutató), Intermezzo két részben, szünet nélkül

17.00 TOLCSVA, Könyvtár Vándordal, Merényi Judit és Wolf Péter estje

17.00 TAKTAHARKÁNY, Református templom Gitárkoncert, Avram Vasziliosz

18.00 HERCEGKÚT, Katolikus templom Egyházzene, ensemble amarcord

18.00 SÁROSPATAK, A Művelődés Háza A különleges koncert Pannonia Klezmer Band

19.00 HOMONNA, Katolikus templom II. Thomán István orgonafesztivál,

20:00 SÁROSPATAK, Rákóczi-vár udvara Fesztiválkoncert

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar, Budapesti Akadémiai Kórustársaság, Honvéd Férfikar, vezényel: Hollerung Gábor

20.00 TOLCSVA, Ős Kaján Étterem, vacsora zenével

21.00 KISROZVÁGY – Berzsényi falu, Óslakoma Rozvad vezér vendégeként – sámanyob előadással

2004. augusztus 19. csütörtök, Zárónap

17.00 LELESZ, Templom Kamarakoncert Dohnányi Szextett

17.00 TOKAJ, Árvay Pincészet A bor dicsérete – operaest

17.00 TAKTABÁJ, Református templom Kóruszene, Bányai Júlia Gyermekkar

18.00 ZALKOD, Művelődési Ház Gitárkoncert, Avram Vasziliosz

18.00 TÁLLYA, Maillot-kastély Kamarakoncert, Berán Quartett

18.00 SÁROSPATAK, A Művelődés Háza Különleges koncert Honvéd Férfikar, Budapest Jazz Orchestra,

vezényel: Drucker Péter
20.00 SÁROSPATAK, Református templom – Zárókoncert Liszt Ferenc Kamarazenekar Közreműködik:

Rolla János – hegedű
Tfirst Zoltán – hegedű
Hamar Péter – hegedű
Tfirst Péter – hegedű
Perényi Miklós – cselló

A fesztivál teljes programja és bővebb információ az Interkultur Hungaria Kht.-nél.
Tel.: 462-0330 Fax: 342-9362
E-mail: info@zemplenfestival.hu

Utazás a barokk birodalmába

Meglepetések az Orfeo Zenekar koncertjén

Augusztus 15. 19 óra
Sátoraljaújhely, katolikus templom

Szép műsorral várja az Orfeo Zenekar és Vashegyi György karmester azokat, akik a barokk zene végtelen gazdagságú birodalmának kevésbé ismert tájai iránt érdeklődnek. Angol, francia, itáliai és német szerzők darabjai csendülnek majd fel, s végül, mintegy összefoglalásként egy olyan, latin nyelvről németre átültetett kompozíció, amelyet eredetileg olasz szerző vetett papírra, de később egy német dolgozott át.

A koncert szólistái közt találunk énekest, hegedűst, furulyást, fuvolást – tehát izgalmas és változatos este ígérkezik.

Ahogy azt már megszokhattuk Orfeoéktól, ennek a koncertnek is lesz „nagy dobása”. Ez pedig nem más, mint az, hogy megszólal egy olyan átirat, amely magyar koncertteremben Vashegyiék működése előtt talán még sosem. Ők persze már többször előadták, itthon és külföldön egyaránt, de aki még nem hallotta volna, annak, érzésem szerint, mindenképpen el kell látogatnia a sátoraljaújhelyi katolikus templomba. Ez a zenemű két zeneszerzőóriás, Pergolesi és Bach találkozását testesíti meg. A műről Vashegyi a tőle megszokott lelkesedéssel beszél: „Csodálatra méltó, hogy Bach idős korában – egy h-moll mise és egy Máté-passió megírása után, amikor már alig írt vokális zenét – egy számára teljesen idegen stílust képviselő művel foglalkozott, mint amilyen Pergolesi örökéletű Stabat matere. Micsoda nyitottság! Hiszen Bach a maga korában sok szempontból konzervatívnak számított, míg Pergolesi inkább a »rokokó újhullám« meghatározó alakja volt” – mondja a karmester. „A latin himnusz szövegét a német mester az 51. bűnbánati zsoltár német fordításával cserélte fel. Fantasztikus az a diszkréció és egyben radikalitás, amivel beleavatkozott egy-egy helyen a műbe, s apró, látszólag lényegtelen változtatásokkal érte el, hogy egy tétel kevésbé tragikus, vagy lágyabb hangvételű legyen. Ezen kívül, szinte újrakomponálta a brácsaszólamot, és ezzel újabb elemekkel gazdagította az egyébként is varázslatos muzsikát.”

Apropó, varázslatos muzsika. A koncert első felében felcsendül Lully két operarészlete. Az egyik a híres Álomjelenet az Atysból, amely sejtelmes és szinte fátyol mögött hangzó zene. „A műsor élén Purcell egyik nyitánya áll, amelyet valamelyik, valószínűleg elveszett színpadi művéhez irhatott” – mondja Vashegyi György. „Purcell és Lully műveit azon túl, hogy nagyjából egy időben születtek Angliában, illetve Franciaországban, más zenetörténeti szál nem köti össze. Egyébként azonos hangnemük és hasonló

karakterük miatt is jól illenek egymáshoz. A hangnemiség melletti másik elem, amely végigvonul zempléni hangversenyünk zeneszámain, az a duett műfaja, amely egy-egy szakasz erejéig már a Lully-darabokban jelen van. Különleges hangzású például Telemann fuvolára és furulyára írott kettősversenye. Nagyon ritka párosítás, hiszen ez a két hangszer egymást váltotta fel a zenetörténet egy bizonyos szakaszában és emiatt nem nagyon írtak mindkét hangszert egyszerre foglalkoztató darabot. Ezen kívül előadunk egy másik fuvola–furulya kettőst is, de ez hadd legyen meglepetés.”

A hangverseny közreműködői között találjuk – a jól ismert énekes szólisták, Zádori Mária és Bárány Péter mellett – Januj Annát (furulya) és Tóth Mónikát (hegedű), akik – az együttes lant- és teorbajátékosával, Davidovics Igorral együtt – Olaszországban

Vashegyi György karmester, az Orfeo Zenekar és a Purcell Kórus alapítója

Fotó: Felvégi Andrea

végezték régizene-tanulmányaikat. Vashegyi szerint jelenlétük a magyar zenei életben azért is nagyon örömdetes, mert milánói végzettségükkel friss színt hoztak a magyarországi historikus előadásmódba. Tulajdonképpen már ennek az olasz iskolázottságnak köszönhető, hogy a Zempléni Fesztiválon megszólal Carlo Tessarini egyik hegedűversenye. Itthon kevesen tudják, bár már a Hungaroton diszkográfiája is jegyzi nevét, hogy ez az éneklő nevű szerző korának második Vivaldija volt. Nemcsak azért, mert a legjobbak közt tartották számon, hanem, mert ő is egy itáliai árvaházban tanította a fiatalokat hegedűlni – és bejárta Európát.

Ezt tehát mi is megtehetjük, ha meghallgatjuk az Orfeo Kamarazenekar hangversenyét. Olcsó út, ráadásul a koncert másfél órája alatt több helyen fordulhatunk meg, mint amire szupermodern korunk legfejlettebb szuper vívmányai is képesek lennének. Egyszerűen, a muzsika által. Zeneutazók, kalandra fel!

Várkonyi Tamás

ZEMPLÉNI
fesztivál

Régi-új értékek, friss szemlélet, fiatal tehetségek Hollerung Gábor és Héja Domonkos a Zempléni Fesztivál megújulásáról

Hollerung Gábor
karmester, a fesztivál
főszerzője

Az ifjú tehetségek, a jövő leendő sztárjainak bemutatása, a régi zene, a tánc, az opera, a világzene és a kortárs muzsika köré szervezett tematikus napok, a turisztikai programok hangsúlyosabbá tétele, a térség lakosságának fokozottabb bevonása, új repertoár és szemlélet, saját honlap, amely jegyrendelésre is alkalmas – ezek tartoznak többek között az idei fesztivál újdonságai közé, a tradíciót pedig az értékes hagyományok megőrzése, tovább-

vitele, a magas művészi színvonal megtartása és természetesen a Liszt Ferenc Kamarazenekar koncertje jelenti. A művészeti napok eddigi hagyományait tisztelő, de szerkezetében, műsorpolitikájában megújult programsorozat várja tehát a Zempléni Fesztivál látogatóit, azokat az érdeklődőket, akik augusztus 13-a és 19-e között felkeresik a térséget. Az új szervezők – Hollerung Gábor karmester és az általa vezetett InterKultur Hungária Kht., valamint a fesztivál művészeti kuratóriuma, amelynek munkájában még Batta András, Gőz László, Héja Domonkos és Turjányi Miklós is részt vesz – ezért is választották szlogennek a „tradíció és megújulás”-t. Az átalakítás szempontjairól, nehézségeiről, különböző elképzelésekről, a folytatás lehetőségeiről és egy rendhagyó, közös beharangozó koncertről Hollerung Gábor és Héja Domonkos beszélt.

Gramofon: Egy évtizedes hagyományú, itthon és külföldön méltán népszerű fesztivál átvétele számos előnnyel, de ugyanakkor hátránnyal is jár...

Hollerung Gábor: A Zempléni Fesztivál, a művészeti napok folytatójaként valóban hihetetlen presztízsszerű rendezvénysorozat, így a szakma és a közönség nagy előzetes várakozással figyeli a munkánkat, s az állandó összehasonlítás is elkerülhetetlen. A magyar zenei életre egyébként is jellemző az új kezdeményezésekkel szembeni fanyalgás, így nem is nagyon csodálkoztunk azon, hogy mielőtt meghirdettük az idei fesztivál programját, már sokan jöttek azzal, hogy a korábbiakhoz képest színvonalaltalanabb és túlzottan populáris lesz. Aztán, amikor a teljes programot nyilvánosságra hoztuk, valahogy elhaltak ezek a hangok, és komoly kritikát nem kaptunk. Nagyon jóleső érzés volt az is, hogy rengeteg művész ajánlotta fel a fellépését, ők bíztak a megfelelő folytatásban. S azt is el kell mondanom, bár a fesztivál valóban nagyon

népszerű és sikeres volt, az utóbbi néhány évben komoly anyagi gondokkal küzdött, többször fennállt a megszűnés veszélye is. Így talán szerencsésen történt most a váltás, ami nemcsak arra teremtett jó alkalmat, hogy a sorozat szerkezetében változzon, megújuljon, hanem arra is, hogy új anyagi forrásokat, szponzorokat kutassunk fel. Bizom abban, hogy a Liszt Ferenc Kamarazenekar rajongótábora – az eddigi sorozatok törzsközönsége – is talál kedvére való programokat az idei sorozatban, de mellettük sikerül újabb és újabb érdeklődők figyelmét felkeltenünk. Egyébként minden előzetes kiadványunkban igyekeztünk hangsúlyozni azt, hogy ne aggódjanak, Zemplén eddigi hagyományait kívánjuk mi is folytatni, csak igyekszünk a fesztivált kicsit színesebbé tenni.

G.: Mennyiben kötötte meg a szervezők kezét a sorozat főtámogatója, az Antenna Hungária Rt.? Milyen feltételei voltak az új programsorozattal kapcsolatban?

H. G.: Az Antenna Hungária Rt. már tavaly, az alapító-szervezők, Rolla János és Merényi Judit távozása után döntött arról, hogy továbbra is támogatni kívánja a fesztivált, s ekkor írt ki pályázatot az új szervezőcsapat létrehozásáról. A mi tervzetünk állt elképzeléseikhez a legközelebb. Legfontosabb elvárásuk az volt, hogy színvonalas program szülessen, mert az Antenna Hungária Rt. az értékes kultúrát kívánja támogatni, valamint azt kérték, hogy a fesztivál élén kuratórium álljon. Nem voltak tartalmi megkötéseik, teljesen szabad kezet kaptunk. A művészeti kuratórium tagjaival pedig többször találkoztunk, tárgyaltunk, s hamar konszenzus született köztünk arról, hogy műfajilag is színesebbé, s kicsit populárisabbá kell tenni a programsorozatot. Eleinte nemzetközi sztárok meghívására is gondoltunk, ezt az ötletet azonban elég gyorsan elvetettük (részben az anyagi korlátaink miatt, részben az idő rövidsége miatt), s inkább úgy döntöttünk, a fesztivál középpontjába a fiatal, hazai művészgenerációt állítjuk. Mellettük pedig lehetőséget biztosítunk a helyi alkotók, előadók bemutatkozásának is, hiszen így a térség lakói még inkább sajátjuknak érzik majd a fesztivált, értékesebbé válik számukra, s ezáltal a zempléni szervezőket még jobban be tudjuk vonni a közös munkába.

G.: A kuratórium tagjai a zenei élet különféle művészeti ágait képviselik. Könnyű volt egyetértésre jutniuk a programok, a fellépő művészek tekintetében? S mindenki beleegyezett abba is, hogy fellépési lehetőséget biztosítsanak a helyi együtteseknek?

H. G.: Szerencsére senki sem a Zempléni Fesztiválon akarta kiélni eddig meg nem valósult vágyait. Sokat tárgyaltunk, s persze mind-egyikünknek akadtak olyan kérései, amelyek végül nem teljesültek, de végül megtaláltuk a közös hangot. A tematikus napok (régii zene, tánc, világzene, opera és új zene) ötlete egyébként már a pályázati anyagunkban benne volt, s érdekes módon éppen ezeket a területeket fedte le a kuratórium tagsága. S előfordult az is, hogy éppen Gőz László beszélt le bennünket a járatlanságunkról árulkodó jazz elképzeléseinkről, s helyette inkább a világzenei ügyeket támogatta. A közösen kialakított programban akadnak izgalmas újítások, például operát játszunk este 10-től, s minden napra jut egy különleges koncert, de azért azt mindig szem előtt tartottuk, hogy ez nyári fesztivál, s olyan programokat kell szervezni, amelyre a térség lakói is szívesen eljönnek. Voltak olyan művészszevek, amelyeket egyszerre mondtunk ki, s abban is mindenki egyetértett, fontos, hogy a fiatal tehetségek számára fellépési lehetőséget biztosítsunk.

Héja Domonkos: már maga a helyszín, a gyönyörű környezet kiváló hangulatot teremt

Fotók: Gramofon-archív

Héja Domonkos: A fesztivál minden programjának el kell érnie egy bizonyos színvonalat, de ez nem jelenti azt, a művészeti napok keretében nem léphet fel például Sárospatak szülötte, aki lehet, hogy nem annyira tapasztalt zongorista, mint a nyitókonzert szólistája, de kötődik a helyhez, az itteniekhez, az „ő fiuk”. S valóban fontos, hogy a helyi népzenei együttes vagy táncsoport is szereplési lehetőséghez jusson. Ilyen ötletek ellen egyikünk sem emelt kifogást.

G.: A fesztivál gerincét a két együttes, a Danubia Szimfonikus Zenekar és a Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar koncertje alkotják. Könnyű a közös munka, a fellépések elosztása két olyan társaság között, amelyek egyébként egymás versenytársai?

H. G.: A zempléni programsorozat szervezése jó alkalmat jelentett számunkra, hogy többet beszéljünk, jobban megismerjük a másik együttesnél folyó munkát, s ez mindkettőnk számára nagyon hasznos volt. Ma a zenei életben szinte mindenki a fennmaradásért küzd, de én úgy vélem, nem a másik elől kell elszedni a lehetőségeket, inkább arra van szükség, hogy erősítsük, támogassuk egymást. A fesztivál emellett jó lehetőséget teremt arra is, hogy még jobban megismerjék a két együttest, a mai napig ugyanis gyakorta előfordul, hogy összekevernek minket, nálunk keresik Héja Domonkost, őket pedig azzal hívják fel, hogy mi a helyzet a Dohnányi Zenekarral. S az is természetes volt, hogy bár együtt dolgozunk, a szervezői feladatokat mi végezzük, hiszen az Interkultur Kht., amely több nemzetközi kórusversenyt, kórusolimpiát, zenei fesztivált hívott már életre, rendelkezik az ehhez szükséges apparátussal. A Danubiának és a Dohnányinak köszönhetően –

míg korábban a fesztiválon egy-két nagyzenekari koncertet lehetett megrendezni – most ez a szám a többszörösére nőtt.

H. D.: A hangversenyek elosztásánál Gábor valóban nagyon előzékeny volt velünk, s felajánlotta, adjuk mi a nyitókonzertet, a tradíció jegyében, a záróesten pedig a Liszt Ferenc Kamarazenekar muzsikál. S még egy igazi különlegesség: a Danubia és a Dohnányi közös koncerten is az érdeklődők elé lép, a zempléni fesztivál beharangozásaként ugyanis június 26-án, szombaton rendezünk egy hangversenyt a Budapest Kongresszusi Központban. Az est első részében a Danubia Szimfonikus Zenekar játszik az én irányításommal, Glinka Ruszlán és Ludmilla, valamint Dohnányi Szimfonikus percek című művét adjuk elő, majd a Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar lép pódiumra Hollerung Gábor vezényletével, s Dvořák IX. (Újvilág) szimfóniáját szólaltatják meg. Ezt követően pedig a két zenekar együtt is muzsikálni fog, hogy mit adunk elő, az legyen még meglepetés. S igyekszünk igazán hangulatossá, a fesztivál miliójét idézővé tenni az estet, lesz egy kis helyi ízelítő is, hiszen tokaji borral is várjuk az érdeklődőket. Remélem, ez a közös koncert szimbolikus értékű lesz...

G.: Ön rendszeres szereplője volt a Zempléni Művészeti Napoknak, hiszen három alkalommal saját együttesével, kétszer pedig a Liszt Ferenc Kamarazenekarral koncertezhetett. Mit gondol, mennyiben lehet a korábbi fesztiválok sajátos hangulatát átörökíteni, továbbvinni?

H. D.: Már maga a helyszín, a gyönyörű környezet kiváló hangulatot teremt, ahol mindig minden résztvevő remekül érzi magát, s remélem, ez így lesz a jövőben is. Rolla Jánosék programsorozatát emellett családias hangulat jellemezte, hiszen a fesztivál önszerveződő módon született, így az ember a zempléni napok alatt mindenütt ismerős arcokkal találkozott. Bizom abban, hogy ezt a kört mi tovább bővítjük, a régi publikum mellett a két új zenekar, a Dohnányi és a Danubia törzsközönsége is szívesen látogat el erre a sorozatra. Mindkét együttesnél lelkes csapatról van szó, akik nem kultursznobizmusból, hanem a zenekarok és a hangversenyek műsora miatt váltanak bérletet.

G.: Megbízásuk az idei fesztiválra szólt, s ennek eredményessége tükrében derül ki, hogy jövőre is Önöket illeti-e meg a szervezés joga. Azonban a zenei életben tanácsos egy-két esztendővel előre tervezni... Gondolkodtak már a jövő évi Zempléni Fesztivál programján?

H. G.: Ötletek vannak, már folytattunk néhány tapogatózó tárgyalást, de a nagy kérdés tényleg az, hogyan működik, mennyire lesz sikeres az idei programsorozat. A szándék megvan a folytatásra... Természetesen akkor lehetne igazán jól működtetni a Zempléni Fesztivált, ha 2-3 évre előre tudnám a költségvetésemet, s ennek tükrében tervezhetném előre a programot, de ez ma Magyarországon szinte lehetetlen... Az egyik legnagyobb probléma éppen a finanszírozás. Kérdés, hogy lehet-e szponzort találni, vagy például a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma – amely idén egyetlen fillért sem ad – jövőre támogatja-e a fesztivált, s hogy a régió tud-e anyagi segítséget nyújtani... Mi mindenesetre optimisták vagyunk, s bízunk abban, hogy amit mi kitaláltunk, működni fog. A fesztivál pedig jövőre akár egy nappal hosszabb is lehet, péntektől péntekig tarthat, s hasonló logikával tervezzük, mint az ideit.

Réfi Zsuzsanna

Merészség és jó ízlés

Marczi Mariann zongoraművész szólóestje

Augusztus 16. 18 óra
Sárospatak, református kollégium

Marczi Mariann

Es muss nicht immer Mozart sein – vagyis „Nem muszáj mindig Mozartnak lennie” – állt annak a kottának a belső borítóján, amelyet Marczi Mariann első ösztöndíjas délutánján vásárolt egy patinás berlini antikváriumban.

A kézzel írott szövegből kiderül, hogy valaki ezzel a Janáček-kötettel kívánta meglepni egyik kedves zenekedvelő ismerősét. A kottában talált néhány szó akár a fiatal zongoraművészre jelmondata is lehetne. No, nem mintha nem kedvelné Mozartot (sőt!), hanem, mert

koncertjeire elsősorban olyan műveket választ, amelyek őt megérintik, és nem feltétlenül azokat, amelyek a hazai koncertélet elvárásaihoz igazodnak. Ez az egyszerű műsorszerkesztési elv – merészséggel

és jó ízléssel párosulva – izgalmas koncerteket eredményezhet. Ahogy a darabokat és a művésznő személyiségét, eddigi pályafutását szemléljük, minden bizonnyal ilyen lesz az a hangverseny is, amelyet a sárospataki református kollégium Imatermében ad.

A műsorban ott találjuk Schubert derűs és életvidám Grazi kerin-gőit, valamint Janáček Benőtt ösvényen című ciklusának néhány tételét, amelyeknek világa egy kicsit Marczi Mariann világa is. „A legszomorúbb részek mélyén is ott bujkál az elpusztíthatatlan életöröm” – mondja a művésznő, majd így folytatja: „Liszt h-moll balladáját pedig azért tűztem műsoromra, mert a sötét és angyali erők harcáról szól, s erről én is sokat gondolkozom manapság.”

Marczi Mariann néhány éve végzett a Zeneakadémián, de azóta több fesztivált megjárta már. Tavaly például ő adta Perényi Mik-lóssal közösen a Szegedi Kamarazenei Fesztivál nagy sikerű nyitó-koncertjét, de a szófiai kortárszenei fesztiválon is érdemeket szerzett magyar művek előadásával. Egyébként ő maga nem nagyon törődik azzal, hogy ismerik-e vagy sem. Őt a zene érdekli és az emberek, akiknek játszik. „Számomra minden szereplés egyformán fontos. Mindig azt szeretném elérni, hogy az, aki hallgat, jobban érezze magát a koncertem után, mint előtte” – mondja. Minden feltétel adott, hogy Marczi Mariann augusztus 16-i hangversenye után is ez történjen velünk. VT

Ifjú Bach-specialisták

Az Ars Longa Együttes Sárospatakon és Hollóházán

Augusztus 15. 10 óra
Sárospatak, református templom
18 óra Hollóháza, Porcelánmúzeum

Nem tudom, hányan vannak ma Magyarországon, akik hallot-ták, mi történt egy-két éve a budai Várban, Bécsi kapu téri templomban. A hazai előadó művészet történetében egyedüli vállalkozás keretében, időrendi sorrendben megszólalt Bach legelső fennmaradt kantáta-évfolyama.

Mindezt az teszi különlegessé, hogy a művek mindig éppen azon a napon szólaltak meg, amelyre eredetileg íródtak. A nagyszabású sorozatot nem verték nagy dobra – nem nagyon volt miből –, így csak szórólapokon lehetett tudomást szerezni róla. Nem az üzleti nyereség hajtotta ugyanis az előadókat, hanem – s ez most banálisan fog hangzani – a zene szeretete, ezen belül is a Bach muzsikájáé. Mindennek a mozgató rugója pedig egy Bach-fanatikussá fiatalember, Dinyés Soma volt, aki konzervatóriumi növendék óta habzsol a zenetörténeti munkáktól kezdve mindent, ami kapcsolatba hozható a Tamás templom egykori karnagyával, az akkori előadói gyakorlattal. Ennek köszönhetően mára zenei életünkben a legfiatalabb generációt képviselő Bach-specialistává vált. Ebben segítette őt együttese, az Ars Longa Ének- és Zenekar, 1995 tava-szán egy kitűnő János-passióval mutatkoztak be.

Dinyés Soma Fotók: Gramofon-archív

A sárospataki református templomban három Bach-kantátát adnak elő korhű hangsze-reken, istentisztelet keretében. A hangverseny különlegessége, hogy mindhárom alkotás a li-turgikus év ugyanazon napjára íródott, csak több éves különbséggel. Az elsőt Bach még frissen kinevezett kántor korában vetette papírra, a másik kettőt pedig körülbelül tíz évvel később. A produkcióhoz olyan nagyszerű énekes szólóisták csatlakoznak majd, mint Zádori Mária és Me-gyesi Schwartz Lúcia. Másik koncertjükre még aznap délután, a hollóházai Porcelánmúzeumban kerül sor, ahol – stilszerűen – a Kávékantáta csendül fel. A világi kantáták eme leghíresebb darab-ja kellemes szórakozást ígér, hiszen a kávé szeretetéről, szenvedély-ről szól, s bővelkedik vígoperaszerű komikus jelenetekben. Röviden: aki szereti Bachot, annak augusztus 15-én Sárospatakon a helye.

VT

Csellóból sosem elég

Emlékezés Ördög Róbertre

Mit lehet kezdeni tizenkét csellóval? Nem sok ez egy kicsit ebből a hangszerből?! – kérdezhetnénk. A Budapesti Csellóegyüttes azonban eddigi tevékenységével egyértelműen bizonyította: csellóból sosem elég.

A Gramofon már többször hírt adott a Budapesti Csellóegyüttesről, jelen vannak zenei életünkben, bár az átlaghoz képest ritkábban hallatják hangjukat. Akkor azonban annál inkább. Minden fel lépésüket komoly előkészületek előzik meg és ilyenkor nem csak ők, de a kortárs magyar zeneszerzők is serénykednek. Már mint befejezni új darabjukat, amelyet a Budapesti Csellóegyüttes rendelt tőlük. Szerencsére szorgalmasak komponisták, így a tizenkéttagú együttes eddig minden egyes hangversenyén szerepelt legalább egy ősbemutató. Nem lesz ez másképp a sárospataki református templomban sem, ahol nem kevesebb, mint három művet szólaltatnak meg első ízben Magyarországon. Az ősbemutatón, Pánczél Tamás művén kívül, több olyan alkotás is szerepel műsorukon, amely valóságos csemegének számít. Ilyen például Jean Françaix Aubade című opusza, vagy Offenbachtól az Emlékezés Meyerbeer Ördög Róbert című művére. Azt hinné az ember, hogy egy csellóegyüttesnek nincs mit játszana, hisz' alig született zenemű erre a furcsa hangszer együttesre. Az ő repertoárjuk azonban folyamatosan bővül, és ez csak részben a megrendelt művek hatása. A repertoár másik részét ők maguk állítják elő, emelik le óvatossággal a könyvtárak legfőbb pol-

cairól, gyakran az örök por birodalmából. És, lássunk csodát, ezek az alkotások nem hogy játszhatók, de jól szólnak, sőt, értékes kompozíciók. Műsoraik ezeken kívül nagy számban tartalmaznak átiratokat is, amelyek a zenei műfajok és stílusok különböző területeiről valók. Talán éppen az Boldoghy Kummert Péter együttesének egyik erőssége, hogy más és más zenei háttérű művészekből áll, így minden műfajnak – legyen bár könnyűzene, operarészlet, régizene – van egy felelőse, aki az átiratot elkészíti. Mostani lemezbemutató koncertjük is ilyen szép tarka lesz. Műsorszámai csupán egy valamiben közösek: jó zenék. VT

A Budapesti Csellóegyüttes, a kép jobb szélén Boldoghy Kummert Péter művészeti vezető

Egyszerű, nehéz dalok

Rosemary Hardy kamaraestje Tarcalon

Purcell-felvételek John Eliot Gardinerrel, díjnyertes Kurtág- és Ligeti-lemezek Eötvös Péterrel, Pierre-Laurent Aimard-ral – mindez hihetetlen teljesítménynek tűnne, ha nem tudnánk, Rosemary Hardyról van szó.

Nem hittem a szememnek, amikor az idei Zempléni Fesztivál programjában megláttam Rosemary Hardy brit énekesnő nevét, s műsorában Kodály Zoltán népdalfeldolgozásait. Hallottam már őt Kurtág Truszova-ciklusát elementáris erővel előadni, a fiatal Ligeti Arany- és Weöres-dalait szép magyarsággal énekelni, de Kodály-interpretációjával mindeddig nem találkoztam. Pedig a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán töltött évei alatt bizonyára többször előadta a magyar mester népdalátiratait. Ha a feldolgozásokat nem ismerjük, a népdalok hangvétele így, ismeretlenül is ismerős lehet, s azt hiszem, nincs annál izgalmasabb koncertélmény, mint amikor egy kivételes intelligenciájú és műveltségű mu-

Augusztus 16. 18 óra
Tarcal, Degenfeld Kastélyszálló

szikus általunk oly jól ismert – legalábbis mi így hisszük – műveket ad elő. Sajnos, ilyen alkalmakban nem bővelkedünk, éppen ezért Rosemary Hardy dalestjét méltán nevezhetjük a magyar koncertélet piros betűs ünnepének.

A tarcali Degenfeld Kastélyszállóban négy szerző dalterméséből válogat és látszólag törekedett arra, hogy kellemes, ugyanakkor tartalmas koncertműsort állítson össze a Zempléni Fesztivál közönségének; ebben a budapesti Operaház korrepetitora, Dallos Erika szegődik partneréül. A műsor súlypontja minden bizonnyal Robert Schumann Asszonyszerelem, asszonysors című örökéletű dalciklusa lesz, hiszen ez az egyetlen szám, amely zárt, organikus egységként fog össze több tételt.

A hangversenyen afféle népdal-tematika vonul végig, hiszen Benjamin Britten angol népdalfeldolgozásai mellett a felhangzó négy Schubert-dal is erősen kötődik a népi hangvételhez. A Galambposta, a Litánia vagy a Vizen énekelve címűeknek éppen ezért (vagy ezért is) egyszerűségükben áll nehézségük, de Rosemary Hardy sallangmentes, lényegre törő előadásmódja bizonyára sikerrel veszi majd a gyönyörű akadályokat. VT

ZEMPLÉNI
fesztivál

Kamaraének Lipcséből

Az ensemble amarcord öthangú reneszánsza

Augusztus 17. 18 óra
Sárospatak, Rákóczi-vár – lovagterem

ensemble amarcord Fotók: Gramofon-archív

Öt lipcsei fiatalember összeállt, hogy méltó követőként megalakítsák a német Hilliard Együttest. Ha még nem hallottunk róluk, akkor mindenképpen érdemes ellátogatnunk Zemplénbe megnézni, sikerült-e nekik.

Az ensemble amarcord (igen, így, kisbetűvel) 1992-ben alakult, de most járnak első ízben Magyarországon. Az öt férfi énekes a reneszánsz madrigáloktól a popzenéig mindent le- és elénekel, ami útjában áll. A Tamás templom kórusából léptek elő, majd a King's Singers és a Hilliard Ensemble kurzusain tökéletesítették tudásukat. Azóta megnyertek egy-két versenyt, és bejárták Európát, Észak-

Amerikát. Ma már odáig jutottak, hogy nemcsak szereplőként, de rendezőként is részt vesznek egy-egy fesztiválon. Ilyen a rangos lipcsei „a cappella” fesztivál, amely a hangszerkíséret nélküli kamaraéneket helyezi a középpontba neves vendégegyüttesek – például a King's Singers – meghívásával. Eddig összesen öt lemezük jelent meg, s ezeken mind széles repertoárjukat bizonyítják. Nem is nagyon értem, hogy az idei Zempléni Fesztiválig hogyan kerülhették el kicsiny, minőségi produkciókra azonban annál éhesebb hazánkat. Már zempléni hangversenyeik impozáns műsorai is tekintélyt parancsolók. Két egymást követő napon adnak koncertet, az elsőt a sárospataki Rákóczi-vár lovagtermében. Itt nem kevesebb, mint tizenhét műsorszámot adnak majd elő öt blokkba rendezve. Az angol madrigáloktól kezdve a lipcsei romantika mesterein keresztül meg sem állnak Billy Joel és Paul McCartney szerzeményeiig. Második fellépésükre a kedves kis falu, Heccegút hangulatos katolikus templomában kerül sor. Itt valamivel szűkebb stíluskörben mozognak majd és többek között Tallis, Byrd, Poulenc, Tavener és Bach egyházi műveit énekelik.

Sokak szerint, aki meghallgatja az ensemble amarcord koncertjeit a Zempléni Fesztiválon, valóságos szenzációnak lesz tanúja. Az együttes eddigi csodakarrierjét tekintve, ennek elég nagy az esélye. VT

„Nem vagyunk angyalok”

A fuvola és hárfa mesterei

Augusztus 14. 17 óra
Bodrogolaszi, katolikus templom

Falunap, lekvárfőzés, mulatság, közben délutáni kamarakoncert. Nem tűnik rossz programnak. Főleg, ha az ott fellépő duó két tagja, Polónyi Ágnes és Oross Veronika olyan művészek, akik – nem csak átvitt értelemben – egy húron pendülnek.

Fiatal koruk ellenére immár tíz éve játszanak rendszeresen együtt, adnak koncerteket és ma már fél (és egész) hangokból is megértik egymást. Ideális kamarazenei kapcsolat, amelynek szálai a MÁV Szimfonikusok pultjainál futnak össze. Ma már mindketten önálló művészek, akik szólísta-ként és kamarazeneszként egyaránt jelen vannak a hazai koncertéletben. Bodrogolaszi katolikus templomában lépnek fel egy remélhetőleg nem túl fülledt augusztusi délutánon. Előjáróban annyit mindenképpen el kell még róluk mondani, hogy néhány próbánál sokkal több van az esemény mögött. Komoly művészi koncepció szellemében építik fel műsoraikat, mert – mint a felelős-

ségteljes művészeknek általában – nem csupán a könnyű szórakoztatás a céljuk. „Szándékunk, hogy megmutassuk, ezt a műfajt is lehet komolyan művelni, mert a fuvola és a hárfa együtt nagyon sok mindenre képes” – mondja Polónyi Ágnes hárfaművésznő. „Az emberek, ha erre a hangszer párra gondolnak, általában két angyal-kát látnak maguk előtt, akik zeneszerszámaikkal kellemes, andalító muzsikát varázsolnak elő. Mi azonban nem vagyunk angyalok. Mi »hús-vér« muzsikát játszunk és igyekszünk kikerülni a másodrangú műveket, az átíratokat és olyan zenékkal ismertetni meg közönségünket, amelyek eredetileg erre a két hangszerre íródtak.”

Ezen kívül nyitottak a kortárs zene felé, valamint szívesen „szövetkeznek” más művészeti ágakkal is. A Zempléni Fesztiválon is komoly programmal szerepelnek. Különleges darabok ezek, s valószínűleg első ízben hangzanak el Magyarországon. Azonban Oross Veronika és Polónyi Ágnes művészete a garancia arra, hogy koncertjükön valódi csemegét izlelhetünk meg. Utána pedig kifejezetten jól fog esni egy kis nyalázkodás a lekvárfőző kondérok körül...

Oross Veronika

Polónyi Ágnes

VT

Búcsúszimfónia – több tételben

A Liszt Ferenc Kamarazenekar Sárospatakon

Augusztus 19. 20 óra
Sárospatak, református templom

41 éve megszakítás nélkül működik a Liszt Ferenc Kamarazenekar

Négy évtizednél is hosszabb ideje tart a Liszt Ferenc Kamarazenekar nemzetközi sikereken bővelkedő pályafutása, Rolla János hegedűművész irányításával. Időközben – ilyen az élet – változtak a kapcsolataik; a nagy nevek helyébe új arcok, fiatal tehetségek jöttek. Alig néhány hete érkezett a hír például, hogy elhunyt Borisz Pergamencsikov gordonkaművész, aki a zenekar tavaszi bérlet-sorozatának záró koncertjén játszott volna; így egyik növendékével, Julian Steckellel léptek pódiumra a Zeneakadémián. Elment Rampal, Szeryng, Fournier... „Egyedül Mauice André maradt, aki a hetvenes évek óta rendszeresen játszott velünk – jegyzi meg Rolla János hegedűművész. – A nagy öregek közül szerencsére itt van még Rosztropovics, külföldi szerepléseink szólistája.”

A hangulat mégsem szomorú, az említett bérleti hangverseny után két nappal az angliai Magyar Magic vendégeként két esten játszott az együttes a brit publikumnak: Cambridge-ben és Londonban. Szólistájuk Pauk György hegedűművész. A műsorba Mozart, Csajkovszkij, Bartók és Szőllőssy András műveit választották; utóbbinak azt a darabját, amelyet Kroó György zenetörténész halálára írt, és Pauknak dedikált.

A szezonban még Belgrádban is fellépnek. Szolnokon, a „fenntartó városban” két fellépést teljesítenek. Mint megszokhattuk, a nyár jó része is munkával telik: Óbudán a kiscelli koncerteken, majd Zemplénben az általuk alapított fesztivál záróeseményén rendeztetik meg a rajongókat.

Az idei zempléni rendezvénysorozaton azonban már nem a korábbi „minőségükben” vesznek részt. „A szervezési ügyek, a szponzorok felkutatása olyan energiákat köt le, hogy az ember egyszer csak észreveszi, hogy nem jut elég ideje arra, ami tényleg a feladata. A több hónapos készülődés, majd a fesztivál ideje alatt a folyamatos készenlét már akadályozta a művészi munkát. Be kellett látni, hogy túlnőtt rajtunk, országos jelentőségűvé vált az esemény – így Rolla. – Természetesen, ahogy az ember a saját gyermekén, a szemünket rajta tartjuk a fesztiválon, de mostantól csak zenészként veszünk részt a rendezvényeken.”

Rolla János még azt is hozzáteszi, hogy a váltásra azért is szükség volt, hogy megújulhasson a kiemelkedő nyári programsorozat.

A költségvetéssel is meggyűlt időnként a bajuk, néha túlköltek. A régió, amelynek kulturális élete az elmúlt tizenkét évben látványosan fellendült, s amelynek műemlékei is felébredtek Csipkerózsika álmukból, új, nagy lehetőség előtt áll. Mivel az EU-határ ma már a régió keleti szélé, felértékelődik a zempléni vidék jelentősége. „A kilencvenes évek elején sokkal egyszerűbb megoldás lett volna valahol a Dunántúlon megteremteni egy ilyen jellegű fesztivált; mi tudatosan az ország keleti, elhanyagolt része mellett döntöttünk.”

Amilyen eleganciával, a sikerek csúcán adta át a zenekar a zempléni fesztivál megrendezését, irányítását, olyan átgondoltan hajtja végre a muzikusok generációváltását. Az alapító művészek közül ma már csak (Rolla Jánost is beleértve) négyen-ötven tagjai a kamarazenekarnak. „Negyven esztendő egy ember életében is nagy idő. Tudatosan vállaltuk a fiatalítást. Úgy intéztük, hogy ne egyszerre történjen a stafétabot-átadás, mert véleményünk szerint csak ilyen módon vihető tovább a zenekar szellemisége, ame-

Rolla János művészeti vezető

lyért sokat, nagyon sokat dolgoztunk, s amelyet sikerült megőriznünk az évtizedek alatt. Úgy válogattunk a fiatalok között, ahogy korábban is: a szakmai szempontok mellett az emberieket is számításba vettük. Nálunk nincs próbajáték: a gyakorlati életben „próbáljuk ki” egymást. Nyáron Kostyál Kálmán vesz tőlünk búcsút; utolsó közös hangversenyünk a Kiscelli Múzeumban hangzik el. De már itt muzikál velünk az ifjú kolléga, aki átveszi tőle a stafétabotot. Remélem, hogy ilyenformán túl is éli együttesünk a változásokat, szakmailag észrevehetetlenül” – teszi hozzá a hangversenymester-művészeti vezető.

A Liszt Ferenc Kamarazenekar nevét a világon sokfelé ismerik a koncertlátogatók. A névnek mennie kell tovább, ahogy a Rolla és a művésztársak által megálmodott Zempléni Fesztiválnak is, amelynek záró estjét, a sárospataki Református templomban, az alapító zenekar adja. A Vivaldi, Schubert és Beethoven műveiből összeállított koncert szólistája Perényi Miklós gordonkaművész, régi kedves partnerük lesz. Majd ösztöl új bérlet, vidéki és külföldi meghívások végelethatatlan sora. Az élet megy, a muzikusok játszanak tovább...

Kálmán Gyöngyi

Hófehérekétől A gólyakalifáig

Operaházi bemutatók a 2004/2005-ös szezonban

ifj. Harangozó Gyula – Kocsák Tibor: Hófehérke és a hét törpe (táncjáték)

Erkel Színház,
2004. november 27.

Karmester: Csányi Valéria
Koreográfia: *ifj. Harangozó Gyula*

Rimszkij-Korszakov:

Az aranykakas

Rendező: Szilágyi Gábor

Operaház,
Királyi Lépcsőház,
2004. december 12.

Puccini: A Nyugat lánya

Karmester: *Rico Saccani,*
Kesselyák Gergely
Rendező: *Kerényi Miklós Gábor*

Erkel Színház,
2005. február 19.

Sosztakovics:

Kisvárosi Lady Macbeth

Karmester: *Kovács János*
Rendező: *Vidnyánszky Attila*

Operaház,
2005. március 12.

Verdi: Rigoletto

Karmester: *Kesselyák Gergely, Medveczky Ádám*
Rendező: *Szinetár Miklós és Harangi Mária*

Erkel Színház,
2005. március 30.

Vinogradov-Minkusz:

A bajadér (balett)

Karmester: *Déri András*
Koreográfia: *Oleg Vinogradov*

Erkel Színház,
2005. április 23.

Gyöngyösi Levente: A gólyakalifa

Operaház,
2005. május 28.

Karmester: *Vashegyi György*
Rendező: *Harangi Mária*

Örök téma: jó és rossz párviadala

Igazi családi programnak ígérkezik a Hófehérke és a hét törpe

Két operaházi és négy Erkel Színházbéli bemutatóra válthatnak jegyet a zenés színház barátai a következő évadban.

A műfaji arány is azonos, két balett és négy opera premiernek tapsolhatnak a nézők. Az első újdonságot az Erkel Színházban láthatják, november 27-étől – ifjú Harangozó Gyula és Kocsák Tibor táncjátéka, a Hófehérke és a hét törpe igazi családi program.

Jelenet A kisvárosi Lady Macbeth 1965-ös előadásából

Fotók: Gramofon-archív

Dmitrij Sosztakovics

Az évad első felében egyelőre nem számíthatnak más bemutatóra, az általános költségvetési takarékoság a program szűkítésére készíti az intézményt. A jelenlegi repertoár egyébként elég sokrétű, a szezon, mint hagyomány, magyar művel kezdődik, szeptember 10-én a Székelyfonó kerül színre az Operaházban.

A következő bemutató színhelye is az Erkel Színház, 2005. február 19-én. Puccini A nyugat lánya című műve Budapesten régen volt műsoron,

(1966-ban újjitották föl) utoljára Házy Erzsébet alakítása szerzett emlékezetes élményt a címszerepben. Bizonyos operák szinte folyamatosan repertoáron vannak, mint a Bohémélet, vagy a Traviata, mások időnként, ám jóformán kampányszerűen bukkannak föl, akárcsak A nyugat lánya, amelyet ezekben a hetekben a világ négy pontján újjitottak föl. A Tel Aviv-i bemutatót Asher Fisch vezényli, Giancarlo Del Monaco rendezésében Minnie-t Janice Baird és Larissa Tetuev, Johnstont Hendrik Vonk, Rance-t Anooshah Golesorkhi és Jacek Strauch énekli. A New York Állambeli Coopers-town-ban, a Glimmerglass Operában, Stewart Robertson dirigálja a

produkciót, amelynek érdekessége, hogy a címszerepet Emily Pulley alakítja. A drámai szopránt a magyar közönség 2002-ben a Bohémélet Mimijeként hallhatta a Miskolci Bartók+Puccini Nemzetközi Operafesztiválon. A londoni Opera Holland Park előadásait John Gibbons karmester irányítja, Minnie: Elizabeth Blancke-Biggs. Oleg Caetani vezényletével játsszák a darabot Seattleben, ahol várhatóan két Minnie is hallható, Andrea Gruber és Batori Éva. Batori partnere Ramerrezként Antonello Palombi, Rance szólamát Kim Josephson énekli. A budapesti premier teljes szereposztása lapzártánk idején még nem ismert, annyi bizonyos, hogy Rico Sacconi és Kesselyák Gergely vezényli a kettős bemutatót.

A Jenőfa rendezésével elismerést szerzett Vidnyánszky Attila új feladatra szerződött a dalszínházzal. Nem kevésbé különös sorsú alkotást visz színre, Sosztakovics A kisvárosi Lady Macbeth című zenedrámáját. A pénz uralma, a gazdagság iránti vágy súlyosan deformál(hat)ja az emberi személyiséget, jól tudták ezt az orosz klasszikusok. Leszkov elbeszélése alapján komponálta rendkívüli erejű remekművét Sosztakovics, az operát Kovács János karmester tanítja be a szereplőknek. A bemutatót 2005. március 12-én tartják az Operaházban.

A hónap végén, 30-án Verdi Rigolettójának a BudaFesten bemutatott friss változata az Erkel Színház műsorrendjére kerül. Ugyanitt egy tánc-történeti jelentőségű alkotás kél új életre. Petipa A bajadér című koreográfiáját Oleg Vinogradov eleveníti föl. Az orosz mester a szülői balett együttest irányítja, néhány évvel ezelőtt társulatával nagy sikert aratott Budapesten. Emlékeztünk, milyen pontos és hiteles mozdulatokkal kápráztatták el a közönséget a dél-koreai táncosok. Vinogradov azokat az értékeket szeretné velünk, nézőkkel fölfedeztetni, Petipa művében amelyek olyan elementárisan hatottak Fokin és Balanchine táncalkotói szellemiségére.

Egy roppant fiatal zeneszerző, Gyöngyösi Levente A gólyakalifa című operájának bemutatója az évad utolsó nagy eseménye az Operaházban, május 28-án. A millenniumi operapályázatra nevezte be akkor még egyfelvonásos művét az ifjú komponista, így nyerte el Fekete Gyula mögött a második díjat. Aztán az opera kiteljesedett egész estés darabbá, egy még kiforrotlan változatát a Millenáris Teátrumban játszották félig koncertszerűen, félig szcenírozva. A Babits Mihály azonos című kisregényéből készült zenedráma dramaturgiai szerkezete arányosabb lett, így valódi ősbemutatónak a 2005-ös premier tekinthető.

AM

Szinetár Miklós
intendáns-főigazgató

Petrovics Emil
főzeneigazgató

Harangozó Gyula
balettigazgató

Páratlan Ave Maria

Rost Andrea Mimiről, Desdemonáról és a jótékonyaságról

Messziről: igazi díva. Közélről: remek ember. Okos, érzékeny, sallangtalan. Olyasvalaki, akinek a szolidaritására számíthatnék, akire rábíznám magam. Nyilván azért ilyen, mert van mire szérenynek, és ugyanakkor magabiztosnak lennie. Idén tavasszal az egyik Kossuth-díj biztosan jó helyre került: Rost Andrea vette át.

Hosszú műszakot vállalt, a főként amerikai vendégek által látogatott pesti szálloda halljában egy félreeső asztalnál egymás után ad interjút az újságíróknak, az intimitásokra kíváncsi női magazinoknak, a valamiféle „helyzetet” szimatoló hetilapnak is. Türelmesen, jókedvűen válaszol, itthon ezt a fajta mértéktartó nyíltságot sajnos kevesen gyakorolják, de ő ezt is megtanulta, időnként beszélni, mutatkozni kell. S most van miről, hiszen a Kossuth-díj jó ürügyet szolgáltat arra, hogy pályája új állomásait érintsük. Két izgalmas szezon van mögötte. A Bánk bán film egyik főszereplőjeként tűnt föl a filmvászonra, s megjelent az opera CD-n is.

Gramofon: Itthon alig esett szó, arról hogy szerepkört váltott. Így kellő meglepetést szerzett, amikor egy zártkörű esten egyebek között Mozart Don Giovannijából Donna Anna áriáit énekelte. A nem éppen zenei ingyenc publikum is érzékelte: fantasztikusan.

Rost Andrea: Még nem nevezhető szerepkörváltásnak, hogy néhány „súlyosabb” szerep a repertoáromra került, olyan műveket is tanulok, amelyek már nem a bel canto technikát igénylik. De nem biztos, hogy ezeket rendszeresen énekelem, hogy a közönség elé is lépek velük. Ilyen például Poulenc A karmeliták beszélgetése című műve, amely már szerepelt a naptáramban, az előadást mégsem csináltam meg. Még nem. De biztosan tudom, hogy nem hiába tanulok, nemsokára el fogom énekelni. Ez a mű csupa pszichológia, a történet erősen megérintett. Már a szereplő fejével kezdtem gondolkodni: ennek a fiatal lánynak el kell oda jutnia, hogy a többi apácával együtt vállalja a mártírhalált. Pedig ő az egyetlen, akinek nem kellene meghalnia, mégis eljut a krisztusi önfeláldozás erkölcsi magaslatára. Én is hiszem, amit ez a csodálatos dráma mond, bizony adódhatnak helyzetek, amikor másokért kell meghalnunk.

G.: Ön pedig sokszor meghal a színpadon, 2003-ban például a Bohémélet hősnőjeként, rendkívüli sikerrel. Az olaszok a rajongott Puccini operájának női főszerepében szuperlatívuszokban ünnepelték tökéletes zenei és színészi teljesítményét. Korábban még csak távoli tervként említette Mimit.

R. A.: Négy előadást énekeltem, valóban nagy ováció kíséretében. Úgy érzem, és a karmester is megerősített abban, hogy valóban sikerült megoldanom a feladatot. De ama elhatározásomban is támaszkodhatom a véleményére: még jó néhány évnek eltelnie, hogy rendszeresen énekeljem a szerepet. Választanod kell, mondta a maestro, ha Mimi vagy, nem léphetsz vissza Gildához, Violetta-hoz,

Luciához. Szeretnék még egy ideig a Donizetti, Bellini csodálatos bel canto világában maradni, a könnyebb koloratúrát igénylő szőlamoknál. Mimi után nagyon nehezen találtam vissza ehhez a zenei önmagamhoz. Ezért köszöntem el egy időre a szereptől. Öt-hat év múlva úgyis el kell indulnom ebbe az irányba.

G.: És Verdi Otellójának Desdemonája? Nálunk drámai szopránok szokták énekelni.

R. A.: Létezik egy könnyített változata, ezt játszottam Tokióban, a Milanói Scala vendégjátékán. Tulajdonképpen csak az utolsó felvonás Desdemonáé, a Fűzfa-dal és az Ave Maria „a” feladat, nagyon szerettem persze a két nagyszerű duettet is Otellóval. Az előadásokat Riccardo Muti vezényelte. Az életem egyik legszebb élménye, hogy a második előadás után bejött hozzám és azt mondta: Andrea sokszor vezényeltem az Otellót, sok nagyszerű énekesnővel, de ilyen szépen még sosem hallottam az Ave Mariát. Azt hiszem, valóban ihletett pillanat volt, ilyenkor sajnálja az ember, hogy elszáll, csak az emlékezetben marad nyoma. Hivatalos felvétel nem készült.

G.: A saját előadásait rögzíti?

R. A.: Igen, mert ezekből tanulok. Nincs énekmesterem, hiszen annyit utazom. Marton Éva adta a tanácsot: föl kell venni, meg kell hallgatni. Igaza van, ha már egy bizonyos színvonalat elérünk, már pontosan tudjuk, hogy hol és mit hibáztunk, és képesek vagyunk önállóan is csiszolni a szerepet. Ez persze lezárhatatlan folyamat, mert, ha a közönség nem, én mindig találok javítani valót. Látom, egy olyan zenei lap van a kezében, amelynek Kiri Te Kanawa van a címlapján. Hihetetlen, hogy hatvan éves, olyan érintetlen nemcsak a külseje, a fizikai megjelenése, hanem bámulatos az orgánuma, a mentalitása, amikor Donna Annát tanulok sok felvételt meghallgattam, legtöbbször azt, amely a Joseph Losey-film zenei alapja volt. Igaz ő ebben a változatban Donna Elvira, mégis példamutatóak voltak számomra a gyönyörű, finom, mégis energikus recitativói, a hangigoldásai, egyébként meszeszerűen zenélt együtt az egész szereplő gárda. Azt hiszem, ez a nagy művészek titka, a szerep, aminek a követelményei talán egy picit nehezebbek, mint amelyeket abban a pillanatban az énekes kényelmesen teljesíthet, annak a problémáin is képes fölül emelkedni. Mégsem nem megy túl a határon, amivel kárt tenne magában, no és elvonná a közönség illúzióját. Átformalja ugyan a szerepet a saját hangjára, de nem akar mást utánozni, nem azt adja, amit a közönség a hagyományok alapján elvárna, hanem meg próbálja a szólámat úgy igazítani a saját adottságaihoz, hogy a műhöz, a figurához hűséges maradjon, hogy mégis pontosan az szólaljon meg, amit zenészerző leírt. Visszatérve Desdemonához, bárhol, bármikor szívesen énekelném a Scala számára megtanult változatot.

G.: Tavaly Los Angelesben mutatkozott be Donna Annaként.

R. A.: Nagyon szerettem az előadást, úgy ahogy volt. Roppant jól esett énekelni a szólámat, ez megérzi a közönség. Még a legszigorúbb, kérlelhetetlen kritikusom sem talált hibát az alakításomban: „Mama, nincs mibe belekötnöm” – jelentette ki Máté fiam.

G.: A honlapján a gyerekekkel készült fotók is láthatók, a családi háttér, az otthona éppoly fontosnak tetszik, mint a karrierje. Jótékonyasági szerepet is vállal, a közelmúltban itthon a Magyar Hospice Alapítvány javára szervezett esten, Dortmundban Önhöz hasonló világsztárok társaságában egy AIDS-segélykoncerten lépett föl.

R. A.: A világon mindenütt rengeteg olyan bajt látok, amelyek mellett — úgy érzem — nem mehetek el szótlánul. Itthon talán több is van a nehézségekből, ezeket is észlelem. Vállalom, azt is, hogy honvágyam van, hogy engem, akármilyen romantikusan hangzik, áthat a hazaszeretet, hogy én innen nem akarok elmenni, akkor sem, ha az életem esetleg úgy alakul, hogy esetleg Berlinben lesz a második otthonom. A hospice alapítvány céljai személyesen is érintenek. Ugyan még kisgyerek voltam, amikor a nagymamám meghalt, de sose bocsátom meg az életnek, azt a traumát, hogy egy napon csak az üres kórházi ágyat találtam. Bárcsak otthon, a kezemet fogva ment volna el. Jó, hogy vannak, akik fölkeresik a kórházból hazaküldött beteget, nem odaküldik, hanem odaviszik a fájdalmat enyhítő gyógyszert és a családot fölkészítik arra, ami rájuk vár — ez igen fontos.

G.: Egy saját alapítvány szervezését is tervezi.

R. A.: Most még a pályámmal vagyok elfoglalva. De jól tudom, hogy az ember élete szakaszokból áll, én sem kerülhetem majd el azt a periódust, amikor a visszavonulásnak kell jönnie. Látom, hogy némelyik kollégámon, hogy milyen keserves dolog elbúcsúzni a színpadtól. Milyen nehéz emelt fővel, elegánsan abbahagyni. Ezen is dolgozni kell, úgyhogy elkezdtem építgetni azt az utat, amit választhatok, ha majd nem akarom magam mindennap kitenni a megmérettetés, a teljesítés feszültségének. Nem attól félek, hogy nem győzöm hanggal, hanem talán más dolgok kapnak prioritást az életemben, igényelni fogom, hogy még a civil létezéshez kapcsolódó kérdések kapjanak több hangsúlyt. Még csak körvonalazódik, hogy mit szeretnék tenni. Engem egy jó zeneiskola indított a pályára, a mesterségem a zene, azt tudom tehát, hogy a zeneiskoláknak szeretnék segíteni. Hogy fönnymaradjanak a magyar zenepedagógiai értékei a falvakban és a kisvárosokban is, hogy

A milánói Varázsfuvola-előadásban Simon Keenlyside-dal

minőségi hangszereik legyenek, hogy eljöhessenek magas színvonalú koncerteket hallgatni, ehhez kényelmes buszt lehessen értük küldeni. Tudom, hogy milyen nehéz jó mestert találni és elindulni a pályán. Ezért szeretnék majd ösztöndíjat alapítani, egy főiskolás, vagy szakközépiskolás számára lehetőséget teremteni, hogy az én költségemen tanulhasson egy évig külföldön. Ha jól dolgozik, a második évben majd úgyis kaphat a tanintézménytől támogatást, érdekelt lesz tehát abban, hogy becsületesen, koncentráltan dolgozzon. A pedagógus és az orvos a két legfontosabb szereplője a társadalomnak, ha ezekben a szakmákban rend van, jól haladnak a dolgok, a fejlődés lendületesebb, ezt szeretném a magam módján képviselni. Úgy hiszem, hogy ez a fajta munka az én zenei életemnek az egyik szép folytatása lesz, ha már nem állok a színpadon, mint Donna Anna, Desdemona, vagy Mimi.

G.: A másik lehetőség is hosszú folyamat. A legtöbb pályája csúcson álló énekes fordul, még sikerei teljében, a dalirodalom felé. R. A.: Ez irányban is kutatok, keresek. 2002-ben a londoni Wigmore Hallban, 2003-ban pedig Valenciában adtam sikeres dalestet. Ezen Schubert mellett Kodály dalokat is énekeltem. Úgy vélem, nemcsak a tipikus dalprogramokkal lehet — sőt, szerintem szükséges — visszahódítani e a gyönyörű műfajhoz a közönséget, hanem föl kell fedezni például a kortárs magyar dalokat. Foglalkozom Bozay munkáival, kértem Fekete Gyulát, aki pompásan ért az énekhanghoz, hogy komponáljon számomra. Szeretnék egy dal CD-t is. Előnyben vagyok az összes többi énekesnővel szemben, mert az anyanyelvemen tudnám elénekelni a szebbnél szebb darabokat.

Jövőre a brit királyi Opera, a Covent Garden szeretne izgalmas Mozart előadást velem, a Mitridatét tűzték ki. Azt nem firtatom, mert nem őt kell kérdeznem, hogy mikor énekel itthon, teljes főszerepben, mikor tűznek ki a tehetségéhez, híréhez méltó bemutatót. Egy biztos, ő jönne, bár a naptárában már 2006-ra is vannak fölkerések.

Albert Mária

Lammermoori Lucia egy kicsit másként

Fotók: Gramofon-archív

Egy csoda két hete

Miskolci Nemzetközi Operafesztivál negyedszer

Negyedik alkalommal rendezik meg a Bartók+ Nemzetközi Operafesztivált Miskolcon. Verdi, Puccini, Mozart után most a nagy orosz zeneszerző, Csajkovszkij a méltó társ. Az alapítók: Hegyi Árpád Jutocsa, Kesselyák Gergely és Müller Péter Sziámi után idén először látja el az ügyvezető igazgatói teendőket Bátor Tamás operaénekes.

A Miskolci Nemzeti Színház homlokzata...

Fotók: Miskolci Operafesztivál

A címet egy tavalyi kritikából idéztük, és jó esély van arra, hogy idén ez a csoda megismétlődjék. A június 11-étől 26-áig tartó eseménysorozat bősége már-már zavarba hozza az érdeklődőt, megpróbálunk hát néhány jelentősebb, különlegesnek ígérkező előadásról beszámolni.

A Miskolci Nemzeti Színház adottságai kivételesek: öt játszóhelye van, amelyből négyet foglal el az Operafesztivál. A Kamaraszínházban forgószínpad és zenekari árok segíti a kamara-ballett és a prózai előadásokat. A Játékszín változtatható nézőterű apró szobaszínház, 100 hellyel. A Nyári Színház eső idején befedhető, a dupla forgószínpad és a hatalmas zenekari árok a legkülönfélébb műfajok előadásaira alkalmas. A Nagyszínház 700 személyes, patináját a felújítás után is őrző játszóhely, színpada a legmodernebb technikával felszerelt.

A félelem, hogy Bartók három színpadi műve nem vonz elég nézőt évről-évre, nem igazolódott be. Már most is nagy az érdeklődés a Szlovák Nemzeti Színház előadása iránt. A kékszakállú herceg várát és A fából faragott királyfit októberben mutatták be Pozsonyban, a táncjáték koreográfusa Juronics Tamás. Bizonyára sok vitát vált majd ki egy olyan rendezés, ahol a főhős hajléktalan gúnyában éneklő a Kékszakállú szerepét.

...és nézőtere

A Moszkvai Nagy Színház volt szólistája, Vlagyimir Vasziljev a művészeti vezetője a Moszkvai Balett Csillagai társulatnak. Vasziljev a középgenerációhoz tartozó művészek higgadtságával, a hagyományokat tisztelő koreográfiával állította színpadra Bartók táncjátékát, A csodálatos mandarint.

A jelentős szakmai múltú, és a világ nagy színpadain vendégeskedő avantgárd Borisz Eifman Balettszínház Szentpétervárról Csajkovszkij életét, vívódásait álmotda táncba modern, látványban igen szép, izléses és főleg hiteles előadásban.

Riga az egyetlen kelet-európai város most, ahol műsoron van a Csipkerózsika. A Lett Nemzeti Opera két hazai gyerekelőadás között utazik Miskolcra, hogy a fesztivál közönsége ne nélkülözze Csajkovszkij közkedvelt klasszikus baletjét.

Csajkovszkij-komédiások címmel ősbemutatót tart a tavaly nagy sikerrel vendégszerepelt Román Sándor vezette ExperiDance Tánc-társulat. Egy Párizsban talált Csajkovszkij-lemez adta az ötletet, ígérnek még a zenei szakembereknek is szolgálnak meglepetéssel.

Már szinte minden jegy elfogyott a kijevi Ukrán Nemzeti Színház Tarasz Sevcsenko Opera-és Balettszínház vendégjátékára. A hírneves társulat éppúgy vonzza a közönséget, mint műsoruk: A hatyúk tava.

Nagy érdeklődés előzi meg Kovalik Balázs a fesztiválra készített Anyegin-rendezését is, amely az Operafesztivál és a Kassai Állami Színház közös produkciója. A címszerepet Andrej Breus éneklő, akit a közönség a Pikk dáma budapesti előadásán Jeleckij szerepében már megismerhetett, Lenszkiyt a Stuttgarteri Opera tagja, a svéd származású Johann Weigel alakítja. Tatjana szerepében Fodor Gabriella lép színre, és Gremin megformálója nem kisebb egyéniség, mint Jevgenyij Nyesztyerenko.

A tavalyi Don Giovanni est sikerén felbuzdulva tartják meg a Pikk dáma koncertszerű előadását. Kézenfekvő lett volna a budapesti előadást bemutatni, de a technikai nehézségek miatt ezt az ötletet el kellett vetni. Így nemzetközi gárda lép pódiumra: Olga Romanko, aki a múlt hónapban a müncheni Staatsoperben énekelte nagy sikerrel a Tosca címszerepét, Mikhail Davidoff, aki a tavalyi tenorgálán elegáns megjelenésével elbűvölte a hölgyeket. Tomszkij Vaszilij Gerello lesz, aki a világ minden táján énekelte már ezt a szerepet, és bizonyára nagy élményt jelent újra hallani Jelena Obrazcovát az öreg grófnő szerepében.

A Nemzeti Filharmonikus Zenekar kétszer is fellép a fesztiválon Kocsis Zoltán vezetésével. Az első szerződés még csak Csajkovszkij II. és V. szimfóniájának előadására szólt, de amikor a fesztivál vezetősége tavaly ősszel a budapesti bemutatón meghallotta Bartók 20 magyar népdalát Kocsis átíratában, azonnal műsorra tűzték ezt a ciklust is.

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarát vezényli az a fiatal olasz karmester, aki tavaly viharos sikert aratott a Don Giovanni karmestereként: Nicola Luisotti. 1999 óta a salerno Verdi Színház zenei igazgatója, de koncertezik, operát vezényel Tokióban, Veronában, Kanadában, Párizsban, 2006-ban pedig a New York-i Metropolitan Operában mutatkozik be.

Nicola Luisotti

Olga Romanko

Jelena Obrazcova

Alexandru Agache

Komlósi Ildikó

A fesztivált magyar és külföldi világsztárokkal zárja a Csajkovszkij opera- és balettgála. Solymosi Tamás balettművész Bécs, London, Oslo, Dél-Amerika után szerencsére egyre többet táncol itthon – miskolci fellépése több meglepetést is tartogat. Partnere Anna Cigankova lesz, aki a moszkvai Bolsoj Színházból érkezik. A 2003-as müncheni Pikk dáma bemutató két sztárja: Galina Gorcsakova és Nikolaj Putyilin is boldogan fogadta a meghívást, csakúgy, mint Viktor Lutsiuk a szentpétervári Mariinszkij Színházból. Elénekelte az orosz operairodalom nagy szerepeit, nemrégiben Hermann jelmezét öltötte fel a berlini Staatsoperben, majd Washingtonban. Ereje teljében levő tenor, nem nehéz megjósolni a viharos sikert.

„A minisztérium pénze jó helyen van” – mondta Hiller István kultuszminiszter, amikor a 21. század első számú kulturális ese-

ményének nevezte a Bartók+ Operafesztivált. De mennyi az a pénz, amelyből több mint két hétig, naponta átlagosan 4-5 rendezvény igen magas színvonalon, hazai és külföldi sztárokkal lebonyolítható? Az általános takarékoság miatt csökkent a minisztériumi támogatás is, de az előzetesen megígért 150 millióból szerencsére „csak” 25 milliót vontak el. A kapott összeget Miskolc városa 90-95 millióval egészíti ki, ami a vidéki városok viszonylatában különösen nagy összegnek számít. Ezen kívül pályázati pénzzel is számolhatnak, valamint a helyi és az országos nagy cégek támogatásával. Ha mi nézők az eddigi élményeinket forintra válthatnánk, a világ leggazdagabb fesztiválját rendezhetné meg Miskolc városa.

Lőrincz Andrea

A ZENE VÁROSTÉPÍT. OPERAMI!

Bartók + Csajkovszkij

2004

június 11-26.

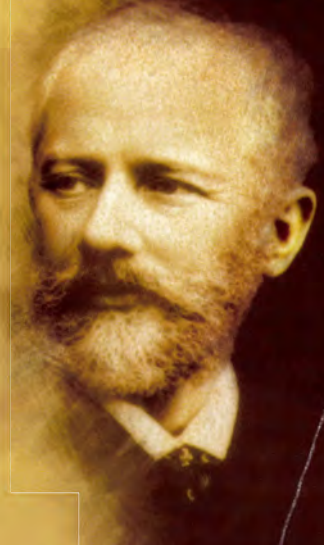
Miskolci Nemzetközi Operafesztivál

International Opera Festival Miskolc, Hungary

Fesztivál-jegyiroda:

Tel.: (46) 516-735, 516-736. Fax: (46) 516-734. E-mail: jegyiroda@miskolcinemzetiszinhas.hu

www.operafesztival.hu

Útban Európába

Nyári szabadtéri koncertek a Margitszigeten

A cím nem holmi politikai szlogen, hanem izgalmas, és az anyagi eszközök (tapintatosan fogalmazva) szűkössége miatt csak hosszabb távon megvalósítható művészi koncepció. Bán Teodóra nyerte el a budapesti Szabad Tér Színház Kht. igazgatói posztjára 2003 telén kiírt pályázatot. A döntés, az átadás-átvétel azonban már 2004-ben történt meg, az új ügyvezető elég későn kezdhetett a munkához, ráadásul nem kevés meglepetés érte. Ám, úgy véli, hogy a múlt neki és a munkatársainak okozhat csak gondot, a körülmények nem tartoznak a publikumra. Két helyszínen helyett idén is háromnak a programját kell megvalósítania, elhúzódik a Budai Parkszínpad átadása a kerületnek, tehát sokrétű programot kellett terveznie. Lesznek opera és musical előadások, könnyűzenei estek, folklór programok is, amelyekből csupán néhányat említhetünk, a részletek naptárszerűen az intézmény honlapján tekinthetők meg: www.szabadter.hu

A margitszigeti műsor június 10-én a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának Európa hangversenyével indul. 24-én, Szent Iván éjszakáján az Oberonok és Titániák lépnek színre – Purcell, Mendelssohn és Britten által megfogalmazott örök alakok. Jó negyedszázaddal ezelőtt Marton Éva nemzetközi karrierje Verdi Attila című operájában nyújtott alakításával indult, itt a Margitszigeten, Lamberto Gardelli fedezte föl a nagyvilág számára az énekesnőt. Idén ugyanez a nálunk ritkán játszott zenedráma lesz műsoron július 7-én és 9-én. Marton méltó utóda Lukács Gyöngyi énekli

Miklósa Erika

Bán Teodóra

Fotók: Gramofon-archív

Operából és a Milánói Scalából is közvetítették, Samuel Ramey-vel a címszerepben – így európai összehasonlításban jelenhet meg a produkció.

Még egy-két érdekesség: Al di Meola és Horgas Eszter Carmen parafrázisa július 20-án hallható. A Kolozsvári Magyar Opera társulata 24-én és 25-én vendégszerepel a szigeten a Mátyás a vérpadon című rockoperával. Kander, Ebb és Bob Fosse örökzöldjével, a Chicago című musicallel a Madách Színház együttese színesíti a programot, Jakobi Viktor Leányvásár című operettjének friss változatát a Győri Nemzeti Színház prezentálja. Edvin Marton klasszikusokat játszik értékes Stradivari hegedűjén, az augusztus 31-i évadzáró koncertjén.

A napi program szervezés mellett első lépcsőben a helyszínek ügyevezett tisztasági felújítása folyik, de már készül egy nagyobb léptékű, elsősorban a margitszigeti színpadot érintő terv részleteinek kidolgozása is. Ha ez megvalósul, a különleges adottságú nyári színház valódi európai fesztivál szintér lesz.

Változik, hogy maradjon

BudaFest Nyári Zenei Fesztivál

Új igazgató – Kesselyák Gergely karmester áll a BudaFest Nyári Zenei Fesztivál élén. A korábban opera és balett fesztiválnak nevezett eseménysorozat ezt a címet tavaly kapta, minthogy a territórium megnőtt, nemcsak az Operaházban, hanem a Bazilika előtti téren és a budai Várban, a Hilton Szálló Dominikánus udvarában is kínáltak, főként koncert programokat. A műsor javarésze már hónapokkal ezelőtt elkészült, ezért még az előző igazgató, Bán Teodóra nevéhez fűződik a tervezés. Ő azonban új feladata, a Szabad Tér Színház igazgatása miatt most már legfeljebb baráti tanácsokat adhat a sokoldalú, rendezőként is figyelemreméltó, a Miskolci Nemzeti Színházban zeneigazgatóként komoly vezetői gyakorlattal bíró Kesselyáknak. A háttérben dolgozó csapat, amely évek óta rutinosan szervezi a fesztivált, változatlan.

Minthogy a tavalyi műsorstruktúra bevált, ez is marad: a Dominikánus udvarban az ügyevezett könnyű klasszikusok hallhatók, például a Budapest Ragtime Band, Pege Aladár nagybőgőművész, Elsa Valle kubai énekesnő, a görög Sirtos együttes, a Budapest Klezmer Band, Benkó Dixieland Band előadásában.

A Bazilika előtt július 8-án a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának Liszt koncertjével indul a szimfonikus zenekari hangverseny-

Kesselyák Gergely

sorozat. Július 14-én Nemzeti Filharmonikus Zenekar Csajkovszkij-estjét Kocsis Zoltán főzeneigazgató vezényli. A Matáv Szimfonikus Zenekar olasz programot ad, a MÁV Szimfonikus Zenekar táncdallamokat szólaltat meg. A Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar hangversenyén egyebek között Smetana Hazám című szimfonikus ciklusából a Moldva hangzik el.

Az Operaházban, ahogy az utóbbi években már hagyomány, olyan mű bemutatójára kerül, sor, amely majd a ház repertoárjára kerül. Idén, augusztus 4-én lesz Verdi Rigolettójának premierje, neves hazai és külföldi vendégekkel. Gildát Miklósa Erika, a címszerepet a Budapesten oly népszerű sztárekes Paolo Gavanelli énekli, vezényel: Kesselyák Gergely. La donna appassionata címmel augusztus 6-án rendezik meg a világhíró drámai szoprán, Lukács Gyöngyi gálaestjét, ezt Héja Domonkos vezényli. Az utolsó Puccini opera, a Turandot, Kovalik Balázs változatlanul sikeres rendezésében a fesztivál két napján, augusztus 17-én és 19-én is látható az Operaházban.

Attila másik arca

A Verdi-opera előbemutatója a Margitszigeten

Új zeneigazgatóval kezdi a 2004–2005-ös évadot Debreceni Csokonai Színház operatagozata, Philippe de Chalendar nyerte el a posztot. A Magyarországon élő francia dirigens eddig Miskolcon dolgozott. Chalendar évadnyitó produkcióját már a nyáron megismerheti a közönség egy része, és remélhetően a nemzetközi publikum is, hiszen Verdi: Attila című operáját a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon játsszák három estén, július 7-én, 9-én és 10-én.

A műsorválasztással kapcsolatban Philippe de Chalendar azt említette, hogy szerinte, itt az ideje megmutatni a világnak Attila másik arcát. Tudja, hogy a magyarok és a hunok közötti kapcsolat történeiszviták tárgya, de úgy látja, hogy Attila alakja és neve maradandó. Verdi a Róma falainál játszódó művében rendkívül árnyaltan ábrázolja a római és a hun csapatokat. Attila a zenedrámában ellentmondásos személyiség: hatalmas, de alázatos, rettegett, de szerető, kegyetlen, de megbocsátó. Attila épp azok áldozatává válik, akikkel szemben a legnagyobb kegyelmet gyakorolta. Philippe de Chalendar hozzátette: sokat köszönhet a Csokonai Színháznak, mert tíz évvel ezelőtt, Kocsár Balázs meghívására, Magyarországon először Debrecenben vezényelt operaelőadást: A varázsfuvolát, magyarul. Az Attilát Alföldi Róbert rendezte, az opera főszerepeit Lukács Gyöngyi, Viktor Afanasenko és Fokanov Anatolij énekl.

Örömmel és fájdalommal

Szegedi Szabadtéri Játékok

1879-ben Szeged városát a szörnyű tiszai árvíz ügyszólván teljesen elpusztította: a majdnem 6 ezer házból 300 sem maradt meg. A következő évben európai segítséggel kezdődött meg az újjáépítés. Erre a drámai, és az újjászületés miatt mégis örömteli eseményre emlékezik idén az ünnepi játékok programja. Az egykori segítő városok most egy-egy nagyszerű produkciót küldenek: Brüsszel a Rockquiem című táncestet, Berlin a Szimfonikus Zenekar koncertjét, London egy Abba-musicalt, Bécs egy Strauss-operettet, az Egy éj Velencében címűt, Párizs a Zazou című zenés játékot. Róma egy gálaestet, amelyen Vivaldi A négy évszak concertóit a Szent Cecília Akadémia kamarazenekara és Massimo Quarta adja elő. Az esten fellép Katia Ricciarelli és Kiss B. Attila is, közkedvelt operaslágereket énekelnek a Szegedi Szimfonikus Zenekar kíséretében. Ugyancsak Róma hozzájárulásával kerül színre Verdi Nabuccója. Abigél szólamát Marina Fratarcangeli énekl, aki 1997-ben tért át a drámai szerepkörre. A címszereplő Marco Vratogna lesz, Leone Magiera tanítványa. 2000 decemberében debütált operaszínpadon, a trieszti Verdi Színházban, és már szinte minden fontos bariton szerepben bemutatkozott.

A fesztivál első három estjén július 9-én, 10-én és 11-én hazai produkció látható, a Szegedi Kortárs Balett Újvilág című balettje. A koreográfia – Juronics Tamás munkája – az alkalomra készül. Témája azonban általános, a tűz és a víz romboló és építő erő erejéről, pusztulást követő újjászületéséről szól. A darab két felvonása két ellentétes világban játszódik: első a Tűz, a második a Víz Birodalmában.

Operafesztivál délen

Chorégies d'Orange 2004

Lado Atanelli

Franciaország egyik nagy hagyományú nyári játéka idén is egy hónapig tart, július 10-től augusztus 9-ig. A kilencezer személyes római kori arénában Verdi Nabuccója és Bizet Carmenje szólal meg, ezen kívül Barbara Hendricks, továbbá Natalie Dessay koncertje hallható. A szezon egyik szenzációja, hogy a sztárkarrier felé tartó Beatrice Uria-Monzon két fontos szerepben is föllép. Énekl a Nabuccó Annáját – ebben az előadásban partnere a címszerepben Lado Atanelli, aki augusztusban Magyarországon, a BudaFesten, Lukács Gyöngyi gálaestjén lép föl. Majd Uria-Monzon a Carmen címszerepét énekl – Don José Roberto Alagna lesz. A Verdi operát Pinchas Steinberg, a Bizet művet Myung-Whun Chung, a Francia Rádió Filharmonikus Zenekarának vezetője dirigálja, akit talán jövőre Budapesten is megismerhetünk, együttesével. Az Orange-i programok rendszerint koprodukcióban jönnek létre, idén az Orchestre de la Suisse Romande, az Orchestre Philharmonique de Radio France és az Opéra Monté-Carlo az együttműködő partner.

Gilda az arénában

Aspendos Nemzetközi Operafesztivál

Római kori aréna a népszerű üdülőhely, Antalya közelében

hogy a kulturális turizmust is fellendítse az idegenforgalmi helyszínen.

Június 12-én Orff Carmina Buranájával nyílik az idei fesztivál, majd ismét másorra kerül az Aida. Az oratóriumot, a Verdi-operát és Puccini Pillangókisasszonyát az Ankarai Állami Opera együttese mutatja be. Idén a pétervári Mariinszkij Színház és a müncheni, Bajor Állami Opera (utóbb a Rigolettóval) vendégszerepel az antik teátrumban. A többi előadáson, július 17-ig török társulatok, például az isztambuli, izmiri, mersini és antalyai zenekarok, kórusok, énekesek, táncosok változatos produkcióiban gyönyörködhet a publikum.

Egyre népszerűbb üdülőhely a törökországi Antalya. Kevesen tudják azonban, hogy az itt található, több mint 2 ezer éves és 10 ezer ülőhelyes Aspendos arénában egy évtizede színvonalas opera- és balett program látható nyaranta. A török kulturális tárca első számú támogatottja (legalábbis ebben a műfajban) a nemzetközi fesztivál, bemutatták itt már Verdi Aidáját, a Nabuccót, a Traviatát, valamint Puccini Turandotját. A kormányzat célja,

Operaműhelyek a nagyvilágban – 2. rész

A chicagói Lyric Opera fél évszázada

A világ talán kevésbé reflektorfényben álló, ám a Metropolitanhez, Scalához, Covent Gardenhez hasonlóan patinás dal-színházait bemutató sorozatunkban ezúttal a chicagói Lyric következik, amelynek ötvenedik születésnapját idén ősszel nagyszabású gálakoncert keretében ünneplik meg. A Lyricet köszöntő estén a kor legkeresettebb énekes sztárjainak – Jean Eaglen, Olga Borodina, Renée Fleming, Karita Mattila, Bryn Terfel, Samuel Ramey, Thomas Hampson, Ben Heppner, James Morris és mások – társaságában Rost Andrea is fellép.

Az október 30-ai sztár-kavalkáddal tulajdonképpen az amerikai operaház hagyományait igyekeznek követni, hiszen az 1954-ben Carol Fox, Lawrence V. Kelly, illetve a karmesterként igencsak tekintélyes híré Nicola Rescigno által alapított Lyric Opera of Chicago-nak – eredeti nevén Lyric Theatre of Chicago – éppen azal sikerült nagyon hamar nemzetközi rangot kivívnia, hogy már a kezdetektől sikerült hírességeket megnyernie saját produkcióihoz. Az indulás évében, 1954. november 1-én, ebben a házban debütált például Amerikában Maria Callas, Bellini Normájának címszerepében. A siker frenetikus volt, nem véletlen, hogy a szerepet Callas karrierje során végig repertoárján tartotta. A következő szezonban ugyanítt Cso-cso-szánt alakította, majd következett a világsajtót is bejárt fotósorozat, amelyen a diva szinte őrjöngő ön-

kívületben volt látható egy, a Lyriccel kötött szerződésével kapcsolatos vita közben. A hisztérikus jeleneteket megörökítő, még a bámulatos hangj, és színpadai alakításokról szóló beszámolókat is elhomályosító felvételek azonban nem rontották Callas megítélését. Ellenkezőleg, éppenséggel tovább fokozták a kíváncsiságot a minden tekintetben különleges személyiség iránt. Bár a sztár két év után végleg szerződést bontott a chicagóikkal, és elhagyta a Lyricet, az amerikai operaház gyorsan kiheverte a vérvesztéséget. Ráadásul, Rescigno sokáig megmaradt a legendás szoprán afféle „házi dirigensének”. A diva nagy sajtóvisszhanggal körített zajos távozása ellenére a Lyric gazdáinak sikerült elérniük, hogy a műfaj sztárjai – Renata Tebaldi, Giulietta Simionato, Nicola Rossilemeni, Tito Gobbi és a többiek – folyamatosan felléphessenek a chicagói publikum előtt. De később sem maradt szinte egy kiemelkedő énekes, vagy dirigens sem, aki ne kereste volna az alkalmat arra, hogy tudását a New Yorki Metropolitan mellett a Lyricben is megcsillogtathassa. És folyt a verseny a tekintetben is a Metropolitan és a Lyric között, hogy a reménybeli sztárok közül is ki tud kit előbb felléptetni.

A Lyric törtériájának eddigi mérlege csupasz számokba sűrítve a következő: mintegy 160 különböző opera, és összesen csaknem 3 ezer előadás. A viszonylag kevésnek tűnő produkció egyszerűen azért van, mert a chicagói operaház nem játszik egész évben, a szezon itt csupán néhány hónapon át, szeptember közepétől – február végéig tart. A Lyric a már kívülről is grandiózusnak tetsző – 45 emeletes irodaházat is magában foglaló – Civic Opera Building-ben tartja előadásait, de a nyolcvanas- kilencvenes évek

A Lyric hajójának egyelőre sikerült kikerülnie minden zátonyt: a jegyeladások 97 százalékos aránya egészen egyedinek mondható

Fotók: Lyric Opera of Chicago.

legendás főigazgatójáról, Ardis Krainikról elnevezett nézőtere is hatalmas, hiszen 3563 ülőhelyével ez jelenleg Észak-Amerika második legnagyobb auditóriuma. Amikor mindenki a klasszikus zene válságáról elmélkedik, és többek között az opera iránti megcsappant érdeklődéssel példálózik, a Lyric hajójának egyelőre sikerült kikerülnie minden zátonyt. Ha a tavalyi szezon csekélynek mondható mindössze kétmillió dolláros deficitjéről beszélünk – a bevételek mintegy 48 millió dollárjával szemben hozzávetőlegesen 50 millió dolláros összkiadás áll –, mindjárt megérthetjük, miért is bizakodóak a chicagói Opera jelenlegi urai. Egészen egyedinek mondható például a jegyeladások 97 százalékos aránya – még akkor is, ha volt olyan szezon, amikor egyetlen jegy sem maradt a pénztárakban –, és akkor is, ha az így befolyt összeg mindössze a produkciós költségeknek csak a felét képes fedezni. Persze, hogy nagy szükség van a privát patrónusok bőkezű dolláradományaira, amelyek változatlanul érkeznek is a Lyric számlájára. Annál is inkább, mert a nagyvonalú adakozók mellett sokáig hasonló szerepet vállaló vállalati erőforrás-csapatok – United Airlines, Arthur Andersen és mások – egy ideje bizony elapadni látszanak.

Van azért tehát, ami miatt csak fő a feje a Lyric 1997 óta hatalomban lévő adminisztrációs vezérének, William Mason főigazgatónak, akinek meg is kellett kurtítania a legutóbbi szezonra meghirdetett előadások számát, és két korábban beharangozott új produkciót ki kellett iktatnia a programból. Így azután sem Berlioz ritkán hallható Benvenuto Cellinije, sem Montemezzi Három király szerelme című darabja nem kapott zöld utat, helyettük Gilbert és Sullivan operettnek is titulálható operája, a The Pirates of Penzance, illetve az operairodalom slágere, Gounod Faustja került műsorra. Igaz, a főszereplők ugyanazok maradtak: a Lyric főzeneigazgatója, Sir Andrew Davis volt a Berlioz premierből Gilbert és Sullivannál lett bemutatató dirigense, és a Montemezzi opera főszerepére kiírt Samuel Ramey énekelte a Faust Mefisztóját. A Berlioz opera elhalasztásával végül is hozzávetőleg egymillió dollárt sikerült megtakarítanunk – indokolta a váltás kényszerűségét a finansziális egyensúly minden áron való fenntartására törekvő főigazgató. Aki a könnyebben emészthető, operettszerű dalművek repertoárba állítását is tulajdonképpen egyfajta tudatos műsortervezés részeként fogja fel, „ha műsoron lehetett itt korábban Lehár Ferenc Vig özvegye, vagy Johann Strauss Denevérje, miért ne lehetnének ugyanúgy Gilbert és Sullivan darabjai is?”

Hasonló megfontolásokból kerültek a Lyric standard repertoárjába az operairodalom slágerdarabjai mellé – részben saját megrendelésre komponált – kortárs operák is a még 1989-ben meghirdetett a XXI. század felé címet viselő program jegyében. Az egészen egyedülálló vállalkozás keretében húsz amerikai, és húsz európai

Október 30-án születésnapj gálaestre várják a világsztárokat

huszadik századi dalművel rukkoltak elő, például Alban Berg Wozzeckjének felújításával, illetve az amerikai William Bolcom két világpremierjével, az Arthur Miller, és Arnold Weinstein librettójára komponált Pillantás a hidról című darabbal, illetve a McTeague címet viselő operával, amelyet Robert Altman neves filmrendező álmotdott színpadra. A chicagói publikum fokozott érdeklődéssel követte az említett bemutatókat, de kijutott a kíváncsiságból a kevésbé ismert John Corigliano A versailles-i szellemek, illetve John Harbison A nagy Gatsby című operájának is. Ugyanakkor John Adams Nixon Kinában, illetve Klinghoffer halála című operái inkább keltettek heveny elutasításokkal tarkított ribilliót. Az amerikai komponista legújabb opusza, az Oppenheimer életét feldolgozó Atomdoktor fogadtatása már inkább sorolható a siker sztorik kategóriájába.

A kortárs darabok iránt elkötelezett Lyric pedig rövidesen egy újabb Bolcom kompozícióval ünnepli a ház jubileumát: Altman A Wedding filmjének átültetése operaszínpadra a filmrendező opera rendezőként való közreműködésével minden bizonnyal a 2004/2005-ös szezon szenzációja lesz, miközben azért természetesen hasonló sikerre számíthat a Sir Andrew Davis főzeneigazgató által vezényelt Ring is.

Lindner András

Megtalálni a helyes arányokat

Várjon Dénes az élő előadásról, az inspirációról és a kamarazenéről

Várjon Dénes Fotó: Felvégi Andrea

Várjon Dénes zongoraművész

a harmincas éveiben járó

magyar pianistanemzedék

egyik legkiválóbb tagja.

A jórészt külföldön koncertező

művész a 2004–2005-ös

évadban egy három hang-

versenyből álló bérletben

mutatja meg sokoldalú

tehetségét: egy szóló-, egy

kamara- és egy zenekari

esten lép a Zeneakadémia

pódiumára.

Gramofon: Idén decemberben lesz húsz éve, hogy bemutatkozott a Zeneakadémián.

Várjon Dénes: Igen, a Filharmónia téli bérletében, a Liszt Ferenc Kamarazenekarral játszottam a Nagyteremben egy Mendelssohn-zongoraversenyt, amelyet a szerző tizenhat évesen komponált – én is éppen annyi idős voltam akkor.

G.: Akkor kezdte zeneakadémiai tanulmányait...

V. D.: Így van, elsős voltam, miután elvégeztem a Zeneakadémia előkészítő tagozatát. Magyarországon akkor már elég sokat játszottam, abban az évben rendezték a Rádió zongoraversenyét, amelyen különdíjat nyertem. A következő évben ismerkedtem meg Schiff Andrással, aki rendszeresen meghívott angliai mesterkurzusaira. Amellett, hogy a vele való kapcsolatom döntően hatott zenei és emberi fejlődésemre, ezeken a kurzusokon rengeteget kamarazenéltem is, s ezáltal már ebben az időben is lehetőségem nyílt a külföldi koncertezésre. Pályám igazi kezdetének azonban 1991-et, utolsó főiskolai évemet tekintem, amikor megnyertem a zürichi Anda Géza-versenyt. Nagyobb léptékben valójában az indított el, és – külföldi verseny lévén – meghatározó szerepe lehetett abban, hogy sokkal többet foglalkoztatnak a nemzetközi „píacon”, mint itthon.

G.: Tizenkét évesen került be a Zeneakadémia előkészítő tagozatára. Csodagyerekként tartották számon?

V. D.: Nem, semmi esetre sem. Én teljesen átlagos életkorban, hét-évesen kezdtem el zenélni – a csodagyerekek addigra már szinte „ki is öregednek”. De első pillanattól kezdve nagyon szerettem a zenét: leginkább az operához vonzódtam, első zenei élményem is az volt, és mind a mai napig nagy operarajongó vagyok. Amikor tizenkét évesen, még az előkészítő felvételi előtt megnyertem a nyíregyházi zongoraversenyt, az megerősítette bennem az elhatározást, hogy erre a pályára lépjek. Nagyszerű időszak volt az előkészítő négy éve: nagyon inspiráló légkörben, rengeteget tanulhattam ott.

G.: Volt valami családi indíttatása is arra, hogy ezt a pályát válassza?

V. D.: Nem, a szüleim nem zenészek, és soha nem is erőltettek semmit, sőt akkor sem kellett produkálnom magam, ha vendégek jöttek. Egyszerűen a belső késztetés vitt ebbe az irányba. Állt otthon egy gyönyörű pianinó – ma is megvan még, de már csak mint bútordarab, mert hangszerként használhatatlan –, amely anyai dédanyámé volt, aki zongoratanárnőként dolgozott. Akadt tehát muzsik a felmenőim között, még operaénekes is, de én egyiküket sem ismertem. Zenei általános iskolába jártam, gyakran szóltak otthon lemezek, jártunk operába – úgyhogy tulajdonképpen természetesen jött, hogy elkezdtem zongorázni. Egyébként a nővérem is, de nála elejtől fogva egyértelmű volt, hogy nem akar zenész lenni.

G.: Ha már a családról esett szó, ugorjunk egy nagyot: azt hiszem, a koncertjáró közönség körében köztudott, hogy viszonylag gyakran lép fel kézzongorás, illetve négykezes művek előadásakor a feleségével, Simon Izabellával. Van még néhány zongorista házaspár (Ránki–Klukon, Egri–Pertis), akik sokat koncerteznek együtt. Az ilyen felállás jobban működik, mint más állandó, de a családi köteléket nélkülöző kamarapartneri kapcsolat?

V. D.: Ha két ember együtt él, és mindkettőnek annyira fontos a zene, és olyan hasonlóan gondolkodnak, olyan egyformán reagálnak, rezonálnak dolgokra, mint mi, akkor természetes, hogy felkél bennük az igény a közös munkára. Ugyanakkor mi mindig ügyelünk arra, hogy megőrizzük az önállóságunkat, tehát nem vagyunk duó, de évente általában öt-hat alkalommal lépünk fel együtt – többnyire külföldön. Az izlésvilágunk és az alapvető kiinduló pontjaink azonosak, és ez nagyon fontos, hiszen együtt kell lélegeznünk, különösen amikor négykezesezünk, hiszen az hihetetlenül kényes műfaj. Időnként másokkal is játszottam négykezeset, és bármennyire jól ismertük egymást, előfordult, hogy például egy akkord nem született meg egyszerre. Borzasztó nehéz másokkal összehangolódni, de nekünk egymással soha nem volt ilyen problémánk.

G.: A négykezesnél hogyan döntenek el, hogy ki melyik szólamot játssza?

V. D.: Nálunk némi kísérletezés után kialakult, hogy én játszom a lenti szólamot, mert azt tapasztaltuk, hogy így jobban megy.

G.: Úgy képelem, a kézzongorás játék sem könnyebb, mint a négykezes, sőt, ott távolabb vannak egymástól, így talán még nehezebb összehangolódni.

V. D.: Nekem az akkor is jobban hasonlít a szóló játékra, persze annak is megvannak a maga nehézségei, de ott mégis mindketten birtokba tudják venni az egész zongorát, ami eleve más érzés. A négykezesben viszont rengeteg érzékeny probléma merülhet fel, a pedálozástól az arányokig. Voltaképpen itt nem természetes pozícióban ül az ember, be van szorítva a billentyűzet egyik felére, csak egy regisztert használ, az alsó szólamot játszó pedáloz a másikkal is – tehát egészen más módon kell megközelíteni a hangszeret.

G.: A kamarazenét másfajta felállásokban is szívesen és gyakran műveli. Melyikben érzi legotthonosabban magát?

V. D.: Nem tudok ilyet mondani, mert egész pályám során arra töreksem, hogy megtaláljam a helyes arányokat, mert az tart frissen, az inspirál, az sarkall továbblépésre, ezért nagyjából egyforma súllyal van jelen a szóló játék, a kamarazene és a zenekari produk-

Simon Izabella és Várjon Dénes

Fotó: Gramofon-archív

ció. A kamarazenén belül is szeretem a változatosságot, de ha valamit mégis ki kell emelnem, rendkívül fontosnak érzem a Perényi Miklóssal való együttműködést, amelynek kezdete már vagy nyolc–tíz évre nyúlik vissza. Rengeteg darabot játszottunk együtt, lemezeket is készítettünk, nagyon sok mindent vele tanultam meg, vele játszottam először a cselló-repertoár nagy részét, ami számomra felbecsülhetetlen értéket jelent. Szép számmal vannak külföldi kamarapartnerem is. Nagyon élvezem a tematikus fesztiválokat, elég gyakran járok is ilyenekre, például Schiff András fesztiváljaira – éppen pünkösdkor van az ittingeni, amelyet Heinz Holligerrel közösen vezet. Ilyen alkalmakkor lehetőségem nyílik olyan jellegű produkciókban is részt venni, amilyeneket egyébként sokkal nehezebb lenne összehozni, és ezeken többféle szerepkörben meg lehet nyilvánulni, amit nagyon szeretek.

G.: Fölmerült már Önben a gondolat vagy az igény, hogy vezényeljen?

V. D.: Ha már így rákérdez: igen. Nálam ennek a kiindulópontja mindenképpen a kamarazenei működésem lenne, de úgy gondolom, semmit nem szabad siettetni, ezért erről most még nem is szeretnék többet mondani.

G.: Schiff András nevét többször is említette beszélgetésünk során, ő nyilvánvalóan nagyon fontos szerepet játszott és játszik művészi pályájának alakulásában. A Fischer Annie-ről másfél éve megjelent könyvben Öntől is közölnek egy rövid visszaemlékezést, amelyben azt mondja, hogy bár személyesen nem ismerte, koncertjeit és lemezeit hallgatva nagyon sokat tanult tőle.

V. D.: Igen, sajnos csak futólag találkoztam vele: éppen Schiff András egyik kurzusáról jöttünk Angliából, amikor sikerült meghallgatnom Fischer Annie londoni koncertjét – egészen különleges hangverseny volt –, utána együtt vacsoráztunk, de aztán – ezt azóta is sajnálom – nem volt bátorságom felhívni, pedig valószínűleg meghallgatott volna, ha megkérem. Viszont rendszeresen hallgatom a koncertfelvételeit, és ezek hihetetlen inspiráló erővel hatnak rám.

G.: A koncertfelvételek többet mondanak Önnek a stúdiófelvételeknél?

V. D.: Mindenképpen. Eleve azokat a lemezeket szeretem igazán, amelyek akkor is az újdonság erejével tudnak hatni, ha már sokad-

szor hallgatom őket. Vannak olyan előadók, akiknek a lemezei mindig ezt az érzést keltik bennem: például Cortot, Casals vagy Callas.

G.: Saját lemezei között vannak koncertfelvételek?

V. D.: Egy trió-est a Wigmore Hallból, ezt a BBC jelentette meg, egyébként csak stúdiófelvételeim vannak, és akadnak közöttük olyanok – mondjuk amiket tíz évvel ezelőtt vettem fel –, amelyeket ma már nem szívesen vállalok, mert azóta rengeteget változtam. Nem is igen hallgatom őket. A saját magam által rögzített koncertfelvételeimet viszont sokkal inkább, azok jobban érdekelnek.

G.: Mennyire foglalkoztatják a kritikák?

V. D.: Nem mondom, hogy nem érdekelnek, de nem nagyon befolyásolnak. Ritkán fordult elő, hogy egy kritika hatására valamit másképp csináltam. Nem is olvasok el mindent magamról. Az elmúlt másfél hónapban nagyon sokat utaztam, de fogalmam sincs, milyen kritikákat kaptam külföldön, mert nem foglalkoztatott. Inkább az ott lévő emberek reagálásából vagy a felvételek visszahallgatásából tudok valamit leszűrni. De persze bizonyos emberek véleményére nagyon adok. Ám a legfontosabbnak azt tartom, hogy tudjam, nekem mi a fontos, mit szeretnék képviselni, mi az ideálom a zenében – és legyenek emberek, akik ezekhez képest mutatnak tükröt nekem.

G.: Hány koncertet vállal évente?

V. D.: Hatvan-hetvennél többet semmi esetre sem. Ebben a szezonban rengeteg olyan nagy, nehéz művet játszom, amely eddig nem szerepelt a repertoáromon. Például Sosztakovics-, Glazunov-, Prokofjev-, Szkrjabin-szonátákat, Ligeti kűrttrióját, Berg Kamarakonzertjét, hogy csak néhányat említsek. Ez persze az én felelősségem. Elég sokat játszom, de kell időt hagynom magamra, a tanulásra, a feltöltődésre. Ráadásul a koncertjeim nagy része külföldön van, ami elég sok utazással jár.

G.: Belefér-e az idejébe a tanítás? Úgy tudom, korábban óradóként tanított a Zeneakadémián.

V. D.: Igen, 1995 óta tanítottam ott, de soha nem vállaltam egyedül növendékeket, mindig csak Jandó Jenővel, Szokolay Balázssal, Kemenes Andrással vagy más kollégáimmal együtt, mert előfordult, hogy egy-egy turné vagy koncertsorozat miatt akár három hétig sem tudtam órát tartani. Úgy gondoltam, felelőtlenség lenne, ha emiatt akárcsak egyetlen növendék is hátrányos helyzetbe kerülne. Saját zeneakadémiai éveimre visszagondolva, óriási dolog volt, hogy bármikor bárkihez bemehettem – Falvai Sándor mellett Kurtághoz, Radoshoz, Simon Alberthez, Bächer Mihályhoz –, ezért nem éreztem tisztességesnek, hogy a saját növendékeimet megfoszssam ettől a lehetőségtől. Rendkívül fontos a generációk közötti emberi és zenei kapcsolat – én ezt igyekszem a növendékeimmel is kialakítani. Demokratikusan tanítok, nem a klasszikus tanári pozícióból: az ő véleményük is nagyon érdekel, kétirányú kommunikáció zajlik közöttünk. Azonban ez a munka is egész embert kíván, ezért is maradt mégis számomra a periférián, annak ellenére, hogy roppant módon élveztem. Ez az évad nagyon sűrű lett nekem, úgyhogy idén nem tanítok, de ez csak átmeneti állapot. Nagyon szeretném folytatni, hiszen én is rengeteget tanulok belőle. Az ember rá van kényszerítve, hogy megfogalmazzon dolgokat, hogy szembesüljön mások problémáival, és ezekre ne csupán látszatmegoldásokat keressen.

Aradi Péter

Tartini: Hegedűversenyek II.
Paulik László és az Orfeo Zenekar,
vezényel: Vashegyi György
Hungaroton Classic

Marc-Antoine Charpentier:
Halotti mise, egyházzenei kompozíciók
Purcell Kórus, Orfeo Zenekar,
vezényel: Vashegyi György
Hungaroton Classic

Transzcendens etűdök
Csalog Gábor — zongora
BMC Records

Vashegyi György vezetésével az Orfeo Zenekar mind erőteljesebben hallatja hangját koncert-életünkben és a hangfelvételkedésben egyaránt. Két sorozatuk párhuzamosan jelenik meg a Hungarotonnal: Charpentier miséi és egyéb egyházi kompozícióiból a harmadik, Tartini hegedűversenyei közül a második korong került forgalomba. A hangrögzítésnek köszönhetően mindkét komponista életművének reneszánsza kezdődhet meg — íme, további adalékok a zene-történet kincses-tárának kimeríthetlenségéhez! Vashegyi György azon muzsikuskok közé tartozik, akik imponáló elméleti és történeti tudással vállalkoznak repertoár-bővítésre. E két felvétel forrás-anyaga a párizsi Bibliothèque Nationale tulajdonát képező kézirat, mely Vashegyi gondozásában került az előadókhoz. Hogy Charpentier oeuvre-je hosszú időre szinte teljesen feledésbe merült, érthető a korabeli francia zenei élet ismeretében — Tartini életművének ilyen szempontból jobb sors jutott, hiszen későbbi traktátusok, iskolák mind műveiből, mind elméleti írásaiból tartalmaztak idézeteket. A „tudós szerzők” műveihöz elméletileg is felkészült előadók közelítenek, akik rendelkeznek azzal a képességgel, hogy minden körülmények között élő-eleven produkciót hozzanak létre. Ebben a hozzáállásban is kamatozik az értő kottaolvasás: a betanító munka eredményeképp nem a dirigens elképzelését valósítják meg a játékosok, hanem a karmesterrel együtt hívják életre a szerzői szándékot. Az előadók személyes aktivitása nélkül aligha jöhetne létre ilyen hangzás. Kidolgozottak a részletek, ám nem vesznek el ezekben, hanem belőlük nagyobb egységeket hoznak létre. Ezzel magyarázható, hogy a hangzás intenzitása sohasem fárasztja a hallgatót, s az is, hogy előadásukban nincsen jelentéktelen hang. A fontosabb

előtérbe kerül, az adott pillanatban kevésbé jelentős funkciót betöltő anyag pedig háttérül szolgál. Kidolgozottak az arányok, a dinamikai skála terjedelmes, a tempóválasztás elhithető erejű. Mindig van idő az effektusok megjelenítésére, és rendelkeznek kellő technikai felkészültséggel is a virtuozitást igénylő részletek megszólaltatására. Folyamatokat hallunk, amelyeknek szinte konkrét cselekményük, tartalmuk van. Vokális művekben a szövegfestésre kínálkozó alkalmakat gondosan kihasználják, ám a hangszeres részletek is „beszédszerűek”, a barokk retorikus értelmezésének megfelelően.

A Charpentier-művekben (2. rezponzorium, Halotti mise, In Nativitatem Domini Canticum, 87. Zsoltár, Salve Regina) az Orfeo Zenekarhoz a kitűnő Purcell Kórus társult (szintén Vashegyi György „neveltjei”), valamint szólistaként Zádori Mária, Csereklyei Andrea, Bárány Péter, Gavodi Zoltán, Drucker Péter, Regenhart András, Kutik Rezső, Kovács István és Solyom-Nagy Máté. A kísérőfüzet részletezően tünteti fel a kórustagokat az osztott kórusú tételekben, s a korabeli hangszereken játszó hangszerekek listáját is részletezi. A Tartini-hegedűversenyek szólistája az Orfeo Zenekar hangversenymestere, Paulik László, aki az A-dúr hegedűversenyben saját cadenzáit játssza. Most másféleképp „vezeti” az együttest (főképp a vonósokart), rendszeres kapcsolatot fenn társaival a különböző tételtípusokban, formarészekben. Egységes valamilyeni produkció abban a tekintetben is, hogy az előadók maguk is képesek a zenei történések megélésére minden alkalommal. S amíg játékon nem érződik a rutin negatív vetületéknél a közöny, addig a közönségnek mindig élményt jelent az interpretációjuk. Ha hihetünk a fülünknek, vélhetően sokáig.

Fittler Katalin

Csalog évek óta játssza Ligeti szélsőségesen nehéz kompozícióit. Birkózik, küzd velük (egy barátom szerint mintha nyilvánosan vezetkelne ezek eljátszásával), ám eközben a darabok folyamatosan csiszolódnak és egyre inkább felveszik Csalog arcát. Amikor tavaly hallottam a teljes sorozatot Aimard-ral, arra gondoltam, hogy Csalog olvasata mennyivel személyesebb, igyekszik tudomást sem venni a technikáról. Aimard pianisztikus szempontból valószínűleg kikezdetlenebb (legalábbis a koncerten), de számomra akkor is idegen marad. Aimard Debussyvel párosította a Ligeti-etűdöket, Csalog játszotta már Szkrjabinnal, Liszttel, Beethovennel, Schumannal és Debussyvel. Az évek során ez is rengeteget változott, alakult, a CD-n hallható válogatás minden bizonnyal egy letisztulási folyamatot tükröz, és joggal feltételezhetjük, hogy ez az „etűdsorozat” maga is kompozíciószerű. Liszt etűdökből és Ligeti György kilenc etűdjéből állította össze Csalog Gábor ezt az etűdsorozatot. Számos külső jelét lehet látni „kompozíciónak”. A Ligeti etűdök elhangzási sorrendje ugyan nem követi a kiadási sorrendet, de például a második kötet „fináléja” — Ördöglétra, Végtelen oszlop — itt is a lemez legvégére kerül, a CD-n elhangzó első Ligeti-etűd pedig a sorozat nyitódarabja, a „Rendetlenség”. A Liszt-darabokból is a lemez elejére kerültek a bevezető, prelúdiázó kompozíciók (I. és II. transzcendens etűd). A szerzői szándék figyelembe vétele mellett azonban hangsúlyosabbnak és lényegesebbnek látom a személyes preferenciák érvényesítését. Talán ezt más esetben hibának rovom fel, ezúttal azonban olyan szép és harmonikus egységet alkotnak az elhangzó művek, hogy a mögöttük felsejlő mélyebb dramaturgiai összefüggések felfejtésére egyelőre nem is érzek késztetést.

Molnár Szabolcs

A magyar operaszínpad csillagai

Körneyi, Fekete, Koréh: lemezeken üzen a múlt, égeti a jelent

Egyszerre három kiadvánnyal rukkolt elő a Pannon Classic,

Simon Géza Gábor karitatív alapon vezetett cége: három

tökéletesen elfeledett operaházi nagyság portréival.

A Szomolányi Gy. István kincsestárából, a doktor szerkesztésében

előbányászott shellack-lemezek anyagát kétezernél több

munkaórával zajmentesítették a szakemberek – megessét,

hogy fél perc alatt ezer fölötti hibaszámmal találkoztak.

E muzeális korongokban fejhallgatóval kötelező gyönyörködni,

s akkor a hatás egészen elképesztő: nemcsak fogalmat

alkothatunk két nagyszerű tenorista és egy világszoda

basszus hangnyomairól, -nyomatairól, de minimális

képzelőerővel halljuk is őket!

Fekete Pál művészete már 20 évvel fejlettebb technikát kapott a stúdióba, s ez leginkább az előtérbe tolt énekhangnak tett jót, arra immár semmi panasz nem lehet, teljes élményt ad. Zenekara itt is kevésbé: hátul, ezúttal mintha akvárium mélyéről bugyborékolna fel sok hangjegy. A világ előrehaladtát folyamatos minőségromlásnak megélik számára bizonyíték lehet ez az album, hisz csak szeretnénk, hogy manapság ilyen képességű tenoristák énekeljenek, beszéljenek (Frosch) karakter szerepeket! A lemezt nyitó Szu-Csongária puha magas B-i mutatják, hogy a mindig fénylő, mégsem éles, hanem karcsú orgánium birtokosa nem csoda, hogy Ferrandóként tűnt fel. Jóllehet, a friss CD-n eztán már kizárólag comprimáriókat (Monostatos, Hoffmann-négyes szerep) énekel, szinte hallani vél-ném hős Mozartjait – élek a gyanúval, hogy azokat a szólamokat még jobb magánénekesek vitték a Királyi Operában. Törésmentes, falzettig fogyó diminuendói, ezer színe, a semmiből kivágott nemes vibratójú csúcshangjai őszinte csodálatunkat vívták ki.

Ki hinné, hogy Fekete Pál a magyar hanglemezipar bajnoka: 400 felvételét meg sem közelítik! A gigantikus anyag gerince, persze, nem opera: e korongon is többnyire foxtrottok, sanzonok, operett-

Időrendben Körneyi Béláé a kezdés joga. Ha a nagy fáradtsággal utódokumentált felvéli dátumokra vetünk pillantást, kiderül, hogy 1909-ben gramofonfelvételek készülnek és kelnek el Magyarországon, mi több, erőteljes, autonóm tenorista énekl fel az operairodalom slágerreit! Abszolút világlévonlat vagyunk ekkor, és ez a tény ma körbenézve-hallgatva még inkább fájhat. Körneyi magyarul énekel, érthetőn, ha néha ki is esik valami, az a százhusz éves, mára a kivehetetlenséggel határosan meghaladott operafordításoknak köszönhető. Legatója olvadékony vonalvezetést ad, persze, sok a portamento, mégsem rontja az élvezeti értéket. Magasságai csengők, légzési technikája, hangi támasza alaposan követhető, zenei megoldásairól ugyanez már nem mondható el. A malacbanda-színrel be-behallatkozó (döntően fúvós-) zenekar mint valami termékkel odébról kísérő cigányegyüttes próbálja „lekövetni” a tenort.

De mivel is szembesülnénk, ha werkfilm mutatná be az efféle lemezek készültét? Nagy tolongás egyetlen tölcészerű eszköz körül, természet- és hangadás-ellenes testhelyzetek, három perc pár másodperc időhatárba belepréselt, lerövidített, vágthatatlan, s jószerivel megismételhetetlen produkciók, kényszeresen csökkentett, áthangszerelt együttesek, s mindezek mellett egy tripla zsákban táncoló karmester, aki tenoristák gálaműsorán amúgy sem érkezhett fel önbizalma csúcára... Ha ma egy sztártenor meglátná a börtönszobába illő szituációt, a hangrögzítés hajnalának Laokoön-csoportját, bizonyonnyal ajtót vágna e látványra.

betétszámok adják a túlnyomó többséget – cseppet sem melleleg ezek a táncoskomikus humorral átszőtt, mégis hanggal elénekelt, faltól falig kitöltött dalok igényes bigband-szövetükkel együtt ritka szép csemegék.

Koréh Endre lemezéről kontraproduktívan írunk keveset. Ezt a csodát hallani kell, hosszan lelkesedni meg visszas egy kritikában. Ha a mozarti ős-Ozmin bravúrdarabját, a Fischer-féle A pince mélyéit tesszük fel, nem a tökéletes (1943) hangzás, nem is a 16 db kontra C nyűgöz le (pedig dehogynem!), inkább az egyvonalas c-ig bársonysájként felhajló dallamvonalak, a fedetlen, pihe-puha á-vokálisok, a kötött éneklés dacára is hibátlan mássalhangzók. Semmi ordítás, beszűkülés, basszusbrutalitás! A népközletársaságból elüldözött művész mellett, ha Greindl és Frick kolléga el nem is bújhatna, alaposan ki kell húzniuk magukat, hogy a mi Koréhunk nagyságától látszódjának. (Krips-dirigálta Akasztófa-áriája pianóba kéjelgett magas D-ktől ékes, az alsót nem kell mondanunk... Reiner-vezényelte Rózsalovag-fináléja humorban, stílusban is telitalálat.)

Rajta, buzduljunk fel e kezdeményezéstől, képezzünk végre Nemzeti Hangarchívumot, de legalábbis regisztert – vagy ha egyébre nem jut, legalább folytassuk e sorozatot! Losonczyval és másokkal, öreg mesterbarázdák konzerválásával, közreadásával.

És ne zavarjon, inkább inspiráljon minket, hogy csillogó fekete lemezeken üzen a múlt, és égeti a jelent.

Ókovács Szilveszter

Thalberg: Négykezes operafantáziák
Egri–Pertis Duó
Hungaroton Classic

Sigismund Thalberg hajdanán Liszt első számú riválisa volt. Amikor hangszeres párbajra keltek, hallgatóik a két művész párhuzamos győzelmét ünnepelték, az utókor azonban Liszt mellett döntött, s az egykor ünnepezt virtuóz nevét ma sokan nem is ismerik. Pedig parafrázisai ügyesek, s Liszt kanonizálására sem első sorban ezek alapján került sor. Thalberg darabjai azonban technikailag ma sem találhatunk könnyűnek, és ami a műfaj iránti, Liszt sem parafrázisai révén vált a romantika egyik vezető alakjává, hanem mindazzal, amit pluszként felmutatott. Egri Monika és Pertis Attila kettőse szépen megbirkózik a hét művel, a Weber, Rossini és Bellini operáinak (Euryanthe, A tó asszonya, Mózes, Beatrice di Tenda, I Capuleti e i Montecchi) témáira írt négykezes fantáziákkal és az olasz dal-, majd táncfeldolgozással. Felkészültségük dicséretet érdemel. A páros odaadóan, színvonalasan játszik, a pusztá megszólaltatáson túlmutató színvonalon. Előadásaik alaposan kidolgozottak, kifejezetten szép, telt, meleg hangzásúak. A lírai fogantatású darabok különösen sikerültek, de a virtuózabbak is megfelelő színvonalúak. Mindössze itt-ott, a darabok egyszerűbb képletekből álló részeinél érezni olykor, hogy nagyobb szabadságot, szerelenebb játékmódot is megengedhettek volna maguknak az előadók, hogy a hajdani Liszt-rivális műveinek kevésbé érdekes szakaszai is érdekesebb formában ölthessenek testet. Amikor Thalberg koncertezett vagy Liszttel koncertpárbajozott, bizonyosan hevesen a billentyűk közé csapott, a kompozíciók nem kis része legalábbis ezt sugallja, és az igazi pontossághoz ezeknél ennek érzékeltetése, a leírt hangjegyeken túl a bennük rejlő szenvedélyesség megjelenítése is hozzátartozik.

Zay Balázs

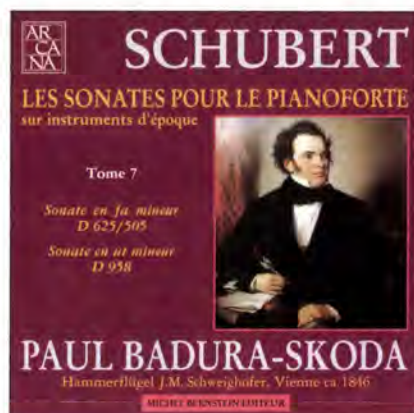

Lili Kraus zongorázik
EMI Classics

A Lili Kraus felvételeit tartalmazó dupla album igazi kincs. A Budapesten született művészt idehaza kevesen ismerik. Bartók, Kodály növendéke volt, fiatalon Bécsbe költözve tanított, majd koncertezett, aztán Japán hadifogságban töltött három évet, végül Amerikában telepedett le. Sok felvételt készített szerencsére. A válogatás Beethoven op. 109-es szonátájával indul. Pár taktus és világossá válik: kiemelkedően érzékeny, érdekes előadást hallunk. Változnak a hangulatok, sok a hozzáadott plusz, fűrgesség, finomság, drámaiság. Tempós játék, kristálytisza billentés, kevés pedálhasználat. Nem kétséges, az előadónak saját elképzelése volt ott és akkor a darab megformálásáról. Aztán a Waldstein-szonáta következik, ez kicsit gyengébb – hangzás és előadás tekintetében egyaránt. Nem gyenge, csak gyengébb. Elég sietős, nincsenek benne azok a léptenyomon kihallható apró nyomatok, amelyek oly nagyra tették a 109-es opusz előadását. Ezután Haydn három szonátáját halljuk. A 46-os és 44-es sorszámúak előadása a két előző közötti színvonalon van, az 52-esé az op. 109-esén. A lehető legjobb előadás, nem is tudom, hallottam-e ennél jobb előadásban Haydn-szonátát valaha is.

Az album Brahms-művekkel zárul. A Variációk egy Schumann-témára átmenet a Haydn-szonátákat is jellemző intimitás és Brahms kompozícióinak romantizmusa között, érvényesül is benne Kraus művészetének minden pozitívuma, akárcsak a végül elhangzó rövidebb Brahms-művekben (három intermezzo, két rapszódia, egy capriccio). Kraus felfogása nagyon modern. Éles a billentés, tiszta a hangzás, tempós az előadásmód, és végig sajátos mondanivaló bujlik meg a zenében. Kraus is azon régi nagy előadók közé tartozik, akik tudták a historikusok találmányait. Lili Kraus művészetére érdemes odafigyelni.

Zay Balázs

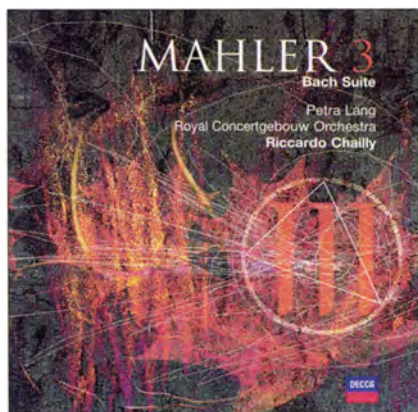

Schubert: Zongoraszonáták 7.
Paul Badura-Skoda (zongora)
Arcana – CD Bár

Ritka az olyan hangfelvétel, amely már az első hangjaival elvarázsol, s ezt a varázst mindvégig életben tudja tartani. Ezek közé tartozik a korhű hangszeren megszólaltatott Schubert-szonáták hetedik korongja, Paul Badura-Skoda kivételes szépségű előadásában. Az f-moll (no. 11) és a c-moll (no. 18) szonáta hallatán megerősödik a zene varázshatalmába vetett hit. Ezúttal vitathatatlanak tűnik, hogy a mű-előadás, vagyis, hogy ami szól, az maga a kompozíció. Boldogságforrás ez a bizonyosság: nem kérdéses a tempóválasztás, a karakterekhangulatok hitele, semmilyen léptékben. Kiderül az is, hogy a zenehallgatás: teljes embert kívánó aktív tevékenység. Ami szól, személytelenül személyes, s a hallgató kiválasztottnak érzi magát, amiért beavatást nyer e titkokba. Hogy kiébe? A szerzőbe és az előadóba, s e kettő aligha választható szét. Egyszerre érzékeljük e zene meghittségeit-intimitását s a mondandó horderéjét, súlyát. Ám e súly sohasem nehezedik kellemetlenül a hallgatóra – természetes léptékű, „emberszabású”. Érezeti hatását a hangnemválasztás is, tételről-tételre.

Badura-Skoda olyan természetességgel játszik 1846 körül Bécsben gyártott kalapácszongoráján, olyannyira ismeri a hangszer „lelkét”, hogy úgy tűnik: az instrumentum lehetőségei végtelenek. Meggyőzőek a színei, s dinamikai skálája is kielégítő. Minden áttetsző, világos vonalrajzú, s hogy jól követhető, abban jelentős szerepe van a mindenkor tempóválasztásnak. Badura-Skoda kerüli a hatásvadász eszközöket, nem viszi túlzásba a kontrasztok érvényesítését. Tudatában van e zene erejének, éppen ezért hagyja érvényesülni, anélkül, hogy – többé-kevésbé didaktikusan – erőteljesen hangsúlyozná a kontúrokat. Az eredmény: megunhatatlan hangzás, örökérvényű aktualitással.

Fittler Katalin

Mahler: III. szimfónia;
 átirat Bach zenekari szvitjeiből
 Petra Lang (mezzoszoprán), Amszterdami
 Concertgebouw Zenekar, vez.: Riccardo Chailly
 Decca – Universal ●●●●●

Riccardo Chailly, úgy vélem, napjaink egyik legjobb karmestere. Mahler III. szimfóniájának felvétele kitűnő. Férfias és markáns előadás, határozott vonalvezetéssel, erőteljes hangzással, úgy, hogy még a decrescendók és elhalványulások is markáns vonalúnak tűnnek. Ennek a szimfóniának ez különösen jól tesz. Chailly szinte csodát tett, interpretációjában ugyanis teljesen egységesnek tűnik a monumentális darab, nyoma sincs benne sem a sok szétesőbb, elengedettebb előadás során érződő eklekticizmusnak, sem a következő szimfóniával együtt ennek is sok megszálltatásakor érvényesülő túlzott szentimentalizmusnak, egyoldalú nőieségnek. Súlyos, nyomatékos, ércesen zengő előadás ez. Ahogy Tennstedt a VIII. szimfónia könnyítésével tudott nagyot alkotni, Chailly a III. nehezítésével. Ez a „nehézítés” azonban nem megy az átláthatóság rovására. A Fesztiválzenekarral nemrég Budapesten is fellépett Petra Lang Chailly méltó partnere. Mélybehajló mezzoszoprán németes hangvétellel, tökéletes hangí és zenei felkészültséggel. Chailly gyakorta egészíti ki lemezei fő művét modernebb vagy ritkább alkotásokkal. Ezúttal Mahler Bach-szvitjét halljuk. Hát ez meg mi? A h-moll és a D-dúr szvit részleteinek átdolgozása a New York-i Filharmonikusok koncertjére. Mahler csembalószerűre preparált zongorán játszotta a maga írta kadenciáját, ami a lemezen csembalón szól meg. Gyönyörű zene. Pazarul zeng, ugyanakkor Chailly keze alatt megfelelőképpen levegős is. Az átirat Bach kora és korunk gyakorlata fényében anakronisztikusnak tetszhet, de a századelő tekintetében nem. Ha a Webern-féle Ricarcatát becsüljük, nem kellene ezt is? Nemcsak kordokumentumnak, hanem zenének is izgalmas.

Zay Balázs

Beethoven: 2. és 6. szimfónia
 Orchestre National de France,
 vezényel: Kurt Masur
 Naïve – MusiCDome ●●○○○

Vállalkozás – nemes céllal. Ez lehet a summája annak a felvételnek, amely az Orchestre National de France és legújabb zeneigazgatója, Kurt Masur egyik első produktuma. 2002. szeptemberében vette át az együttes irányítását Masur, s novemberben került sor azokra a koncertekre, amelyeknek műsorából rögzítésre került a 6. és a 2. szimfónia. A live-CD rögzítés elsődleges célja az egyébként elillanó hangkép tartósítása – ám ez főként akkor eredményes, amikor valóban megörökítésre méltó a produkció. Ebben az esetben ez kétséges, legfeljebb az archiválás szándéka teszi indokoltá, nem pedig a zenei érték. Pedig látszólag más indok is könnyen található: az előadók a Breitkopf és Härtel új kiadású kottáját használták. Ámde, mint már többször az előadó-művész-történetben, ezúttal sem elég az üdvösséghez a módosult kottaszöveg.

Tény, hogy ez az interpretáció „más”, mint megannyi, a hanglemezipiacon kapható előadás, azonban a részletérdekességek nem kárpótolnak azért, hogy az összhatás igen csekély. Gondolhatnánk: a kotta-módosulás indokolja a hangzaskorrekciót – ám a mérleg erősen inog. Kérdéses, hogy nyilvánvaló tagolási helyeket fel kell-e számolni, alkalmanként kifejezetten a zenei anyag rovására. Vitathatatlan, hogy sok olyan részlet került előtérbe, amelyek máskor elkerülik a figyelmet (a hallgatóét biztosan, az előadók számára pedig akkor sem tűnt jelentősnek, ha – sokadrangúan – megvalósították). Anélkül, hogy romantizáló személyes átéltséget kérnék számon az előadókon, a távolságtartáson túl néha mármár indifferensnek hat a személytelenségük. E felvétel meghallgatása csak azoknak ajánlott, akik feltétel nélküli odaadással szeretik Beethoven zenéjét, és semmiképp nem hagyják magukat kiábrándítani.

Fittler Katalin

Maestro Risoluto (10 CD)
 Serge Koussevitzky és
 a Bostoni Szimfonikus Zenekar
 Membran – H&H 92 ●●●○○

A hangzás olyan, mint egy régi amerikai filmé, valamikor a hangos film hőkorszakából. Ezen valószínűleg senki sem fog meglepődni, miután megnézi azt a tíz CD-ből álló dobozt, melyen Serge Koussevitzky és Bostoni Szimfonikus Zenekar koncert- és stúdiófelvételei hallhatók. A legrégebbi Ravel Daphnis és Chloé szvitje 1928-ból, a „legfrissebb” pedig egy 1947-es bejátszás (Rahmanyinov, Sosztakovics). Mondanom sem kell, hogy a Richard Strauss, a Prokofjev, a Sibelius, a Copland felvételek „kortárs” szerzők műveit rögzítik, de kortársi olvasatnak tekinthetjük a Tenger (Debussy) és a Pelléas és Mélisande balet (Gabriel Fauré) interpretációját is. (Vajon miért nincs ezen a nagyszabású válogatáson Bartók-mű?) A hangzásért kárpótol az a furcsa (néha fagyos, néha megfoghatatlan) érzés, melyet történelmi dokumentumok megtapogatásakor, megszaglásakor illik érezni. Elismerem, ez az érzés legnehezebben éppen a Ravel-felvétel hallgatásakor kívánczik elő, de idővel az is meglesz. A felvett anyag többsége már az 1930–1940-es évek fordulóján készült, méltányolható hangminőségben. (A digitalizálás eredményéről szakértelem hiányában nem tudok beszámolni. Valom a bölcsességet: ne a sercegést hallgassuk...)

Önmagam számára megfogalmaztam egy használati utasítást, melyet gondolatban ezekhez a felvételekhez mellékeltem: ha a „nincs új a nap alatt” tézisedhez keresel referenciát, vagy ha kíváncsi vagy a 20. századi klasszikusok recepciójára, esetleg téveszméink, hagyományaink gyökerét (vagy ha tetszik: slamposágunk megideologizálásának lehetőségét) kutatód, keresd a Koussevitzky-dobozt! Egyébként pedig nem kell szégyellni, ha csak ritkán teszed lejátszódba ezeket a lemezeket.

Molnár Szabolcs

Berg, Britten: Hegedűverseny
Daniel Hope — hegedű, BBC Szimfonikus
Zenekar, vezényel: Paul Watkins
Warner Classics ●●●●●

Hope reménység a fiatal hegedűsök közt. A nagy múltú Beaux Arts Trio tagja. Hibátlanul, erőteljesen, lendületesen, enyhe fanyar hangzással hegedül. Lemezén két hegedűversenyt állít egymás mellé, és tényleg összekapcsolja őket. A két mű nagyjából egy időben született, bár a keletkezésük közt eltelt négy év során alaposan felfordult a világ. Berg műve 1935-ben, Brittené 1939-ben született. A Berg-mű születéséhez halál vezetett, az ifjú Manon Gropiusé. Elég, idézte Berg Bachtól, örökké, idézte Mahlertől. Elhunyt maga is nemsokára, a Lulut, amelynek komponálását a Hegedűverseny komponálása miatt abbahagyta, már nem fejezhet be. Hope előadásának egyetlen apró hiját érzem csak: nehéz sajátos, különös hangvételt megragadni benne. Ugyanakkor, mint afféle objektivitásra törekvő előadás remek. Ilyen Britten 1939-es darabjának interpretációja is. A koncepcionálisan alighanem ugyanolyan megközelítés itt mást eredményez, e műnek ugyanis komplexebb jelleget kölcsönöz, szemben a darab néhány könnyedebb előadásával. Vengorov és Rosztropovics nemrégiben megjelent lemezének hangvétele sajátosabb, különösebb, de a vezérszólal fényesebb, kiemelkedőbb volta révén a mű szimplábnak tetszik. Hope új felvétele szubjektív lelkesedést talán kevesebbet, objektív elismerést viszont annál többet vált ki. Berg Hegedűversenyét nem szokták Bartók érett kori koncertjével párosítani, pedig közel esnek egymáshoz korban, minőségben, szenvedélyesség és modernség ritkán tökéletes ötvözése tekintetében. Britten darabjához inkább Sztaravinszkijét kapcsolnám — remek darabok, de szándékosan könnyedebbek, mint az imént említettek. Hope mellett Paul Watkins karmester és a BBC Szimfonikus Zenekar remek, szép művészeti triót alkot. *Zay Balázs*

Stanislaw Moniuszko: A kísértékastély
A varsói Lengyel Nemzeti Opera művészei,
vezényel: Jacek Kasprzyk
EMI Classics ●●●●●

Még mielőtt meghallgattam volna, már tudtam: fontos lemezt tartok a kezemben. Újabb ür töltött be általa és éppen ezért újabb fehér foltokra hívja fel figyelmünket. Ha lengyel zene, akkor mindenképp Chopin. Kis gondolkodás után Lutošawski, Penderecki, Szymanowski, esetleg Wieniawski, Górecki neve is beugorhat, s talán lengyel ismerőstől hallott, bizonyos Kařowiczé is. Pedig a lexikonok megismerésre csábítón jegyzik még a Chopint előlegző Maria Szymanowskát, valamint Eugeniusz Pankiewicz-et. És mindenképp Stanislaw Moniuszko nevét, aki szintén nem egy sokat emlegetett, sokat játszott zeneszerző. Pedig az 1819 és 1872 közt élt komponista a lengyelek Erkel Ferenc, nemzeti operastílusuk megteremtője. Ami nekünk csárdás, verbunkos, az nekik polonéz, mazurka, krakowiak – mondhatnánk. A lengyel szerző Halka című operája talán valamivel népszerűbb, mint a lemezen is hallható, 1865-ös Kísértékastély, de hozzáértők szerint ez utóbbi a főműve. A hatások nyilvánvalók: Weber, Offenbach, francia nagyopera, belcanto... És mégis van benne valami eredeti, valami különleges. Hogy mitől, az a muzsika titka, de az biztos, hogy a gyakran az áriákat is átható lengyelek elemek és táncritmusok szimbólumokká magasztosulnak. Egy polonéz például az 1795-ben függetlenségét veszített Lengyelország dicsőséges múltját idézi – nem véletlen, hogy az orosz cenzúra a bemutató utáni második előadás után betiltotta a művet. Nem lehetünk eléggé hála-lások ezért a felvételért, és az előadás minősítése ennek tükrében már-már másodlagossá válik. Egyébként jó színvonalú produkció, nem gátolja a zene élvezetét, felfedezését. És még egyszer: nagyszerű, hogy az országhatárok megszűnte után, a lemezkiadók segítségével még több olyan „zene-helyre” is eljuthatunk, ahol eddig még sosem jártunk. *Várkonyi Tamás*

Liszt Ferenc: St. Stanislaus
Cincinnati May Festival,
vezényel: James Conlon
Telarc – Karsay és Társa ●●●●○

Egyszerre érthető és érthetetlen az utókornak a mindent tudni akaró érdeklődése, melynek köszönhetően időről-időre újdonságokat fedez fel régi korok fennmaradt emlékei között. Nemegyszer remekművek kerülnek így elő a feledés homályából – máskor pedig kiderül: nem véletlenül maradt íróasztalfiókban valamely kompozíció. Néha úgy gondolhatjuk: vannak befejezhetetlen művek. Ezek közé sorolható a Lisztet hosszú időn át foglalkoztató oratórium-terv, a lengyelek első szentjéről, Szent Szaniszlóról. Azóta foglalkoztatta a gondolat, amióta költeményt olvasott a szent történetéről (1869). A Carolyne hercegné által összeállított szöveg és az Edler által beiktatott új részletek alapján hat képre tervezett műben az egyház és állam szembenállását (is) ábrázolni kívánta. Liszt életében csak két részlet került előadásra, önálló műként a Salve Polonia, valamint a Boleslaw gyászzenéjének szánt De profundis. Liszt élete utolsó éveiben rendszeresen visszatért e műhöz, néha már-már „látta az alagút végét” – de aztán mégsem. A weimari levéltár anyagában található kéziratot Paul Munson adta közre, s a 2003-as ösbemutató került rögzítésre (Cincinnati Szimfonikusok, May Fesztivál Énekkara, James Conlon vezényletével). A fennmaradt részletek alapján aligha képzelhetjük el a kompozíció egészét; a szereplők megjelenítése épp azért nem eléggé karakterizált, mert – megfelelő szituációk híján – nem nyílt lehetőség jellemábrázolásra. Itt is hatásosak azok az eszközök, amelyek más, befejezett Liszt-művekben megannyiszor vizsgáztak – ez minden, amit elmondhatunk. Az interpretáció inkább korrekt, semmint átél. Nem szerencsések a hangzási arányok a szólisták és a kíséret között; a Zsoltárban az orgonakíséret például túl direkt. A felvétel semmiféle többletet nem ad kialakult Liszt-képpünkhöz. *Fittler Katalin*

Rahmanyinov: 2. szimfónia (SACD)

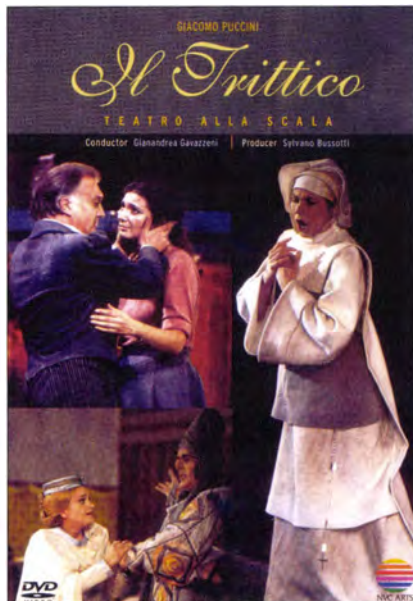
Budapesti Fesztiválzenekar,
vezényel: Fischer Iván

Channel Classics – Karsay és Társa ●●●●●

Egy friss kapcsolat első gyümölcse a Budapesti Fesztiválzenekar új CD-je, amelyről Rahmanyinov második szimfóniája szól. A kiadvány olyanra új, hogy bár a forgalmazó jóvoltából már meghallgathattuk, a Channel Classics honlapján még nem szerepelt az új super audio felvételek között, márpedig a felvétel ezzel a technikával készült. A hollandiai független lemezcéggel már a következő anyagot (Csajkovszkij-album) is rögzítették, remélhető, hogy rövidesen erről is beszámolhatunk. Rahmanyinov szimfóniája olyan alkotás, amely nem száz százalékgig pontos, s nem ezer százalékgig invenziós előadásban unalmasnak tetszik. Olyan, ami az utolsó orosz romantikusként aposztrofált szerzőt valóban csak Csajkovszkij utánzójaként tünteti föl. A Budapesti Fesztiválzenekar előadásában Fischer Iván vezényletével azonban az a Rahmanyinov szólal meg a korongról, aki nem csupán az oroszos melankóliát fejezi ki, hanem aki drámaian, lendülettel és erővel, a saját tónusában zokog és mennydörög.

A pétervári és moszkvai konzervatórium sikeres diákjának első szimfóniáját a közönség elutasította. Rahmanyinov túljutva a bukás okozta mély lelki és alkotói válságon, családjával Drezdába költözött és ott, teljes nyugalomban komponálta a második szimfóniát. A négytételű, csaknem egy órás darabot 1908-ban nagy sikerrel mutatták be Szentpéterváron. A második szimfónia a romantika nyelvét beszéli, orosz akcentussal. Az áhitat hangjaival induló kompozíció majdnem harsányan fejeződik be, az utolsó tétel szinte koreográfusért kiált. A kényes egyensúlyú szerkezetet a BFZ és Fischer Iván remekül építi föl a felvételen. Kár, hogy az uniós nyelvé vált magyarra nem fordították le a kísérő füzetet.

Albert Mária

Puccini: Triptichon (DVD)

A köpeny, Angelica nővér, Gianni Schicchi
Teatro alla Scala,

vezényel: Gianandrea Gavazzeni

NVC Arts – Warner Classics

●●●●●

Amikor a Scala 1983-ban kihozta új Triptichon-produkcióját, bizonyára őskonzervatív szelek fújtak Lombardia-szerte. De ha Zeffirelli, hovatovább Ponelle és más nagyságok jelmezes, történetű, „nem elemelt” munkáit hívjuk hagyományosnak, akkor gondban vagyok a minősítéssel. Minek is nevezzek, milánói Triptichon? Mert ennyire illúziótlan Szajna-partot, semmilyen kolostorbelsőt, hangulattalan reneszánsz-Firenzét még odafigyelve se könnyű legyártani. A zenekari árok felől ugyanez az ásatag múzeumszag árad: reklámszövegnek megteszi, hogy az olasz operadirigálás doyenje, Gianandrea Gavazzeni vezényel, ám korhadó tempói, matt színei miatt inkább tehertétel a jelenléte. Túl szigorú lenné? Nem hiszem. Legalább az énekesi teljesítmények szórása vitán felül áll, s így a produkció részéről gyenge, vagy a zenei gyeplőt már elhajtott kezét feltételez.

Pedig *A köpeny* hallatán még feldobog a szív: e több mint húszéves premierben a mi *Sass Sylviánk* adja Georgette-et! Mig érzékeny arca, szavaként rezdülő színjátkszása tanítanivalón modern, karjai kaszálsával már az örök diva gesztusai köszönnek be. Hangja a szerephez ideális, talán közepén nem oly dús, de amit egy született lírai szopránból spintóba tornázva magát végrehajt, az bámulatos. *Piero Cappuccilli* elementáris Marcel, s mire kezdeti fakóságából beéneklie magát, a drámai végkifejletre fényesen, kegyetlen férjként gyilkol. A kimondottan gyengéren rendezett fojtás áldozata *Nicola Martinucci*, amolyan majdnem-sztár-tenor, jó, stabil magasságokkal, aki viszont később, ismert Kalaf-videóján se lesz nagyobb formátumú: túl zártan énekel, rezerváltan ját-

szik, s mintha az agg karmesterre csüggesztett szemek nélkül szólamát se tudná végigvinni.

Középpütt az *Angelica nővér*. Ha rendező volnék, fityulás apáccal bizonyosan nem játszatnám ezt a remekművet: fogalmam sincs, a Scala ötödik emeletéről hogyan különböztetik meg a számos kishővért vagy akár a címszereplőt. Itt *Rosalinda Plowright* maga is neuralgikus pont, ugyanis épp egy szekundáldal haladja meg teljesítőképességét a szerep. Végül a grand finálé, egyetlen Puccini-gigascherzo, a *Gianni Schicchi*. Kezdjük a jóval: az akkor felívelő pályájú *Juan Pons* brillírozik a főszerepben! Bár korpulens figuráját alig látjuk, hisz eleve jól beöltöztették szegényt, commedia dell' arte-vénája átcsorog a damasztokon. A szerelmespár nevét pusztán emberiségéből nem írnám ide. Egy laptársunkban megjelent, hogy a Rinucciót alakító tenorista kritikán aluli. Nos, eufemisztikus e fogalmazás... És nemcsak hangproblémák miatt (csuklással lecsipett magasságok); de több komoly stílusbiba, önfeléd parókaigazgatás, és egyáltalán: a színpadi amáttórség boldog sugárzása akadályozza a műélvezetet. Lauretta pedig egy delnő, fiatal lányhoz nincs köze; ha már valamely protektor erőltette a hölgyet e hiányos fogazatú előadásba, legalább a kis áriát betaníthatta volna neki.

Így állunk hát az elnyűhetetlen *Brian Large*, a minden idők összes televíziós operafelvételéért felelős szakember Triptichonjával. Ugyanis Puccinihoz a látottaknak/hallottaknak úgy vélem, kevesebb köze van. Hogy is mondja Marcel, a három órás produkció elején? Mindenki rejteget valamit a köpenye alatt. Örömet, bánatot, tragédiát. Én ma a középsőt villantottam meg.

Ókóvács Szilveszter

Beethoven: V. szimfónia, Hegedűverseny
 Vezényel: Wilhelm Furtwängler
Deutsche Grammophon – Universal
 ●●●●●

Nagy kincs olcsón. Óriási élmény összevetni Beethoven V. szimfóniájának 1947-es koncertfelvételét az EMI 1954-es bécsi bejátszásával. A későbbiben harmonikusabb a zene folyondárja, e korábbi tragikusabb, megtörtebb. Mindkettő tele van furtwängleri mélységgel, észrevétlenül jött, meghökkenítő váltással, különös, de harmonikusan környezetébe illő megoldással. A Hegedűverseny 1953-as felvétele kitűnő. Klasszikusabb Wolfgang Schneiderhan Jochum kísérete előadásánál, értelemserűen közelebb áll Furtwängler egykorú, Menuhinál készített stúdiófelvételéhez. Schneiderhan tisztán, tökéletesen hegedül, csak a vibratókat kezdi hirtelen. Igazi klasszikus felfogású előadás. Eleinte kimért, aztán az első tétel vége felé egész sebes lesz, majd a kadencia ismét klasszikus építkezést mutat. Az archív hang relative jó, a szimfónia-felvétel minősége sem gyengébb a későbbinél. Furtwängler-koncerten ott lenni? Végül is erről van szó. **ZB**

Verdi: Aida
 Renata Tebaldi,
 Mario del Monaco

Decca – Universal ●●●●●

1952, Róma. Nagy hangok szólnak ez előtérből. Harsány, magamutogató? Nem hiszem. Akkor valószínűleg még nem lemezből gondolkodtak, hanem eredeti operai helyszíneken. Hány operaelőadás nem halljuk rendesen az énekeseket! Itt halljuk. És hány régi előadást nem hallhatunk soha többé. Ezt hallhatjuk. Kicsit éles a hangzás, de nem vészes. Gondoljunk egy operaházra, a Veronai Arénára esetleg, és képzeljük bele ezt az előadást! És azonnal más lesz az egész. Ha nem volna ez a felvétel, mindezt nem tudnánk elképzelni. Persze idővel finomodott az előadásmód is, az előadások rögzítésének módja is, de van ebben is valami eredeti. Bármilyen szép és mély legyen is egy nagyon kidolgozott lemezfelvétel, kicsit mindig más, mint egy operaelőadás. Ez igazi operaelőadás. A műfaj egyik aranykorából való, Tebaldi, del Monaco, Stignani, Protti, mind jó formában vannak. Az egyik legsebbebb Aida, amit ismerek. **ZB**

Wagner: Siegfried-idill, Bruckner: IV. szimfónia
 Vezényel: Otto Klemperer
EMI Classics
 ●●●●●

Az EMI fantasztikus kincseket előbányászó retrospektív sorozata – Great Artists of the Century – elérkezett Otto Klemperer művészetéhez. Ez bizonyára a hazai zenerajongók szívét is megdobogtatja, hiszen Klemperer évekig Budapesten élt; sokat dolgozott az Operaházban és magyar szimfonikus zenekarokkal. Ezúttal a patinás Philharmonia Orchestra élén – eredetileg a hatvanas években megjelent felvételről – Wagner Siegfried-idilljét és Bruckner 4. szimfóniáját vezényli. Szigorú, már-már száraz interpretáció ez, nyoma sincs benne a romantika túlsorduló áradásának. Klemperer érezhetően fegyelmet akart tartani, és ez néhol túl jól sikerült. Az ilyen lecsupaszított előadásoknak viszont megvan az az előnyük, hogy – főleg partitúrával a kézben – remekül tanulmányozhatók a kompozíciós sajátosságok. Katarzisban tehát ne nagyon reménykedjünk – viszont bepillantathatunk két nagy zeneszerző és egy nagy karmester műhelyébe. **ReA**

Hans Hotter (bariton) portrélemeze
 Bach és Brahms művei

EMI Classics ●●●●●

Hans Hotter elsősorban Wagner-énekesként maradt meg a zenerajongók emlékezetében. Karizmatikus erejű Wotan-alakítását és más bayreuthi főszerepeit wagneriánus körökben mindmáig csodálattal emlegetik. Az EMI visszatekintő sorozatában megjelent portrélemeze azonban nem Hotter nagyszerű Wagner-interpretációit idézi fel, hanem éppen sokoldalúságát bizonyítja. A válogatást az Ich habe genug című Bach-kantáta nyitja, melyben meggyőződhettünk Hotternek az oratorikus „szerepformálás” iránti – vitathatatlan – affinitásáról. Kicsit ugyan romantikusan értelmezett, semmiképp sem historikus igényű, de szép és őszinte Bach-előadás ez, az Anthony Bernard vezényelte Philharmonia Orchestra kíséretével. A lemez második – terjedelmesebb – részében Brahms-dalok következnek, köztük a Négy komoly ének, Gerald Moore ragyogó zongorakíséretével. **ReA**

Carlo Zecchi korai lemezfelvételei (1937–1943)
Warner Fonit
 ●●●●●

Fantasztikus felfedezés ez a dupla CD – az archív Cetra-sorozatban persze nem az első. Carlo Zecchi a második világháború után karmesterként csínlált világkarriert, fiatalkori felvételein viszont elsősorban zongoraművészi erőket csillogtat. 1937 és '43 között készült lemezei jellegzetesen „posztromantikus” zenefelfogásról árulkodnak. Szélsőségesen hullámzó tempók és dinamika, kissé túlzott pedálhasználat és érzelmdús, szenvedélyes deklamálás jellemzi előadását. A válogatást egy '37-ben rögzített Bach-concerto nyitja (a Vivaldi-féle versenymű-átíratokból), majd Scarlatti szonáták sorjázanak; olaszosan, de nem éppen barokkosan. Chopin és Liszt művészetében viszont Zecchi boldogan lubickol: sajátjának érzi az egyszerre briliáns és patetikus zenei világot. Nagy érdeme, hogy kortársai – Respighi és a ma már alig ismert Francesco Ticcianti – iránt is nyitottságot mutatott, hiszen műsorra tűzte rövid karakterdarabjaikat. **ReA**

Wagner: A valkür – 1. felvonás
 Maria Müller,
 Wolfgang Windgassen, Josef Greindl,
 vez.: Ferdinand Leitner

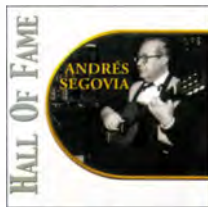
Deutsche Grammophon – Universal ●●●●●

Három nagy Wagner-énekes csodálatos felvétele. Windgassen és Greindl a csúcson, Müller túl rajta, de régi fényét mutatva. Hallani mindvégig, miért volt a megelőző évtizedek egyik vezető Wagner-szopránja. Ő is, Greindl is izigvéri német. Elég, hogy énekelnek, és máris adekvát, kifejező alakítást hallunk. Windgassen egészen kivételes. Könnyen, elegánsan, abszolút tökéletességgel énekel Wagnert. Íme egy igazi Wagner-tenor, akiben nincsen hamisság. Itt mindegy, hogy így vagy úgy formálnak meg egy-egy részt, alapvetően ideális minden. Úgy tűnik, nem is nehéz Wagnert énekelni. A wagneri elbeszélő jelleg tökéletesen érvényesül mindhármuknál. Egyedül a szótagok régies átkötése túlhaladott. Leitner derekasan vezényel. Az énekesek elől szólnak, a zenekar hátul. Az 1951-es bejátszás hangzása jó. A wagneri zene tiszta forrása. **ZB**

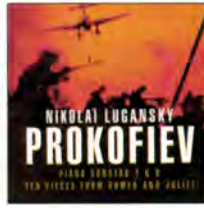
Dinu Lipatti
zongorázik
Bach, Mozart,
Schubert és Chopin
művei
EMI Classics
●●●●●

A román pianista, Dinu Lipatti (1917–1950) a 20. századi zongoraművészet egyik legnagyobb tehetsége volt, de gyógyíthatatlan betegsége, korai halála megakadályozta életművének kiteljesedését. Ez az archiv felvétel egy drámai este, Lipatti utolsó koncertjének (Besancon, 1950. szeptember 16.) hangzó lenyomata. A barátok és a családtagok úgy emlékeznek – s erről most a CD hallgatói is meggyőződhetnek –, hogy Lipatti rossz fizikai állapota ellenére tudásának legjavát adta. Az inkább romantikus előadóként számon tartott zongorista csodálatos természetességgel, rendkívül ökonomikusan játssza Bach B-dúr partitáját; lírai érzékenységgel formálja meg Mozart a-moll szonátáját és Schubert két impromptuját, majd valósággal feloldódik Chopin keringőinek szinkavalkádjában. Az ismeretlen zenei rendező és hangmérnök is remek munkát végzett: köszönet nekik, hogy megőrizték az utóknak a besanconi búcsúestet. *ReA*

Andrés Segovia
gitárművész
felvételei (5 CD)
●●●●●

A zenei előadóművészet legendás személyiségeinek életművéből ad keresztmetszetet a Membran kiadó, mely a Hall of Fame sorozatot elsősorban régi rádió- és koncertfelvételekből állítja össze. A ciklus egyik új darabja a spanyol klasszikus gitárművészet nagymestere, Andrés Segovia előtt tiszteleg, több mint háromszáz perces zenei válogatással. A legkorábbi felvétel 1927-ben, a legkésőbbi 1949-ben készült, de a digitális feljavításnak köszönhetően elfogadhatóan szólnak. Az első lemezen kizárólag Bach kompozíciói hallhatók; a második olasz, francia és angol barokk válogatás. A harmadik lemezen kezdődik a spanyol repertoár: Tarrega, Granados, Albéniz, Turina, Torroba, Manuel Ponce és a többiek. Nagyon közel járunk az ibériai muzsika „ösforrásához”, s ezért valami olyasfajta áhitattal hallgathatjuk Segovia gitározását, mint mondjuk Bartók zongorajátékát vagy egy indiai rágát Ravi Shankar tolmácsolásában. *ReA*

Szergej Prokofjev
zongoraművei
Nyikolaj Luganszkij
(zongora)
Warner Classics
●●●●○

A harmincas éveiben járó Nyikolaj Luganszkijt sokan a nagy orosz zongoraművész-nemzedékek méltó folytatójának tartják. Komoly nemzetközi versenygyőzelmekkel a háta mögött, a kilencvenes évek közepén kezdett világszerte koncertezni, majd a Warner is felfedezte, és több lemezre szóló szerződéssel magához kötötte. Első három CD-jén Chopin etűdjeit, prelűdjeit, illetve Rahmanyinov prelűdjeit játszotta, s mindhárom felvétellel elnyerte a Diapason d'Or szakmai elismerést. És most itt a legújabb lemez, továbbra is a „szláv kalandozás” jegyében: Luganszkij ritkán hallható Prokofjev-darabokat játszik: a 4. és a 6. zongoraszonátát, illetve a Rómeó és Júlia című balettből átírt tíz zongoraminiatúrt. Hogy Luganszkij technikája teljesen rendben van, az ma már magától értetődő dolog. Azt viszont örömmel hallottam, hogy milyen szép hangon, kulturált billentéssel szólaltatja meg e nehezen megfejthető, nem is túl hálás darabokat. *ReA*

Schumann összes
szimfóniája (2 CD)
Berlini Állami
Zenekar, vezényel:
Daniel Barenboim
●●●●○

Beethoven kilenc szimfóniája után Barenboim Schumann négy művét vette lemezre. Különös, ma már ez a konzervatív előadásmód minősül ár ellen való úszásnak. Barenboim magas színvonalú, diszkrét fényű, mindenféle élességtől mentes hangú kelet-berlini zenekarával a régi furtwängleri hagyományt ápolja. Méltóságteljes, kimért menetekkel, szép hangzással, hol szokványos, hol pedig lassú tempókkal szólal meg a négy szimfónia. Barenboim nem kis erénye, hogy a vastag, tömör hangzást egyúttal transzparensé is tudta varázsolni, ami a schumanni hangszerelés esetében kiváltképp nagy eredmény. Vannak több drámaiságra, nagyobb feszítettség-re törekvő előadások, mint Leonard Bernstein bécsi bejátszásai; finomabbak is, mint Christoph Dohnányi clevelandi felvételei. Barenboim azonban elérte célját, a romantikus német műveket a romantikus német tradíciót követve teremtette újjá. *ZB*

Fusz János:
Fortepiano-darabok
Horváth Anikó,
Ratkó Ágnes
(fortepiano)
Hungaroton Classic
●●●○○

Az Erkel és Liszt előtti magyar zeneszerzőkről igen keveset tudunk; a többi között ezért is fontos dokumentum az a CD, melyen Fusz János (Johann Evangelist Fuss) billentyűs kompozíciói hallhatók, Horváth Anikó és Ratkó Ágnes technikailag kifogástalan, zeneileg kellően változatos, stílusos előadásában. A tolnai sváb családból való Fusz (1777–1819) fiatalon a Végh-család rezidenciájának muzsikusa volt, később Pozsonyba, majd Bécsbe került, ahol a Beethovent is tanító Albrechtsberger növendéke lett, s ahol az idős Haydn is elismeréssel nyilatkozott tehetségéről. Fusz pályája később megtört, operáit egyetlen bécsi színház sem volt hajlandó előadni, és súlyos betegséggel is küzdött. A lemezen hallható billentyűs darabjai a szó nemesebb értelmében vett szalonzene fogalmkörébe tartoznak: briliáns variációsorozatok, német és skót táncok, osztrák Ländlerok vagy éppen egy Schiller-tragédiához komponált nyitány. *ReA*

Schubert: Késői
vonósnégyesek
Emerson
Vonósnégyes,
km.: Msztyiszlav
Rosztropovics
(celló)
●●●●○

Schubert öt késői alkotása, a D. 804-es, 810-es és 887-es kvartett, a Vonósnégyes-tétel és a Vonósötös hangzik el – az utóbbit egyedül tartalmazó szólólemeznél nem drágább albumról. Az Emerson Vonósnégyes sajátos stílusának érzéklésekor érdemes ügyelni arra, hogy az ember ne alkosson elhamarkodott ítéletet. Nem kérdés, tökéletes technikai megoldásra törekszik ez a négy muzsikus. Bizony igen kiszámítottak, és néhol több érzelmességet is megjeleníthetnének. Ugyanakkor ridegnek, túlkontrolláltak nem mondanám a játékuikat. Csodálatosan muzsikálnak együtt. Végig kiegyenlített a kvartett hangzása, a művekről nagyon plasztikus képet rajzolnak. A pillanat varázsa náluk nem a spontaneitás érvényesítése révén jelentkezik, hanem a felkészülés teljességének az egyszeri előadásba való sűrítésével. Ez az ő sajátos stílusuk. A Vonósötös élő felvétel. És mind „élő” előadás; akkor is, ha tökélyre törekvő. *ZB*

HARMONIA MUNDI, CONCORD ÉS CHESKY ÚJDONSÁGOK

Figaro

Orlando Gibbons:
Second Service and Consort Anthems

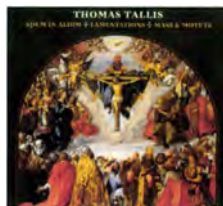

Gary Burton: Generations

Bucky Pizzarelli:
Hot Club of 52ND street

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA:
KARSAY ÉS TÁRSA KFT.
1021 Budapest, Versec sor 15.
Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650
E-mail: gyukars@axelero.hu

Thomas Tallis
egyházzenei művei
Magnificat
énekegyüttes
Linn Records –
Limar Audio

Mintha egy templom közepén ülnénk, és körülvennének minket a csodálatos hangú énekesek. Ennyire plasztikus és élethű hangzóélményt ad a brit Magnificat énekegyüttes felvétele, melyen honfitársuk, a 16. századi angol vokálpolyfónia nagymestere, Thomas Tallis liturgikus kompozíciói csendülnek fel. A tizenhárom éve alapított – Philip Cave művészeti vezetésével működő – Magnificat magját Oxfordban és Cambridge-ben tanult énekesek alkotják. Ez a két város pedig nem véletlenül fellegvára a sok évszázados, dícsőséges angol kulturális tradíciónak. Bár a Magnificat repertoárján az európai reneszánsz és kora barokk zene sok más remekműve is szerepel, specialitásuk vitathatatlanul a Tallis és „eszmétársai” által megteremtett angol vokális iskola. Új CD-jükön egy teljes mise, valamint lamentációk és motetták szólnak meg – egyenletesen magas színvonalon. Az SACD technológia pedig tényleg képes azt az élményt nyújtani, amit e rövid recenzió első mondatában leírtam. *ReA*

Marin Marais:
La Réveuse és más
művek viola da
gambára
Sophie Watillon
(viola da gamba)

Alpha – CD Bár

„Ősz húrja zsong, jajong, busong a tájon...” – jut eszembe Sophie Watillon lemeze hallatán. A folytatás azonban már nem stimmel, mert a fiatal francia művésznő viola da gambájával egyáltalán nem monoton bűt ont, bár kétségtelen, hogy ezt gyakran „konokon és fájón” teszi. A címadó darab, Az álmodozó magányossága – csuklásaival, hosszúnak tűnő szünetivel – például kifejezetten elszomorít. A műsor egyébként nagyrészt rezignált hangvételű darabok sora. Egy őszi chanson-gyűjtemény. A tizenkét szám közül mindössze kettő van, amelyek nem moll hangnemű, ezért, ha orvos lennék, melankóliára hajlamos zenekedvelőknek semmiképpen nem ajánlanám ezen chansonok meghallgatását. Sophie Watillon és zenésztársai nekünk muzsikálnak, így Marin Marais gambadarabjai a beethoveni mottó értelmében betöltik szerepüket: szívből jönnek és szívhez szólnak. *VT*

Orlando Gibbons:
Second Service
and Consort
Anthems
Harmonia Mundi
– Karsay és Társa

Ahogy azt már az angoloktól megszokhattuk (hány száz éve is locsolják...?), az Oxfordi Magdalen College kórusa fél évezredes hagyományra tekint vissza. Mi sem természetesebb, mint az, hogy az 1480-ban alakult énekegyüttes 2003-ban CD-felvételt készít, a nem elsősorban kórusmúzsikájáról ismert Orlando Gibbons műveiből. (Éppen azokból, amelyeket a college könyvtárában talált meg a valamikori karnagy 1673-ban.) Mit is lehet mondani a fiúkórus éneklésére? Lehet, hogy néhol nem tetszenek hangindítások, az is lehet, hogy zavar a helyenkénti ritmikai pontatlanság, de az előadás egésze nagyon természetes benyomást kelt. A King's Singers alapító tagja, Bill Ives biztos kézzel és hallhatóan nagy repertoárismerettel vezényli az ünnepi istentiszteletekre szánt műveket. A felhangzó orgonadarabok, valamint a közreműködő Fretwork gambakvartett jól oldja az állandó kórushangzást, amely más esetekben gyakran fárasztó. Könnyedén és élvezettel végighallgatható lemez. *VT*

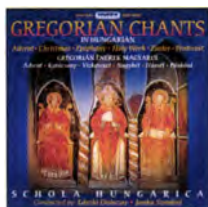

Hildegard von Bingen:
Sponsa Regis

Arcana – CD Bár

Az 1990-es években valami oknál fogva rendkívüli mértékben megnőtt a Hildegard von Bingen foglalkozó tanulmányok, könyvek száma, és ma már több mint száz CD-n is szerepel a középkori bencés apátnő, vizionárius, zeneszerző és költő valamelyik műve. Most a Reverdie énekegyüttes tárta a nyilvánosság elé a maga olvasatát, amelyről azonban nem sok jó mondható el. Statikus, de nem elég érdekes előadás, inkább olcsó relaxációs–meditatív zenékre emlékeztet. Nem várunk a 12. századi gregoriántól beethoveni gesztusokat, de az mindenképpen kevés, hogy az öt hölgyből álló énekegyüttes önmaga szépen képzett hangjában és egyébként plasztikus szövegmondásában gyönyörködik. Ezzel csak az a baj, hogy a gyakran improvizált zeneszámok a bingeni Hildegardénál néhány száz évvel későbbi zenéből merítenek. Az eredmény: kisminkelt Szűz Mária. Nem túl vonzó látvány. *VT*

Gregorián énekek magyarul
Schola Hungarica,
vez.: Dobszay László
és Szendrei Janka
Hungaroton Classic
●●●●●

Ha azt állítjuk, hogy a Szendrei Janka és Dobszay László vezette Schola Hungarica művészete etalon a gregorián énekek megszólaltatásában, még nem jellemeztük elég plastikusán és árnyaltan azt a kimagasló színvonalú, szerterágazó művészeti tevékenységet, ami az egyik legnagyobb múltú, s máig legjelentősebb hazai egyházzenei együttes sajátja. Egy-egy új lemezük megjelenése éppen ezért fontos esemény – még akkor is, ha szakmai körben sem mindig kapja meg azt a figyelmet, amit megérdemelne. Ezúttal a különböző ünnepköröket magyarra lefordított szövegű gregorián énekek segítségével mutatják be. E fordítások 16. századi protestáns graduálkönyvekből és későbbi forrásokból valók. A dallamok többsége – latin szöveggel – már hallható a Schola korábbi lemezein; a CD azonban így is felfedezés-értékű. Dobszay László szavaival „úgy kell hallgatnunk, mint egy magyarra fordított operát: a zenei és szövegi értelmet egyszerre, összekapcsolva átadó üzenetként.” ReA

Codex Sanblasianus
Budapesti Énekes Iskola, művészeti vezető: Mezei János és Bubnó Tamás
Hungaroton Classic
●●●●○

Húszéves a Budapesti Énekes Iskola (népszerű nevén: BÉNI); Bubnó Tamás és Mezei János „vállalkozása”, a magyar zeneélet egyik legsikeresebben működő civil kezdeményezése. Repertoárjának középpontjában – akárcsak az alapítás idején – ma is a liturgikus zene áll, a gregoriántól a középkori vokálpolyfónián és a magyar egyházzene elmúlt kétszáz évén át a kortárs kompozíciókig. A BÉNI születésnapjára megjelent lemezen egy Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepére komponált középkori mise teljes zenei anyaga kapott helyet. Ezt a felvétel karmestere, Mezei János válogatta, jórészt egy délnémet Ágoston-rendi forrás, a Codex Sanblasianus alapján. A férfi szolisták és gyermekek együttese pontosan reprodukálja a középkori énekes szerzetesektől a diákokig – részt vett. Szépen felépített és megvalósított, ihletett előadás, melynek a latin szöveg óhatatlanul egyfajta archaikus jeleget kölcsönöz. ReA

CD-SACD, DVD-A - DVD-LP
KLASSZIKUS, NÉPZENE, JAZZ

PHONE, ALPHA, EGEEA, ACT, KIRKELIG, KNITTING FACTORY, SCHANACHIE

KLASSZIKUS ZENEI CD AKCIÓK!

pl. Foné Records 4900,- Ft.
helyett csak 1500,- Ft.

CD-BÁR

1088. Budapest, Krúdy Gyula u. 6.
Tel.: 486-0572, 486-0573
www.cdbar.hu

Nyitva tartás:
hétfőtől péntekig 10–20
szombaton 10–16

FP-2
Digital Piano

Legyen szó akár Jazz-ről, akár klasszikus művekről...

Roland East Europe Kft.
2046 Törökbálint, DEPO Pf. 83. Tel.: (23) 338-041
fax: (23) 338-087, E-mail: info@rolandee.hu
Web: www.rolandee.hu

Roland

Kiemelt bemutatókészlet és szakértelem:
BUXA Hangszer 9022 Győr, Széchenyi tér 7. 06 96 328-930 | **CORDIAL** 3200 Gyöngyös, Kossuth u. 26. 06 37 300-700 | **CSERMÁK Hangszer** 6720 Szeged, Jókai u. 4. 06 62 420-792 | **POLIP Music** 4400 Nyíregyháza, Bocskai u. 9. 06 42 400-145 | **TAJTI-Music** 7831 Pellérd, Vasút u. 8/1. 06 72 587-020

Antonio Mortaro:
Primo Libro de
Canzoni da Sonare
Sirák Péter (orgona)

Hungaroton Classic
●●●●○

Sirák Péter orgonaművész az 1990 óta ismét örvendetesen fejlődő magyar egyházzene egyik fontos személyisége. Hangversenyei, lemezfelvételei, pedagógiai munkája mellett organológiai kutatással – orgonák állapotfelmérésével és restaurálásával, illetve új hangszeres tervezésével – is foglalkozik. Ő tervezte a farkasréti Minden-szentek templomának olasz barokk kópiaorgonáját is, amelynek 18 regisztere és 842 sípja van, s amelyen most lemezre vette Antonio Mortaro Primo Libro de Canzoni de Sonare című sorozatát. Mortaro, az 1600 körül élt észak-itáliai komponista ugyan ferences szerzetes volt, de ez a huszonegy darabból álló ciklus nem liturgikus célt szolgált: kifejezetten virtuóz kamaramuzsika, mely több hangszeren, de akár egyetlen billentyűs instrumentumon is megszólaltatható. Élénk, színes, változatos zene ez, és roppant nehéz játszanivaló, de Sirák Péter kitűnően oldja meg cseppet sem könnyű feladatot. *ReA*

Monteverdi: L'Orfeo
Ian Bostridge, Natalie
Dessay, vezényel:
Emmanuelle Haïm

Virgin – EMI
●●●●○

A Gramofon 2004 tavaszi számában, egy másik Monteverdi-zenedráma, az Odüsszeusz hazatérése recenziójában „kissé statikus, de korrekt, mértéktartó előadásról” beszéltem. Mindennek szöges ellentéte az új Orfeo-produkció, ahol a sztárenekesekkel felvértezett stáb jól hallhatóan arra szövetkezett, hogy megmozdítsa, felpozítdíse a négyszáz évvel ezelőtti muzsikát. Nem spórolnak az érzelmi-hangulati és a dinamikai kontrasztokkal, bátran élnek a virtuóz disztízések lehetőségeivel, s minden más olyan eszközzel, ami oldhatja a statikus jelleget. Már-már a stílustörés is elmerészkednek, hogy sajátos zenei és dramaturgiai koncepciójukat megvalósítsák. Kirívó „barokkellenesség” azért nem tapasztalható, viszont a produkció fölöttébb dekoratív, s még annál is ambiciózusabb karmestere, a vezénylés mellett a billentyűs continuo szólamát is játszó Emmanuelle Haïm ismét elérte, hogy szakmai körökben kiemelt figyelem övezzze. *ReA*

J. S. Bach: Zenekari szvitiek (SACD)
Boston Baroque,
vez.: Martin Pearlman
Telarc – Karsay és Társa

●●●●○

Az első észak-amerikai barokk zenekart, a Boston Baroque-ot harminc éve alapította Martin Pearlman. Rendszeresen adnak koncertsorozatokat, lemezeket készítenek. Európában tavaly áprilisban mutatkoztak be. Már az első ütemek meghallgatása után nyilvánvalóvá válik, hogy itt nem egy olyan régizene-együttesről van szó, amelyik felvehetné a versenyt a legjelentősebb európaiakkal, hanem a historikus előadásmód egy tengerentúli iskolájáról, amely az Egyesült Államokban, annak is egy bizonyos körzetében tölthet be fontosabb szerepet. Technikai perfekció jellemzi mind a hangszeres játékot, mind a hangfelvételt. Sajnos, ez a kettő nem kapcsolódik szervesen össze. Hiába a többsávos Super Audio Surround, ha a brácsaszólam végig bújócskát játszik velünk. A zenei elgondolás is előre beállított, a karmesterben pedig mintha fájdalomcsillapító dolgozna, annyira hideg és érzelmentes ez az előadás. *VT*

Michael Haydn:
Korai szimfóniák
Savaria Baroque
Orchestra, vezényel:
Németh Pál

Hungaroton Classic ●●●●○

A második számú – azaz Joseph bátyja zsenialitásával szemben „csak” kitűnő – Haydn-fivér, Michael művészetét egyre inkább magunkénak érezhetjük. Nemcsak az Széchényi Könyvtárból kerülnek elő egyre-másra a Michael Haydn-kéziratok, de az sem kerülheti el figyelmünket, hogy a remek zeneszerző és hegedűművész életének legfontosabb színtere Bécs és Salzburg mellett a Partium központja, Nagyvárád volt. 1760-ban szerződött a nagyváradi püspökséghez, ahol éppen ebben az időben szerveztek zenekart. Szimfóniák, versenyművek, divertimento-típusú szórakoztató kompozíciók egész sora született Váradon, ahol Michael Haydn keze alatt 26 muzsikus dolgozott. A Hungaroton már a második lemez adja ki a váradi alkotásokból: ezen a CD-n négy korai szimfónia hallható, korhű hangszereken, a Németh Pál vezette Savaria Baroque értő előadásában. Ez a lemez is világpremier, s a bécsi klasszika híveinek jó szívvel ajánlható. *ReA*

Haydn: Csellőversenyek, Georg Matthias Monn: g-moll csellőverseny
Jean-Guihen Queyras (cselló) és a Freiburger Barockorchester

Harmonia Mundi – Karsay és Társa ●●●●○

Közhely, de igaz: a régi és az új zene meg-egyeznek abban, hogy az előadónak mindegyikhez egyforma szellemi frissességgel és egyfajta „ál-tudatlansággal” kell nyúlnia. Jean-Guihen Queyras, az Ensemble InterContemporain kitűnő szólócsellistája ezt igen magas színvonalon műveli, és hogy nem csak Ligeti, Boulez, hanem több évszázados művek avatott előadója, ezzel a lemezzel is bizonyítja. Haydn C-dúr csellőversenyének lassú tételében például a szokásosnál valamivel visszafogottabb tempót vesz és ezáltal csodákat művel a hangokkal – és a csendekkel. A virtuóz tételek hihetetlen izgalmaságát az adja, hogy a csellista nem húzódik fedezékbe, hanem az „ide löjtek!” gesztusával állandóan kockáztat. Nemcsak állva, de élve marad, sőt: győz. Ebben a szép csatában a Freiburgi barokk zenekar vonósnai és kitűnő fúvósokara van segítségére. *VT*

Mendelssohn:
Skót szimfónia,
Olasz szimfónia
Royal Philharmonic
Orchestra, vezényel:
Stefan Sanderling

Membran – H&H 92 ●●●●○

Mendelssohn Skót és Olasz szimfóniájáról nagyon nehéz bármi újat is elmondani; nem is nagyon készítenek belőlük új stúdiólemezeket. A fáradhatatlan és „termelékenységen” verhetetlen Royal Philharmonic Orchestra – Stefan Sanderling vezényletével – azért mégiscsak felvette a két szimfóniát, s ez most az Alegria nevű, olcsó árkatóriájú sorozatban meg is jelent. Lemezkritikákban nem szoktunk az árra hivatkozni, de most mégis ezt kell tennünk, mert e produkcióban alighanem az olcsóság az egyetlen, versenyképességet szignifikánsan növelő tényező. Az előadás ugyanis átlagos, szintelen-szagtalan. Sajnálatos, hogy az olcsó árba booklet már nem fért bele: nem tudjuk meg, mikor és hol készült a felvétel, ki volt a zenei rendező és a hangmérnök. Kár, mert az Alegria sorozat egyébként hasznos: arra az alaprepertoárra koncentrálnak, melynek a kevésbé szofisztikált ízlésű zenekedvelők polcán is ott a helye. *Zombori Tamás*

EMI
CLASSICS**BLUE NOTE**

Klasszikus és jazz újdonságok

www.emimusic.hu

A Gramofon magazinban
szereplő CD-k
megvásárolhatók,
megrendelhetők az

MCD Könyv- és Zeneáruházban

Bp. V., Deák Ferenc u. 19.
Tel.: (06-1) 318-6691

ahol kiemelt klasszikus
és jazz választékkal várjuk
kedves Vásárlóinkat, továbbá
behallgatási lehetőséget
biztosítunk a vásárlás
megkönnyítésére!

Az MCD üzletlanc
további CD boltjai:

MCD ZENEÁRUHÁZ,
VI., Jókai u. 40.

MCD ZENESAROK,
József körút és
Baross u. sarok

MCD CAMPONA, XXII.,
Nagytétényi út 35-37.

Újraélheti a zenét!

Üzletünkben
a gregoriántól
a kortárs zenéig
hanglemezen
mindent megtalál
- ha mégsem, kívánságát
előjegyezzük,
számon tartjuk.

Egyéb szolgáltatásainkról
kérvényezze további
felvilágosítást!

CD Centrum

Klasszikus Zene

Jazz

Népzene

World Music

Gyerekenek

A Déli Pu.-tól
egy percre
a CD Centrumban

XII. Magyar Jakobinusok tere 4
Tel.: 355-38-08

Nyitva:
H-P: 12-19
Szo: 10-13

Rendelés
postai utánvétellel is

Mosonyi Mihály:
C-dúr mise
Liszt Ferenc
Ének- és Zenekar
(Amszterdam)

Hungaroton Classic

●●●●○

Romantikus zeneköltőnknek, Mosonyi Mihálynak igencsak mostoha művészsors jutott. Liszt Ferenc és Erkel Ferenc mögött a 19. századi magyar zeneszerzők imaginárius versenyében ugyan sikerült felkapaszkodnia a dobogó harmadik fokára, de Mosonyi oeuvre-je életében és halála után is árnyékban maradt. Pedig vannak jelentősnek nevezhető alkotásai; például a fiatalkori C-dúr mise, amin több mint két évig (1840–42) dolgozott, s amit nyolcvan–száz évvel később Bartók, Kodály és Dohnányi is elismeréssel emlegetett. Ehhez a grandiózus miséhez a felvételen két rövidebb kóruskompozíció, a Szentelt hangok, illetve a Gróf Batthyány Lajos emlékének című darab társul, melyeket a szerző Komócsy József versére komponált. Az Amszterdamban működő, Liszt Ferencről elnevezett ének- és zenekart a hollandiai Liszt Társaság elnöke, Peter Scholz dirigálja. Jó szándékú, de átlagos előadás. *ReA*

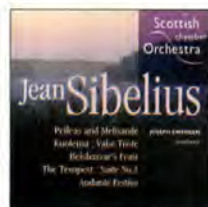

Giordano:
Andrea Chénier
(DVD Video)

NVC Arts – Warner

●●●●○

Giordano szépséges, dallami invencióban bővelkedő romantikus operája, az Andrea Chénier egy 1985-ös londoni, Covent Garden-beli előadásról tárul elénk. Kissé konzervatív, vagy inkább „fontolva haladónak” nevezhető produkció ez – Michael Hampe rendezése helyenként túlságosan is beállítotttnak tűnik; viszont egy pillanatra sem zeneellenes, ami napjaink modernkedő rendezői koncepcióinak ismeretében igencsak nagy érték. A címszerepet a pályája delelőjén járó Plácido Domingo játssza – nagy formátumú, technikailag is pompásan kivitelezett alakítás. Maddalena szerepében Anna Tomova-Sintov bolgár szoprán, Gérard-ként egy bársonyos hangú olasz bariton, Giorgio Zancanaro, a többi szerepben pedig Cynthia Buchan, Patricia Johnson, Johathan Summers és John Dobson látható. Soha rosszabb olasz operaprodukciót! *ReA*

Sibelius: Zenekari darabok, színpadi kísérőzenék
Skót Kamarazenekar,
vezényel: Josweph Swensen

Linn Records – Limar Audio

●●●●○

Skót előadók finn muzsikát játszanak. Ez az első hallásra kissé szokatlan párosítás egy kiváló művészi minőségű, technikailag is tökéletesen kivitelezett audiofil CD-t eredményezett. A finn nemzeti zenetörténet legnagyobb alakja, Jean Sibelius oeuvre-jéből Európa-szerte leginkább a szimfóniákat, versenyműveket és szimfonikus költeményeket ismerik. A Skót Kamarazenekar ezzel szemben most Sibeliusnak az 1900-as évek legelején, illetve a húszas években komponált színházi zenéit vette górcső alá. Kifejezetten invenciózus, szépen hangszerelt, drámai erejű darabok ezek – színpadi látvány nélkül is megállják a helyüket a skót zenekar lendületes, magabiztos, de ugyanakkor lírai és érzékeny előadásában. A felvétel karmestere, a norvég és japán szülők gyermekeként Amerikában született, de jelenleg Dániában élő Joseph Swensen kitűnően tartja kézben együttesét. *ReA*

Alberto Ginastera:
Estancia
Magdalena Barrera
(hárfa), Orquesta
Ciudad de Granada,
vezényel: Josep Pons

Harmonia Mundi – Karsay és Társa

●●●●○

Különös világba vezet minket ez a CD, amelyen a Granadai Szimfonikus Zenekar Argentína nemzeti zeneszerzőjének, Alberto Ginasterának a műveit játssza. Amikor a lemez első számát, egy „harapós” hangzatokban bővelkedő, fiatalkori kompozíciót meghallgattam, elhamarkodottan azt gondoltam, hogy egy Sztravinszkij-epigonnal van dolgom. Az 1956-ban megírt és Nicanor Zabaleta által bemutatott Hárfaverseny aztán más véleményre juttatott, vagy inkább: elbizonytalanított. Kiderült, hogy ez a zene sem tűri, hogy beskatulyázzuk, és ez jó jel. A Variaciones concertantes című zenekari mű a zenekar hangszerein vezet végig a hallgatót, s ezáltal lehetősége van a Granadai Szimfonikusoknak megmutatni, hogy nem is olyan rossz együttes. Élükön Josep Pons-szal megbízható Santa Mariaként fogják a szelet, és ha hagyjuk magunkat ringatni Ginastera zenéjének hullámaival, kellemes utazás során jutunk egy új, eddig ismeretlen világba. *VT*

Kodály Zoltán:
Kamaraművek
Anton Kontra
(hegedű), Niels
Ullner (cselló), Anne
Oland (zongora)

Membran – H&H 92

●●●●○

Kodály Zoltán kamaraműveit meglehetősen ismeretlen dán előadók játsszák a Scandinavian Classics sorozatban megjelent kétflemez albumon. Akár élhetnénk is a gyanúperrel, hogy az interpretáció nem lesz valami autentikus; hiszen Kodály instrumentális darabjai egyébként sem tartoznak a könnyű játszanivalók közé. Az ilyen „gyanúper” azonban valójában rosszindulatú előítélet lenne: kifejezetten szépen megformált, nívós előadás ez. Az egyik muzsikusról – Anton Kontra hegedűművészről – közben kiderül, hogy magyar: Budapesten született és tanult, az 56-os forradalom után Svédországba emigrált, majd a hatvanas években áttette a „székhelyét” Dániába. Társai, Anne Oland zongora- és Niels Ullner csellóművész is kitűnő, képzett muzsikuskok. Az egyetlen problémám a szerencsétlen műsorbeosztás: a két CD-n összesen 81 perc zene hallható; alig négy perccel több, mint ami egyetlen hanghordozóra is ráfért volna. *ReA*

Hacsaturjan: Gayane, Spartacus, Masquerade (részletek)
Royal Philharmonic
Orchestra, vezényel:
Jurij Szimonov

Membran – H&H 92

●●●●○

Íme egy újabb kiadvány a Royal Philharmonic Orchestra végeláthatatlan sorozatából. Ezen az örmények nagy nemzeti zeneszerzője, Aram Hacsaturjan legnépszerűbb kompozícióiból – Gayane, Spartacus, Masquerade – hangzanak el részletek, Jurij Szimonov vezényletével. Ezt a CD-t sokkal sikerültebbnek érzem, mint a Sanderling-féle Mendelssohn albumot. Először is: pontos, tárgyilagos kísérőszöveg mutatja be a zenekart, a karmestert és Hacsaturjan művészetét. Másodsor: a közreműködők névsora szerepel a hátsó borítón; eloszlatva azt a gyanút, hogy a Royal Philharmonic nevét használó „hahnibrigádról” lenne szó. Erre persze Szimonov személye egyébként is garancia. Harmadsor: a CD az úgynevezett Super Bit technológiával készült, és tényleg szépen, kristálytisztán, „teresen” szól. Negyedsor (s ez a legfontosabb): maga az interpretáció is megüti a nemzetközi összehasonlításban versenyképes színvonalat. *ZT*

A budapestiek legkedvesebb terasza
az Andrássy út árnyas fái alatt.

PREMIER
ÉTTEREM
& TERASZ

Nyitva minden nap 10 és 23 óra között
Andrássy út 101., 1062 Budapest ■ Tel.: 342-1768
premier-restaurant@axelero.hu ■ www.premier-restaurant.hu

Szönyi Erzsébet szerzői lemeze
Orgonaverseny, Jeruzsálemi képek etc.

Hungaroton Classic
●●●●○

Néhány hete ünnepelte nyolcvanadik születésnapját Szönyi Erzsébet, aki zeneszerzőként és pedagógusként is évtizedeken át emblemikus személyisége volt a magyar kulturális életnek. A mai fiatal nemzedék talán már nem is tudja, hogy a tanítás és komponálás mellett a Kodály-módszer széles körű megismertetésében is oroszlánrészt vállalt. A születésnapot köszönti ez a Hungaroton-CD technikailag éppen ezért igencsak hullámzó színvonalú – felvételek és műfajilag változatos kompozíciók kaptak helyet. Szönyi Erzsébet Orgonaversenyét Lehotka Gábor, a Hárfás kvintettet Kocsis Andrea és a Danubius Vonósnégyes, a Jeruzsálemi képek című kézzongorás szvitet az Egri-Pertis duó játssza. A Hat középkori himnusz a Pécsi Tudományegyetem Női kara, a Lanza del Vasto versére komponált dalokat pedig Martine de Craene (szoprán) és Gilbert de Greeve (zongora) szólaltatja meg. ReA

Az ezredvég kórusmuzikája
Budapesti Monteverdi Kórus, Erdődy Kamarazenekar

Hungaroton Classic
●●●●○

Az ezredvég kórusmuzikája címmel – és az Erdélyi Zsuzsanna gyűjtéséből való „Hegyet hágék, lőtöt lépék” mottóval – indította útjára a Hungaroton a Budapesti Monteverdi Kórus fennállásának harmincadik évfordulóját ünneplő kiadványt. A Kollár Éva vezetésével működő énekkar olyan magyar kortárs kompozíciókból válogatott, amelyeknek ősbemutatója is az ő nevékhöz fűződött. A gyűjtemény spektruma a 99 éve született Farkas Ferenc művészetétől (Fóti dal, Haláltánc) a most huszonkilenc esztendő Gyöngyösi Levente darabjait (Missa brevis, Két keserű népdal) terjed. Elhangzanak Szönyi Erzsébet, Gárdonyi Zsolt, Kocsár Miklós és Mohay Miklós alkotásai is. Az album csúcspontja Orbán György 2001-ben komponált Stabat Mater – hatodszor zenésítette meg Jacopone da Todi csodálatos himnuszt –, melynek ihletett, megrendítő erejű előadásában a Szefcsik Zsolt vezette Erdődy Kamarazenekar is közreműködik. ReA

Heinz Holliger: Hegedűverseny
Thomas Zehetmair, SWR Sinfonieorchester

ECM Records – MusiCDome
●●●●○

Napjaink legnagyobb oboistája, Heinz Holliger a hatvanas évektől kezdve ír darabokat, s ezek közül a nyolcvanas évek végétől rendszeresen jelenik meg néhány az ECM lemezkiadványain. A 1995-ös keltezésű Hegedűverseny ismét komplex élményanyagot dolgoz fel: ihletője Louis Soutter hegedűs–festő élete, személyisége. A mű szólóstája, Holliger állandó muzsikuss partner, Thomas Zehetmair, aki hallhatóan teljesen otthon érzi magát ebben a zenében (is). A műről most még persze nem lehet megmondani, remekmű-e vagy sem, annyi bizonyos, hogy nagyon sok minden történik benne. Erős gesztusain nem kis mértékű közlésvágy is érződik, de a kompozíció mérete – több mint háromnegyed óra – rendkívüli koncentrációt igényel mind a hallgató, mind az előadó részéről. A jó előadásnak köszönhetően azonban a zene expresszív ereje könnyen eljut a befogadóhoz – már csak rajta áll, milyen módon dolgozza azt föl. VT

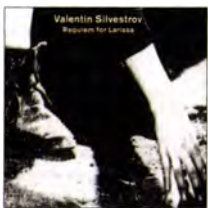

Helmut Lachenmann: Das Mädchen mit den Schwefelhölzern – tokiói változat

ECM Records – MusiCDome

●●●●○

Az elmúlt több száz év muzsikáján edzett fülnek valószínűleg erőfeszítéseket kell tennie, hogy végighallgassa Helmut Lachenmann első operáját. Pontosabban nem is operát, vagy legalábbis nem a hagyományos értelmében azt. A szerző partitúrájában kerül a megszokott játékmódokat, és a hangfoszlányok mellett vélhetőleg az artistikus módon megszólaltatható zajok lehetőségeit is igyekszik kiaknázni. Nem is csoda, ha a művet az 1997-es hamburgi bemutató után mint gigantikus akusztikus kalandot jellemezték. A hetvenedik éve felé közeledő Nono-tanítvány Andersen kis gyufaárus lányról szóló meséjét vette alapul, és körítette Leonardo da Vinci, illetve a Vörös Hadsereg egyik aktivistájának szövegeivel. Szóval, nem könnyű hallgatnivaló. Már csak azért sem, mert Lachenmann meghatározása szerint ez a színpadi mű „zene képekkel”, így a lemez, lehetőségeinél fogva, ezt sajnos csak töredékes formában képes közvetíteni. VT

Valentin Silvestrov: Requiem Larissának
Ukrán Nemzeti Szimfonikus Zenekar, vezényel a szerző

ECM Records – MusiCDome

●●●●○

Újabb neoromantikus, világvége–hangulatú alkotás 1999-ből, hárfával, zongorával, üvegharmonikával (!), nosztalgikus dúr és moll hangzatokkal. Az 1937-ben született Valentin Silvestrov felesége halálára írta Requiemjét, amelyről azt hitte, hogy utolsó kompozíciója lesz. (Egészen addig, míg el nem kezdte írni 2003-ban Hetedik szimfóniáját.) „Hallgatható” darab, több tételessége nem fáraszt, hanem jóleső változatoságával gyönyörködtet, vagy inkább – talán kicsit furcsán hangzik egy gyászmise esetében – szórakoztat. De hát maga a szerző mondá, hogy nem új zenét ír, hanem csak a visszhangját a már amúgy is létező hangzásoknak. Az ötvenperces alkotásnak nincs egyetlen olyan hangja sem, amit ne hallottunk volna már valahol. Silvestrov erénye mégis úgy fogalmazható meg, ahogyan egykor a sarki zöldségárus magyarozta ékes rimű reklámszlogenjeinek keltezését: „írom vers ahogy jön”. VT

John Hackett: Velvet Afternoon
John Hackett (fuvola)
Sally Goodworth (zongora)

Hacktrax – Gramy Records

●●●●○

A legendás brit rockcsapat, a Genesis egykori muzsikusa, Steve Hackett – a Grammy Recordsszal kialakult együttműködésnek köszönhetően – mostanában gyakori vendég Budapesten; több hanghordozója is megjelent. Ezúttal azonban nem ő, hanem testvére, John Hackett fuvola-művész a főszereplő, aki Velvet Afternoon azaz Bársonyos délután címmel szerzői lemezt jelentetett meg fuvolára és zongorára írt kompozícióiból, húsz év terméséből. Első hallásra nem tudtuk, hogy a különböző műfajok határmezsgyéjén egyensúlyozó produkcióval melyik rovatban foglalozzunk. Végül a klasszikus mellett döntöttünk, mert a John Hackett-darabok harmóniavilága, a fuvola-zongora letét kezelése világosan mutatja azt a bécsi klasszikus és romantikus iskolázottságot, ami Hackett számára – a rock befolyása ellenére is – a legfontosabb. Kellemes karakterdarabok, tovatűnő látomások, Sally Goodworth precíz zongorakisérével. ZT

A Channel Classics bemutatja

**RAHMANYINOV:
2. SZIMFÓNIA**

**BUDAPESTI
FESZTIVÁLZENEKAR
vezényel:
FISCHER IVÁN**

SACD formátumban is

Magyarországon
forgalmazza:

Karsay és Társa Kft.

CHANNEL CLASSICS

CCS SA 21698

Rachmaninov

Symphony no.2 in E minor, Op.27

Vocalise no.14, Op.34

B U D A P E S T

F E S T I V Á L

O R C H E S T R A

**Iván
Fischer**

A Nap Kiadó gondozásában megjelent

**Retkes Attila zenetörténész,
a Gramofon főszerkesztőjének új kötete
Zenélő ezredkezdet címmel**

A kötet eredetileg a Magyar Hírlapban megjelent interjúkat,
összesen 58 beszélgetést tartalmaz, fényképekkel illusztrálva.

Megszólalnak

- Budapestre látogató, világhírű külföldi muzikusok
- a magyar zenei élet meghatározó, véleményformáló személyiségei
- olyan művészek, akiknek tevékenysége hozzájárult a műfaji határok lebontásához

Retkes Attila: Zenélő ezredkezdet című kötetét a Gramofon olvasói a bolti árnál 500 forinttal olcsóbban, 2190 Ft (+postaköltség) áron rendelhetik meg közvetlenül a Gramofon kiadójától.

Klasszikus és Jazz Lap-, Könyv- és Hanglemezkiadó Kft.

1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Telefon: (06-1) 430-2870

Fax: (06-1) 436-0101

e-mail: info@gramofon.hu

Retkes Attila

**Zenélő
ezredkezdet**

A MEMBRAN KIADÓ

ÚJDONSÁGAI

KOMOLYZENE

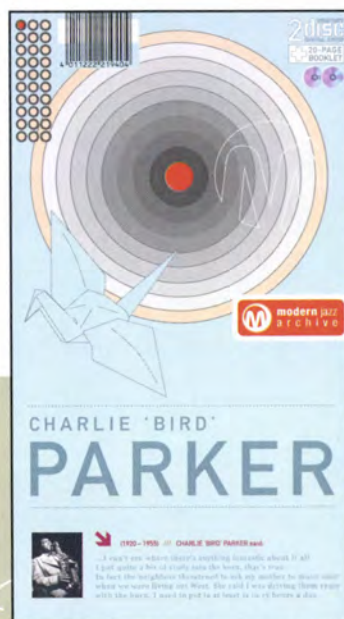
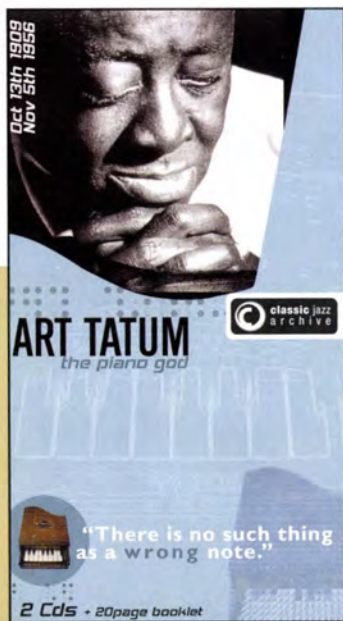
Megjelent a Quadromania 4 CD lemezes sorozat 125 önálló kiadvánnyal!

Világhírű karmesterek, előadók, együttesek, szólisták; többek között

Herbert von Karajan, Wilhelm Furtwängler, Pablo Casals, Maria Callas,

Yehudi Menuhin, Otto Klemperer, Artur Rubinstein, Enrico Caruso, Jascha Heifetz...

JAZZ

Már kapható a „Classic Jazz” és a „Modern Jazz” 2 CD-s sorozat!
Egyedi megjelenésben (könyvformátum), különleges modern borítóval
és egy 20 oldalas angol nyelvű képes információs füzetrel csomagolva!

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA A H&H'92 KFT.

H-1149 BUDAPEST, KÖVÉR LAJOS U. 52.

E-MAIL: INFO@HANDH92.HU

Keresse az üzletekben vagy rendelje meg a www.carmen.hu internetes áruházunkból!

A dobolás nem verseny

A Dave Weckl Band a Millenáris Teátrumban koncertezett

*Ha minden idők legmeghatározóbb dobosait kell megemlé-
nünk, aligha hagyhatjuk ki a felsorolásból Dave Weckl nevét.*

*A Steve Gadd nevéhez köthető korszak „továbbfejlesztője”
saját zenekarával először lépett a magyar közönség elé
a Millenáris Teátrumban.*

A budapesti koncerten Tom Kennedy basszusgitáros, Steve Weingart billentyűs és Gery Meek szaxofonos volt Weckl partnere. Mint dobos, magam is nehezen tagadhatom le Weckl rám gyakorolt hatását, noha az a fajta zeneiség és játéktílus, amit ő képvisel, tőlem némileg távol áll. Steve Gadd ösztönössége, Steve Smith precizitása, Manu Katche könnyedsége, Omar Hakim sokszínűsége nekem jobban „bejön”, de Weckl, az mégis csak Weckl. Hiába a kiismerhető figurák, a tökéletes, de „vértelen” hangszerkezelés, akkor is elmennék újra a koncertjére, ha tegnap láttam volna, mert az vitán felüli: úgy dobol, mint senki más”.

Gramofon: Ha össze kellene hasonlítania, miként fogalmazná meg a legjelentősebb különbséget a Masterplan és a Perpetual Motion dobosának a játékában?

D. W.: A válasz egyszerű: tizenöt év. (Nevet.) Az idő előrehaladtával, ahogy öregszünk, számtalan kérdést teszünk fel magunknak, amelyeket meg kell válaszolnunk, de ezekre ott és akkor aligha tudunk jól megfelelni. 28 éves voltam, amikor a *Masterplant* készítettem és 42, amikor a *Perpetual Motiont*. Nagyon sok hatás ért az évek alatt, ami nem csak a játékomat befolyásolta, hanem a gondolkodásomat is. Amit akkor fontosnak tartottam, ma már kevésbé vélek annak, az akkori kérdésekre ma már nyilván mást felelnék, de az akkori tapasztalataim nem összehasonlíthatók a mostaniakkal.

Fotó: Ritmusdepo

G.: Mit tart pályafutása legmeghatározóbb benyomásának?

D. W.: Nem tudok kiemelni egy jelentős hatást sem. Számtalan dologgal találkoztam, melyek szerepet játszottak a pályámon, de nem tudok olyat, amit feltétlenül meg kellene említenem.

G.: Sokan a világ legjobb dobosának tartják, ön azonban mégis tanárhoz jár. Miért?

D. W.: Jól esik, amit mond, köszönöm, de a dobolást nem tekinthetjük versenynek. Szerintem itt nem lehet legjobb. A művészet és a zene szépségéről mindenkinek más-más elképzelései vannak, minden relatív. Szüksége van minden alkotónak egy értő és konstruktív kri-

Közelkép

Dave Weckl nyolc-évesen kezdett el dobolni, és már az általános iskolában kívívta tanárai elismerését szorgalmával és tehetségével. 16 évesen már több pop és jazz bandában játszott, majd 19 évesen fel-

Fotó: Gramofon-archív

vételt nyert a Connecticuti University of Bridgeportba, ahol élte első komoly formációjában, a Nite Sprite-ban folytatta karrierjét. Hamar felfigyeltek rá, és stúdió feladatokat kapott, ahol Steve Kahnnal, Michael Breckerrel és Peter Erskine-nel hozta össze a sors. Karrierje máig meghatározó momentuma Breckerhez köti, aki felhívta Chick Corea figyelmét Wecklre, aki azonnal maga mellé vette akkor alakuló Electric Bandjébe. Hét éves közös munkásságuk mára jazztörténeti legenda, amit kilenc album és három koncert-videó örökített meg. Dave saját zenekarával 1998 óta dolgozik, és a jelek szerint tíz év után, ez év derekán új Chick Corea-val közös album elkészítését tervezik.

Dave Weckl saját nevéen megjelent albumai: *Live (and very plugged in)* (2003), *Perpetual Motion* (2002), *The Zone* (2001), *Transition* (2001), *Synergy* (1999), *Rhythm of the Soul* (1998), *Hard Wired* (1994), *Heads Up* (1992), *Masterplan* (1990).

tikusra, aki segíthet számára a továbblépésben, a fejlődésben. Elértem egy szintet, ahonnan szeretnék még tovább fejlődni, de erre önerőből már nem lennék képes. Ezért érzem szükségét a tanárnak.

G.: Hogyan látja a jazz jövőjét?

D. W.: Úgy vélem, a kreatív művészetek sosem szorulhatnak a perifériára, mivel mindig lesznek olyanok, akik az aktuális művelők helyébe lépnek majd és folytatják, amit mások elkezdtek. Nyilván ebben szerepet játszanak kereskedelmi érdekek is, de ezek nem lehetnek fontosabbak az önkifejezés erejénél. Ha egy muzikus, művész tehetséges és tud érdekeset mondani az embertársai számára, arra mindenkor oda fognak figyelni. Remélem mindig lesznek olyanok, akik örömeiket lelik a muzsikálásban és olyanok, akik annak a meghallgatásában.

G.: Nyilván sokan kérik fel a világ különböző részeiből, akik szeretnének önnel dolgozni. Hogyan választ a produciók között?

D. W.: Elsősorban a zene az, ami meghatározó, de fontos a zenészek felkészültsége és az a stílus, amit játszom kell. Tudatosan nem keresem az új, különleges lehetőségeket, az új számomra ismeretlen zenei területeket, mert így is eléggé elfoglalt vagyok. Fontos a saját zenekarom, valamint azok a formációk, ahol állandóan számítanak rám. Ha javíthatok, akkor inkább úgy fogalmaznék, a naptáram választ helyettem.

G.: Milyen zenét hallgat, ha szabadon választhat?

D. W.: Leginkább latin muzsikát hallgatok, ez az a műfaj, amely bármikor kikapcsol és ellazít.

Dudás Viktor

„A boldog zenész nem tud megöregedni”

Címlapon Szakcsi Lakatos Béla – Új lemezén a cigányzenei hagyományt jazztrióval ötvözi

Fotó: Huszti István

Vannak művészeink, akik évtizedek óta mércének, viszonyítási pontnak számítanak; akik amolyan világitó toronyként is funkcionálnak egy kicsi, ám rendkívül forgalmas kikötőben.

Így emelkedik ki Szakcsi Lakatos Béla egy olyan mezőnyből, melyben igen szép számmal találhatók a legkülönbözőbb generációk ragyogó tehetségei. A hatvanegy éves művész megfogalmazása szerint a „boldog zenész” – mint ő maga – nem tud megöregedni, mert nem a pénz vagy a karrier által az, hanem azért, mert állandóan a zenével foglalkozik; keresgél, próbál megújulni, a kollégáit – főleg a fiatalokat – szereti, rendszeresen hallgatja munkáikat, de képes arra is, hogy inspirálja őket. Senki nem elégedhet meg azzal, hogy valamikor nagy nevet szerzett magának, mert ha nem figyeli a kollégákat, és ál-

talában nem figyel arra, ami zajlik a világban, nem lehet boldog zenész – vallja Szakcsi. Csak e hozzáálláson, és a magas szintű szakmai tudáson túl jöhet az a nehezen megfogható képesség, mely a profit a művész szintjére emeli. Szakcsi Lakatos Béla, és csak nagyon kevés – többnyire világhírű – kolléga esetében a zene értésében rejlik a titok. Az igazi művész, műfajoktól függetlenül érti, hogy mi történik a zenében; hogy mit sugall, mit mond, merre tart, hová akar eljutni, és nem utolsó sorban mely ponton kapcsolódik az élet lényegi kérdéseihez. Ugyanis csak az értő, érzékeny muzsikussal képes reagálni, hozzátenni valamit a tőle függetlenül állandóan létező zenéhez; vagyis egy adott pillanatban az adekvát hangot vagy akkordot leütöni – a zene közvetítőjévé válva ezáltal.

Szakcsi Lakatos Béla legújabb produkcióját a közelmúltban rögzítette lemezre a BMC-nél. A felvétel a Rostás testvérek, Csaba és Marika énekel, Orbán György bőgőzik és Lakatos Pecek András dobol. A zenéről a következőket mondta a zongoraművész-szerző: olyan ritmusokat, zenei elemeket próbálunk a klasszikus felállású jazztrióval összehozni, melyek a magyar cigányzeneként jól ismert műfajból származnak; én például egyebek mellett olyan zongorázási módot is alkalmazok, mely a cimbalom jellegzetességeit tükrözi. A két énekes gyakorlatilag a cigány folklórt, pontosabban az oláh-cigány éneklési stílust szövi bele a zenébe. Valójában abból az eredeti magyar cigányzenéből szeretnék valamit átmenteni, mely valaha világhírű volt, s melyet az elmúlt évtizedekben gyakorlatilag teljesen tönkretettek – fűzte hozzá Szakcsi Lakatos Béla. Általánosságban pedig így fogalmazott: „Ha nem érdekelné senkit, ha nem lépnék fel sehol, akkor is ezzel foglalkoznék, mert én ezt szeretem.” *Matisz László*

Gonda János: JAZZVILÁG

Miközben a jazz aktív művelése terén egyáltalán nem tartozunk a sereghajtók közé, a hazai jazzpublikációk mégis rendkívül ritkák. Üdítő kivételt jelentett az idei Tavasz Fesztiválra megjelent *Jazzvilág*, Gonda János munkája.

A Tanár urat nem kell bemutatni a zene barátainak: már évtizedek óta a hazai jazzélet meghatározó személyisége, akinek előadói, pedagógiai és elméleti munkássága itthon és határainkon túl is jól ismert és megbecsült. A hazai jazzművészet és jazzoktatás kibontakozásában játszott döntő szerepe vitathatatlan. Elméleti munkái alapműveknek számítanak a magyar zeneműkiadásban. A *rögtönzés világa* című háromkötetes publicisztikáját néhány éve lapunk is bemutatta.

A *Jazzvilág* a szerzőnek a műfajról írt harmadik átfogó alkotása. 1965-ben jelent meg első jazztémájú szakkönyve, amelynek óriási jelentősége volt az éppen kibontakozó hazai jazzélet szempontjából. Az 1979-es kiadás az eredeti mű alaposan átdolgozott és kibővített változata volt, míg ezúttal egy teljesen új kötetet vehetünk kézbe. Az eltelt negyedszázad során ugyanis olyan sok változás következett be – nemcsak a műfaj, hanem a társadalmi környezet vonatkozásában is –, hogy nem lehetett pusztán az események regisztrálására szorítkozni, hanem a történelmi távlat szemüvegén át a korábbiak átértékelése is elengedhetetlenné vált. Időközben több generáció is felnőtt, és mivel a műfajhoz történő hozzáférés lehetőségei is szinte korlát-

lanná váltak, égető szükség mutatkozott a tájékozódást segítő korszerű kalauzra.

Nagy érdeme a szerzőnek, hogy biztos kézzel történő válogatással és lényegretörő fogalmazással a rendelkezésére álló hihetetlen ismeretanyagot képes volt kezelhető terjedelemben átadni az olvasónak.

A jazz eredetének és történetének tárgyalása után az európai, majd a hazai jazzélet tömör áttekintése következik. Utóbbi igazán kényes téma, amit kellő tapintattal, nagyon tárgyilagosan és korrekten foglal össze. Az elméleti rész lényegesen lecsökkentve került be az anyagba, hiszen a szerző említett könyvsorozata ezt kimerítően tárgyalja.

Igen érdekes a *Jazzélet* című fejezet, amely a jazz társadalmi háttérét, a politikához, a társadalmi viszonyokhoz, a médiához való viszonyát ismerteti. A *Kislexikon* vagy 250 olyan kifejezést, fogalmat tartalmaz, amely a jazz szakzsargonjában lépten-nyomon előfordul. Nagyon szép, több mint száz felvételtől álló fotóanyag, alapos diszkográfia és kiterjedt bibliográfia egészíti ki a minden vonatkozásban igényes kötetet.

Összefoglalva: a könyv rendkívül logikusan felépített, tömören megfogalmazott, elmélyült szakmai tudáson és átfogó ismereteken alapuló, a műfaj minden aspektusát felölelő alapmű a hazai zeneműkiadásban. Az ilyen jellegű idegen nyelvű munkák ismeretében a recenzens bizton állíthatja, hogy ez a kötet állja az összehasonlítást bármelyik amerikai vagy nyugat-európai kiadvánnyal.

A szerző maga is aktív muzsikussal, akit az a nemes szándék vezetett, hogy a jazz végre elnyerje méltó helyét az egyetemes zenekultúrában és áthidalja a műfaji sznobizmusból eredő ellentétet a kortárs kompozíciós és improvizatív zene között. Ez a mű is hozzájárul, hogy ez mielőbb bekövetkezhesen.

Márton Attila
(Rózsavölgyi és Társa, Budapest 2004)

DIANA KRALL
THE GIRL IN THE OTHER ROOM

Diana Krall (ének, zongora)
Verve – Universal

●●●●○

A kérdés az, hogy előítéleteinkre, avagy a fülünkre hallgatunk. Ha az előbbire, akkor Krall kisasszony (bocsánat, Costello asszony) lemezét félre toljuk, mint a jazz törzsétől távol eső, a popzene terrénumába kalandozó kísérletet. Ha az utóbbira, akkor azt mondjuk, hogy hop-pá, itt valami újszerű történik, érdemes nyitott érzékszervekkel magunkhoz engedni a

hangokat. Ezúttal válasszuk az utóbbi megközelítést.

Diana Krall csillaga az utóbbi években olyan magasságokba emelkedett a jazzvilág égboltján, ahová a nála tiszter jobban éneklő és zongorázó, a szórakoztatóipar által mellőzött, a tágas amerikai vidék sovány kenyereán tengődő muzikusok képtelenek követni tekintetükkel.

Hogy megérdemelt-e jazzen túlnövő sikere, az zenén kívüli szempontokat vet fel: nevezett iparágnak a lemezforgalmazás soha nem látott apályában minden korábrinál jobban szüksége van megasztárookra, már-már mítikussá növesztett bálványokra, akik elsőprő médiafigyelem kíséretében eséllyel szállhatnak harcba az eladási statisztikák javításáért. Krall kisasszony – milyen volt szökecsége? – kétségbevonhatatlan muzsikusi vonzerejével alkalmas médium e szerep betöltésére (lásd „jazz diva”). Mestermunka ugyan még nem került ki a keze alól, de a médiahisztéria által rárakódott rétegeket lehántva azt kevesen vonhatják kétségbe, hogy Diana Krall a kortárs jazz ama egyénisége, aki nemcsak énekelni és zongorázni tud kiválóan, hanem van szvingje (ritka adottság ez manapság!), és egyedi atmoszféra-teremtő képességgel rendelkezik.

És itt van az új, nagy várakozással fogadott lemez, amely édesanyja halálát és az Elvis Costello popszttárral kötött házasságát követően került szalagra. Krall szakított korábbi repertoárjával, a 30-as, 40-es, 50-es évek örökzöldjeivel, és egyetlen, Billie Holiday által sikerre vitt régi dal kivételével a kortárs populáris zene ikonjai-

PERICO SAMBEAT
FRIENDSHIP

Perico Sambeat
(alt- és szopránszaxofon)
Brad Mehldau (zongora)
Kurt Rosenwinkel (gitár)
Ben Street (nagybőgő)
Jeff Ballard (dobok)
Km.: Carmen Canela (ének)
ACT – CD Bár

●●●●○

Valljuk be férfiasan, legtöbbünknek fogalma sincs, ki is lehet Perico Sambeat. Nyilván nem lehet akárci, akivel olyan zenészek vállalnak közös produkciót – ráadásul nem is első alkalommal –, akik mellesleg a legfiatalabb amerikai jazzgeneráció meghatározó egyéniségei. Akár all star formációról is beszélhetnénk, ha nem okozna némi zavart a mifelénk szinte ismeretlen főnök. A kvintettben leginkább a zongorista Brad Mehldau számít olyan formátumú muzikusnak – nem alaptalanul –, akinek már a lemezborítón olvasható neve is elég

ahhoz, hogy azonnal fölöttébb izgalomba kerüljünk.

Nos, Perico Sambeat, azaz a leader, spanyol szaxofonos, a legjelentősebb jazz-zenészek egyike hazájában. Impozáns diszkográfiájában jócskán találni a mostani kollégákhoz hasonló nagyságrendű neveket. És az sem mellékes, hogy a felvételen hallható zene háttérben baráti kapcsolatokat feltételezhetünk – legalábbis a lemez címe alapján. Többet a borító sem árul el; legfeljebb még annyit, hogy a tíz számból kilencnek a szerzője is a szaxofonos-szólis-

ta. Tehát ez valóban az ő lemeze, melyhez ha csupán alkalmilag is, de világnagyságokat tudott megnyerni (Mehldaut történetesen harmadszor).

A zene első hallásra síma mainstream benyomását kelti, melyben kicsit soknak tűnik a Sambeat által használt vékony hangú szaxofonok kigyózása, de mint minden úgynevezett kortárs jazzprodukciónál esetében, másodsorra már itt is kibontakoznak az arcélek, az egyéniségek. A zene titkainak megfejtése egyedül a szólista játékában keresendő; még ha titkon reménykedtünk is abban, hogy a remek gitáros, bőgős és dobos, valamint a leginkább dominanciára ítélt titán, azaz a zongorista, illetve a kvintett nagy egyéniségeinek összjátéka különleges zenei interferenciát eredményez. Ezzel szemben az történik, hogy Sambeat kissé sematikus, néha hosszan kibontakozó témáit a többiek hibátlan eleganciával kísérik. A szaxofon-sound és a szólók helyenként Lee Konitz, és talán Art Pepper játéka emlékeztetnek, de a spanyol muzikus feltehetően Eric Dolphy hatását sem tagadná le. Viszont épp az említett példaképek megidézése által képes helyenként nagyon élvezetes improvizációkra Perico Sambeat. Ha szerzőként nem is annyira, szólístaként kétségtelenül jelentős muzikus, aki az amerikai jazz kifinomultabb irányzatait valóban anyanyelvi szinten tudja.

nak (Mose Allison, Tom Waits, Joni Mitchell, Chris Smither, Costello) szerzeményeit, illetve saját kompozícióit szólaltatja meg (utóbbiakat Costelloval közösen írt szövegekkel). Dalszerzőként tehát új oldaláról is bemutatkozik, s a törekvés a zenei anyag és a bensőséges, személyes hangvétele miatt irányváltást jelez pályáján. Krall előadasmódját korábban hűvös távolságtartás jellemezte, ez a lemez azonban eddig nem tapasztalt érzelmi töltéssel lepi meg a hallgatót. Az elmúlás, a fájdalom, a változás, a létezés talánya fogalmazódik meg témaként a melankolikus, olykor költői ihletettséggű szövegekben, s a többnyire lassú tempójú, komor tónusú zene a pop, a country, a blues és a rock elemeit felhasználva ihletetlen közvetíti az üzeneteket. Újszerű dallamvezetés, szabálytalan strófaszervezetek, első hallásra morosnak tűnő, valójában mélyen átélte, kissé rekedtes, egyéni éneklési stílus – Diana Krall személyiségének mélyebb dimenziói tárulnak fel a lemezen. Kísérői – köztük Anthony Wilson (gitár), Christian McBride és John Clayton (bőgő), Peter Erskine (dob) – első rangúak, minden adva van tehát ahhoz, hogy az újítás sikeres kísérletét üdvözljük az új jazzlemez okán. *Turi Gábor*

A produkció egészét nézve megkerülhetetlen jelentőségű Kurt Rosewinkel és Brad Mehldau néhány rövid intermezzója. Szólista szerepben mindketten felvillantják a nagy muzsikusegyniségek összetéveszthetetlen ismérveit. A fiatal gitáros már néhány éve megjelent első szólólemezén is meglepte hallgatóságát egy addig ismeretlen, nagyon egyéni hangvétellel, mely most sem marad titokban. A kevés zongoraszólo alkalmával pedig rendre bebizonyosodik, hogy egy igazán nagyformátumú muzsikusk bármilyen témából végtelennek tűnő perspektívát képes nyitni...

Utóbbi két zenész önzetlen háttérmunkája, illetve „baráti segítsége” nagyban hozzájárult ahhoz, hogy alapjában véve intelligens, izléses jazzprodukció született Perico Sambeattal a középpontban, és feltehetően az ő irányítása alatt. *Matisz László*

Helyreigazítás

A Gramofon előző, tavaszi számában recenzált Bossas And Ballads című Stan Getz-produkció értékelése – a kritikának megfelelően – 5 pont, a cikkben feltüntetett négy helyett.

A tévedésért szíves elnézésüket kérjük.

(a szerkesztő)

DRESCH QUARTET EGYENES ZENE

Dresch Mihály
(szaxofonok, furulyák)
Kovács Ferenc (hegedű)
Szandai Mátyás (nagybőgő)
Baló István (dobok)
BMC Records

Milyen az Egyenes zene? Nos, nem köntörfalaz, nyíltan megvallja az érzéseket, a belső világot, melyek előhívták, szembenézve vállalja sorsát. Dresch Dudás Mihály jegyzetei ajánlásul: „Egyenes zene. Ezt a kompozíciót Nellynek, kislányom édesanyjának ajánlom nehéz időszakomban.

Köszönet Jézusnak, hogy van, és átsegített a nehéz időn. Áldás.

Trió. Zene népi dallamokra, amelyek mind a mai napig megőrződtek, hála a régi magyaroknak és azoknak a fiataloknak, akik még őrzik. Hagyományosan táncház, úgy, mint az Erdélyi román zene is, melynek folyamata számomra életenergia.

Hajnal. Minden új öröm és bánat ígérete egyszerre. Csoda, mint egy új élet.

Annuska..., szeretlek. Csipkefa-bimbója. Papa.

Ez az egyenes, nyílt, személyes hang, sorsmegvallás szinte ismeretlen a jazzvilágban, világszerte és idehaza egyaránt. A jazz szemérmes műfaj. Ha érezzük is, hogy a zenében sorsfordító életdarabok munkálnak, általában nem tudjuk, melyek ezek. A jazzról és szereplőiről írók is tapasztalatosak, ebbe a mikrokozmoszba – hála Istennek – nem hatol be a bulvársajtó, a paparazzik vakúi nem villognak.

A fenti jegyzetekben jelzett nehéz időszaknak tulajdonítható-e, vagy az előző 9 lemezen nyomon követhető tudatosodási-éresi folyamat következménye, de arányaiban többnek tűnik a befeléforduló, önvizsgáló, melankolikus hangvétel, hőmpolygó rubato és méltóságteljes lassúdad billegés. A táncosak sem olyan hetykék, duhajok, hanem elegánsak, fenségesen mértéktartóak. Az eksztatikus ríkoltozást pedig a Hajnal-ban felváltja valami elemi erővel feltört, de égfelé kiáltó-megbékélő ősróditás.

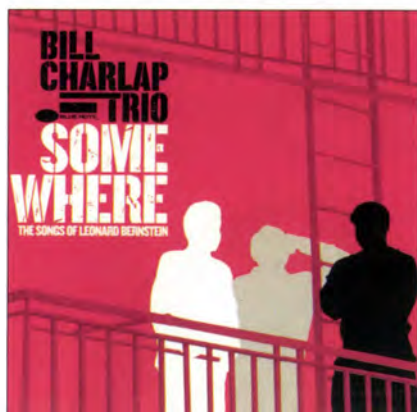
Az Egyenes zene a Dresch kvartett immár tizedik lemeze a borítón közölt diszkográfia tanúsága szerint, nem számítván a Jazz Studium mellékleteként a nyolcvanas évek közepén meg-

jelent kazettát. Az első lemez még a rendszer-váltás előtt, 1988-ban jelent meg. Hogy múlt az idő. Most ezen sorok írása közben sokat gondoltam a múltra. Sokkal távolabbra, mint 1988. Dresch Dudás Mihály mintegy negyedszázados útjának emlékeit próbáltam felidézni, amire nekem is rálátásom volt.

Aktuális morfondírozásom 2001-ből: „Eszembe jut az a székelesen kevésszavú, felkiáltójel megjelenésű legény, ahogy feltűnt a Várklubban, a jazztanszakon, Kisörpusztán, a Kassák klubban, és szertelenül, válogatás nélkül mindent lejátszott, ami eszébe jutott: jazz számokat, bluest, népdalt, magyar nótát, indulót, mozgalmi dalt, régi slágereket, meg még mittudomén mi mindent, és ez mégsem volt valami zagyva keverék, pedig még nem volt meg hozzá az integráló intellektus vagy tudatos gyökerekből való táplálkozás. Misi egy ősi zenei világintegritást fedezett fel, melyet azóta a rohamosan globalizálódó világ mindent egybegyűró zeneisége hitelesített. „A népzeneeknek a mélyén valami közös zenei őstenger van, és ott csak jellegbeli és hangsúlyozottságbeli különbségek vannak az egyes kontinenseknek és kultúrterületeknek megfelelően,” állítja Szabados György... A szertelen motívumhalmaz azóta összeérett, összecsiszolódott, lüktetése, amely nem a jazzé, de nem is teljesen a kárpátmedencei népzeneé, tudatosan magabiztossá vált. Annakidején csodálkoztunk, hogy Coltrane és Ayler rubato balladáitól olyanok, mint ha egy erdélyi zenekar húzná, és Sidney Bechet szopránja miatt úgy szól, mint egy itteni tárogató. Dresch Misi tudja, hogy lényegesen mások, máshol vannak a súlyok és más az intonáció, de sok a közös vonás. Baló Pistá ma már szerencsére nem akar úgy dobolni, mint Elvin Jones. Felszabadultan úgy dobol, ahogy csak ő tud lüktetni.

Az Őstenger, az közös.

Szigeti Péter

BILL CHARLAP TRIO
SOMEWHERE
 The Songs Of Leonard Bernstein
 Blue Note – EMI

●●●●●

Ahhoz képest, hogy szerzőként Gershwin a mai napig mekkora sztár a jazzvilágban (is), számomra megdöbbentő, hogy egy másik génius, Leonard Bernstein közelébe sem került annak a „csarnoknak”, amelyben a standard-repertoár halhatatlan szerzőit szokás számon tartani. Pedig nála amerikaibb, s mint olyan a jazz legtitkosabb lényegét is jobban ismerő zeneszerző legfeljebb a korábban említett híres kolléga lehetett. Bill Charlap amerikai zongorista ezúttal egy egész lemezt szentelt tizenkét Bernstein-dal feldolgozásának, melyeket régóta meglévő partnereivel, Peter Washington bőgőssel és Kenny Washington dobossal játszottak lemezre (a névazonosság véletlen). Korábbi, Stardust című lemezüket ismerve kissé decens, amolyan konzervatív trió-zenélésnek ígérkezett a mostani vállalkozás is, de a szkeptikus előítélet a felvétel megszólalásának első másodperceiben végérvényesen eltűnt. A West Side Storyból ismert Cool címen induló téma a reveláció erejével hat, melyről hirtelenjében el sem lehet dönten, hogy mitől olyan zseniális; a szerző vitán felül az, a melódiát jól ismerjük, az interpretáció pedig olymértékben telitalálat, mintha Bernstein eredetileg is így írta volna meg, hangról-hangra, a szólólval együtt. De az is lehet, hogy a remekmű egy – amúgy még nem világhírű, bár... – egyszerűen jó muzsikás által is remekmű. Egyébként az „egyszerű” és a „zseniális” jelző a lemez teljes hosszában helytálló. Mert a trió előadásában nincs semmi túlkomplikálva, a közvetítők nem burkolódnak lila párába, viszont mélyeséges tisztelettel nyúlnak a mesterművekhez, és csak mértékletesen, kifinomult izléssel, hibátlanul lejátsszák. Ritka manapság az olyan jazzprodukció, melyben a ZENE kapja a főszerepet, és nem a minden áron kitűnni, kitörni akarás vágya.

Matisz László

JOYOSA
 MARKUS STOCKHAUSEN
 FERENC SNÉTBERGER
 ARILD ANDERSEN
 PATRICE HERAL
M. STOCKHAUSEN – F. SNÉTBERGER – A. ANDERSEN – P. HERAL
 JOYOSA
 Enja – Varga

●●●●●

Ennek az európai supergroupnak a története 1997-ben kezdődött, amikor Arild Andersen bőgős és Marcus Stockhausen trombitás megalapították duójukat, egy évre rá pedig trióvá egészültek ki Patrice Heral dobossal.

1999-ben Snétberger Ferenc és Stockhausen duólemezt készítettek „For My People” címmel, Heral pedig többször lépett fel Snétberger vendégeként Magyarországon. Vagyis a négy zenész barátsága és közös zenei múltja hosszú évekre nyúlik vissza, most pedig végre közös albumon is hallhatjuk őket.

A köztük lévő baráti szellemre utal az is, hogy egyikük sincs kiemelve zenekarvezetőként a borítón, és valamennyien szerepelnek szerzőként is a lemezen, ami változatossá teszi a hanganyagot.

Az elsősorban szólistaként ismert Snétberger ezúttal jazz-improvizátorként is bemutatkozik. Mivel itt a bőgős és a dob segítik a rögtönző gitárost, Snétberger a szólókoncerteken megszokotthoz képest jobban el tud rugaszkodni az improvizációk alatt, hiszen nem kell önmagát kísérnie közben. Játékában ezúttal sem csalódunk, a kiemelkedő hangszerbiztonság és a magas szintű technikai tudás rendkívül érdelemgazdag és sokszínű dalvilággal párosul; nem is kérdéses: Snétberger napjaink egyik legkiemelkedőbb gitárosa.

Andersen tiszta és dinamikus bőgőjátéka remekül passzol Heral sokszínű dobkollekcijához, Stockhausen trombitahangzását pedig különlegessé teszi, hogy hol szordinót, hol különböző effekteket használ, így tágítva a hangszeres korlátokat.

A Joyosa zenéje jellegzetesen európai jazz, leginkább az ECM lemezek világát idézi, ami nem véletlen, hiszen Andersen, Stockhausen és Heral korábban többször is megfordultak ennél a kiadónál.

Kardos Dániel

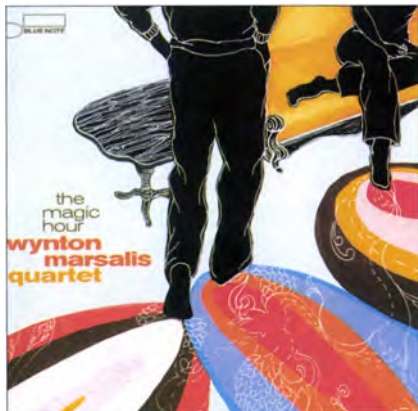

MICHEL PORTAL – RICHARD GALLIANO
 CONCERTS
 Dreyfus – MusiCDome

●●●○○

A lemez címéből két információ szűrhető le: a felvételek egyrészt élőben, másrészt több egymást követő alkalommal készültek. Az 1998 és 2003 közötti időszak közös munkájának lenyomata ez a közel hetvenhét percnyi anyag. Nem az öt év természetes változása és fejlődése eredményezi a koherencia hiányát, sokkal inkább a kompozíciók túlzott sokszínűsége az, amitől hosszúnak érezhetjük a fent említett időtartamot. Galliano és Portal a számok felét jegyzi, a többi kompozíció más-más szerzőtől származik, amely névsorból természetesen nem hiányzik Astor Piazzolla. Oblivion című balladája egyébként a lemez egyik csúcspontja, itt érezhető először az az intimitás, ami a jazztörténet olyan kiemelkedő duó formációit jellemzi, mint például Jim Hall és Bill Evans kettőse. Figyelemre méltó közös játék hallható még az utolsó három számban, amelyek egyébként időrendben a legkorábbi felvételek. Hangvételük, szemben az őket megelőző tangó vagy bossa nova stílusú darabokkal, közelebb áll a jazzhez. Azok számára lehet érdekes ez a CD, akik elsősorban nem a spontán együtt játékból kialakuló mélységet, hanem a lenyűgöző hangszeres tudást tartják fontosnak. Mind Galliano virtuóz harmonikázását, mind Portal érett játékát élvezet hallgatni, bár a formák sablonosságát ez sem feledtetni minden esetben. Külön említést érdemel a klarinét, amelynek tónusán érződik, hogy Michel Portal a komolyzenében is járatos előadó. Sajnálatos azonban, hogy a basszusklarinét mint kísérő játékra alkalmas hangszer nincs kihasználva, így a harmonika az összes szólóban egyedül marad. A számokat követő tapsból érezhető, hogy a közönséget magával ragadta a koncert, talán ha ott lettem volna Milánóban, vagy talán Madridban....

Párniczky András

WYNTON MARSALIS QUARTET
THE MAGIC HOUR
 Blue Note – EMI
 ●●●○○

A közelmúlt szakmai szenzációja volt, amikor Wynton Marsalis huszonnégy év után megvált a Columbiától, és a reneszánszát élő Blue Note-hoz igazolt. Debütáló albuma kétségtelenül kasszasiker lesz, hiszen azt a filozófiát követi, amely szerint a népszerű jazzlemez négy ismérve: a 4/4-es szving, az afro latin ritmus, a blues és a ballada. Nos, hő-sünk mindezt be is veti a projekt sikere érdekében, persze az alkalomra maga írta az összes nótát is. A hab a tortán napjaink két énekes csillaga: Dianne Reeves és Bobby McFerrin egy-egy track-en; mindez tökéletes kivételben. Csak egy-két szóló sejtet meg valamit a nagyformátumú zenész kvalitásából, a beígért varázslatos óra helyett.

Sokkal izgalmasabb az a három évvel ezelőtt New Orleansban rögzített koncert, amelyen vég-re együtt játszott az öt Marsalis. Korábban mindenféle formációban fellépett közülük kettő-három, de mindannyian együtt – először itt. S ha

THE MARSALIS FAMILY
A JAZZ CELEBRATION
 Rounder – Varga (DVD)
 ●●●○○

egy új jazzforradalom még várat is magára, igazi vérbeli modern JAZZ szól, a lehető legjobb interpretálásban. Ha elsőként a DVD-t láttam volna, akkor azt hihetném, hogy a vizuális élmény is „tett rá egy lapáttal”. De véletlenül a CD-verzió már pár hónapja a birtokomban van, és így eredetileg csak a fülemre bízhattam véleményem kialakítását. Számomra mindenestre inkább ez jelenti azt a bizonyos „varázslatos órát”. *Márton Attila*

Branford Marsalis még csak 43 éves, alkotói pályájának csúcán, és mégis a Columbia valamiért úgy érezte, hogy antológiát kell tőle megjelentetnie. A kiválogatott felvételek az 1984–1996 közötti időszakot járják be – köztük egy eddig meg nem jelent 1989-es Village Vanguard koncert egy darabja. A szerkesztési elv talán az lehet, hogy minden darab más albumról származik, valamint a hangulati változatosságra való professzionális tö-

BRANFORD MARSALIS
THE STEEP ANTHOLOGY
 Columbia – Sony
 ●●●●●

rekvés. Ennélfogva a darabok nem kronologikus sorrendben követik egymást, aminek nincs jelentősége, hiszen Branford már a korszak elején is a csúcson volt, és játékában lényeges stílusváltozás ez idő alatt nem volt tapasztalható. Bob Blumenthal jegyzeteinek bevezetője igyekszik indokolni a compiláció létrejöttét. „Branford Marsalis a legidősebb és legekletikusabb szülőtte a világ egyik legjelentősebb muzikuscsaládjának. Karrierje során láthattuk fellépni popsztárokkal és szimfonikus zenekarral klasszikus darab szólistájaként, szerepelt jelentős filmekben színészként, vezényelt televíziós big band-et talk show-t kísérve, volt hip-hop együttese, tanít nagymúltú egyetemeken. Azonban elsődleges kötődése a jazzhez van, és mint jazz szaxofonos, komponista és zenekarvezető lett az elmúlt negyedszázad egyik legfontosabb és legtiszteletreméltóbb muzikusa.”

Szigeti Péter

MIKE STERN
THESE TIMES
 ESC – Varga
 ●●●○○

Nem könnyű eldönteni, pozitívum vagy negatívum-e, hogy a These Times nagyon „stern-ös” lemez. A cím megszokott, univerzálékat használó, kicsit semmitmondó típusba tartozik (Time in Place, Give and Take). A kompozíciók szerkezete, a harmóniaváltások és a motívumvilág is ismerős lesz a Stern-kedvelőknek, ezért felmerül a dilemma: a gitárosnak markáns stílusa van, vagy mereven ragaszkodik egyfajta formanyelvhez, ami inkább megbéklyózza? Billeg a mérleg, de végül szeretni fogjuk, amit hallunk. Azzal együtt, hogy egy finom visszapillantás érződik itt a 90-es évek elejére elég mai tud lenni Stern 11 eredeti szerzeményből álló albuma. A trendet elsősorban a Zawinul mellett feltűnt kameruni Richard Bona és a guineai Elisabeth Kontomanou képviseli, akik a sterna „kromazónába” énekhangjukkal behozzák a vi-

lágzenét, s akik már a 2001-es Voicison is szerepeltek. A neves közreműködői gárdában vannak régi társak, pl. Jim Beard, Will Lee, Dennis Chambers vagy Bob Malach, de Béla Fleck, Victor Wooten vagy Kenny Garrett személyében újak is; utóbbi viszi a legtöbb spirituszt a zenébe. Bár mindhárom szaxofonos, Garrett, Malach és Bob Franceschini is kiváló muzikusok, és Stern nyilván nem találomra választotta ki, melyik számban szóljon szoprán, alt vagy tenor, megkockáztatom, hogy egyedül Garrettel még magával ragadóbb lett volna az élmény. Hogy végül látszólagos önellentmondásba kerüljek: az egyáltalán nem megszokott, hogy egy elhunyt kolléga emlékére nem hervadt balladát, hanem vágatózó post-bopot írunk. Bob Bergnek is biztosan nagyon tetszene a Remember című szám. *Bércesi Barbara*

JUHÁSZ GÁBOR – PALLE MIKKELBORG
60/40 – A LÉTEZÉS RITMIKUS ASPEKTUSA
 BMC Records

●●●○○

Megnyílt a világ, örvendetes, hogy magyar muzsikuskoknak egyre több lehetőségük nyílik ismert külföldi partnerekkel fellépni, sőt CD-ket kiadni. A BMC kiadói politikájának egyik pillére ez a törekvés, ennek jegyében érkezett Palle Mikkelborg 2003 őszén Budapestre, hogy Juhász Gábor gitárossal felvételeket készítsen. A kitűnő dán trombitás leginkább a Miles Davis részére komponált „Aura” c. szvit révén ismert nemzetközileg, ez a lemez azonban más világba visz. A nyolc szerzemény közül négy Juhász, kettő Mikkelborg, egy-egy Ch. Mariano és A. Shepp nevéhez fűződik. A közreműködők is jeles muzsikuskok: Helen Davies (hárfa), Lantos Zoltán (hegedű), Barcza Horváth József (bögő), Szalai Péter (tabla), Dés András és Balázs Elemér (ütőhangszerek). Sokféleségük s a tény, hogy Juhász gitáron, oudon ésampurán játszik, jelzi, hogy nem hagyományos jazz-zel, hanem világzenei (indiai, arab) elemekkel élő, sajátos vállalkozással van dolgunk. A különböző zenei kultúrák és technikák elegyítése hovatovább kurzusszintre emelkedő jelenség manapság, amivel nem lenne baj, ha a szintetizáló szándék e kultúrák mélyrétegeibe igyekezne hatolni, s az esetek többségében nem maradna meg az ornamentika és a dekoráció szintjén. Juhász és Mikkelborg lemeze két érzékeny muzsikusk találkozás, amely mentes a divatszempontoktól. Akadnak figyelemre méltó percei (mindenekelőtt ott, ahol Lantos Zoltán hegedűje szól), ám a kontrasztáló stílus elemek legtöbbször nem felerősítik, hanem semlegesítik egymás hatását. Az esztétizáló, hangulati hatásokra törő anyag ritkán lép ki a kellemesség tartományából: az élet szaga, érdecsége hiányzik a konstrukcióból, amellyel Juhász és Mikkelborg a szépség oltárán mutatott be áldozatot.

Turi Gábor

LOUIS SCLAVIS
NAPOLI'S WALLS
 ECM – MusiCDome

●●●●○

Louis Sclavist akkor volt először alkalmam személyesen hallani, amikor a Francia Intézetben játszott, több mint tíz évvel ezelőtt, az Ellington On the Air című programjával. Avantgárdosan szemtelen iróniája, valamint posztmodernként is meghatározható gesztusai nem változtak, de az idei Francia-magyar napokon a Fonóban, és a legújabb, szóban forgó produkciójában borúsabb színek dominálnak. A Napoli's Walls valamivel derűsebb, hogy ne mondjam világosabb, mint az előző, az éjszakai tánc. Sokféle páratlan és szokatlan ritmus felbukkan a lemezen, a ritmusváltásokról már nem is beszélve. Az anyag jazz és kortárs zenei ihletettségu world music-ként jellemezhető.

Nem sokat tudok az autentikus itáliai zenéről, a városban sem jártam még, nem ismerem továbbá a másik ihlető forrás, Ernest Pignon-Ernest képzőművész munkáit, de úgy érzem, ez nem akadályoz a hol meditatív, hol élénk epikus jellegű zene elsődleges jelentésrétegének megértésében. A kvartettben csak a csellista Vincent Courtois a zenekarvezető régi társa, az igazán meglepő, helyenként frenetikus hatású hangzásokat a két fiatal új tag, a dán gitáros Hasse Poulsen és még inkább a zsebtrombitás Médéric Collignon csalja ki magából, meg olykor az elektronikából. Sclavis hangszeres játékaról eddig is tudott volt, hogy kolosszális, a baszszusklarinétnak is nagymestere. Az együttes kollektív produkciója viszont olyannyira változatos, váratlanul felszárnyaló és nagy mélységekbe lemerülő, hogy határozottan ellenjavallt bármiféle háttérzeneként való adagolás. Néhol számomra alig követhető váltásai, igazi szépségei csak akkor tárulnak fel, ha az ember teljes koncentrációval fogadja be a zenét. Megéri. És talán kedvet kap a hallgatóg egy nápolyi utazásra is.

Zipernovszky Kornél

GARY BURTON
GENERATIONS
 Concord – Karsay és Társa

●●●●○

Gary Burton, túl azon, hogy Bobby Hutcherson mellett az utóbbi három évtized legjelentősebb vibrafonosainak egyike, még egy tulajdonsággal büszkélkedhet: előszeretettel kutat fel és mutat be lemezein fiatal, reményteljes gitárosokat. Larry Coryell, Mick Goodrick, John Scofield, Jerry Hahn, Pat Metheny és mások után itt a legújabb felfedezés, a lemezfelvétel készítésekor mindössze 14 éves, kaliforniai Julian Lage. Az ifjú gitáros nemcsak előadóként, hanem három figyelemre méltó kompozíció szerzőjeként is jegyzi a lemezt. Burton szimata ezúttal sem csal: Lage komoly harmóniai ismeretekről, dallamképző és improvizációs képességekről tanuskodó, mestereénél dinamikusabb és érzelmdúsabb játéka nemcsak, hogy szervesen illeszkedik a kiváló muzsikuskokkal (Makoto Ozone – zongora, James Genus – bögő, Clarence Penn – dob) készített CD zenei szövetébe, hanem meghatározó alkotóeleme annak.

A stílusán többféle forrásból táplálkozó, helyenként Burton ECM-periódusát idéző, alapvetően poszt-bop indíttatású és jellegű lemez szerzői között találhatjuk Oscar Peterson, Carla Bley, Steve Swallow, Pat Metheny, továbbá a két szólóhangszer (vibrafon, gitár) és a ritmusszekció között közvetítő szerepet is betöltő Makoto Ozone nevét. Az egységes hangzás alapja Burton, Ozone és Lage hasonló játékfelfogása, ami a témavezetésben, a polifonikus átkötésekben és az improvizációkban egyaránt megmutatkozik. Burton soha nem volt újító, ez a zene sem feszeget határokat, hanem sokféle mutató utalásaival, gondosan és olykor szabálytalanul strukturált anyagával, előadójának nagyfokú muzikalitásával és kiemelkedő hangszeres tudásával váltja meg belépőjét a modern jazz érdemleges produkcióinak tárházába.

Turi Gábor

Cecil Taylor

CONQUISTADOR!

**CECIL TAYLOR
CONQUISTADOR!**
Blue Note – EMI

●●●○○

A Blue Note több évtizedes jazzkincseinek digitalizált újrakiadása talán a szerkesztő szívügyeként értelmezhető missziós törekvés; de más országokban akár üzletnek sem rossz. Igaz, a harmincnégyedik évében rögzített Conquistador! LP-re csak két kompozíció fért, a most megjelentetett CD pedig a B oldal With című darabjának másik, bő tizenhét perces változatát is tartalmazza. Viszont félt, hogy ezt a lemezt már 1967-ben is csak a legmegátalkodottabb jazzmániások spejzolták be maguknak, gyűjtő szenvedélyből; ma pedig ugye – a kilóra vehető CD-k korában –, már az sem úgy működik... Már az előbb említett mániások is vagy a koncert-élmény felidézhetőségének lehetőségét vélték a stúdió-felvétel birtoklásában, vagy csak képben akartak lenni. Tudniillik a Conquistador! két fűvőssal (Bill Dixon – trombita és Jimmy Lyons – alt-szaxofon) megszólaló kvintett, és persze free jazz a javából, mely a mai napig tartó riadalmat okoz. A szabad improvizációhoz ma konzervatívabban viszonyul a közönség, mint a hatvanas években, vagyis az avantgarde-szerű zenei fellángolások fénykorában. A cirka negyven évvel ezelőtti radikális törekvéseket ma kaotikusnak vélik, mely természetesen banális tévhit. Következésképpen a túlérzékenységnek beállított érzéketlenség mára legyőzte a szabad zenét. Kár. Mert a mai, legtöbbször blöffnek minősíthető hasonló kísérletek messze nem egy organikus folyamat állomásaként jelennek meg. Taylorék intenzív játéka egyrészt nem teljesen szabad zene, továbbá az összhangzattant, a hangszertechnikát, a kifejezőmódot egy folyamat eredményeként alkalmazták, és mindezt lélektani vagy filozófiai alapokon.

Ezzel együtt a legendás zongorista CD-je legfeljebb egy kimerített dokumentum, amolyan sajtófotó-szerű emléktárgy (ellentétben az LP-vel); mert ha a jazz elsősorban élőben jó, a free jazzre ez sokszorosan áll. *Matisz László*

JACK DEJOHNETTE SELECTED RECORDINGS ECM

PAT METHENY SELECTED RECORDINGS

PAUL MOTIAN SELECTED RECORDINGS ECM

JACK DEJOHNETTE ●●●●○
PAUL MOTIAN ●●●●○
PAT METHENY ●●●●○

SELECTED RECORDINGS
ECM – MusiCDome

Az 1969-ben Manfred Eicher által alapított ECM (Editions of Contemporary Music) kiadó rarum sorozata nem olyan értelemben ritkaság, hogy eddig kiadatlan vagy nehezen hozzáférhető felvételeket tartalmazna. Azért megy ritkaságszámba, mert – a kiadó eddigi törekvéseivel összhangban – a művészeké a főszerep, ők válogatnak saját felvételeikből 60-70 pernyi anyagot. Ennyi a mekkora: a CD műsorideje; igaz, hogy a rarum I-VIII számú, első pakkjában Keith Jarrett és Jan Garbarek dupla lemezdőt kapott. Hogy mi motiválta az ECM-et a Works-sorozat után jó pár évvel egy újabb best-of válogatásra? Egyszerűen így 35 év elteltével van mire visszatekintnie a német kiadónak és Eichernek, aki első lemezének, Mal Waldron Free at Lastjának kiadásakor talán nem is álmodott róla, hogy nemsokára fogalomná válik a borítók sarkában lévő három betű.

A sorozat a kiadó legnagyobb sztárjait veszi sorba, bár a sztárság itt egészen más értelmet kap. Hogy ki került a húszak közé, az magától értetődik, bár találhatunk a válogatásban nem szereplő, de elég fajsúlyos személyiséget, pl. Ralph Townert. Szükségszerűen meglehetősen változatosak az albumok. Némelyik egy többé-kevésbé teljes fejlődéstörténetet mutat be, néhány pedig egy rövid korszakát villantja fel a művészeknek – merthogy nem sokan táboroztak úgy le a kiadónál, mint Jarrett.

DeJohnette, Motian és Metheny lemezei a második doboz egy-egy albuma, ebben a gyűjteményben a IX-XX kötet kapott helyet. Metheny darabjai 1975 és 1984, Motian szerzeményei 1972 és 1987, DeJohnette felvételei viszont egy tágabb időszakban, 1971 és 1997 között keletkeztek. Azon túl, hogy jó élmény hallani olyan felvételeit egy zenésznek, ame-

lyekhez annak idején nem volt szerencsénk, vagy újra felfedezni rég hallott darabokat, a legizgalmasabb arról képet kapni, hogy az illető előadó hogy látja saját magát, mely lemezeit, számaint részesíti előnyben, mit tart hiteltel zenei önarcképnek magáról.

A Metheny-lemez éppen belül marad azon a határon, amelyen túl már túlzás lenne a slágerdömping, de persze ha én irtam volna a Bright Size Life-ot, a Phase Dance-t, az Are You Going With Me?-t vagy a First Circle-t, bizony nem lenne szívem kihagyni a best-ofomból. A többi közt a New Chautauqua és a Lonely Woman jól ellenpontozza a nagyobb durranó számokat. Az is jellemző a gondos Methenyre, hogy a többiekkel ellentétben 11 oldalas szöveget mellékel a válogatásához.

Motian gyűjteménye a kísérletező-hangulatfestő dobos címet is kaphatná. Ő szólókarrierje elején készített felvételeket az ECM-nél, a Charles Brackeenel, Paul Bleyjel, Keith Jarrettel és Bill Frisellel rögzített számok a határtolagató free zenészt mutatják be, aki bőrszíne dacára teljes jogú képviselője a szabad játéknak. Kitűnő a szerkesztés nála: a záró Mandeville ironiájával tökéletes szignó.

DeJohnette-nek nehéz feladat lehetett a majd 30 évnyi termésből szelektálni, az ő lemeze ezért kissé csapong. A szilaj Thirld World Anthem után ugrik a szelíden hömpölygő Jack Inre 1997-ből, majd vissza 1978-ba, a Goodrick-Surman-Gomez kvartetthez. Igazi kordokumentum az Overture-Communion, melyen az elektromos zongorán játszó Jarrettet kíséri, s „kötelező gyakorlat” a Gateway triótól a How's Never. S ahogy reméljük, a zongorázó DeJohnette sem hiányzik, vele járul a nemcsak tanulságos, de élvezetes album. *Bércesi Barbara*

**OLÁH KÁLMÁN TRIO
CONTRASTS AND PARALLELS**

M A Recordings

Oláh Kálmánnak sokáig nem jutott osztályrészül az az elismerés a lemezkiadók részéről, amelyet ismertsége, népszerűsége, na meg főleg kirobbanó tehetsége alapján megérdemelt volna. Most a japán-amerikai MA Recordings bírta rá arra a feladatra a zongoristát, amellyel saját bevallása szerint sem rögtön tudott megbarátkozni. Az évekkel ezelőtt megkezdett Bach-vonal kiteljesítése mel-

lett ugyanis a népzene szintetizálását is egy lemezen belül kívánták megvalósítani. A gordiuszi csomót végül úgy vágta át, hogy a koncepció sarkkövévé a variációt tették. Ennek segítségével osztották a lemezt két részre: a Goldberg-variációk és azok variációi sorjázna az első részben, majd Variációk egy népdalra, mely saját szerzeménynek tekinthető.

Oláh ezúttal Egri Jánossal és Németh Ferencsel látott neki a felvételeknek egy templomban, és jórészt meg is tudta újítani velük trió játékát. Korábbi formációihoz képest van egy árnyaltan dinamikus, átgondoltan extenzív vonása a produkciónak, amellyel a trió a három világot (klasszikus, jazz, népzene) meggyőzően át- meg átjárja.

Nem érzem azonban szervesnek az átmenetet Lovász Irén szerepeltetésében. A „csárdás kisanagyalom” megszólalásakor a magyar hallgató nem tud elvonatkoztatni bizonyos kellemetlen asszociációktól. Az énekesnő a két szám erejéig sem lesz alkotótárs ebben a folyamban. Más „fűlpontból” viszont megkérdőjelezhetetlen az autentikusság az énekes részekben; vélhetően a külföldi hallgatónak jelzesszerűségében is értékes pluszt jelent. De éppen a bartóki út (a Mikrokozmoszban szereplő népdalról van szó), a népzenei elemek szervesülése által vált adekváttá. *Zipernovszky Kornél*

**JACKIE MCLEAN
RIGHT NOW**

Blue Note – EMI

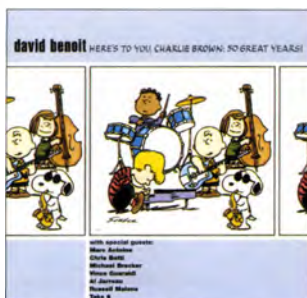

A New York-i Blue Note hanglemezgyár a 60-as években fénykorát élte, az amerikai jazz élvonalának nagy része a cég uraival volt szerződésben, s a termés évről évre ugyancsak bőséges volt. A patinás LP-k borítójának esztétikai megjelenése átlagon felüli volt, akárcsak a hangfelvételek, amelyek minőségét a híres hangmérnök Rudy van Gelder garantálta. Akkoriban nem tűnt toladónak a minden Blue Note kiadványon olvasható reklámozó felirat: „The finest in jazz since 1939”, vagyis hogy ez a legjobb jazz 1939 óta.

Négy évtized elteltével, a CD formátumú újrakiadások idején gyakran vélekedik másként a kritikus. Tulajdonképpen természetes, hogy a régi felvételek közül nagyon sok nem állja ki az idők próbáját, ám ezek újbóli megjelenítését nem kellene erőltetni. Mai füllel hallgatva egyenesen érthetetlen, hogyan került Jackie McLean 1965-ös Right Now c. produkciója a Blue Note repertoárjára? Hogy lehet sztárolni egy altszaxofonost, aki nem tud tisztán intonálni s játéka az első hangtól az utolsóig többé-kevésbé hamis? Egy éjszakai klubban, emelkedett hangulatban ez talán nem olyan feltűnő, de lemezen elfogadhatatlan! Különösen irritál a hamisság a lemez egyetlen balladájában, az Eric Dolphy emlékének ajánlott Poor Eric című kompozícióban, ahol a téma kitarított hangokból áll altszaxofon és vonós nagybőgő unisono előadásban. Ez a rész szakmai zsűri előtt maga a biztos bukás. E súlyos hibáktól eltekintve McLean teljesítményét a rutinos közepszerűség jellemzi.

Sokkal több pozitívumot lehet elmondani a ritmusszekcióról. Larry Williams zongorajátéka, Bob Cranshaw bőgőzése, Clifford Jarvis dobolása mindvégig élvezetes, magas színvonalú. Kár, hogy nem trióban készítették ezt a lemezt!

Deseő Csaba

**DAVID BENOIT
HERE'S TO YOU
CHARLIE BROWN:
50 YEARS**

**RIGHT HERE,
RIGHT NOW**

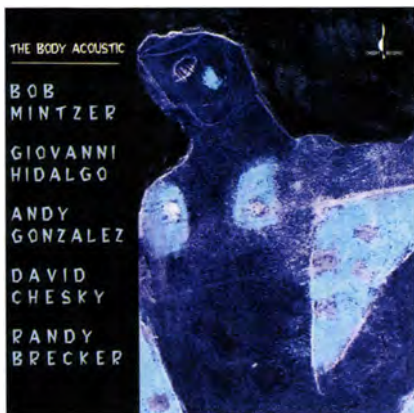

GRP – Universal

David Benoit itt tárgyalt két lemeze közt van egy harmadik is. A régebbi 2000-ben került a boltokba, és az ismert képregényfigura, Charlie Brown az ihletője. A történet ott kezdődik, hogy Charles Schulz rajzoló több mint ötven éve megalkotta a figurát, amely 18 000 (!) folytatásban jelent meg. A 80-as évek elején Lee Mendelson TV-producser elhatározta, hogy ő is emléket állít a világ legrosszabb baseballjátékosának, azaz Charlie Brownnak egy TV-sorozat formájában. Ehhez azonban szükség volt egy zeneszerzőre is. Kapcsolatba került ismert West Coast zongoristával, Vince Guaraldival, aki mint szerző, az ifjú Dave Benoit pedig mint hangszerelő került a sorozatba. Benoit később, első önálló lemezére az itt is hallható Linus and Lucy című kompozícióját is rátette, amely az egész zenei anyag legsikeresebb darabja, Benoit hírnevének pedig meg-

alapozója lett. Ennyi a lemez előtörténete. Itt pedig a zongorista Benoit, Chris McBride és Peter Erskine társaságában kellemes jazz-triózenét játszik, a fenti szólistavendégekkel. A már nem élő Guaraldi is szerepel az említett „Linus” kompozícióban. Az eredeti felvétellel a mostani trió válaszolhat. A végeredmény: dallamos kompozíciók nagyon jól előadva.

Az új, 2003-as Right Here albumon Benoit azt a tipikus fusion jazzt játssza, amely mondjuk autózévezetés közben nagyon kellemes. Vagyis ezek a kiváló zenészek tudásuk javát adják, de olyan jazzt játszanak, amely a világ problémáit helyett a kellemes oldalra helyezi a hangsúlyt. Ifjúkoromban árulásnak tartottam az ilyesmit, ahogy korosodom, egyre türelmesebb vagyok az effajta zenével szemben, sőt azt sem mondhatnám, hogy nem tetszik. *Friedrich Károly*

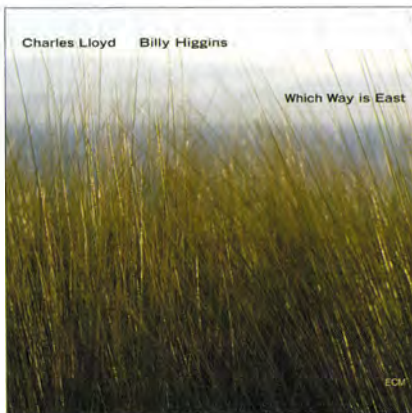

BOB MINTZER
THE BODY ACOUSTIC
 Chesky – Karsay és Társa

●●●○○

Ha tömören kívánjuk jellemezni a produkción, annyit mondhatunk: tanácstalanság. Még hozzá sokszorosan; elsősorban a zene koncepciótlanságát illetően, továbbá egy olyan meglepő hiányosság kapcsán, mely többnyire amatőrökre jellemző: a domináns muzsikusi-egénység hiányára – erősebben fogalmazva, a fejtelenségre – gondolok. Ez pedig azért is nagyon furcsa, mert nem csupán profi zenészek alkotják a formációt, hanem – amúgy rendszeren – vezéregénységeknek számító hírességek. Úgy tűnik, senki sem vállalta, hogy kézbe vegye az alkalmi zenekar művészeti vezetését; feltehetően abban a félig-meddig jogos meggyőződésben, hogy valamennyien igen tapasztalt, magas szakmai nivót képviselő muzsikuskok, akik már rég nem is tudnak rosszak lenni. Így aztán még a nevé sem adta senki ahhoz, hogy a Body Acoustic címen feltüntetett albumot, mint leader jegyezze. A jelen felvételen basszusklarinétot használó Bob Mintzer neve is csak azért került a borító fotója mellé, mert ő szerepel az első helyen a zenészeket felsoroló listán – esetleg mert ő a leghíresebb. A Yellowjackets szaxofonos frontembereként ismert Mintzer rendkívül aktív zenész. Több mint 300 jazz-, rock- vagy world music-CD-n szerepel, és nemcsak mint fúvós szólista, hanem szerzőként, hangszerelőként, big band vezetőként és sok más egyéb minőségben... Talán a túl sokféle irányzat és szerepkör okozta átmeneti kiégésnek köszönhető, hogy ezúttal csak erőtlenséget hallhatunk Bobtól. Hasonlókat mondhatunk a másik szólolistáról, Randy Breckerről is. A végig hektikusan váltakozó, állóharmóniás improvizációk egy meglehetősen egyhangú afro-cuban alap fölött szólalnak meg, melyet időnként a lemez kiadójaként is feltüntetett David Chesky próbál meg felrázni indulatos zongoraszóloival.

Matisz László

CHARLES LLOYD, BILLY HIGGINS
WHICH WAY IS EAST
 ECM – MusicDome

●●●●○

Ez a dupla CD Charles Lloyd valamint öreg barátja, Billy Higgins duettfelvételeit tartalmazza, melyeket körülbelül egy hét leforgása alatt rögzítettek. A felvételek nagyon mély spirituális tartalommal bírnak, amelyet csak fokozhatott annak sejtése, minden bizonnyal ez az utolsó alkalom, hogy közösen muzsikálhatnak. Higgins sztoikus nyugalommal és rengeteg humorral kezelt régi egészségi problémái ismeretesebbek voltak, és sajnos négy hónappal a felvételek után bekövetkezett az elkerülhetetlen.

A lemez címében feltételezésem szerint, a kelet szó nyilvánvalóan mindenféle nem a nyugati kultúrához tartozó inspirációra utal. Mindkét művész élete során sokfelé megfordult, ahol mindenféle hangszereket kaptak ajándékba hódolóiktól. A „rendes” hangszereiken kívül ezeken is játszanak ezeken a felvételeken, sőt Lloydot talán első ízben zongorázni is hallhatjuk, mellesleg nagyon erős Bartók hatásokat hallok játékában, a Sea of Tranquility című felvételen, az első CD-n, vagy a Vad orchideák virágzásában a másodikon. Higgins jazzdobjai mellett mindenféle egzotikus ütőhangszert is megszólaltat a lemezen. Ezenkívül végre gitárját is elővette, melyet már régóta magával hurcolt turnéin, hogy a szabadidejében elszórakozzon. Az első CD-n autentikus blues éneklés és gitározás hallható, a másodikon viszont két ízben is mintha brazil népzene hallanánk, ráadásul portugálul, a Light of Love vagy pedig a lemez záródarabja nagyon személyes, besorolhatatlan stílusú vallomás.

A különböző népi hangszereken az azok által sugallt népzenei ihletésű stílusban játszanak, míg szaxofonos felvételeken Higgins rendszerint a jazz dobszerelést használja, ezeken a trackeken pedig nagyon erős a jazz hatás, különösen Coltrane szellemét érezzük.

Friedrich Károly

ECM RECORDS

The Hilliard Ensemble Moters Guillaume de Machaut

JOHN ASCONIC
LARRY TRUL
MARK FELDMAN
RANG JOHNSON
JOEY BARDOL

Charles Lloyd Billy Higgins

Dreyfus Jazz

Michel PORTAL Richard GALLIANG

Forgalmazza a MusicDome Kft.
 Cím: Budapest, XIV.,
 Fogarasi út 5.
 Telefon: 221-5260 Fax: 383-8396
 E-mail: ertekeites@musicdomekft.hu

**ENRICO RAVA
QUINTET
EASY LIVING
ECM –
MusiCDome**
●●●●○

Igen tekintélyes – nem csupán hatvanöt évének betudhatóan – nagy múltú olasz trombitás-szárnykürtös a kvintett vezetője. Rava huszonhatodik saját neve alatt megjelent lemezén kilenc szám hallható, melyből hetet szerzőként is jegyezz. Zenéje természetes, árnyalatokban gazdag, légiesen áttetsző jazz. Ha ismeretlenül, natúr, feliratozás nélküli CD-ről hallanánk, akkor is bizonyosak lehetnénk abban, hogy ECM-produkcióval van dolgunk; a hangzás és a zene jellegzetességei – de színvonal is – a kiadó hamisítatlan ismertetőjegyeit tükrözi. A főnök nagyon kiérlelt, karakteres soundja és invenciózus játéka mellett külön méltatást érdemel a másik szólólista, Gianluca Petrella harsonás is. De Rava partnereként nem is számíthatunk senkitől középszerű teljesítményre azok után, hogy többek között Roswell Rudd, Cecil Taylor, Charlie Haden, Lee Konitz, Charlie Mariano vagy Archie Shepp is egy csapatban játszott a trombitással amerikai évei alatt. *ML*

**EAST SIDE JAZZ
COMPANY
BORA
BMM**
●●●●○

Az egykori Lakatos Ágnes trió, majd kvartett tagjai néhány éve úgy döntöttek, hogy szakítanak a hagyományos mainstream jazz-zel, és alaposan megreformálják addigi zenei irányultságukat. A koncepciózus stílusváltásnak, valamint az új zenekari tagok megjelenésének eredménye az East Side Jazz Company, konkrétan pedig a Bora című CD-produkció. A hangszerelések, illetve az arrangement-ok vonatkozásában valamennyire sejlett az irány – a saxofon, a basszusklarinét, a hegedű vagy a cimbalom megjelenésével –, az új zenei arculat szinte önmagától rajzolódott, a mérészebb ritmusok és témák megjelenésével azonban kétségtelenül új zene született; elsősorban a nagybőgős-szerzőnek, Csuhaj-Barna Tibornak köszönhetően. Az énekesnő – új szerepkörben, új-fajta rögtönzési technikával, de – változatlanul a formáció frontembere. Ígéretes perspektíva, sőt meglepetés (Morning Surprise – 6. track) a zenekar lemezén dokumentált mostani állomása. Érdemes várni az újabbakat. *ML*

**CAETANO VELOSO
A FOREIGN
SOUND
Edge Music –
Universal**
●●●○

Az ünnevelt brazil sztár fél munkát végzett: legújabb lemezén amerikai jazz- és popslágereket tolmácsol, sajnos legtöbbször a tőle szokásos egzotikus croonerstílusban. A Body And Soul, a Sophisticated Lady vagy a The Man I Love előadásával kudarcot vall: a szép orgánnum nem bizonyul elegendőnek, az efféle produkciókat nyugodtan meghagyhatta volna Harry Connicknak, Jeremy Davenportnak vagy John Pizzarellinek. Az album emlékeztető felvételei nem a kissé érzélgősen előadott melódiák, hanem azok a merész próbálkozások, amelyekben Veloso – mintha nem is önmaga volna – fenekestül felforgatja az eredeti szerzeményt, s egy szinte teljesen új változattal áll elő. Mind arrangement, mind éneklés tekintetében hagyománybontó az album miniatűr Arto Lindsay-feldolgozása (Detached). Mennyivel jobb lett volna, ha Caetano Veloso egész CD-jét ezeknek a meghökentető és felkavaró, a szubverzív szellem jegyében fogant alkotásoknak szenteli! *MJGy*

**CARLA BLEY
THE LOST
CHORDS
ECM –
MusiCDome**
●●●○

Az újítani sosem rest Carla Bley 2003-ban kénytelen volt belátni, hogy a Looking For America nagyzenekarárt képtelen fenntartani. A cím ironiája hirtelen aktuálisabb lett, mint bármikor: Bley hazájának nem kellett ez a mainstreamnek épp nem nevezhető nagyzenekar. S a nemrég még az Old MacDonald... új arrangement-ján dolgozó Bley ismét elindult Európába turnézni. Big band helyett azonban a The Lost Chords, ez az akusztikus zongorára, basszusgitárra, saxofonokra és dobra épülő négyes repült át az óceánon. Az együttes (Steve Swallow, Andy Sheppard és Billy Drummond) az albumot záró nagyívű kompozícióról kapta a nevét: Bley e művét hetekre elvesztette valahol a lakásában, innen a cím.

A jazz-lady azonban ezúttal csalódást okoz. A kompozíciók gyakran születesőek, Sheppard több esetben kliséket fúj, s Bley is mintha kedvetlenül ütné le a billentyűket. Bár akadt kritikus, akinek ez a hamisítatlan New York-i „basement”, vagyis a New York-i alagsorok zenéje. *MJGy*

**YUSEF LATEEF
AUTOPHYSIO-
PSYCHIC
CTI – Sony**
●●●●○

Több meglepetés is ért, mialatt e cikk írásához készülődtem. A legkellemesebb, hogy Lateef (született Bill Evans) még él, továbbá sok komolyzenét írt, végül pedig, hogy már 84 éves; Charlie Parkerrel egy évben született. Ezek a felvételek pályája viszonylag késői szakaszában, 1977-ben készültek a Creed Taylor producerrel elnevezett és általa vezetett CTI cégnél. Az ifjabb jazzkedvelők számára emlitem meg, hogy ez a cég néhány évig nagyon sikeres volt, úgy a közönség, mint a szakma szemében. A korszak legjobb muzikusai, Freddie Hubbard, Joe Henderson, Herbie Hancock, Ron Carter, Milt Jackson, Billy Cobham és hasonló, készítettek itt playback, azaz rájátszásos technikával tetszetős, divatos, ám mégis minőségi jazz-felvételeket. Ez a lemez is populárisabb zenei anyagot tartalmaz, legalábbis a kíséretnek az akkori idők divatját követik, Lateef és vendége, az akkor már régóta Európában élő szárnykürtös, Art Farmer csodálatos jazzt játszanak. *FK*

**JAMIE CULLUM
TWENTY
SOMETHING
Verve – Universal**
●●●●○

Fiatalsrác képe látható a borítón, adatok hiányában csak tippelni lehet: az életkorát úgy 15-17 közöttire. Neve ismeretlen, ez az első lemeze. Énekel és zongorázik, nagyon tehetségesen. Hangja még nem érett, nem sokkal túl a mutálás, előadásmódja azonban komoly karakterre, mély érzésekre vall. Tavaly készült a lemez Los Angelesben, ismeretlen nevű muzikusok közreműködésével. Lehet, hogy ők is tinédzserek? Bármi legyen a válasz, új szellő fújdogál a hagyományos jazz világában. Oda kell figyelni, ahogy ez a fiatalember és barátai megszóllaltatják az ismert örökzöldeket, mint például az Old Devil Moon, az I Get A Kick Out Of You, de hallhatunk tőlük saját szerzeményeket is. A háttérrel kitűnő hangszerelések biztosítják néha csak trióban, máskor fűvósokkal, vonósokkal kiegészítve. Jamie igen jó zongorista, szólói remekül szvingelnek, de profi módon kezeli a kíséretben itt-ott hallható különböző billentyűs hangszereket is. Fogunk még hallani róla! *DCs*

NORAH JONES
FEELS LIKE
HOME
Blue Note – EMI
●●●○○

Alig múlt el a szenttelen hangú, bájos Norah Jones a Come Away With Me című albumának a sikere – melyért Grammy-t is érdemelt – máris kezünkbe vehetjük új albumát. A Feels Like Home világát, ha egy szóval akarnám jellemezni, akkor az altatódal jut eszembe. Jones kisasszony ezúttal sem lép túl korábbi önmagán, és a tőle megszokott bluesos, szenvedélyes stílusban a napsugárról, a becéző szavakról, a karnevál városáról, a hiányzó kedvesről, majd a vele eltöltött reggelről, a hazáig tartó hosszú útról és hasonló dolgokról énekel. Az album 13 szerzeményéből csupán öt mellett olvashatjuk nevét az alkotók között, így talán nem állok messze az igazságtól, ha arra gyanakszom: a Norah Jones „divatcikk műhely” minden lehetőséget meg kíván ragadni az újabb siker érdekében. A koncertjein következő zongora mellett ülő énekesnő új anyagát meghallgatva azt gondolom, Diana Krall trónja nincs veszélyben. DV

MIKE WESTBROOK
CHANSON
IRRESPONSABLE
Enja – Varga
●●●○○

A muzikusok nem szeretik az „artistikus” jelzőt. Valóban kissé sznobos, fellengzős, s mint olyan pejoratív is lehet ez a szó. De sajnos a brit Westbrook-házaspár, Mike (zene) és Kate (szöveg) vezette tizenöt tagú zenekar produkciójára ez az adekvát minősítés. A dupla CD-n kiadott tizennégy műre könnyedén rásüthetnénk, hogy kortárs improvizatív zene, csakhogy ez a tudálcikkos, semmitmondó meghatározás félrevezető lehet. Mert Westbrookék valójában a hatvanas évek avantgarde zenei kísérleteit idézik, melyhez pszichológiai tartalmú song- vagy sanzón-szerű énekes betétek adják az inspirációt. Annyiban talán megáll az improvizatív jelleg, hogy az előbb említett múlt század-középi vonulathoz többé-kevésbé hozzátartozik a dalokat keretező free jazz, valamint más, kevésbé jelentős könnyűzenei irányzatok idézőjeles felvillanása is. A szabad zenélés célja, az extrém szerepe – feltehetően itt is –, a katarzisz hatékonyabb elérésének reménye. ML

OTIS TAYLOR
DOUBLE V
Telarc – Karsay
és Társa
●●●○○

Mintha ritkulnának az új blues-produkciók manapság. Úgy tűnik, a fiatalabb amerikai muzikusok már nem nagyon vonzódnak ehhez a műfajhoz, a nagy öregek, pláne a kevésbé ismert, de autentikus blues-énekesek egyre kevesebben vannak; vagyis egyszerűen kezd kimenni a divatból ez a valaha megtermékenyítő hatású műfaj. Otis Taylor, negyvenes éveiben járó, marcona amerikai blues gitáros-énekes nem adja fel. Igaz, ő nem is azok közül való, akik az ismert fenomének – Hooker, Waters, Patton vagy Johnson – nyomdokain akarnak haladni minden áron. Taylor egyéniségnek számít az említett blues-sztárok között is. Ő ugyanis nem az until ismert tizenkét ütemes sémákat ismételteti, hanem saját, valójában csak feelingjét illetően blues-os zenei világot teremtett magának, melyben kis, fiktív történeteit meséli – megnyerően „dögös”, maskulin énekhangján. Dalainak kissé monoton, de gyakran izgalmas hangszeres közege jól keretezi az elénekelt amerikai meséket. ML

JANIS SIEGEL
SKETCHES OF
BROADWAY
Telarc – Karsay
és Társa
●●●○○

A cím alapján kellemetlen asszociációink támadhatnak: már szinte halljuk is a giccses hangszerléseket, a háttérben síró hegedűket s a szokásos szerelmi témájú dalszövegeket, melyekből még egy olyan vitathatatlanul remek énekesnő, mint Janis Siegel se tud aranyat varázsolni. Úgyhogy nagyon meglepődünk, amikor hallgatni kezdjük az énekesnő új albumát. A My Fair Lady-ből kiválasztott Show Me mindenestől mai arrangement-ban szólal meg, melyben Gil Goldstein, a lemez „lelke” megmutatja, milyen egyszerű zongorista. Az album egyik csúcsa, az It's A Woman's Prerogative vokálstílus, hol egy soul-előadó, hol egy szabadon improvizáló énekesnő Broadway-kirándulásának tetszik. Persze balladásan elbeszélő, lassú, „konzervatívabb” darabok is akadnak e gyűjteményben. Tetszenek vagy sem, el kell ismerni: Janis Siegel kitűnő érzékkel válogatott a Broadway-melódiák között: az általa újraélesztett dalok szinte mindegyike a Great American Songbook egy-egy ismeretlen gyöngyszeme. MJGy

Minden, ami a
fújáshoz
kell!

FON
TRADE MUSIC

A zenei hagyományok méltó megőrzése jegyében, a Fon-Trade Music Kft. Magyarországon egyedülálló hangszerkészlettel és szolgáltatásokkal áll a muzikusok, zenei intézmények és kereskedő kollégák rendelkezésére.

Amit kínálunk:

- a világ vezető fúvós márkáinak széles skáláját: nálunk ezeket nem csak megrendelheti, de kézbe veheti, kipróbálhatja, összehasonlíthatja.
- ritmus- és ütőhangszerek teljes tárházát, az óvodai zeneoktatásban használatos Orff-hangszerektől a jazz- és rock szereléseken át a szimfonikus hangszerekig.
- szavatolt minőséget a tanuló hangszerektől a professzionálisig, melyek a világ legnevesebb hangszergyártó cégeitől közvetlenül kerülnek üzletünkbe.
- a fúvós hangszerek szakszerű javítását, karbantartását: javítóműhelyeinkben a legmodernebb és tradicionális technikák ötvöztetésével, elismert mesterek irányításával, eredeti gyári alkatrészek felhasználásával folyik a munka.

Így magától értetődő a garancia...

1081 Budapest,
Kiss József utca 14.,
Telefon: 06 1 210 2790,
Fax: 06 1 303 1158,
E-mail: fontrade.music@axelero.hu,

www.fontrademusic.hu

BENNIE WALLACE
THE NEARNESS OF YOU
 Enja – Varga
 ●●●○○

A helyzet nem olyan súlyos, mint amilyenre a borító-fotóból következtetni lehetne – a képen nemcsak a hölgy, de a szaxofonos is illusztráció; a várható zene hangulatára utalva. Bár az ötvennyolc éves Wallace is elég jóképű még, azért ő úgy ítélte meg, hogy inkább a bookletben belül marad. A tenorszaxofon stimmel; méghozzá nem is akármilyen szinten. Erre abból is könnyen következtethetünk, hogy Bennie Wallace kísérői ezen a felvételen Kenny Barron és Eddie Gomez. A zene standard-csokor, a borító-fotó hangulatának megfelelően. Wallace kicsit Coleman Howkins modorában, és west coast stílusban játsza az ismert melódiákat, valamint finoman virtuóz szólóit; a lassúbb számokat természetesen a végletekig érzéki soundon affektálva. Azt is mondhatnánk e trió felvételére, hogy tökéletes, ha nem lenne annyira kávéházi hangulatú, operettesen idilli; melyet még Barron és Gomez zsenialitása sem tud elegánsan idézőjelbe tenni. *ML*

MAXIMUM GROOVES
COAST TO COAST
 Telarc – Karsay és Társa
 ●●●○○

A maximális groovek alatt a szerkesztő nem azt érti, hogy ezen a válogatáson a legerősebb, legmagasabb színvonalú groove-alapú jazz-számok sorjázna, hanem csupán azt, hogy a zenék háttérben kizárólag ilyenek vannak: egyenletes, szinte gépies (ha nem egyenesen gépi) dob-basszus-harmónia különböző kombinációinak lüktetése. Középgyors, gyors, mérsékelt groove-ok váltogatják egymást, többnyire a legbeváltabb (rosszmájúan fogalmazva: legelcsépelt) funk, vagy jazz-rock szisztémák szerint. Az alapok felett sematikus témák és szólók gyűjteménye szól, többnyire szaxofonokkal, gitárokkal, és persze az elmaradhatlan keyboardokkal. Úgynevezett húzónevek is akadnak bőven a lemezen, de a kaptafásított zenék közepette egyet sem lehet stílusjegyek alapján felismerni; tehát nem indokolt, hogy ideírjak közülük párat. Hogy értelme van-e ennek? Persze hogy van, mert sokan megveszik; az autóbó, táncolós bulikba, hasonló alkalmakra, mint jó kis háttérzenét. *ML*

IDRIS MUHAMMAD
HOUSE OF THE RISING SUN
 CTI – Sony
 ●●●○○

Idris Muhammad ezen albuma – sajnos – nem új keletű, csupán az 1976 elején megjelent anyagának újrakiadott változata. Az innovatív dobos a kor olyan jazzmuzikus kiválóságaival készítette el a ma is előremutató felvételeit, mint Will Lee és Wilbur Bascomb basszus, Joe Beck és Eric Gale gitár, Leon Pendarvis, Roland Hanna piano. A szóló szekcióban George Young tenor, Ronnie Cuber bariton és David Sanborn altszaxofonos, valamint Tom Harrel trombitás játékanak örülhetünk. A két, korábban még meg nem jelent bonus felvétellel kiegészült album meghallgatása valóságos időutazás. A '70-es évek második felére oly jellemző sound design, a szólókon és a kíséreteken erősen kiérzethető „disco-láz” hatása, valamint a korabeli rögzítéstechnika sajátosságai a mai fül számára is okozhatnak kellemes perceket. A fusion zene egyik alapítójának kiváló lemeze rászolgált, hogy végre CD-n is meghallgathassuk. *DV*

BUCKY PIZZARELLI
HOT CLUB OF 52ND STREET
 Chesky – Karsay és Társa
 ●●●○○

A harmincas évek jazzklubjainak hangulatát idézi a „Hot Club of 52nd Street” lemeze. A Bucky Pizzarelli (gitár), Howard Alden (gitár), a veterán Johnny Frigo (hegedű) és Michael Moore (bőgő) alkotta formáció híven őrzi a Django Reinhardt és Stéphane Grappelli nevével fémjelzett, egykor igen népszerű, ám napjainkra háttérbe szorult stílust.

Koncertfelvételt hallunk, ahol a közönség jelenléte hallhatóan feldobja a zenészeket, és a füttykísérettel megtapsolt szólók után jókedvvel csapnak a húrok közé. Ez a felhőtlen egyszerűség meg is tréfálja a muzikusokat, többször hallhatunk apróbb hibákat, pontatlanságokat, vagy egy-egy hamis hegedűhangot. Ez ugyanúgy hozzátartozik a régi idők klubhangulatához, mint a néha jól hallható pohár, vagy evőeszköz csörömpölés, szinte csak a borító árulja el, hogy a lemezt 2003-ban vették fel. Egy csupa-mosolytiszteletadást hallhatunk eme letűnt kor zenéje, és zenészei előtt. *KD*

SRAMKÓ JÁNOS GROUP
THE HOWLING SPIRIT
 Humaben Records
 ●●●○○

A kitűnő dobos vezette klasszikus felállású kvintett, egy cirka negyven évvel ezelőtti legendát, az Art Blakey Jazz Messengers fénykorának zenei világát idézi. Az iménti megállapítás talán nem tűnne túl kedvező előjelnek, ha nem hinnénk abban, hogy az igazi jazz legnagyobb hatású – már valóban klasszikusnak mondható – korszakai, mint például a cool, vagy a hard bop elévülhetetlen irányzatok is egyben. Ezek jelentőségét csak fokozza az a tény, hogy letisztult keretek közötti, kompromisszummentes, igényes és fajsúlyos zenéről van szó, melyet csak professzionális szinten lévő muzikusok képesek játszani – ahogy a már pódiumra kerülő klasszikus zenében is alapkövetelmény a legfelsőbb szintű képesség. Tehát ilyen színvonalú zenére számíthatunk a Sramkó János Grouptól; elegánsan szerkesztett és erős témákkal, feszes szólókkal, valamint igényesen telített harmonizálással, illetve hangszerreléssel. Leginkább egy remek Süle-szerzemény, az Invasion példázta mindezt. *ML*

BARB JUNGR
EVERY GRAIN OF SAND
 LINN – Limar
 ●●●○○

A fiatal énekesnő Bob Dylan dalokat énekel a lemezen. Vagyis ez már jó; a popzenészek magasan felülemelkedő Dylan zenéi és szövegei a XX. századi dalirodalomnak jelentős, a legújabb kori amerikai kultúrának pedig meghatározó részét képezik. Viszont adódhat Barbara (bocsánat Barb) vállalkozásában egy egészen speciális probléma: a dalok hatásának, erejének érvényesülése, vagy inkább hitelessége. Tudniillik Dylan úgy lett több nemzedék bálványa énekesként is, hogy rendkívül kellemetlen énekhangja volt, viszont felülmúlhatatlanul szuggesztív, karizmatikus előadói képességei, miáltal dalainak és előadásának ereje csontig hatolt. Nos Barb Jungrot kellemes mezzo énekhanggal áldotta meg a Teremtő, de... a folytatás gondolom kikövetkeztethető. Igen, ezeket a szövegeket és ezeket a dallamokat csak úgy lenne szabad énekelni, hogy nagyon; ezzel szemben az énekesnő szépen énekel, szolid hangszerkíséréssel, ami persze normális dolog, de nem Dylan kontójára. *ML*

FREDDIE HUBBARD
READY FOR FREDDIE
 Blue Note – EMI
 ●●●●●

A CD Freddie Hubbard negyedik Blue Note albumának új kiadása, a különlegesen feljavított hangzású Rudy Van Gelder sorozatban. (Mellesleg ez az úr volt szinte az összes Prestige, Blue Note és Impulse album hangmérnöke.) Egy zseni születésének vagyunk itt tanúi. Mert Hubbard üstökös-ként tört be a New York-i jazzéletbe, amikor ezek a felvételek készültek. Az itt is szereplő Wayne Shorterrel együtt Art Blakey Jazz Messengerei voltak, a dobos egyik legerősebb formációjában. A ritmusszekció az akkori Coltrane kvartett, a szaxofonos nélkül; ami nem véletlen, mert az ifjú Hubbard saját fejlődésének irányát Coltrane stílusában látta. Három Hubbard-, és egy Shorter-kompozíció hallható a lemezen, egyik-másik két változatban is. A két fantasztikus szóló, mint Midász: bármihez érnek, arannyá változik itt. De a McCoy Tyner, Elvin Jones és Art Davis alkotta ritmus-szekció kiforrott, érett játékaról is csak felsőfokon beszélhetünk. **FK**

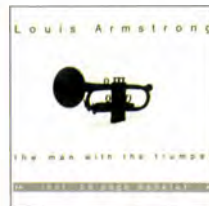
SARAH VAUGHAN
STREET OF DREAMS
 Documents – H&H '92
 ●●●●●

Az énekesnőket általában szeretjük – főleg mert énekelnek, s mert nők –, Sarah Vaughant pedig különösen. Az énekesnők ugyanis nem szoktak blöffölni, mint sok kiváló képességű hangszeres férfi. Mert van egyszer a szép hang, mely született adottság, majd van az énektudás, melyet az előbbi ok miatt általában megszereznek, és ha ehhez még hozzávesszük a nő lelkét, az érzelmeit is, mely mélységesen beleoldódik az éneklésbe, mi hallgatók sem viszonyulhatunk másképp, mint érzelmileg; legfeljebb még alázattal, ahogyan a természethez. És rendkívüli ajándék mindannyiunk számára egy olyan természeti csoda, mint például Sarah Vaughan, aki mindegy, hogy mit, mikor, csak énekeljen. Bármiféle hanghordozón, technikai eszközön keresztül is teszi, észre sem vesszük, hogy többet ad, mint bármilyen tárgy vagy szolgáltatás. Vaughan éneklése – elköltözése után tízennegy, vagy akárhány évvel is – lelki felüdülést jelent annak, aki egyáltalán akar tapasztalás gilyesmit... **ML**

MILES DAVIS
HALL OF FAME
 Documents – H&H '92
 ●●●●○

Mint az a kiadvány címe alatt olvasható, a mesterek régi felvételeit megjelenítő sorozat mostantól új kiadói védjegy alatt, de ugyanabban az igényes (és megfizethető) formában kerül boltokba. Az ötlemezes Miles-albumot a szerkesztők 1946 és '54 közötti felvételekből állították össze. A tizenkét év számunkra most ötórányi swinget jelent, melyet a korszak kiemelkedő amerikai jazzmuzikusai játszottak lemezre, Davis közreműködésével, de többségében a vezetése alatt. Az első CD-n még nagyjából Charlie Parker különböző formációinak híres bebop számait hallhatjuk, majd a Miles vezette bop-combok következnek. Az ötvenes évek elejétől fedezhető fel a trombitás játékában az azóta is felülmúlhatatlan zsenialitás, mely igazán '58 körül a Kind of Blue-val csúszosodik ki... De ez, vagyis a cool-korszak már egy másik CD-box tárgya lehetne(?)... Ennek a gyűjteménynek Davis mellett Parker, Rollins, Lewis, Mulligan vagy Heath is majdnem főszereplője. **ML**

LOUIS ARMSTRONG
THE MAN WITH THE TRUMPET
 Documents – H&H '92
 ●●●●○

Az elmúlt évtizedekben megjelent hasonló lemezek többsége a népszerű, éneklő Lajos bácsit állította reflektorfénybe. A mostani négylemezes album azonban olyan 1925 és '47 között készült felvételeket tartalmaz, melyek – mint az a kiadvány címéből is kiderül – elsősorban a hangszeres Armstrongot mutatják be. Persze valamennyi ének ezeken a lemezeken is előfordul, de ezúttal Armstrong kiváló trombitás-szóló-kvalitásai mellett a híres new orleansi stílus is behatóan tanulmányozható – a hatalmas terjedelmű bookletről nem is beszélve. Ebben Louis Armstrong részletes életútja, és persze a nevével örökre összefonott, élettel teli tradicionális műfajok története is olvasható; egészen a hatvanas évekig bezárólag. Tudniillik Armstrong még abban az évtizedben is töretlen vitalitással koncertezett saját – egyesek szerint jazznek már alig minősíthető – zenéjével, amikor radikálisabb kollégái már a free jazz-zel sokkolták a közönség konzervatívabb ízlésű hányadát. **ML**

JAZZ ÉS VILÁGZENE

Magyarországon forgalmazza
Varga István
 (ist.varga@axelero.hu)

MOLDOVA ÉS BUKOVINA NÉPZENÉJE
Hungaroton Classic

A Magyar Népzenei Antológia VII. befejező darabját veheti kézbe a hallgató. Alapmű, olyannyira, hogy a magyar zene illetve népzene-történet e nélkül a hangzó, átfogó gyűjtemény nélkül csak légvár lenne.

A sorozat előző albumai, különböző hanghordozók után – bakelit lemez, kazetta –, végre CD-n jelentette meg utolsó darabját. Az előző részek-

kel együtt teljes áttekintést nyújt a Kárpát-medence magyarságának népzenei, hangszeres és szokásanyagából. Most már, mind az öt dialektus területet átöleli ez a páratlan értékű hangzóanyag. Az északi (felföldi), alföldi, dunántúli, erdélyi anyagok után itt van Moldova – Bukovina népzenejével – összesen – 1446 dallam. A teljes magyar népzenei kincs talán 1-2 százaléka. Összefoglaló eszenciája annak, amit a népi emlékezet megőrzött, fejlesztett, variált, használt az elmúlt sok évszázad alatt.

Közérthető, világos történeti és eredeti áttekintést olvashatunk a kísérő füzetben a moldvai és bukovinai magyarsággal kapcsolatban. A kutatástörténetben megismerhetjük mindazon híres és kevésbé híres gyűjtők és kutatók nevét, munkásságát, jelentőségét, kiknek áldozatos tevékenysége nélkül ez az anyag nem gyűlt volna össze. A kísérő füzet megismerteti a csángók sok évszázados „különlélésével”, kapcsolataival a tömbmagyarsággal. Az északi csángó telepek ugyanis azon a területen vannak, amit mi tanulmányaink alapján a honfoglalás előtti Etelközként ismerünk.

A moldvai csángó magyar népzene sajátosságainak leírásával válik világossá, miért ez az V. népzenei dialektusunk.

Bukovinában az Erdélyből kimenekült, kitelepült székelyek hozták létre falvaikat. Több évszázados kálváriájukat megjárva jöttek „haza” a mai Magyarországra, az 1941-es átjövételkor csatlakozott hozzájuk 1000 léleknyi moldvai csángó. Leszármazottaik itt élnek közöttünk Pest megyében, Tolnában és Baranyában.

A bukovinai anyag bővelkedik történeti énekekben, balladákban. Mindezek ismerete nélkül a középkori ének és verses anyag nagy része nem lenne megszállatható, ugyanis a zenei emlékezet jóval korábbra datálható, mint azt korábban gondolták. Itteni énekesek – akik nagy része írástudatlan volt – fejből tudta az írásban megtalált történeti darabokat. Így a halott betű ismét életre kelt több száz év homályából, pl. Árgyilus históriája.

Ennek az albumnak és az egész sorozatnak ott van a helye a magyar szellemi értékek között, mert népünk hagyományos művészetének ismerete, használata az alapja minden fajsúlyos alkotásnak. Még akkor is, ha ezt nyilvánosan nem ismerik el. Ezek a dallamok az elmúlt évszázadok gyöngyszemei. Tanuljuk vissza, énekeljük őket, mert valódi ékszerek, amit nem szégyellni, hanem viselni kell. Széles András

NÉPZENE GYERMEKNEK VÍGAN LEGYÜNK!
Folk Európa

Végre itt van egy olyan népzenei lemez, ami a jelennek szól. A jelennek szól, de a jövőnek üzen, ugyanis gyerekek közreműködésével készült. Igazán tiszteletre méltó vállalkozás, mert a mai gyerekeket egyre nehezebb rávenni, hogy a passzív hallgatásból kimozduljanak, táncoljanak, énekeljenek, játsszanak. A zenei környezetszennyezés soha nem látott méreteket ölt, és ennek elsősorban a kisgyerekek isszák meg a levét, szellemük és lelkük esik áldozatul. Nekik jót, értékeset, szépet felmutatni és velük játszani, példát mutatni, ismereteiket kiterjeszteni kötelesség. Ezt a célt tűzte maga elé a Tükörös zenekar és vendégei ezen a lemezen, ami maradéktalanul sikerült is. Játékok, köszöntőt, mesét, táncdallamokat, hangszereket, ún. népi bandát hallhatunk Dunántúlról, Felvidékről, Erdélyből, Moldvából. Na de hogy?! Öröm velük énekelni, a dalszövegek leírva a kísérőfüzetben, egyszerűen minden adott, hogy megtanuljuk és mi is „Vigan legyünk!”

SzA

TIZENKÉT BANDA ERDÉLYORSZÁG
Folk Európa

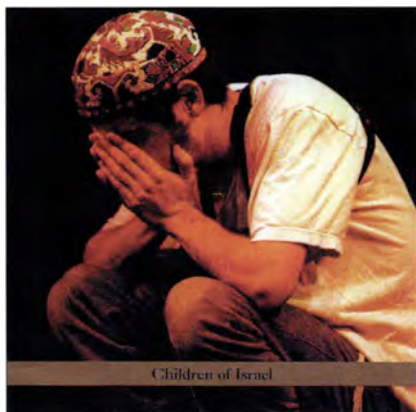
A Méta zenekar és baráti társasága által jegyzett lemez. A „métások” a tánc házi élet élvonalában vannak sok év óta. Ezek az alkalmi formációk a népi vonószene fellegvárának számító Erdély egy-egy általuk kedvelt muzsikáját adják elő, kiforrott technikai és zenei színvonalon. Az anyagok Kalotaszeg, Nyárad-mente, Mezőség, Küküllő-mente román és magyar táncait reprezentálják. Emlékeztető is egyben azokra a primás egyéniségekre, akiktől ezt a frenetikus mélyen ható muzsikát megtanulták. Blaskó Péter hangján szólal meg a részletek Vörösmarty M. Csongor és Tünde c. művéből: „Mind ényész és végső romjain a szép világ borongva hamvad el”. De hogy ne legyen így, lásd hamvaiból feltámadóban van az értékes, magyar népi hangszeres muzsika. Legjobb bizonyíték rá jelen lemez, és az a baráti együttműködés, ami létrehozta. Talán az összkép ütősebb lenne mérsékelt tempókat véve, de ez érthető, hisz a lemez műsorideje messze 70 perc fölött van. Várjuk a beigért folytatást „mindazzal, ami most kimaradt”. SzA

MAGYAR-PALATKAI BANDA ESKÜVŐ MEZŐKESZÜBEN (1984.)
Folk Európa

Fekete Antal „Puma”, csak így ismerik a népzene-szek. Egyébként kontrás, vagyis brácsán játszik, nem is akárhogy! Most gyűjtőként mutatkozik be, és nyújtja át a muzsikát, aminek az átmentésében, közkinccsé tételében segítette jelen lemezen a kiadó. Példamutató alázattal közvetíti – mikrofonnal a kézben – a lakodalom folyamatának lelki, hangulati és fizikai történéseit. A zenekar nem törekszik produkcióra, „csupán teszi a dolgát”. Tökéletesen élétszagú, kozmetikázatlan felvételek, amik megmutatják a zene vonulását, hangulati hullámzását, hangszerek és zenészek tökéletlenségét, hamisságát is, de ez mind-mind hozzátartozik az élő zene gyakorlatához. Ritka élményben lehet részünk, ott vagyunk egy lakodalomban szemlélő hallgatóként. A lemez néprajzi értéke is kiemelkedő, mivel megfigyelhetjük a hangszerek vonókezelését, vonásnemek ritmizálását. Akár el is tanulhatjuk tőlük. Talán ez volt a cél 1984-ben is és így maradt az örökkévalóságának, mert ezek a zenészek már az „égi zenekarban” muzsikálnak. SzA

SATLAH
CHILDREN OF ISRAEL
 Tzadik – Wave

A Satlah szó jelentése kettős: a tudat emelkedett, elmélyült állapotát, a szlengben pedig a 'beállást', azaz a kábítószeres befolyásoltságot jelenti. A mindössze huszonöt éves altszaxofonos, Danny Zamir vezette trió harmadik (Satlah, Exodus) és ebben a felállásban utolsó lemeze ez, mivel ő nemrég visszaköltözött New York-ból szülőföldjére, Izraelbe. A Satlah zenéjét az a fajta Coltrane-i hagyomány jellemzi, melyben a szakrális emelkedettség és a gyökökhez való erős kötődés egyaránt meghatározó. Zamir sodró lendületű, ám mindig dallamos, érett játékát tökéletesen támasztja alá a ritmus-szekció: Shanir Ezra Blumenkranz bőgős és a dobos Kevin Zubeck. A számok egy kompozíció kivételével izraeli 'népdal' feldolgozások, amelyeket a borító tanúsága szerint a zenekarvezető gyerekkori élményei ihlettek. Már a szaxofon első hangjánál egyértelmű a népzenei hatás, amelyet csak erősít az, hogy több szám is páratlan metrumú. Az azonban, hogy jazzben is avatott zenészeket hallunk a triót kiegészítő ötszólamú szaxofon kórusra, a komplex formákra vagy éppen a nagy ívű szólókra figyelve derül ki.

Látszólagos kettőség ez, mely szerves egységet alkotva mély benyomást tehet mindenkire, aki nyitott az energiákat hordozó, csöppet sem hatásvadász zenére. Kiemelkedő ez a lemez, mert képes közvetíteni egy nép kultúráját és azt a valamit, ami mindenkiben közös: emberi érzelmeket.

Az már csak hab a tortán, hogy vendég szólólistaként Izrael gyermekei között John Zorn is feltűnik. Aki a lemez megvétele után a folytatásra kíváncsi, az kísérvé figyelemmel Danny Zamir új zenekarát, az Ad Matai-t.

Párniczky András

TRANS-GLOBAL UNDERGROUND
UNPOSSIBLE BROADCASTING
 X-Produkción

Nagyszerű névválasztás a Trans-global underground, tökéletes leképezése a brit etno-tech-no csapat zenei mondanivalójának. A londoni bevándorlókból álló formáció a népek, a kontinensek zenéjét nagyvonalúan, szinte csapongva olvasztja magába, de mindezt nem valamilyen elitkultúra, tudományos etnomuzikológia elvontságával, hanem a popzenei szcénában, nagyon is gyakorlatias, könnyen fogyasztható módon tárja elénk. A „trans” egyébként más értelemben is vonatkoztatható az együttes stílusára, valamennyi számuk alapvető ismérve, hogy jól táncolhatók és pszichedelikusak. Megalakulásukkor, a kilencvenes évek elején valószínűleg még ők sem gondolták, hogy egyszer „elnyomottakból” underground együttesé emelkednek. Elsősorban az 1997-es Psychic karaoke című albumuk sikere óta örvendenek óriási népszerűségnek. Nagy érvágás lehetett a TGU-nak, amikor korábbi vezérénekcsnőjük – táncosnőjük, a gyönyörű Natasha Atlas külön utakra tért, de nem adták fel, hanem a világot járva újabb vendégelőadókat hívtak meg lemezeik készítéséhez, ezzel fenntartva közönségük érdeklődését. Legfrissebb albumukon a szokásos groove-os dobegépkíséret, szitár, gitár samplingek hömpölygése felett a fantasztikus bolgár énekesnő, Yanka Rupkinát és zenészeit, a Trio Bulgarkát hallhatjuk. A jellegzetes, diszsonáns, többszólamú bolgár éneklési mód nagyon jól megtalálta helyét az elektronikus zenei szövetben, sámánisztikus jellegével a TGU három számának lebegő, úszó hangulatában katalizátorként hat a transzhoz vezető úton. Az egyes számokon belül hiába keresnénk változatosságot, de mivel az album tizenkét trackje tempójában különböző, mindenki megtalálhatja a neki tetszőt. Nem lesz lehetetlen sugározni!

Pödör Bálint

RENAUD GARCIA-FONS
ENTREMUNDO
 Enja – Varga

A spanyol-francia Renaud Garcia-Fons – mielőtt szólókarrierbe kezdett – a különleges Francia Nagybőgőzenekar tagja volt. Nem kevésbé nagyszerű és egyéni a saját zenei nyelve, amelyre végérvényesen rátalált az Enja kiadónál frissen megjelent, hatodik lemezén. Ennek a nyelvnek a gyökerei egyértelműen a mediterrán kultúrába, például az andalúziai flamencóba nyúlnak. Zenéje ugyanakkor erőteljesen szintetizálja különböző népek, elsősorban Európa és Ázsia tradícióit, sőt a középkori klasszikus zene hangulata is kisugárzik kompozícióiból, egyetemessé, transzcendenssé emelve gondolatvilágát. A nagybőgővel, a flamenco gitárral és a tapssal tökéletes kohéziót alkotnak a világ különböző részeiről származó vendéghangszerek. A hét, átlagosan ötperces zeneszám hangszerrelése változatos, a szólótól a tíz fős orkesztráig minden felállás előfordul. Garcia-Fons és zenészei mindhárom zenei alkotóelem, a dal, az összhangzás és a ritmus tekintetében tökéletes precizitással dolgozták ki kompozícióikat. A jellegzetes, bő szekundos fríg hangnemű (Liszt óta: „cigányskála”) dallamokat a kísérőzenészből szólólistává avanszált basszista vezeti. A nagybőgő, ez a sokak szemében ormótlan, komikus maci nem áll túl kifinomult, tiszta hangszer hírében. Garcia-Fons azonban minden előítéletre rácafol: az Entremundo második számában csodát művel. A bőgő gyönyörű vonós legato dallamai hihetetlen magasságban, a kétvonalas oktávban és olyan kristálytisztán szólalnak meg, hogy elsőre azt lehetnénk, hegedűn, de legalábbis brácsán játszik. Dallamformálása légiesen könnyed, minél tovább hallgatjuk, annál inkább egy dudoló alt vagy tenor énekes jelenik meg előttünk. Nagyszabású vízió a világ népzenejéről – egy mediterrán muzsikusszemzőgéből.

Pödör Bálint

NIGUN
'STANDARD'

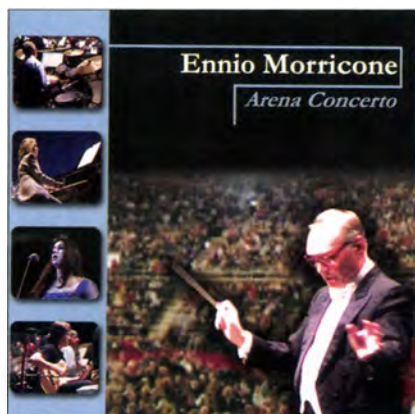
Etnofon
●●●●●

A nigun szó jelentése: dal szavak nélkül. A haszidok, a valaha Kelet-Európában élő val-

lások zsidók írtak olyan nigunokat, melyekről feltételezhető, hogy nagyon hasonlóak az eredeti ősi dallamokhoz, melyeket állítólag az elveszett tekercsre is feljegyeztek. A standard – ami az album címe is – három különböző ritmikájú darabból álló táncrend, melyet esküvőkön, ünnepi alkalmakkor játszottak. Párniczky András gitáros, zenekarvezető: „Az általunk játszott számok különböző területekről származnak, ezért ez a három szám nem lehetett egy repertoár része eredetileg.” A „Szól a kakas már” eredetileg valószínűleg magyar népdal, melynek ismertségét a hagyomány a nagykállói csodarabbinak tulajdonítja, és ma is gyakran szerepel ünnepi megemlékezések, kántorhangversenyek repertoárján. Van még a sztenderdben egy hora, ami utcadalt jelent, és román zsidó tánc, ami csak nevében egyezik a mai hasonló nevű körtáncsal, és van egy Odesszából származó páratlan ritmuskarakterű tánc-

szám. A Nigun sztenderdjei végül is a mai tánczázak atmoszférájára emlékeztetnek, ahol mind a muzsikások, mind a táncoló közönség a legkülönbözőbb körökből érkeznek. Van, akinek gyökerei ebből az örökségből eredeztethetőek, van, akit a másság izgalmába hozott ide, van, aki az identitását szeretné megtalálni. Van, aki már szinte profi módon táncol, és csak a szakértő veszi észre, hogy nem ebben a világban nőtt fel, van, aki eleinte még keresgéli a lépéseket, de hamarosan önfeladten oldódik fel egy új érdekes közegben a maga egyéni, új dialektusát alakítgatva. A Nigun remekbeszabott, elmélyült posztcoltrane jazz Bacsó Kristóf szaxofonos főszereplésével, és nem etno- vagy világzene, és nem próbál besorolni az utóbbi években kialakult klezmer jazz vonalba sem, hanem az eredeti anyagot elmélyülten felhasználva lesz markáns tényezője improvizatív zenei életünknek.

Szigeti Péter

ENNIO MORRICONE
ARENA CONCERTO

Euphonia – Warner
●●●●○

Április 25-én Ennio Morricone a Budapest Sportaréán rendezett koncertjén, a Győri Filharmonikus Zenekar élén szólaltatta meg saját műveit. Továbbá köztudott az is, hogy a világhírű 76 éves olasz mestert kérte fel Koltai Lajos, hogy írjon zenét Kertész Imre Sorstalanság című regényéből készülő filmjéhez.

Az aktualitásokhoz törvényszerűen kapcsolódik, hogy egy – a budapestihez hasonló – „aréna-koncert” jelenleg CD-n is hozzáférhető. Nyilván ez utóbbi, konkrét produkció vonatkozásában vagyunk inkább érintettek, és kevésbé az életmű egészének szóló általános megilletődöttség tekintetében. (Morricone munkásságának átfogó ismertetése szá-

mos, nemrég megjelent méltatásban, szinte azonos tartalommal volt olvasható), de a rend kedvéért mi is felsorolunk néhányat a híres filmzenéi közül: Az algiri csata, A Jó, a Rossz és a Csúf; Volt egyszer egy Vadnyugat, A Profi, Volt egyszer egy Amerika, A Misszió, Cinema Paradiso, A szicíliaiak klánja, Vizsgálat egy minden gyanú felett álló polgár ügyében, Örült nők ketrece, Hamlet... és még sorolhatnánk).

Egyébként a szóban forgó lemez sem valamiféle pillanatfelvételt tükröz, inkább nagyívű keresztmetszetet mutat, mely egy rendkívül termékeny alkotópályáról próbál minél teljesebb képet festeni. Tehát elsősorban az ismert filmzenék, valamint néhány eklektikus kortárs-darab hallható a felvételen, melyek – bár látszólag különböző, programzeneszerű stílus- és karakterjegyeket mutatnak – lényegében szervesen kötődnek az életmű jelentősebb, filmes hányadához. Utóbbiak természetesen megrendelésre, aláfestő funkcióval készültek, vagyis – az iparművészethez hasonlóan – alkalmazott művészetnek tekinthetjük. Amitől viszont alkotójuk a világhírnévig szárnyalt, nem más, mint a dallamok könnyű megjegyezhetősége – úgy is mondják: „fűlbemászó” jellege, továbbá hangszerelési- nek atmoszférateremtő jellege. A zene a film- ben legtöbb esetben manipulatív hatáselem, mellyel a rendező a dramaturgiát követő, tervezett érzelmi állapotba terelgeti a nézőt. Morricone azzal emelkedett ki az átlagos, vagy alkalmilag működő filmzeneszerzők közül, hogy a mozgóképet aláfestő, kiszolgáló

funkción túl, kellemes dallamai által plusz hatáselemet tett a filmekhez, eggyel több okot szolgáltatva ahhoz, hogy a mozi-élmény is emlékezetesebb maradjon a nézők számára; vagyis, hogy jobban szeressék azt. Ha pedig ezek a zenék önállóan szólalnak meg, egyrészt képesek megidézni az emlékezetesebb filmeket – kvázi reklámként is funkcionálva –, másrészt a felnőttekben megbúvó gyermeki lelkeket célozva, a melódia, a filmhangulat megismételt élményével ajándékozzák meg a hallgatót.

Viszont ha a filmzenét a kortárs művészetek szigorúbb mércéjéhez viszonyítjuk, általában alig tulajdoníthatunk ennek nagyobb jelentőséget, mint mondjuk a felejthető popzenének. Így nézve Morricone szerzői súlyát a „jó gyerekehez” lehetne hasonlítani, akiről különösebb jót nem mondhatunk – ahogy persze rosszat sem. Nyilván vonzó perspektíva lehet sok – a filmes világ közelébe keveredő – zeneszerző számára a határtalan lehetőségek benyomását keltő illúzió-játék, a legszélsőségesebb stílus- és műfajelemek közötti korlátlan átjárhatóság; és ezt a lehetőséget Morricone is maximálisan kihasználja. Viszont annak, hogy a filmzenének önálló zeneműként értékelhető jelentősége is legyen, általában kicsi az esélye. Hacsak nem olyan briliáns hangszerelőről van szó, mint éppen Ennio Morricone. Tudniillik műveinek ez utóbbi összetevője messze jelentősebb, mint helyenként édeskés dallamai.

Matysz László

“... mert kell egy hely,
ahol össze lehet jönni”

FONÓ
BUDAI ZENEHÁZ

Fonó támogatói kártya

50% százalékos kedvezmény valamennyi programunkra 2005 végéig

FONÓ

Fonó Budai Zeneház
1116 Bp. Sztregova u. 3.
Tel./Fax: 206-5300, 203-1752
www.fono.hu - ticket@fono.hu

Médiatámogatók:

PORT.hu

Balogh Kálmán Gypsy Cimbalom Band és David Murray

Balogh Kálmán Gypsy Cimbalom Band Kovács Ferenc
and featuring David Murray

A decemberi közös zenélés
felvételei hamarosan kaphatóak.

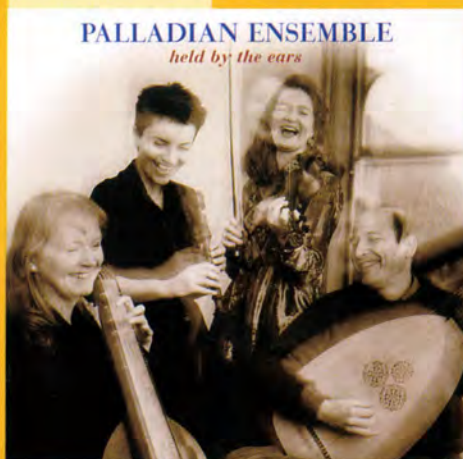
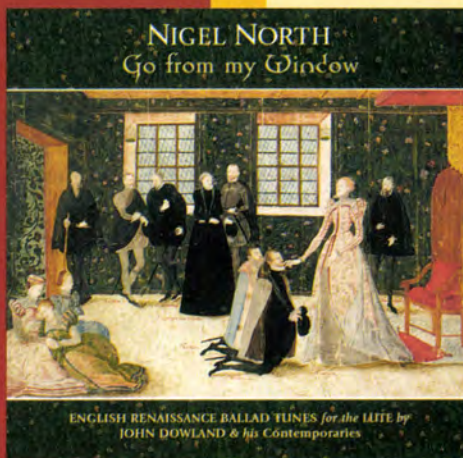
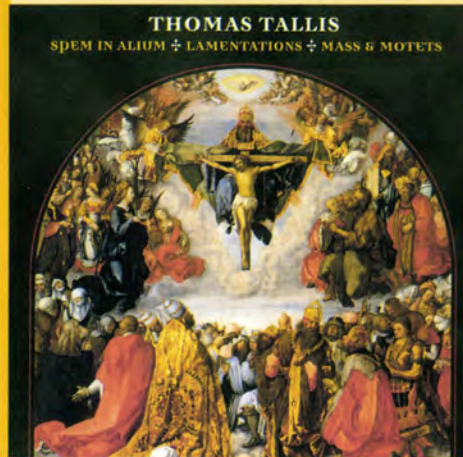
FONÓ
Records

Fonó Records
1116 Bp., Sztregova u. 3.
Tel./Fax: 206-5300, 203-1752

Audiofil újdonságok

a LINN Records kínálatából

SACD-k kedvező áron: 4500 Ft/db
További információ: www.linnrecords.com

Magyarországi képviselő:
LIMAR AUDIO KFT.
H-1137 Budapest,
Szent István krt. 12., I. em. 4/a
Telefon: 329-2980, 359-3136, 359-3137
E-mail: iambor@limar.hu

GIYA KANCHELI
DIPLIPITO –
VALSE BOSTON
 ECM –
 MusiCDome

●●●○○

A hatvankilenc éves litván származású amerikai zeneszerző, Giya Kancheli két legújabb műve hallható a felvételen: a Diplipito zenekarra és kontratenor énekhangra, valamint a Valse Boston, melyet zenekarra és zongorára komponált. Okozott némi dilemmát, hogy ez a CD vajon a lap mely rovatába illeszkedne jobban, ugyanis Kancheli zenéjét lehetetlen az ismert kategóriákba sorolni. Ez utóbbi – inkább pozitív – jellemző szabadabb, bátrabb alkotói felfogást is feltételez. Kancheli mindkét műve kötött, zárt, komor zenei világot tükröz, mely némiképp ellentmondásban áll azzal, amit a szerző ars poeticájában így fogalmazott meg: „A zene olyan, mint maga az élet, mely elképzelhetetlen romantika nélkül”. Nos, ez a zene meglehetősen hideg és sötét életérzéseket sugall, melynek hatására sok dologra asszociálhatunk, de romantikára a legkevésbé sem. Ez persze nem jelenti azt, hogy a zenemű ne lenne nagyon is figyelemre méltó; különösen az időkezelés által. *ML*

STEVE KUNH
WITH STRINGS
PROMISES KEPT
 ECM –
 MusiCDome

●●●○○

A most 50-es éveiben járó Steve Kuhn önmagának tett ígéreteit váltotta be ezzel a lemezzel. A zongora-bőgő duót egy 15 fős vonós kórus egészíti ki, amely mindig inkább a háttérben marad, aláfestő szerepet betöltve. Nem is illene ehhez a melankolikus zenéhez, hogy a vonósok crescendoiban tomboljanak. A lemez hangulatát talán ez a brosúrában olvasható rész érzékelteti legjobban: „Kuhn megtalálta azt a pontot, ahol a melódia és az érzés került a központba.” Valóban érzelmek és dallamosak, ám mindvégig ízlések Kuhn kompozíciói, melyek közül többet is ismerhetünk már előző felvételeiről. Nem vált volna a zene rovására, ha egy ütőssel kiegészülve készítik a stúdió-felvételeket, ez talán ellensúlyozta volna a gyors tempók hiányát. Az egységes, néha filmzenébe hajló anyagból kiemelkedik az Oceans In The Sky című darab, amely Miles Davis All Blues-át idézi. *PA*

ELENI
KARAINDROU
THE WEEPING
MEADOW
 ECM –
 MusiCDome

●●●○○

A görög zeneszerző hölgy elsősorban filmzenéi, továbbá színházi munkái és dalai által ismert; bár előfordult, hogy olyan neves muzsik is a repertoárján tartott egy-egy Karaindrou-kompozíciót, mint a legendás norvég szaxofonos, Jan Garbarek. A legújabb opus Theo Angelopoulos The Weeping Meadow című filmjéhez készült, melynek CD-n is megjelent változata jelen recenzióknak tárgya. Sajnos a film ez eddig nem jutott el a hazai moziba, így a zenét csak önmagában értékelhetjük; nem pedig a komplex mű szerves részeként. Azért sajnálatos ez a tény, mert ez a zene bizony eleve alárendelt funkció betöltésére készült. Ez hallható, és ezzel párhuzamosan fásasztó is. Ugyanis egyetlen szomorkás, nosztalgikus melódia ismételtetése történik a felvételen, nyilván egy hangnemen belül, legfeljebb árnyalatnyi ritmus, illetve hangszerelési kombinációkban. Ebből talán egy született szépleleknek is elegendő lenne tíz perc – a lemezre rögzített negyvennégy helyett. *ML*

MONTY
ALEXANDER
ROCKSTEADY
 Telarc – Karsay
 és Társa

●●●○○

Van valami meghatározó abban, amikor hatvan fölötti emberek derűs, fiatalos, vitális zenét játszanak. Persze nem a legújabb populáris irányzatokat, hanem távoli ifjúságuk valamelyest ma is értékállóknak számító zenéjét. A jamaikai születésű amerikai zongorista, Monty Alexander és híres, öreg gitáros barátja, Ernest Ranglin, valamint néhány fiatalabb, ritmus-szekciót alkotó muzsik különleges, mifelénk kuriózumnak minősíthető zenét játszott lemezre tavaly nyáron. A CD-n hallható meghatározhatatlan műfaj leginkább a rock, a jamaikai salsa és az amerikai western-country keverékének tűnik, mely szinte mindegy is, hogy valójában mi, mert nagyon izesen és imponáló könnyedséggel játsszák. A kellemes feloldódás garantálva. A zenekarvezető egyébként igen tekintélyes muzsik választott hazájában; a hatvanas évek elejétől seregnyi híresség partnere volt: Dizzy Gillespie, Sonny Rollins, Quincy Jones... csak néhány név a legnagyobbak közül. *ML*

PALYA BEÁTA
ÁGRÓL-ÁGRA
 Orpheia

●●●○○

Akkor is megkérdőjelezhetetlen e lemez fontossága, ha a rögzített anyag sokszínűsége némi gyánút ébreszt; mely szírint az énekesnő mindent itt akar megmutatni mindabból, amit a közép-kelet-európai, sőt azon túli népdalkincsből tud – de különösen, ahogyan tudja mindezt. Feltehetően Palya Beáta kedvenc magyar, cigány, perzsa, bolgár és román dalai váltják egymást a lemezen, hol remekbeszabott hangszeresekkel kísérve, hol a capella énekelve. Az előadások autentikus volta, hitelessége – bocsánat, de – nem érdekel, és egy kicsit sajnálom is azt, akit ez a kérdés izgat, ugyanis a lemez minden pillanata mélységesen gyönyörködtető. Abban a vonatkozásban pedig kétségtelenül autentikus ez a produkció, ahogyan a dalok érzelmi világa, tartalma, a sokféle öröm és bánat, a humor és pajzanság nem csupán énekelve eljátszott néprajzi érdekesség, hanem megélt, az énekesnő személyiségével hitelesített eleven előadás. Mintha a dalokat is ő maga írta volna... *ML*

VEDRES CSABA
FOHÁSZ
 Periferic

●●●○○

A negyven éves zongorista-zeneszerző a rock- és a klasszikus zene természetes találkozási pontjaként határozza meg saját zenéjét. Az ehhez hasonló, egyéni hangvételű, akkoriban nagyon modern, fúziós irányzatokat nevezték a hetvenes években underground, vagy progresszív rockzenének; amilyen egyebek között a Yes, az Emerson Lake & Palmer, vagy mondjuk a King Crimson volt. Nem véletlen, hogy Vedres Csaba az After Crying együttes vezetőjeként valaha remek Crimson feldolgozásokkal is felhívta magára és együttesére a figyelmet. Az idő múlásával kicsit magányos hősként, többnyire szóló-zongora, illetve énekes produkcióival tartja magát hűségesen eredeti irányultságához, melyre a mai értékviszonyok között sem mondhatunk mást, mint hogy valóban igényes világzene. Ezekből a nemes szándékú, néha kissé szentimentálisnak ható – nagyrészt – szólódarabokból hallhatunk harmincat a Fohász című lemezen, melyet a kiadó, Böszörményi Gergely szerkesztett. *ML*

Az elhelyezkedés filozófiája A pódiumültetések és a hangfelvétel minőségének összefüggései

Előző számainkban bemutattuk, hogy a térhatású hangfelvételek két fontos tulajdonsága a mélységi tagozódás és a sztereóhatás, azaz a hangkép távolsági és oldalirányú kiterjedtsége. Látszólag hangtechnikai-műszaki kérdésekről van szó, ám gyökereik mégis a zenében, s ezen belül elsősorban a pódiumültetés módjában keresendők.

A mai ülérendekben szinte egyszerre van jelen a tradíciók tisztelete és a szüntelen kísérletezés, hiszen miközben léteznek ugyan történetileg kialakult elrendezések, ám a teremhez, a stúdióhoz és az akusztikai körülményekhez a megszólaltatott mű szellemében való alkalmazkodás mégis indokolt. Ez már eleve jelent egyfajta változatosságot, ám a napi zenei tevékenységet, koncerteket ábrázoló régi rajzok arról tanúskodnak, hogy korábban az ülérendeket még szabadabban kezelték, s a maiakhoz képest olykor teljesen el is tért az elhelyezkedés „filozófiája”. Ez annak is következménye, hogy 1900 előtt a zenei célú előadóterem akusztikai tervezése ismeretlen volt, s a helyszínek — néhány kitűnő hangversenyerem mellett — még kialakulatlanok voltak. Ma a „hangversenyerem” jelent egyfajta egységesen megbízható akusztikai környezetet, ám elődeinknek erőteljesebben kellett alkalmazkodniuk a megszólaltatás helyszínéhez, s nem véletlen, hogy a zenészek is gyakran adott terem, adott zenekaraira komponáltak (vagy akusztikai okokból átkomponáltak). Ezért a korabeli előadások „mélységi- és sztereó hatása” és belső

dinamikai egyensúlya is más volt, mint a napjainkban megszokott, amihez természetesen az akkori hangszerek és létszámarányok is jócskán hozzájárultak. A zenei historizmushoz kapcsolódó kutatások ezért is foglalkoznak a régi ültetések kutatásával, s mert a historizmus a stúdiókat is elérte (sőt sok tekintetben igazából a hangtechnika jelentette annak egyik bölcsőjét). Ezért a korabeli ülérendek és előadói létszámok kutatása a hangtechnika oldaláról is felértékelődött, s időnként a hangmérnök-konferenciákon is elhangzanak a témát érintő akusztikai előadások. Most ezt tesszük mi is: az alábbiakban vázlatosan a pódiumültetési kérdéseket járjuk körbe, bemutatunk néhány tipikus elhelyezési módot, kiemelten foglalkozunk a szimfonikus és oratórikus előadásokkal, s természetesen a téma hangtechnikai vonzatait is megemlítjük.

A korai ülérendek

A szervezett hangversenyélet kialakulásáig „szabványos”, azaz általánosan elfogadott zenei ülérendről nem beszélhetünk. Pódium elrendezésről még kevésbé, hiszen maga a pódium sem létezett. Az egyetlen tipikus ülérend, amely gyakran látható a korabeli ábrázolásokon, a zenészek által körbeült asztal volt, amelyre kottáikat, valamint hangszereiket helyezték. Az 1500-as évektől egyre divatosabb otthoni zenei tevékenység igényeinek ez felelt meg a legjobban, hiszen nagyobb létszámú hallgatóság nem lévén, „csupán” saját kedvtelésükre muzsikáltak. Ezért az elrendezés legfőbb motivációja a zavartalan összjáték, a minél közvetlenebb vizuális és akusztikai kapcsolat megteremtése volt, olyan „kitüntetett” főirány nélkül, amelyben elhelyezkedve a hangforrások a „kivülálló” hall-

Barokk kantáta próbája — korabeli rézmetszet alapján

gatóság számára arányos hangzást biztosítottak volna. Az 1500-1600-as évek néhány tipikus hangszer-összeállítását leszámítva arról sem beszélhetünk, hogy ezt az asztalt egy általánosan elfogadott rend szerint ülték volna körbe, hiszen kötött hangszerelés nem lévén, az egyes szólamokat mindenkor azzal a hangszerrel játszották, ami éppen rendelkezésükre állt. Egy ilyen jelenetet örökített meg például a Hungaroton Pierre de la Rue lemezének bájos címdala is.

A barokkban a központi asztal fokozatosan divatját multá, s helyét a legfőbb zenei szervező erő, s egyben a kor zenéjének alapja: a continuo foglalta el. Csembaló, lant, és – ha az alaprajzi körülmények megengedték, – az orgona esetén is ez volt az együttes központja, mellette a basszussal: mély-vonósokkal, fagottal. Ezzel már ki is alakult a barokk kamaragyüttes legfontosabb ültetési szabálya a középpontban elhelyezett continuoval, s hogy ezt a többiek hogyan ülték körbe, azt már a környezet és az ízlés döntötte el. Ez a környezet pedig meglehetősen változatos volt, hiszen hangversenytermek hiányában az előkelőségek „zenetermei”, kastélyudvarai, a kávéházak, és templom karzatok egyaránt befogadták az előadókat.

Mivel a barokk gondolkodás kedvelte az ellentéteket, a teljes együttest szívesen osztották csoportokra (pl. tutti, szóló, echo), amelyek mindegyike többnyire saját continuoval is rendelkezett. E zenei csoportokat azután a térben szétszórták, ezáltal nem csak a hangszíneket és a különböző hangvolumeneket, hanem az irányokat is ütköztetve egymással. Pontos szabályok ezen a téren sem voltak, hiszen a térbeli felosztást a helyi építészeti adottságok is meghatározták.

Megjegyzendő, hogy akár az említett körkörös elrendezés, akár a többkórusosság kitűnő hangtechnikai lehetőséget kínál a surround hangtechnika közegében, hiszen a hallgatót „odaülteti” a muzikusok asztalához, vagy behelyezi az előadás középpontjába – feltéve természetesen, ha a készítő is ezt a hatást tűzi ki célul.

A barokkból már meglehetősen sok zenei előadás képi ábrázolása maradt az utókorra, s ezek között különösen szép az a metszet, amelyen egy kantáta előadását (vagy próbáját) láthatjuk, középpontjában itt is a billentyűs-mélyvonós continuoval, s az ekörül elhelyezkedő énekes és hangszeres muzikusokkal. A háttér középpontjában a „karmester” is feltűnik, a kor szokása szerint még nem pálcával, hanem kottatekerccsel irányítva a játékot. A korabeli képek zenei hitelessége olykor per sze megkérdőjelezhető. A Liszt Ferenc Kamarazenekar egyik szép

borítóján az 1750-ből való festményt szemlélve ugyancsak töprenghetünk, hogy a kép hiteles előadást örökített-e meg, vagy csupán a főúri pompa képi felmagasztalása, hiszen az együttesből térben kiragadott csembaló és orgona nem szolgálhatta a pontos együtt-játékot. Most is el kell fogadnunk Perye András mondanását: „a zenei ábrázolásokat nem szabad szó szerint vennünk, mert nincs olyan, amit ne ábrázoltak volna”.

A szimfonikus zenekar

A polgárság megerősödése és a zenehallgatás iránt megmutató igénye hozta létre a hangversenytermek intézményét, amelyben tehát a belépőjegy megvásárlásának fejében már bárkinek joga volt a zenehallgatásra. Eközben a barokk kamaragyüttesből a vonós szólamok megsokszorozásával létrejött a szimfonikus zenekar. A zenekar egyik definíciója értelmében éppen ez a „megsokszorozás” jelenti azt a döntő ismérvet, amelynek köszönhetően végül is kialakult a mai 1. és 2. hegedű-, brácsa-, cselló- és bőgőszólam. A szólamok létszáma az idők folyamán úgy nőtt, ahogy az egyre nagyobb teremterfogat, valamint az újabb hangszerek megjelenése és gyarapodása ezt szükségessé tette, mindenkor törekedve a zenekar belső dinamikai egyensúlyára. A szimfonikus zenekarnak a zenére, az akusztika tudományára, az építészetre, egész kultúránkra gyakorolt hatása felbecsülhetetlen és töretlen.

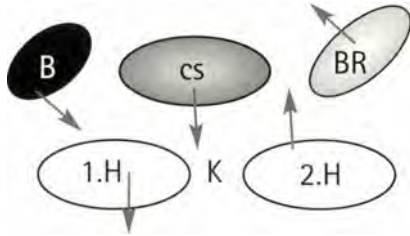
Mivel a vonóskar a szimfonikus zenekari hangzás alapja, ezért ülésrendje, a hangkép egészének megjelenését befolyásolja, akár „élőben”, akár felvételtől hallgatjuk is a zenekart. Ez különösen a két oldal dinamikai és hangszínegyensúlyát, valamint a mélységi tagozódást érinti, így nem véletlen, hogy a zeneszerzők és karmesterek az eltelt 200 évben számos ültetési kísérletet végezve, sokat foglalkoztak a kérdéssel, s ennek nyomán két ültetési forma vált általánossá.

Az első szimfonikus zenekarok vonóskarát az 1770-es évek közepe táján Berlinben és a mannheimi templomokban úgy helyezték el, hogy az 1. hegedűk a karmester balján, míg a 2. hegedűk a jobbán foglaltak helyet. Ezzel csaknem két évszázadra megszabták azt az elrendezést, amit az utókor egyszerűen csak klasszikus, német vagy európai ülésrendként említ. (Az „ülérend” megnevezés az első időszakot illetően csak átvitt értelemben alkalmazható, mivel a zenészek a pódiumon gyakran állva játszottak.)

Az „európai” vonósültetés egy lehetséges változata

(ÜTŐSÖK – FÚVÓSOK)

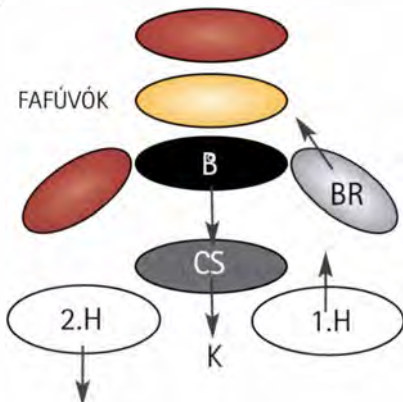

Az ábrán az egyes szólamcsoportok fő sugárzási irányát is feltüntettük. (A hangszerek – és hangszórók – sugárzása frekvenciafüggő, s általánosságban elmondható, hogy az alacsonyabb frekvenciáknál irányítatlanabb, míg a magasabb frekvenciák esetén irányítottabb, tehát éppen a hang fényét, csillogását előidéző felhangokat csak egy meghatározott térszögben sugározzák. A konkrét irányokat a fúvósoknál a tölcsérek helyzete illetve a nyitott hanglyukak szabják meg, míg a vonósok főiránya kb. merőleges a tetőlapra.) Az ábra kis nyilai tehát azt jelzik, hogy az első hegedűszólam (továbbá a cselló és bőgő) sugárzása inkább a közönség (hangfelvételnél a főmikrofonok) felé néz, míg a második hegedűké és brácsáké azzal ellentétes irányú. Vagyis egy csillogóbb első-hegedű szólammal egy mattabb második szólam áll szemben. Ugyanakkor e két szólam „felelgetései” kitűnő „sztereó” hatást eredményeznek koncerten és hangfelvételen egyaránt. Az ülésrendnek ez az egyik erőnye, s a klasszikus szimfóniákban több olyan részletet is fellelhetünk, amelyekben a szerző határozottan élt ezzel az ültetés adta sztereó lehetőséggel.

Nagyon szép és hatásos példa erre Schumann „Tavaszi” szimfóniájának negyedik tételében, amelyben a hegedűk „párbeszédét” az alábbi két felvétel kitűnően tárja elénk. Thielemann tolmácsolásában e tétel „kimértebb” tempóban szólal meg, ennek megfelelően a két hegedűszólam irányának szembeállítását egyfajta klasszikus, szimmetrikus nyugalmat áraszt, Gardiner élénkebb tempóvétele viszont már inkább egy szilaj mozgásfolyamat képét idézi fel a hangkép első síkjában. A különbség említése természetesen nem jelent értékítéletet, hiszen mindkét felvétel sztereóhatása kitűnő, s ebben az európai ülésrend is jelentős szerepet játszik.

Különös módon ritkán ugyan, de olyan ülésrendek is ránk maradtak, amelyeknél a két magas szólam helyét felcserélték. Mendelssohn alatt Lipcsében ilyen volt az elhelyezkedés:

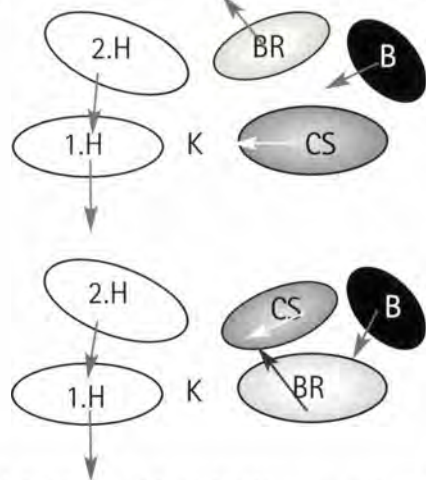
REZEK, ÜTŐK

Az ültetés egyik különlegessége az együttes középpontjában – mintegy a hangzás térbeli magvát is képező – cselló és bőgő. Lényegében hasonló elrendezéssel (csak a hegedűk felcserélése nélkül) készült Händel Giulio Cesare in Egitto-jának nemrég megjelent gyönyörű felvétele is.

A 20. században – az elsősorban Furtwängler és Stokowski nevéhez fűződő – „amerikai” ülésrendek esetében a két hegedűszólam már egymás mellett foglal helyet, ami az együtt-játékok szempontjából előnyös, ám a korábbi „sztereó játékra” e két szólamot illetően már nincs lehetőség. (Annál hatásosabb viszont, ha egy zenei gondolat a vonós-szólamokon a partitúra sorrendjében fut végig, mint a sorozatunk előző részében említett Mendelssohn mű felvételén, vagy Beethoven 7. szimfóniájának Presto tételében.)

A két amerikai ülésrend egy-egy lehetséges változata – ugyancsak a sugárzási főirányok feltüntetésével – az alábbi:

A hangfelvételek sztereó hatását tekintve az európai és amerikai ülésrendek egy másik vonatkozásban is eltérnek egymástól. Az alaprajzokra tekintve is kitűnik, hogy az európai ültetésnél az egyes hangfekvések tagozódása inkább a hangkép mélységében történik: az első sorban helyezkednek el a magas-vonósok, majd a távolabbi hangsíkokban a mélyebbek. Az amerikai ülésrendnél ez a tagozódás nem merőleges, hanem párhuzamos a hangkép síkjával: a magas vonósok a bal oldalon, a mélyek a jobb oldalon szólalnak meg. (A leírtak általános tendenciák, hiszen a mélyebb szólamok elhelyezése igen változatos lehet.)

Mivel a hangosság érzete nem csupán az objektív hangnyomás decibel értékétől, hanem többek között a hangszintől is függ, s ezen belül a fényesebb, élesebb hangszínek hangosságérzete a nagyobb, ezért az amerikai ültetésű szimfonikus felvételek sztereó hatását gyakran érezzük úgy, mintha a bal oldal a fényesebb, csillogóbb hegedűknek köszönhetően eleve hangosabb lenne. A német ülésrend hangfelvételi szempontból ezért kedvezőbb, hiszen a hangkép első síkja ott még annak tudatában is kiegyensúlyozottabb, hogy a második szólam nem a főmikrofon irányában sugároz, s ezért – valamint általában mélyebb hangfekvésű szólamából eredően – hangzása az első szólamhoz képest lágyabb.

A régi pódiumültetéseket tekintve azonban az „igazi” különlegességet a mélyvonósok és az oratórius művek kórus-elhelyezése jelenti, ezért témánk tárgyalását következő számunkban ennek bemutatásával folytatjuk.

Ujházy László

LINN

5125

5 csatornás végerősítő

Bevezető áron!

Linn Unidisk SC + 5125

1.990.000 Ft helyett 1.690.000 Ft

2004 augusztus 31-ig

Unidisk SC

univerzális lejátszó, előerősítő,
surround processzor

(Lejátssza az összes ismert formátumot, amit ezüst korongra írtak!)

Mark Levinson, Linn, Conrad-Johnson, VTL, VAC,
Martin-Logan, SME, Metronome, Benz-Micro, Revel

Bemutatóterem: 1137 Budapest, Szent István krt. 12., I.em. 4/a.
Telefon: 329-2980, 359-3136, 359-3137 | e-mail: jambor@limar.hu

Limar Audio
www.limar.hu

„Kevesen tudják, hogy mi a feladatunk”

Bárány Gusztáv, a Magyar Rádió zenei rendezői csoportjának vezetője

Bárány Gusztáv, a Magyar Rádió zenei rendezői csoportjának vezetője csaknem harminc éve készít felvételeket, s noha a rádióhallgatók, zenekedvelők zöme már biztosan hallotta munkáit (ő rendezte például a rádióban hallható új Hímnuszt), nevét alig ismerik. Az előadóművészek viszont jól tudják, milyen fontos szerep jut a zenei rendezőnek.

Gramofon: Úgy tudom, ön kezdetben klasszikus zenész volt. Mikor és milyen indíttatással ült át a stúdió technikai helyiségébe? **Bárány Gusztáv:** Trombita majd karvezetés szakon tanultam a Zeneakadémián, és teljesen véletlenül kerültem a rádióhoz: reklámszerkesztőként akartak alkalmazni, de idő közben a zenei rendezők akkori vezetője, Erkel Tibor egy forgatói tanfolyamon kiszemelt és megkérdezte, hogy lenne-e kedvem a rendezéshez. Nagyon is volt kedvem. Eleinte külsős voltam, aztán felvettek.

G.: Mit tart szerencsésebbnek: ha művészi, vagy ha műszaki pályáról érkezik egy zenei rendező?

B. G.: Mindenképp a művészi pálya a jobb alap. Nekem kell kommunikálnom a művésszel, és a „végtermék” művészi szempontból nekem kell elfogadnom, jóváhagynom. A hangmérnöknek, akivel együtt ülünk a stúdióban, úgyis a kisujjában van a munka technikai része. A zenei rendezőnek csak annyira kell ismerni a technikát, amennyire illik értenie a hangmérnöknek a zenéhez, ily módon remekül kiegészítjük egymást.

Az Ewald Rézfúvós Kvintett-tel készített felvétel Bárány Gusztávnak saját trombitás múltja miatt is a „szíve csücske” lett Fotók: Gramofon-archív

G.: Létezik ma Magyarországon célzottan zenei rendezői képzés vagy zenészekből, illetve „hangászokból” lesznek zenei rendezők?

B. G.: Úgy tudom, hivatalosan nincs zenei rendezői képzés. Egy időben a Zeneakadémián oktattak ilyesmit. Lengyelországban lehet a szakmát tanulni, de ott együtt képeznek zenei rendezőt és hangmérnököt. Az egyemberes felvételen viszont én nem hiszek. Épp elég dolga van mindkettőjüknek.

Bárány Gusztáv: olyan légkört kell teremteni a stúdióban, melyben a művész a legjobbat tudja nyújtani

G.: Mely kvalitásai a legfontosabbak egy zenei rendezőnek azon túl, hogy jól kell tudni kottát olvasni?

B. G.: Először is nagyon jó emberismerőnek kell lenni. Olyan légkört kell tudnia teremteni a stúdióban, amelyben az előadóművész a legjobbat tudja nyújtani. A zenésznek biznia kell a rendezőben, hiszen közös célért dolgoznak. Ez a bizalom jó esetben az első perctől megvan, ha a művész érzi, hogy jó instrukciókat ad neki a zenei rendező. Kell, hogy határozott elképzelése legyen a darabról technikailag és zeneileg is, hiszen a sokszor több száz részfelvételt úgy kell irányítani, megítélni, hogy azokat a végén össze lehessen állítani egy művészi élményt nyújtó egységgé. Mindig őszintének kell lenni, az objektív hibáknál, például hamis hangoknál, kisebb pontatlanságoknál kötelességem szólani, bármilyen nagy nevű művésszel is dolgozom – bár ők azért ritkán hibáznak. Ha más a zenei elképzelésem a darabról, vagy akár csak egy részlet megformálásáról mindig elmondom a véleményemet, legfeljebb nem értenek velem egyet. Én nem szoktam kertelni, s meg kell mondanom: nem a modorom miatt szeretnek.

G.: A művészet és a technika határmezsgyéjén előfordul, hogy kompromisszumokat kell kötni: pl. a minél tökéletesebb hangzás érdekében ma sok vágást szoktak alkalmazni. Ön a precíz hangzás vagy a valóság hűbb, de esetleg piszkosabb megszólalás mellett voksol?

B. G.: A kettő nem zárja ki egymást, de piszkot nem akarok hallani. A sok vágás nem jelenti azt, hogy ne születne művészileg kiváló produkció, és egy gyengébb előadásból sok vágással sem lehet csodát csinálni. A számítógépes technika ma már rengeteget segít a felvétel végső változatának minőségén, de ez is csak egy lehetőség. Az előadó tehetsége és a felvételt készítő szakmai hozzáértése nélkül szerintem nem készülhet hallgatható felvétel.

G.: Sokan hiszik azt, hogy a rádió technikai felszereltsége gyönge, én viszont ennek az ellenkezőjéről bizonyosodtam meg. Ön szerint milyen a stúdiók állapota európai viszonylatban?

B. G.: A rádióban minden megvan ahhoz, hogy jó felvételeket készítsünk. Akár külső közvetítésekről van szó, akár helyiekről, nagyszerűek a feltételek, és ne felejtjük el, hogy kiváló hangmér-

„Most a Bánk Bán a legnagyobb büszkeség. Ez volt a legnagyobb szabású, a legtöbb utómunkát igénylő feladat, különösen az 5.1-es hang és a külön elkészített lemezhang miatt.”

nőkök dolgoznak a rádióban. Jártam pár maszek stúdióban, a legtöbb meg sem közelíti azt a színvonalat, amit a Magyar Rádió képvisel. Itt kiváló a mikrofonpark, nagyon sokat tudnak az asztalok, és az akusztikai körülmények is jók. Rengeteg külföldi felvétel készül például a 22-es stúdióban, mert szeretik az itt dolgozó embereket, és minden feltétel biztosított a számukra.

G.: Hogy érzi, mennyire megbecsült szakma az öné? Egyáltalán mennyire van fogalma az embereknek az önök munkájának jelentőségéről?

B. G.: Nagyon kevesen tudják, hogy mi a munkánk, talán még a rádióban is kevesen vannak, akik pontosan ismerik a feladatunkat. Akik igazán tudják, miért vagyunk, azok a művészek. Gyakorlatilag mindig a háttérben dolgozunk, de ez engem soha nem zavart. Ha egy felvétel elkészült, a művészé volt a dicsőség, senkit nem érdekelt, hány éjszakányi vágás van a végeredmény mögött. A legjobb példa erre a Bánk Bán-film. A kritika úgy írt róla, mintha némafilm készült volna: egy szó sem esett a zenéről, meg sem említették azt a csapatot, akik először csináltak 5.1-es operahangot Magyarországon, pedig bárhogy is nézzük, ez egy operafilm.

G.: Ehhez képest, gondolom, a tavalyi Erkel-díj igazi elismerést jelentett az ön számára.

B. G.: Igen, rendkívül jólesett. És nagyon meg is lepődtem, amikor megtudtam, hogy én kaptam, ezért elkezdtem nyomozni, kik ítélik oda, kik figyeltek fel ránk, akik – ahogy említettem – mindig a háttérben maradunk. Kiderült, hogy azok a művészek, vagyis az ő szervezeteik döntenek, akikkel együtt dolgoztam az évek során. Ez még nagyobb örömmel töltött el, és így ez a díj sokkal többet ér, mint bármely más állami kitüntetés.

G.: Melyik munkájára a legbüszkébb?

B. G.: Most a Bánk Bán a legnagyobb büszkeség. Ez volt a legnagyobb szabású, a legtöbb utómunkát igénylő feladat, különösen az 5.1-es hang miatt, és a külön elkészített lemezhang miatt. Úgy tudom, a CD-nek nagy sikere is lett. A másik büszkeségem az a felvétel, amelyet az Ewald Rézfúvós Kvintettnek készítettem, mert végre ez egy olyan munka volt, amelynél egyáltalán nem kellett kompromisszumokat kötni. Ez a lemez a trombitás múltam miatt is kicsit a szívem csücske lett.

Bércesi Barbara

CD, DVD, játék- lemezek javítása

**Karcos, felülethibás,
lejátszhatatlan lemezeit
használhatóvá tesszük!**

A javítás megvárható, vagy
a lemezeket
postán is elküldheti!

Egyéb szolgáltatások:
Hang-, videó- és kép-
digitalizálás

Digitalizáló Stúdió
Gödöllői Könyvtár
belső udvarában
2100 Gödöllő, Pf.: 232
Tel.: 28/513-696
E-mail: digitalizalo@vnet.hu
www.digitalizalo.hu

„ M i n d e n h a n g i m a

ACCUPHASE

AUDIENCE

AUDIO RESEARCH

AUDIO REFINEMENT

AUDION

AUDIO-TECHNICA

CASTLE

CRYSTAL CLOUD

dCS

E.A.R. YOSHINO

KIMBER KABLE

MANA ACOUSTICS

MILLER & KREISEL

J.A.MITCHELL

NEC

NIRVANA

NOTTINGHAM

PARASOUND

PROAC

SHAKTI

THETA DIGITAL

TRANSFIGURATION

PENNA-POOR KFT.

1025 Bp. TÖRÖKVÉSZ ÚT 95-97/D

TEL: 325-8772, TEL./FAX: 325-9430

E-mail: ppaudio@axelero.hu

www.ppaudio.hu

minden formamester

amento Nirvana

NIRVANA AUDIO S-X

NIRVANA AUDIO S-X LTD MAD

A Nirvana SX hangfalkábel használatakor nem tudtam szabadulni a gondolattól, hogy valami varázslat ment végbe a házam falain belül” Steve Rochlin, Enjoy the Music

Virtuoso Audience

Sok időt töltöttem, hogy válasszak az Audience Au24 és a Valhalla között és végül az Au24 mellett maradtam” Brian Damkroger - Stereophile

Accurato Kimber Kable

8TC a legpontosabb művészi előadó
HiFi News & Record Review

A GRAMOFON TERJESZTÉSI PONTJAI

Az 1996-ban alapított Gramofon - Klasszikus és Jazz című folyóirat nemcsak a szakmát, a magyar zenei élet szereplőit, illetve hűséges előfizetőit szeretné megszólítani, hanem a zenekedvelők, a klasszikus zene és a jazz iránt érdeklődők lehető legszélesebb táborát. Szándékunk szerint folyamatosan bővítjük a Gramofon terjesztőinek körét, s ennek érdekében az elmúlt időszakban jó néhány új megállapodást kötöttünk. Az alábbiakban felsoroljuk azokat a helyeket, ahol a Gramofon már jelenleg is biztosan megvásárolható.

BUDAPEST

Akadémia Zeneműbolt – Bp., VI. Király utca 28., telefon: (06-1) 351-1942 *könyv 10*
 Budapest Music Center – Bp., IX. Lónyay utca 41., telefon: (06-1) 216-7894 ✓
 CD Bár – Bp., VIII. Krúdy Gyula utca 6., telefon: (06-1) 486-0572 ✓
 CD Centrum – Bp., XII. Magyar jakobinusok tere 4., telefon: (06-1) 355-3808 *könyv 10*
 Concerto Hanglemezbolt – Bp., VII. Dob utca 33., telefon: (06-1) 268-9631 ✓ *udac*
 Fonó Budai Zeneház – Bp., XI. Sztregova utca 3., telefon: (06-1) 203-1751 ✓
 Írók Boltja – Bp., VI. Andrassy út 45., telefon: (06-1) 322-1645 *alkata*
 Kodály Zoltán Zeneműbolt – Bp., V. Múzeum krt. 21., telefon: (06-1) 317-3347 *alkata*
 Matáv Szimfonikus Zenekar Jegyiroda – Bp., VI. Nagymező utca 19., telefon: (06-1) 302-3841 *alkata*
 MCD Könyv- és Zeneáruház – Bp., V. Deák Ferenc utca 19., telefon: (06-1) 318-6691 ✓
 Óbudai Társaskör – Bp., III. Kiskorona utca 7., telefon: (06-1) 250-0288 *könyv 5*
 Odeon Videotéka – Bp., XIII. Hollán Ernő utca 7., telefon: (06-1) 349-2776 *könyv 5*
 Rózsavölgyi Zeneműbolt – Bp., V. Szervita tér 5., telefon: (06-1) 318-3312 *alkata*
 Zeneakadémia aula (koncertek napján) – Bp., VI. Liszt Ferenc tér 8., telefon: (06-1) 342-0179 ✓

VIDÉK – *posta*

CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5., Tel.: 26/318-579
 Corvina Kiadó Könyv- és Zenebolt – 7621 Pécs, Széchenyi tér 8., Tel.: 72/310-427
 Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2., Tel.: 93/311-143
 Gramofon Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Ősz u., Tel.: 22/314-444
 Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér 1-3., Tel.: 74/413-860
 ko Könyv - Zene - Film Áruház – 8900 Zalaegerszeg, Kossuth u. 22., Tel.: 92/599-150
 ko Könyv - Zene - Film Áruház – 9700 Szombathely, Kossuth L. u. 8/3., Tel.: 94/505-855
 ko Könyv - Zene - Film Áruház – 9700 Kőszeg, Városház u. 1., Tel.: 94/505-855
 Könyvjelző Kkt. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyiregyháza, Dózsa György u. 8., Tel.: 42/313-302
 Petőfi Sándor Könyv- és Zeneműbolt – 9022 Győr, Árpád u. 44., Tel.: 96/327-466
 Record Zenebolt – 3100 Eger, Dózsa György tér 2., Tel.: 36/517-756
 Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6., Tel.: 96/322-687
 Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22., Tel.: 52/454-768
 Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14., Tel.: 99/340-134
 Üde Színpont Könyvkereskedés – 8000 Székesfehérvár, Koronázó tér 3., Tel.: 22/313-482
 VICTOR AUDIÓ Hanglemez és CD szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6., Tel.: 76/417-672
 Violin Video és Zene Shop – 8800 Nagykanizsa, Zrínyi Miklós u. 15., Tel.: 93/313-376
 Vörös Cédrus – 9400 Sopron, Mátyás király u. 34/f, Tel.: 99/506-115

A Gramofon megvásárolható továbbá a RELAY és a CITYPRESS hálózat hírlapüzleteiben, az alábbi városokban: Ajka, Budapest, Debrecen, Dombóvár, Dunakeszi, Eger, Kaposvár, Miskolc, Nagykanizsa, Nyiregyháza, Szeged, Székesfehérvár, Szolnok, Törökbálint, Veszprém, Zalaegerszeg

A Gramofon kiemelt támogatói

Klasszikus és Jazz

GRAMOFON

1996-ban alapította:
Iványi Margó, Bösze Ádám
Retkes Attila és Zipernovszky Kornél

Igazgató-főszerkesztő:
Retkes Attila

Főszerkesztő-helyettes:
Albert Mária

Rovatszerkesztők:
Albert Mária (zenés színház)
Matisz László (jazz, world music)
Retkes Attila (klasszikus)
Ujházy László (Gramofon-Hang)

Címlapfotó:
Husztai István

A szerkesztőség címe:
H-1037 Budapest,
Szépvölgyi út 99.
Telefon: (06-1) 430-2870
Fax: (06-1) 436-0101
E-mail: info@gramofon.hu

Kiadja a Klasszikus és Jazz Lap-,
Könyv- és Hanglemezkiadó Kft.
H-1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Nyomdai kivitelezés:
Publicitas Art-Media Kft.
H-1021 Budapest, Tárogató út 26.
Honlap: www.publicitas.hu

Megjelenik évszakonként.
Előfizethető a kiadó
címén, telefonon, faxon, e-mailben.
Az éves előfizetés ára
3000 forint

www.gramofon.hu
Klasszikus és Jazz
az interneten
Hírek, interjúk,
archívum